

אספקלריא לקבלתה

אספקלריא לפרשת שמיני - החודש תשפ"ד

שירה

הלכות שבת למעשה

חינוך

חידות

אספקלריא לדף היומי

סיפור

ניתן להגיש תגובות לכל המאמרים, בכתובת המערכת:

2248228@gmail.com

המערכת אינה אחראית לתוכן המאמרים וסגנונם

אסור להדפיס ולפרסם את החיבור או חלקו למטרת מסחר בלא רשות מפורשת בכתב מהמו"ל (ישראל אברהם קלאר)

אספקלריא לפרשת שמיני - החודש תשפ"ד..... 1

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר..... 2

‘והיה כעץ’ - מעלות האיש המשובח נרמזות בכך שהוא כ‘עץ’ - כיצד?..... 2
בא לומר ממעלותיו והנהגותיו של אותו חכם, שנמשל לאילן ששרשיו

מרובים..... 2

אזורך - עולם התפילה / הרב חיים שולביץ, עיה"ק ירושלים..... 3

קדושת הגויל..... 3

אהל תורה / הרב יהודה איזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים..... 4

‘וידום אהרן’, וסימנך ‘בלע מרור לא יצא’..... 4

אמונה ובטחון / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לייקווד..... 5

אמונה במלחמת היצר!..... 5

ביאורים והארות / הרב משה הלוי הורן, מח"ס 'תפארת ציון' בסוג' תקפו כהן,

מג"ש בישיבת תפארת ישראל, בני ברק..... 6

החודש הזה לכם - בידכם..... 6

בית המשפט / הרב ישי יצחק שרגא, ר"מ בישיבת לב אליהו ומח"ס תורת העובר,

ירושלים..... 7

חומרות ומנהגים בפסח אם חייב לנהוג כמנהג אבותיו - ביאור שיטת מרן

האור לציון..... 7

דעת כהן / הרב שמואל מנחם כהן, ראש ישיבת 'תל ציון'..... 8

הסמיכות בין פרשת פרה לפרשת החדש..... 8

איסור פריעת ראש וקריעת בגדים לכהנים..... 8

הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר', קרית ספר..... 9

אם רחיצת האימורין מצוה..... 9

השבת של מ"י / הרב יחיאל פישל רוזנר, מח"ס 'מנחת יחיאל' ו'השבת של מ"י' מב

פניני עיון בפרשת שמיני..... 9

ויאמר שמואל / הרב שמואל ברוך גנוט, מראשי ישיבת 'משאת המלך' ורא"כ

ב'מדרש אליהו', מח"ס 'ויאמר שמואל' ושא"ס, אלעד..... 10

לא נוטשים את החזית!..... 10

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון מרוגטשוב	מח
<u>האם יש חיוב לאכול חולין בטהרה.....</u>	<u>מח</u>
ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס 'ויען יוסף', 'שלחן מלכים' וש"ס	נא
<u>הודאת משה שלא שמע.....</u>	<u>נא</u>
<u>ברכה על מצות כיבוד הורים.....</u>	<u>נא</u>
<u>הספד המת.....</u>	<u>נב</u>
חזרת הש"ץ / הרב אברהם שץ, ראש כולל טהרות 'תפארת שלמה' בשכונת רמת שלמה, ירושלים עיה"ק	נג
<u>לשיטת רש"י בחומש שקרבנות ציבור ביום השמיני משה הקריב ומדוע את השעיר ר"ח אהרן הקריב.....</u>	<u>נג</u>
חקירה בפרשה / הרב יהושפט שרגא רבינוביץ, מג"ש בישיבת מיר וראש מכון דעת סופרים	נו
<u>אחר שהובטח שבמשכן, "ושכנתי בתוכם", מדוע היו עיכובים בהשראת השכינה ביום חנוכת המשכן.....</u>	<u>נו</u>
להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים בשכונת פסגת זאב	נט
<u>פרשה של 'שלום בית'.....</u>	<u>נט</u>
מי הדעת - תלמוד תורה בפרשת השבוע / הרב יוסף קסלר, מח"ס 'משנת ברכה', מודיעין עילית	סד
<u>כבוד מלמדי התורה.....</u>	<u>סד</u>
מעדני מלך / הרב מרדכי מלכא, הרב הראשי לעיר אלעד, נשיא וראש מוסדות "אור המלך", מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי ועוד	סז
<u>הערך העליון של לומדי התורה.....</u>	<u>סז</u>
משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית	עז
<u>נדב ואביהוא.....</u>	<u>עז</u>
מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח החדשות', מודיעין עילית	פז
<u>ענין נדב ואביהוא.....</u>	<u>פז</u>
נגוהות בפרשה / הרב ישראל מאיר אסטריק, מח"ס 'יאמר ישראל (רחובות).....	פח
<u>תכלית התשובה.....</u>	<u>פח</u>

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת יוסף - אשדוד, עורך ספרי מרן
הגר"ש רוזובסקי זצ"ל צ
כבודו מלא עולם..... צ

פרחים לתורה - כיצד מחנכין / הרב ישראל חיים בלומנטל, מג"ש בכולל תורת
מרדכי צב
למה אתה בוש? לכך נבחרת!..... צב

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבט
מישראל', מאנשעסטער צד
אשר גאלנו וגאל אבותינו..... צד

שימו לב אל הנשמה / הרב נפתלי שמואל רייך, משפיע דישיבת 'תורת דוד', מונסי
ניו יורק צט
מעלת התקופה שבין פורים לפסח וסגולת הימים..... צט

תאיר נרי / הרב חיים מאיר נריה קה
כיצד מותר להורות הלכות לבני הבית בליל הסדר..... קה

תבונות שורש - הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר,
מח"ס תבונות כפיו, תבונות מועד קח
מלא כף נחת..... קח
דברי שיר' על 'תומר דבורה' (ט)..... קיב

שירה..... קיד

הרהורים / הרב שמעון בר"ז קרוטהמר קטו
הרהור של אביב - השקעה ופריחה..... קטו

הלכות שבת למעשה..... קיז

הלכות שבת למעשה / הרב יהודה אייזנשטיין, מרבני ישיבת מיר, ירושלים קיח
תשובה מעשית בענין 'בלעך' ו'פלטת חשמלית' אם מוגדרים ככירה 'גרופה'
וקטומה'..... קיח

חינוך..... קכד

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי
קכה
מה חדש?..... קכה

חידות.....קכז

פתשגן הכתב - חידה בפרשת השבוע / מבית 'לא יסור שבט מיהודה'.....קכח

כתב חידה לפרשת שמיני.....קכח

פתרון חידת 'פתשגן הכתב'.....קכח

חידודי אספקלריא / חידון אל"ף בי"ת בפרשת השבוע!.....קכט

חידודים בפרשת שמיני - השאלות.....קכט

חידודים בפרשת שמיני - התשובות.....קל

אספקלריא לדף היומי.....קלא

אספקלריא לדף היומי - הארות במסכת הנלמדת.....קלב

הרב יוסף דוב הערצאג, ארה"ב.....קלב

סיפור.....קלז

סגולה מהמגיד מקוז'ניץ לצרכי הפסח בהרחבה לספר שלשת סיפורים אלו / אוצר

ישראל.....קלח

צרכי הפסח בהרחבה.....קלח

מעשה הראשון.....קלח

מעשה השני.....קלח

מעשה השלישי.....קלט

בומרנג - דרמה סוחפת בהמשכים בעלת מסר חד ביותר / הרב חנוך חיים וינשטוק

.....קמ

פרק נ"א "עם ילדים אוכלים רק קוגל".....קמ

סיפור / מתוך המדור 'מעדני מלך' באספקלריא הנוכחי, מאת הרב מרדכי מלכה,

רבה של העיר אלעד.....קמח

סיפור נפלא בן ימינו על כח ההגנה שמספקת התורה הקדושה.....קמח

אספקלריא לפרשת שמיני - החודש תשפ"ד

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר

אשרי האיש גו'. רבי יודן אומר: המזמור הזה משובח מכל המזמורים (מד' שוח"ט)
'והיה כעץ' - מעלות האיש המשובח נרמזות בכך שהוא כ'עץ' - כיצד?

בפסוק נאמר על אודות האיש שלא הלך בעצת הרשעים ואשר בתורת ה' חפצו: 'וְהָיָה כְּעֵץ (תהלים א, ג).
יש מהמפרשים שפירשו שפסוק זה מתאר את הטובה שישפיע השי"ת על אדם זה, אבל לפי סיעה גדולה של מפרשים כוונת הכתוב לתאר את שבחו של תלמיד חכם זה, וכל אחד מהם הלך בדרכו לבאר מה מעלה היא זו להיות "כעץ"...
נביא כמה מהם בסייעתא דשמיא.

*

בין המפרשים כך הוא רבינו המאירי, שמפרש את כוונת הכתוב כך:
אחרי שהזכיר שיהגה בתורה ('כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה'), הזכיר שלא די בכך, אלא צריך גם גמילות חסדים! שיהיה כמו עץ שנהנים ממנו בני אדם.

*

גם רבינו המלבי"ם מבאר ש"והיה כעץ" הוא שבח, ומבאר באופן אחר:
אדם זה הוא כמו עץ, שיש לו חשיבות עצמית, ותכלית קיומו היא גם בשביל עצמו. ההדגשה היא שהוא כעץ ולא כעשב שתכליתו רק קיום מינו.

*

ביאור נוסף מוצאים בילקוט מעם לועז (ירושלמי) בשם הספר שערי חיים, לבאר שבמלים "והיה כעץ" טמונה הוראה עבורנו איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם:
כמו שעץ גדל לאט לאט, כך גם הרוצה לרכוש את הדרך הטובה צריך להתקדם לאט לאט, ואז אינו נופל ממדרגתו.

*

בא לומר ממעלותיו והנהגותיו של אותו חכם, שנמשל לאילן ששרשיו מרובים

אחת הגישות בביאור מעלתו של "האיש" שהוא "כעץ", הינה, שהכוונה שהוא כאילן ששרשיו מרובים - כדברי המשנה באבות המיוסדים על פסוק נוסף שנאמר בו "והיה כעץ", ובשונה מכאן - שם מוזכר בפירוש עניין שילוח השורשים:

"הוא (רבי אלעזר בן עזריה) היה אומר:

כָּל שְׁחֻמָּתוֹ מְרַבָּה מִמַּעֲשָׂיו, לְמָה הוּא דוֹמֶה? לְאֵילָן שֶׁעֲנָפוֹ מְרַבִּין וְשָׂרְשָׁיו מְעֻטִין, וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפְכָתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז, ו): 'וְהָיָה כְּעֵרְעֵר בְּעֵרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹוא טוֹב וְשָׂכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר אֶרֶץ מְלָחָה וְלֹא תֵשֵׁב'.

אָבֵל, כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרַבִּין מִחֻמָּתוֹ, לְמָה הוּא דוֹמֶה? לְאֵילָן שֶׁעֲנָפוֹ מְעֻטִין וְשָׂרְשָׁיו מְרַבִּין, שֶׁאֵפְלוּ כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ - אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה שם): 'וְהָיָה כְּעֵץ שְׂתוּל עַל מַיִם, וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרְשָׁיו, וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֶם, וְהָיָה עָלָיו רֵעָן, וּבִשְׁנַת בִּצְרָת לֹא יִדָּאָג, וְלֹא יִמִּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי'."

*

מהראוי לציין, כי ייתכן שבמלה "שתול" עצמה יש משמעות של עץ השולח שרשים עמוקים. יש שהביאו קצת נטייה לכך מלשון מדרש 'שוחר טוב' על הפסוק (תהלים צב, יד) 'שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו', שנאמר שם בזו הלשון: "ומה הארז שבלבנון שרשיו מרובין וכו' כן ישראל שתולים בבית ה'".

אאזרך - עולם התפילה / הרב חיים שולביץ, עיה"ק
ירושלים

קדושת הגויל

אהל תורה / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים

"וידום אהרן", וסימנך "בלע מרור לא יצא"

וידום אהרן (י, ג)

א] בפרשת השבוע מוזכר ענין מיתתם של נדב ואביהוא בני אהרן, בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אותם, ומתו.

ואז נאמר (י, ג): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן, הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֹּד, וַיְדֹם אֶהֱרֹן".

וכמדומה משמעות הדברים, שלא באה התורה רק לומר, שאהרון לא בעט ביסורים, ולא היה לו טרוניא, אלא הנהגה בעצם של שתיקה.

וכפי שכותב השל"ה (דרך חיים תוכחת מוסר): "וידום אהרן, קיבל שכר על השתיקה כו'. ומזה ילמוד כל אדם, לבל ימאוס במוסר ה' ויקבל באהבה".

ועוד כותב (שער האותיות ערך עונה): "אם יבואו עליו צרות בגופו או בממונו, או ימותו בניו או קרוביו, יצדיק עליו את הדין, ויקבל משפטי ה' באהבה. כי מדרכי הענוה היא המקבל עליו היסורין, שכן מצינו באהרן ע"ה, כשמתו נדב ואביהוא, הצדיק עליו את הדין מפני ענותנותו, ולא קץ בצרתו, שנאמר "וידום אהרן", וכתוב (תהלים לו, ז) "דום לה' והתחולל לו". כי בעת הצרות, הענוים והמשכילים, יקבלו אותם מאהבה וידומו, שנאמר (עמוס ה, יג) "לכן המשכיל בעת ההיא ידום".

ועד"ז בארחות צדיקים (שער הענוה) שכותב: "כשיבוא הפסד גדול, או שימותו בניו וקרוביו, ומצדיק דין הבורא ברוך הוא עליו ומקבל מאהבה, כמו שנאמר "וידום אהרן", וזה יורה מאד על הענוה".

ומשמעות דבריהם, וכן מה שדימוהו ל"ענוה" משתמע, שלא הנידון מצד חשבון של אמונה ש"הכל לטובה".

אלא שהדרגה הגבוהה של האדם בעת היסורין, זה פשוט לשתוק ולקבלם באהבה בלי חשבונות, וגם בלי חשבון של "הכל לטובה" (ולכן זה שייך ל"ענוה" שמוכן כביכול לבטל את עצמו בענין), וכפי שנבאר.

"מרור שאנו אוכלים על שום שמררו את חיי אבותינו במצרים"

ב] עתה בעמדינו בפתחן של ימי חג הפסח, נציע הערה נוספת בענין ה"מרור", שכבר עמד עליו המהרא"ל צינץ בהגדתו 'ברכת השיר' (פיסקא 'פסח מצה ומרור').

הנה יש להבין באכילת ה"מרור" בליל הסדר שאנו אוכלים "על שום שמררו את חיי אבותינו במצרים".

שבשלמא אכילת ה"פסח" וה"מצה", הרי זה בא כזכר למה שפסח הקב"ה על בתי ישראל במצרים, וכן על מה שהוציאנו בחיפזון.

אבל מהו הענין לאכול מרור, על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.

וביותר תמוה, שאין זה סתם זכר בעלמא, אלא מוצאים אנו שיש ענין להרגיש את המרירות. וכפי שמבואר בגמ' בפסחים (קטו, ב) ש"טעם מרור בעינין", ולכן אם "בלע מרור לא יצא", ומבאר המשנ"ב (תעה, ל): "דטעם מרור בעינין - שירגיש המרירות בפיו זכר לוימררו את חייהם".

[ועוד כותב השעה"צ (שם, יב), שגם לדעת הסוברים (בסימן רי) שעל דבר חשוב כבריה מברכין ברכה אחרונה גם בפחות מכזית, מ"מ במרור מעכב לאכול דוקא כזית.

והטעם: "ולי נראה פשוט, דצווי התורה הוא לאכול מרור זכר ל"וימררו את חייהם", ובפחות מכזית לא חשבה התורה לזכר, ואם כן מאי מהני שהוא בריה והוא חשוב, הלא על כל פנים בכל שהוא ליכא זכר. והתם (לגבי ברכה) שאני, דמשום חשיבות הבריה חשוב להודות לה""].

ועלינו להבין, מה הענין להרגיש ולסבול כל שנה מרירות בפועל.

אהבה לקב"ה 'אהבה שאינה תלויה בדבר'

ג] בכדי לבאר את הדברים, נקדים בדברי חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק כח).

שם מובא, על מה ששנינו באבות (ה, טז): "כל אהבה שהיא תלויה בדבר, בטל דבר בטלה אהבה, ושאינה תלויה בדבר, אינה בטילה לעולם".

וכך אמרו שם: "איזה היא אהבה שהיא תלויה בדבר? זו אהבת בלעם ובלק. ואיזו היא אהבה שאינה תלויה בדבר? כגון אהבתן של אברהם יצחק ויעקב שהם אוהבים להקב"ה, והקב"ה אוהב אותם ואת בניהם ובני בניהם עד סוף כל הדורות".

ועלינו להבין, מה הכונה שהאבות אהבו את הקב"ה "אהבה שאינה תלויה בדבר", על איזה "דבר" המכוון.

כי הנה מה שהקב"ה אוהב אותנו "אהבה שלא תלויה בדבר", הכונה שלא תלוי בקיום המצות שלנו, וכך גם כל אהבה יתכן שעומדת על איזה דבר או הטבה.

אבל כלפי הקב"ה ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", לכאורה נמצא, שלעולם לא מתבטל ה"דבר", ומה שייך לומר "אהבה שאינה תלויה בדבר".

ומשל למה הדבר דומה? לאדם חולה שיש לו רופא שדואג לו במסירות בצורה לא רגילה, ולכן אהב אותו אהבה התלויה בדבר. לימים הוצרך הרופא לכרות לו את הרגל (כדי להציל את שאר גופו), ואעפ"כ לא בטלה אהבת החולה לרופא מאחר שהוא מבין שזה נעשה לטובתו ואדרבה גדלה האהבה בעבור שהציל אותו. וכי יעלה על הדעת לומר שזה נחשב אהבה שאינה תלויה בדבר הרי ה"דבר", (שהוא ההטבה שהרופא מיטיב עמו) עדיין קיים.

וכך גם אצל הקב"ה, גם אם יש לאדם קשיים עצומים, מאחר שהאדם מאמין שהכל לטובה נמצא שלא התבטל ה"דבר", ואין טעם להחשיבו "אהבה שאינה תלויה בדבר".
וראה ב'עבודת הגרשוני' (שה"ש א, ד) שכותב: שהאהבה שיש לנו לקב"ה, הוא בלא שום פניה ובלא שום דבר שנאמר בטל דבר בטלה אהבה.
ונבוא בס"ד לבאר את הדברים.

"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה"

[ד] שנינו במשנה בברכות (נד, א): "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה".
ובפשטות הטעם הוא, כי "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד".

וכך מפורש בפה"מ לרמב"ם שם שכותב: "שיקבלם בשמחה ויכבוש רגשותיו ויישב דעתו כשמברך "ברוך דיין האמת", עד שייראה כמו בזמן שהוא מברך "הטוב והמטיב", וכמו שאומרים חכמים ברוב עניניהם כל מה דעביד משמיא לטב כו', לפי שהרבה דברים נחשבין לרע בתחילתם וסופם מביאים טובה גדולה כו', ולכן אין ראוי לנבון להצטער בבוא צרה גדולה וגזירה הרת סכנה לפי שאינו יודע התכלית כו'".^א

וכך גם מבואר בשו"ת הרשב"א (א, תכג): "ומכלל הברכה, ההודאה שהוא שליט בכל והכל מאיתו הטוב והמטיב, כמו שאמרו חייב אדם לברך על הרעה כדרך שמברכין על הטובה".

וכ"כ הרד"ק (תהלים לג, ד): "והצדיקים והישרים, יכירו ויודו צדקו וישרו, ואם יבואם מקרה רע ופגע ישבחו לאל ויודו צדקו וישרו ויכירו כי לטובתם הוא כו', וכשיכירו כל זה ישבחו בשמחה ובטוב לבב על הרעה כמו על הטובה כי הרעה טובה היא אצלם".

"ה' הוא הטוב בעיניו יעשה"

[ה] אך נראה שיש דרגה גבוהה יותר, שבו מניע העבודה לא קשור לאמונה ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד".

כי הנה הטור והשו"ע כותבים, שהטעם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה הוא: "כי הרעה לעובדי השם הוא טובתם ושמחתם כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד השם שהיא שמחה לו".

ומבאר הב"ח, שזה תוספת ביאור מדוע לברך על הרעה בשמחה: "לפי שבקבלת רעה זו הוא עובד השם והעבודה היא שמחה לו".

וזה דרגה נוספת, שהעבודה לא באה מצד ש'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד' (הגם שזה נכון), אלא מצד ששמח לעבוד את ה'. וכמו שבן אוהב את אביו גם אם אביו השתגע ר"ל

^א עד"ז כותב הרבינו יונה (ברכות מד, ב): "כמו שמברך על הטובה בשמחה ובטוב לבב כך יש לו לברך על הרעה בשמחה ולקבל מוסר הבורא בסבר פנים יפות ויחשוב כי הכל כפרת עונותיו". וכ"כ בספר היראה: "ברך הצור על כל הבא על הטוב ועל הרע, תשמח ביסורין וחשוב הכל לטובה בכל מדה ומדה שהוא מודד לך וזהו "בכל מאודך", ואל תבעט ביסורין וחשוב הכל לטובה, ואמור כל דעביד רחמנא לטב".

ועושה לו רעות ובזיונות. ובזה נמדדת אהבה אמיתית, שהאוהב מוכן לסבול את אוהבו בכל הבא עליו ממנו.

וכפי שמצינו אצל עלי (שמואל א ג, יח), אחרי שגילה לו שמואל שנגלה לו בחלום שעתידים כל זרעו למות צעירים, הצדיק את הדין ואמר: "ה' הוא הטוב בעיניו יעשה". ופירש המצ"ד: "הלא הוא ה' והכל שלו ויעשה הטוב בעיניו כי מי יוכל לומר לו מה תעשה". הרי אנו רואים, שהצדקת הדין שלו לא היתה קשורה לזה שהכל לטובה, כי אם שהוא עובד את הקב"ה בכל מצב שהוא.

ויסוד הדבר מבואר ברמב"ן (דברים ז, ז) שכותב:

"כי מאהבת ה' אתכם" בחר בכם, שראה אתכם ראויים להתאהב לפניו ונבחרים לאהבה יותר מכל העמים. ולא הזכיר בזה טעם מן הבחירה, כי הנבחר לאוהב היודע לסבול את אוהבו בכל הבא עליו ממנו, וישראל ראויים לכך מכל עם, כמו שאמרו (ביצה כה, ב; שמו"ר מב, ט) שלשה עזים הם ישראל באומות, כי יעמדו לו בנסיונות, או יהודאי או צלוב".

ומבואר בדבריו בפרשת יתרו עה"פ (שמות כ, ו) "לאוהבי ולשומרי מצוותי", שזה הדרגה הגבוהה של "אהבת ה'", וזה דרגתו של אברהם אבינו.

ואלו דבריו: "כי המודים בשם הנכבד ובאלהותו לבדו ויכפרו בכל אלוה נכר ולא יעבדו אותם עם סכנת נפשם יקראו 'אוהביו'. כי זו היא האהבה שנתחייבנו בה בנפשותינו כמו שאמר "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך", שתמסור נפשך וחייך באהבתו שלא תחליפנו באל אחר ולא תשתף עמו אל נכר. ולכך נאמר באברהם (ישעיה מא, ח) "זרע אברהם אוהבי" שנתן נפשו שלא יעבוד ע"ז באור כשדים, ושאר הצדיקים יקראו 'שומרי מצוותיו' כו'. והוסיף שאינו נכון שיאמר שהיו הנביאים עושים ע"מ לקבל פרס, אבל יש בזה סוד אמר שאברהם מסר נפשו באהבה כענין שכתוב "חסד לאברהם" ושאר הנביאים בגבורה והבן זה".

מבואר מדבריו, ש"מסירות נפש" מסמל, סוג עבודה שהאדם אוהב את הקב"ה, ושלכן מסכים גם לסבול בשביל זה (ואין המניע מצד שהכל לטובה?).

[ומבוארת ברמב"ן ידיעה נכבדה, שזהו הטעם שבחר ה' בעם ישראל, כי ראה בהם שהם ראויים לכך להיות אוהבים את ה' בכל מצב שהוא גם למסור נפש].

^ב מאחר שמוסר כל חיותו לגמרי. והטעם כנראה ע"פ מש"כ במקו"א (וירא תשפ"ד) שמאחר שהאדם בא לעולם כדי לעבוד ולקיים מצוותיו, אז איבוד החיים הוא בעצם ויתור (בשונה מגויים שאצלם זה חשבון של רוח נטו), ולכן מניע העבודה במסירות נפש הוא מתוך אהבה לקב"ה ודו"ק.

דברי ה'מסילת ישרים' על ב' הדרגות

ו] וזה היה כאמור דרגתו של אברהם אבינו ודרגת האבות, שבשבילם הקשיים היה טובתם ושמחתם כי עי"ז הם עבדו את ה', והגם שידעו שהכל לטובה, מ"מ לא היה המניע שלהם בעבודת ה'.

ומעתה מובן היטב, מה שאומרים חז"ל שהאבות אהבו את הקב"ה "אהבה שאינה תלויה בדבר". מאחר שהמניע שלהם בעבודת ה' היה ללא שום פניה ובלא שום דבר, וכמו בן שאוהב את אביו גם אם אביו השתגע ועושה לו רעות ובזיונות. וכאמור שבזה נמדדת אהבה אמיתית, שהאוהב מוכן לסבול את אוהבו בכל הבא עליו ממנו. והדברים מפורשים בדברי הרמח"ל ב'מסילת ישרים' (פרק יט).

שם הוא כותב: "והנה זאת ודאי שאהבה זאת צריך שלא תהיה אהבה התלויה בדבר, דהיינו שיאהב את הבורא יתברך על שמטיב אליו ומעשירו ומצליח אותו, אלא כאהבת הבן לאביו שהיא אהבה טבעית ממש שטבעו מכריחו וכופהו לזה כו'. ומבחן האהבה הזאת הוא בזמן הדוחק והצרה, וכן אמרו ז"ל "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך" אפילו נוטל את נפשך "ובכל מאודך" בכל ממונך.

אמנם כדי שלא תהיינה הצרות והדוחקים קושי ומניעה אל האהבה, יש לאדם להשיב אל עצמו ב' תשובות, הא' מהן שוה לכל נפש, והב' לחכמים בעלי הדעה העמוקה.

האחת היא "כל מאי דעבדין מן שמיא לטב" - וזה כי אפילו הצער ההוא הדוחק הנראה בעיניו רעה איננו באמת אלא טובה אמיתית, וכמשל הרופא החותך את הבשר או את האבר שנפסד כדי שיבריא שאר הגוף ולא ימות שאע"פ שהמעשה אכזרי לכאורה אינו אלא רחמנות באמת להטיבו באחריתו, ולא יסיר החולה אהבתו מהרופא בעבור זה המעשה אלא אדרבא יוסיף לאהבה אותו. כן הדבר הזה, כשיחשוב האדם שכל מה שהקב"ה עושה עמו לטובתו הוא עושה בין שיהיה בגופו בין שיהיה בממונו ואע"פ שהוא אינו רואה ואינו מביין איך זה הוא טובתו ודאי טובתו הוא, הנה לא תחלש אהבתו מפני כל דוחק או כל צער אלא אדרבא תגבר ונוספה בו תמיד".

ומוסיף הרמח"ל:

"אך בעלי הדיעה האמתית אינם צריכים אפילו לטעם הזה, כי הרי אין להם לכוין עצמם כלל, אלא כל תפילתם להגדיל כבוד השי"ת ולעשות נחת רוח לפניו, וכל מה שיתגברו עיכובים נגדם עד שיצטרכו הם יותר כח להעבירם הנה יאמץ לבם וישמחו להראות תוקף אמונתם, כשר צבא הרשום בגבורה אשר יבחר לו תמיד במלחמה החזקה יותר להראות

³ אולם מוהר"ח מוואלזין ברוח חיים (אבות ה, ג) כותב, שהנסינות שעמד בהם אברהם אבינו גרמו שנעשו לצאצאיו כטבע מוטבע ובקצת יגיעה יעמדו בזה, כגון מסירות נפש על קידוש ה' מכח מה שמסר נפשו באור כשדים, התעוררות של אדם פתאום לעלות לא"י מכח הנסיון של "לך לך", וקבלת כל דעבדין משמיא לטב עביד מכח נסיון הרעב שלא הרהר אחר מדות השי"ת (עכ"ד). ומבואר מדבריו שהמניע של אברהם אבינו היה מכח ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" וצ"ע.

תקפו בנצחונה. וכבר מורגל זה הענין בכל אוהב בשר ודם שישמח כי יזדמן לו מה שיוכל להראות בו אל אשר הוא אוהב עד היכן מגיע עוצם אהבתו".

הרי מפורש בדבריו, שהדרגה הנמוכה היא שבה המניע של עבודת ה' הוא מצד האמונה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד^ד. אך הדרגה הגבוהה יותר, הוא רצון להראות את תוקף האהבה, כשר צבא שבוחר דוקא את המלחמה החזקה בכדי להראות את תקפו בניצחון.

"וידום אהרון"

[ז] וזה גם נראה הענין של "וידום אהרון".

וכפי שכותב המאירי (מו"ק כט, א ד"ה אע"פ): "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ולהצדיק את דינו ברבים ובתוך לבו ויכנע לשם בכל נפשו ובכל לבו ובכל מאודו. והוא שאמר דוד (תהלים קא, א) "חסד ומשפט אשירה" אם חסד את עושה אשירה, ואם משפט את עושה לי אשירה, בין כך ובין כך לך אומרה".

ועוד כותב המאירי (ברכות ס, א ד"ה אמר): "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, כלומר שלא יבעט למה שאירע לו, אבל יודה לשם ויצדיק את דינו, ויבטח בשם להסיר ממנו מוקשי רעתו שנא' "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך כו"^ו ופירושו אפי' נוטל את נפשך כו'. וכלל הדברים, בכל מדה שהוא מודד לך הן טובה הן רעה, הוי מודה לו ומשבח אותו, ומצדיק את דינו, ותהא אוהבו במה שחביב לך כו"^ה.

וזהו הענין של "וידום אהרון", שקיבל עליו את הדין באהבה. וכפי שעלי הצדיק עליו את הדין על שנגלה לו בחלום שעתידים כל זרעו למות צעירים, ואמר "ה' הוא הטוב בעיניו יעשה". ופירש המצ"ד: "הלא הוא ה' והכל שלו ויעשה הטוב בעיניו כי מי יוכל לומר לו מה תעשה".

ולכן ההנהגה הזו שייכת למדת ה"ענוה", בו האדם לא ממקם את עצמו עם ה"אני" שלי (היפך מדת ה"גאווה" שמגיע לי), ומוכן לשתוק ולקבל הדברים בלי חשבון.

ואיתא בספרא (שמיני מכילתא דמילואים): "כיון ששמע אהרן כך, צדק עליו את הדין, שתק שנאמר "וידום אהרן". ולמודים צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין, אברהם צידק עליו את הדין שנאמר "ואנכי עפר ואפר", יעקב צידק עליו את הדין שנאמר "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך".

הרי שלומר "אנכי עפר ועפר" נחשב להצדיק את הדין - במה שהאדם מכיר, שלא מגיע לו כלום. וממילא כל הקורות הבאות עליו, מוכן לקבלם באהבה.

^ד ואם כי מרהיטת דברי הרמח"ל משתמע, שגם דרגה זו היא בכלל "אהבה שאינה תלויה בדבר", אך בע"כ עלינו לידחק בזה, כי הרי המשל שהוא מביא לכך מרופא הרי זה אהבה שתלויה בדבר וכמש"כ בתחילת הדברים.

^ה ובהמשך דבריו (ד"ה וזהו) הוא כותב: "וזהו ביאור המשנה, ובגמ' אמרו דברים כיוצא באלו וענינם שלעולם חייב אדם לברך ולהודות על הרעה כעל הטובה כו', ולעולם אל ימעט בטחונו מבוראו וירגיל עצמו לומר על כל מה שאירע לו כל דעבדין מן שמיא לטב". ואי"ז סתירה, כי אמת הוא אמונה זו שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אבל עיקר העבודה היא לקבל הכל באהבה.

אכילת ה'מרור'

חן ועפ"ז נראה, שזהו הענין לאכול מרור "על שם שמררו המצרים את אבותינו במצרים". והענין הוא, שהאדם יהיה מוכן לקבל עליו את עבודת ה' באהבה, בכל מצב שהוא. ולא רק מתוך האמונה ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" - כי אם כך, אין ענין עתה לאכול את המרור ולהרגיש מרירות. אלא הענין הוא להורות, שגם אם יש מרירות, אני מקבל זאת באהבה.

וגם "טעם מרור בענין" להרגיש במרירות ולקבל אותו ולהיות "דום אל ה'", ולא להתעלם ממנו.

וכפי דמטו משמיה דהגרי"ז זצ"ל, שאם האדם לא מרגיש את הסבל והצער הקב"ה יעשה לו צער גדול יותר, משום שזהו תיקונו של האדם להגיע לתכלית ופעמים שהוא דרך סבל. ויש בזה מליצה נפלאה: "בלע מרור לא יצא".

וכך מובא (בספר כתבי הצדיק רי"ז מסלנט, עמ' קיד) מה שאמר מוהר"ח מואלז'ין למוהרי"ץ: "לכאורה פירוש של "קבלת יסורים באהבה" שיתגבר שמחתו בקבלתם עד שמרוב השמחה לא ירגיש בהם, אבל דוד המלך ע"ה אמר "שבטך ומשענתך המה ינחמוני", דמוכח שירגיש שהוא שבט, רק "המה ינחמוני".

לתגובות: 5322906@gmail.com

להאזנה לשיעורים: 0733-718134

אמונה ובטחון / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לייקווד

אמונה במלחמת היצר!

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם
וַעֲשֵׂה אֶת קְרִבְּן הָעָם וְכַפֵּר בְּעַדָּם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' (ט, ז)

אהרן היה בוש וירא מלעבוד העבודה

ופרש"י וז"ל: "קרוב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה למה אתה
בוש, לכך נבחרת", עכ"ל.

אמנם, לא פי' רש"י, מדוע היה אהרן הכהן, בוש וירא מלגשת לעבוד עבודת הקודש.
והטעם לכך איתא במדרש (תורת כהנים) [והובא בראשונים כאן] שהשטן הראה לאהרן
תבנית דמות עגל, והיה אהרן מתיירא, שלא היה כדאי לעבוד עבודת הקודש. ולכן אמר
לו משה, "קרוב אל המזבח" ולא תירא, כי לכך נבחרת לעבודת הקודש.

עצת היצר

בדברי המדרש הללו נאמר יסוד גדול ונורא שנוגע לכל אחד מישראל, שכמה וכמה
פעמים היצר הרע בא ומפתה ואומר לנו: "האיך תעבוד את השי"ת, הרי אינך במדריגה
גבוהה כל כך שתהיה ראוי לעשות עבודה זו או מצוה זו או מעשה טוב זה, שהרי עשית
עבירות, ואין השי"ת רוצה עבודתך".

טעות גדולה!

וזו טעות גדולה! שאין כזה מושג שאין האדם במדרגה גבוהה שאינו יכול לעבוד את
השי"ת! אפילו אם עשית כמה וכמה עבירות, מ"מ עדיין - "לכך נבחרת"! כל אחד מישראל,
בחר בו השי"ת שיעבוד אותו - "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"! ואפילו
אם חטא, מ"מ השי"ת עדיין רוצה עבודת כל אחד ואחד.

איתא בגמ' (סנהדרין מד, א): "אמר רבי אבא בר זבדא: אף על פי שחטא - ישראל הוא.
אמר רבי אבא: היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה, ואסא קרו ליה", ע"כ.
מפורש בדברי הגמ', שאע"פ שחטא, עדיין לא נשתנתה מהותו, שהוא בכלל ישראל,
ועדיין הוא "עם סגולה" שהקב"ה בחר בו מכל העמים!!

אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו

ומאחר שליצר הרע יש כמה וכמה אופנים להוכיח לאדם שאינו ראוי לעבוד ה', אין עצה
לעמוד כנגדו בלי עזר ממלך מלכי המלכים הקב"ה.

וכן איתא בקידושין (ל, ע"ב) "ת"ר קשה יצר הרע שאפילו יוצרו קראו רע, שנאמר: כי יצר
לב האדם רע מנעוריו. אמר רב יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, שנאמר: רק רע

כל היום. ואמר ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר: צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, עכ"ל. מבואר שמכיון שא"א להתגבר על יצרנו הרע אם אין הקב"ה עזרנו, צריך להתפלל תמיד שניצל מכל תחבולות היצר הרע, ויעזרנו השי"ת להתגבר עליו.

בספר פלא יועץ (ע' עמל) הרחיב ע"ז קצת וז"ל, "והן אמת שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו, וצריך להקדים תפילה לצרה ורחמין למבעי מן קדם אלק"א על כל דבר פשע שיצילהו, ועל דבר טוב שיעזרהו, וכמו שכתבתי במקומו, אבל בתפלה לחוד לא סגי, שאם יתפלל אדם כל היום שיצילהו ה' מיצר הרע ושיעזרהו על דבר כבוד שמו והוא לא יתחזק על יצרו, הרי זו תפילת שוא, עכ"ל. ולכן אנו מתפללים: "ותצילני מפגע רע מיצר הרע" וכדומה. ודו"ק.

בטחון שיעזרהו השי"ת

והאריך בזה בעל חובות הלבבות (שם) וכתב שהגם שאין מקום לבטוח בהשי"ת על עיקר הבחירה למעשה מצוה, מ"מ מה שצריך לבטוח בהשי"ת הוא על השלמת מעשה המצוה, וז"ל, "אבל מה שראוי לבטוח עליו הוא גמר מעשה העבודה, אחר בחירתה בלב שלם ונאמן והסכמה והשתדלות בבר לבב וכוונה לשמו הגדול, ובזה אנחנו חייבין להתחנן אליו לעזור אותנו בו ולהורות אותנו עליו, כמו שכתוב: "הדריכני באמתך ולמדני"... וכל זה ראייה, שבחירתנו הייתה במעשה העבודה, אך התפלל אל האלקים על שני דברים: אחד מהם ליחד לבבו ולחזק בחירתו בעבודתו בהרחקת טרדות העולם מלבו ועיניו, כמו שאמר: יחד לבבי ליראה שמך, גל עיני ואביטה וגו' העבר עיני וגו' הט לבי אל עדותיך וגו' והדומה להם. והשני לחזק אבריו על השלמת המעשים בעבודתו, והוא מה שאמר: הדריכני בנתיב מצותיך סעדני ואושעה, והרבה כמוהו. ואני עתיד לבאר אופני מפסידי החלק הזה ואופני השלמתו והדרך הנכונה בו בעזרת השם, עכ"ל. נוקט שמאחר שאין יכולת ביד האדם לגמור המעשה מצד עצמו, ע"כ צריכים להתפלל, ולבטוח בביטחון גמור שיעזרנו הקב"ה לגמור אותו מעשה מצוה.

ועי' מש"כ בזה הרמב"ן (אמונה ובטחון, פ"א) וז"ל, "בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. הקדים להזהיר על הבטחון תחלה ואחר כך על המעשה הטוב, להודיע שהבטחון הוא שיבטח בו שיעזרהו לעשות מצוותיו ואלו אמר עשה טוב ובטח בה', הייתי אומר כי הבטחון הזה שהזהיר עליו הוא נאמר על שכר המעשה הטוב ולא על צרכי העוה"ז שהוא צריך אליהם לעזרהו ולסמכו, ר"ל הסבות והעניינים המתקנים מעשה הטוב, על כן אמר בתחלה בטח בה', כלומר שיעזור ויסמוך אותו לעשות חפצו ומצותיו. ואח"כ אמר ועשה טוב כלומר רדוף אחר המצוות והשתדל לעשות אותן, ואל תתרשל מלעשות הטוב מפני קוצר יכלתך, כי יסמוך אותך ויעזורך. זהו פירוש "בטח בה' ועשה טוב". וזאת היא כוונתו בהקדימו צווי הבטחון לצווי המעשה הטוב, עכ"ל.

וכל הבטחון הזה הוא רק אחר שכבר בחר לעשות מצוה ומשתדל לעשותה, אז צריך עזר מהשי"ת שיוכל לגמור אותה, אבל עצם הבחירה וההשתדלות לעשות את מעשה המצוות תלויה אך ורק ביד האדם.

משל נפלא:

וביאר זאת הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון, פרשת כי תצא) על פי משל נפלא:

רופא עבד במחלקה שנועדה לחולים במצבים קשים במיוחד. בדרך כלל היו במחלקה שלושה רופאים, אך באותו לילה הסתפקה הנהלת בית החולים ברופא אחד בלבד.

אמנם, מראש הזהירוהו ואמרו לו: אנחנו מקוים שהכל יהיה בסדר, אבל יתכן שחולה פלוני יתעורר ויקים צעקות, חבירו בדיוק יהיה זקוק לקבל את תרופותיו, ובאותו רגע חולה שלישי יחוש ברע ויזדקק לטיפול מהיר. אם תראה שאינך מסתדר - תרים טלפון, ומיד נשלח לך עזרה.

רק התחיל הלילה והצרות התחילו. כל מה שאמרו לו - קרה. כמעט כל חולי המחלקה, אחד אחרי השני, התעוררו משנתם עם סיבוכים קשים. הרופא התרוצץ ממיטה למיטה וטיפל בחולים כמיטב יכולתו. אך כוחותיו היו דלים מדי ולא הצליח להעניק טיפול לכולם. לפנות בוקר, בעודו מתמודד לבדו, להעניק טיפול לחולה פלוני, מת חולה אחר במחלקה בטרם הצליח להגיע אליו.

תבעו את הרופא באשמת רשלנות רפואית. בבית המשפט טען הרופא הנאשם בלהט: עבדתי במסירות נפש ממש, רצתי ממיטה למיטה ולא נחתי כלל. האם ניתן להאשים אותי? וכי נרדמתי על משמרתי?! הרי פשוט לא הספקתי להגיע לחולה שמת לבסוף, זה לא היה בכוח אנוש!

ענה השופט: אתה פושע! מי צריך את המסירות נפש שלך?! הרי אמרו לך שאם לא תסתדר תזעיק תגבורת, לא בקשו ממך לנסות להסתדר לבד. אתה אשם בגרימת מוות ברשלנות!

והנמשל: אחי מאה ועשרים יבוא האדם לפני הקב"ה ויטען: רבש"ע מסרתי נפש למענך. יאמר לו הקב"ה: מי ביקש ממך למסור נפש? למה לא "הרמת טלפון" לבקש עזרה. למה לא פנית אלי בתפילה: "רבש"ע אינני מסתדר, עזור לי!"

זה אחד מיסודות היהדות - תבקש עזרה. הקב"ה "עונה לעמו בעת שועם אליו". אף פעם לא "תפוס" אצלו, ואף אין שיחה ממתינה. כביכול רב קווי, אין סוף קווים, והוא עונה מיד בצלצול הראשון...

זה היסוד שצריך להשתמש בו כל הזמן: לבקש עזרה, ברגעים הקשים לצעוק רבש"ע, עזור לי!!

לתגובות: adebstein@gmail.com

ביאורים והארות / הרב משה הלוי הורן, מח"ס 'תפארת ציון' בסוג' תקפו כהן, מג"ש בישיבת תפארת ישראל, בני ברק

החודש הזה לכם - בידכם

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן
הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה. דַּבְּרוּ אֶל כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ
שֶׁה לְבַיִת אָבֹת שֶׁה לְבַיִת (יב, א-ג)

הנה כאן נאמרה מצוות קידוש החודש והיא המצוה הראשונה שנאמרה לישראל, ועי'
ברמב"ן כאן. ומלשון המקראות יש לדקדק שנאמרה מצוה זו יחד עם מצות ק"פ, וכהא
דכתי' "החודש הזה וכו'" בעשור לחודש "הזה", דמשמע שיש איזה שייכות בין מה
ש"החודש הזה" הוא ראש חדשים וכו' לבין לקיחת ק"פ.

והנה בפס' א' כתי': "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר", וכבר העירו
המפרשים כאן הא וודאי שהיה זה בארץ מצרים, ולמה הוצרך להכתב שהיה צווי זה בארץ
מצרים.

והנה איתא במד"ר כאן (ט"ו, ה): בארץ מצרים למה אינו אומר במצרים, א"ר חנינא אמר
הקב"ה כתיב בתורה (דברים כד) בחוץ תעמוד אף אני אעשה כך בארץ מצרים ולא במצרים
וכן אמר משה כצאתי את העיר אמר רבי שמעון גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה
במקום עבודת כוכבים ובמקום טנופת ובמקום טומאה בשביל לגאלן משל לכהן שנפלה
תרומתו לבית הקברות אומר מה אעשה לטמא את עצמי אי אפשר ולהניח תרומתי א"א
מוטב לי לטמא את עצמי פעם אחת וחוזר ומטהר ולא אאבד את תרומתי כך אבותינו היו
תרומתו של הקב"ה שנאמר קדש ישראל לה' וגו' היו בין הקברות שנא' כי אין בית אשר
אין שם מת ואומר ומצרים מקברים אמר הקב"ה היאך אני גואלן להניחן א"א מוטב לירד
ולהצילן שנא' וארד להצילו מיד מצרים כשהוציא קרא לאהרן וטהר אותו שנא' וכפר את
מקדש הקדש וכפר על הקדש, עכ"ל. והובא ברבינו בחיי כאן.

מבו' שיש ענין מיוחד בפרשה זו שנאמרה בתוך ארץ מצרים המלאה ע"ז וטומאה ותועבה,
וגם מדוקדק בלשון המדרש שגילוי פרשה זו שנאמרה בתוך ארץ מצרים היתה "בשביל
לגאלן" ו"לירד ולהצילן", ומבו' שפרשה זו שייכא לעיקר הגאולה, וצריך ביאור הענין בזה.
עוד צ"ב ענין זה שהבשורה על מכת בכורות והיציאה ממצרים נאמרו שניהם בתוך פרשת
קידוש החודש, ומה היא השייכות שבזה.

והנראה בביאור הדברים, דהנה כתב הרמב"ן: וטעם החדש הזה לכם ראש חדשים, שימנו
אותו ישראל חדש הראשון, וממנו ימנו כל החדשים שני ושלישי עד תשלום השנה בשנים
עשר חדש, כדי שיהיה זה זכרון בנס הגדול, כי בכל עת שנזכיר החדשים יהיה הנס נזכר,

ועל כן אין לחדשים שם בתורה, וכו', כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החדש הראשון והחדש השני והשלישי לגאולתינו, שאין המנין הזה לשנה, שהרי תחלת שנותינו מתשרי, דכתיב (להלן לד כב) וחג האסיף תקופת השנה, וכתיב (שם כג טז) בצאת השנה, אם כן כשנקרא לחדש ניסן ראשון ולתשרי שביעי, פתרונו ראשון לגאולה ושביעי אליה וזה טעם ראשון הוא לכם, שאיננו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון לכם, שנקרא לו לזכרון גאולתינו, עכ"ל.

ובמלבי"ם כ': ואצל ישראל היה המנהג מימות אדה"ר לחשב חדשי לבנה כמו שמצאנו בחשבון המבול, אבל עד עתה היו חושבים את תשרי לראשון וכדעת ר"א בר"ה, כי אז נברא העולם ואז הוא ר"ה, וישראל נצטוו למנות מחדש ניסן זכר ליצ"מ שאז נשתכללה אצלם הנהגה מעולה מהנהגת הטבע שתלוי בבריאת עולם, כי מאז התחילה ההנהגה ההשגחיית, וע"ז כפל מלת לכם, עכ"ל. מבואר שבחודש זה התחילה ההנהגה של השגחה פרטית באופן מיוחד, ויבואר לפנינו בס"ד.

ובחזקוני: ראשון הוא לכם - מכאן ואילך הוא ראשון שמתוך שתמנו החדשים מזמן החירות תזכרו הטובה שעשיתי עמכם, אבל מאדם הראשון עד עכשיו תשרי ראשון וניסן שביעי כדכתיב במלכים בירח האיתנים בחג ומתרגם יונתן בירחא דעתיקיא קרו ליה ירחא קדמאה וכען הוא ירחא שביעאה. וע"ע ברבינו בחיי ובבכור שור כאן.

ונראה לבאר השייכות בין מצות החודש הזה לכם ראש חדשים למצות הקרבת הפסח. דהנה מצרים היו עובדים לטלה שהוא היה מזלם וכידוע, ולכן נאמר קחו לכם טלה וכפי שביאר הרמב"ן בפס' ג' וז"ל: איש שה לבית אבות - טעם המצוה הזאת, בעבור כי מזל טלה בחדש ניסן בכחו הגדול, כי הוא מזל הצומח, לכך צוה לשחוט טלה ולאכול אותו, להודיע שלא בכח מזל יצאנו משם אלא בגזרת עליון. ועל דעת רבותינו שהיו המצרים עובדים אותו כש"כ שהודיע במצוה הזאת שהשפיל אלהיהם וכחם בהיותו במעלה העליונה שלו. וכך אמר וקחו לכם צאן ושחטו אלהיהם של מצרים, עכ"ל. והדברים ידועים, ועי' להלן עוד בזה.

¹ וכן כתב הרמב"ן בדרשתו לר"ה וז"ל: וכן אמרו במכילתא החדש הזה לכם לא מנה בו אדם הראשון, כלומר אדם הראשון שהוא ראש ליצירה לא מנה בו שהוא היודע ועד כי תשרי הוא הראשון שבו נברא, אבל אתם תעשו אותו ראשון לכם לגאולתכם, וכן תרגם יונתן בן עוזיאל בירח האיתנים בחג הוא החדש השביעי (מ"א ח') אמר בירחא דעתיקיא קרן ליה ירחא קדמאה וכען הוא ירחא שביעאה, כלומר שהראשונים היו קורין לו קדמאה לבריאתו של עולם ועכשיו הוא ירחא שביעאה ליציאת מצרים, עכ"ל. והובא גם ברמב"ן בפר' נח (בראשית ח, ה) עיי"ש.

² ובצורר המור כאן כ': וכן רמו החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם. להרחיקם מחוקי מצרים. כי מצאתי כתוב כי בעבודת המצריים בחלק עבודת החדשים כתוב, שהמצריים אז מונין החדשים וקוראים אותם בשמות עבודתם. והחדש להם ועבודתו, הוא בהיות הלבנה בשלימות אורה ובתקפה, מאז מתחילין ומונין החדש ממלוי למלוי. ומתחילין מנין החדשים מעת הכנסת השמש בראש מזל טלה, והוא החדש שכולו חג להם, ועושין לו כבוד בעבודתם מכל החדשים, עכ"ל. וכן מצאתי בס' דרך אבות עמ"ס אבות לר' מאיר נכד ר' אברהם אחי הגר"א בליקוטי תורה שנד' סוף הספר בפר' בא שכ': כי המצרים היו מונין ר"ה מניסן לפי שהיו עובדים לטלה שהוא ראש המזלות, וארץ מצרים היה ראש לכולם מחמת ששרו ומזלו היא ראש המזלות וכו', וזה שאמר להם החודש הזה לכם ראש חדשים כי מקודם היה למצרים ראש לחדשים וראש לשנים, ועכשיו יהי' לכם החודש הזה ראש חדשים לזכרון הנס הנעשה לכם בזה החודש, עיי"ש.

והנה ממצות קידוש החודש שהוא עפ"י בי"ד יש לימוד שאין המזלות שולטים אלא הכל הולך אחר גזירת חז"ל וכידוע מהירושלמי [בכתובות פ"ק סוף ה"ב ובנדרים פ"ו ה"ח] דקטנה פחותה מבת ג' בתוליה חוזרים ואחר ג' אין בתוליה חוזרים ואם עיברו השנה שוב בתוליה חוזרים, ועי' נדה ל"ח ע"א שהנהגת חום וקור וקיץ וחורף תלוי ב"שיפורא למטה דגרים" ופרש"י שהשופר שבי"ד תוקעין בו שנתקדש החודש גורם לזה, עיי"ש, ועי' ש"ך יו"ד קפ"ט סקי"ג. הרי שע"י קידוש החודש דבי"ד בטל כל עניני הטבע והמזלות, והדבר נעשה עפ"י בי"ד אפילו שוגגין אפילו מוטעין ואפילו מזידין וכדדרשי' בר"ה כ"ה ע"א עיי"ש.

ובמד"ר כאן [ט"ו, ב] דאיתא: ד"א החדש הזה לכם אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולם אימתי אתה עושה את המועדות שכן כתי' "בגזירת עירין פתגמא", א"ל אני ואתם נסכים על מה שישראל גומרין ומעברין את השנה שנא' "אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי", וכה"א "אלה מועדי ה' מקראי קודש וגו' "אתם בין בזמנן בין שלא בזמנן אין לי מועדות אלא אלו א"ל הקב"ה לישראל לשעבר היה בידי שנא' "עשה ירח למועדים" אבל מכאן ואילך הרי מסורה בידכם ברשותכם אם אמרתם הן הן אם אמרתם לאו לאו מ"מ יהא החדש הזה לכם ולא עוד אלא אם בקשתם לעבר את השנה הריני משלים עמכם לכך כתי' החדש הזה לכם, עכ"ל.

ובפסיקתא החדש פר' ב' איתא: עד שלא יצאו ישראל ממצרים היה הקדוש ברוך הוא יושב וחושב חשבונות ומעבר עיבורים ומקדש את השנים ומחדש החדשים עד שיצאו ישראל ממצרים ומסרם להם שנאמר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמור החדש הזה לכם מהו לאמר אמר להם מכאן ואילך הרי ראשי חדשים מסורים לכם, עכ"ל. מבואר שהיה כאן "נתינה" מאתו ית' כביכול בדבר שעד עתה היה מסור בידו, ומעתה הוא מסור בידינו.

ונראה שזהו נוסח התפילה בר"ח "ראשי חדשים לעמך נתת" כי עכו"ם הופקעו מענין ר"ח, וניתן זה לישראל לבד, וכמבוי' במדרשים הנ"ל.

ויש להטעים עפ"י לשון המד"ר כאן (ט"ו, כ"ח): החדש הזה לכם וכו' זעזע את העולם והראה לו את הלבנה, עיי"ש. ויש לבאר ענין "זעזע את העולם" כי מעתה התחיל הנהגת העולם בהנהגה זו שעל פי ישראל וכנ"ל ולכן יש בזה "זעזע" לעולם, ועי'.

וע"ע בתוספתא בר"ה פ"א ה"י שאף המן במדבר היה תלוי בקידוש החודש, עיי"ש. ובבעה"ט כאן כתב ש"לכם" הוא אותיות מלך, והביאור בזה כהנ"ל דבמצות קידוש החודש

¹¹ וכ"ה בפסיקתא דר"כ [ה, ב]: עד שלא יצאו ישראל ממצרים היה הקב"ה יושב ומחשב חשבונות ומעבר עיבורין ומקדש את השנים ומחדש חדשים וכיון שיצאו ישראל ממצרים מסרן להם הד"ה דכתי' ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר מהו לאמר אמר להם מיכן והלך הרי הן מסורין לכם החדש הזה לכם, עיי"ש. ובילקו"ש רמז קצ"א איתא: החדש הזה לכם, הוא מסור בידכם ואין אתם מסורין בידו, עכ"ל. ובמד"ר (ט"ו, ל) איתא: ד"א החדש הזה לכם משל למלך שהיו לו אוצרות מלאים זהב וכסף אבנים טובות ומרגליות והיה לו בן אחד כל זמן שהיה הבן קטן היה אביו משמר את הכל הגדיל הבן ועמד על פרקו א"ל אביו כל זמן שהיית קטן אני הייתי משמר את הכל עכשיו שעמדת על פרקך הרי הכל מסור לך כך היה הקב"ה משמר את הכל שנא' והיו לאותות ולמועדים כיון שעמדו ישראל מסר להם הכל שנאמר החדש הזה לכם, עכ"ל.

ישראל בבחינת "מלכים" כביכול על הבריאה, וכעין מה שאמרו "מאן מלכי רבנן" כדאי' בנדרים כ' ע"ב ועיי"ש בר"ן, עי'. ושו"מ במנחת עני (לבעל ערוך לנר) שהביא לד' המדרש הנ"ל וביאר שהקב"ה מסר והשליט את ישראל על הירח, עי' בדבריו. וע"ע ברבינו בחיי פר' אמור (ויקרא כ"ג, ב) עה"פ: "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במעודם" מה שהביא מחז"ל על ענין זה.

וי"ל בדרך רמז בטעם שמתקיימת מצוה זו בלבנה, דהנה מצינו בתנחומא (כי תשא סימן לו) דתשבע"פ נמשלה ללבנה ותושב"כ נמשלה לחמה [עיי' מש"כ בזה ריש פר' בראשית], וכן ישראל נמשלו ללבנה ועכו"ם לחמה, שישראל מונים ללבנה ועכו"ם לחמה [עיי' סוכה כ"ט ע"א, ובמכילתא כאן], וכן הוא בנוסח הברכה בקידוש לבנה "שהם עתידין להתחדש כמותה". ובמד"ר כאן (ט"ו, כ"ב): לכך ברא הלבנה בשביל מועדות שיהיו ישראל מרבין וממעטין כלבנה, עיי"ש. ויש לרמוז כי לעכו"ם יש איזה שייכות לתורה שבכתב (עיי' בפ"י הגר"א בשה"ש א ג, ודו"ק), והברית עם ישראל היא רק עם התורה שבע"פ כידוע, ודו"ק.

וכן כאן מצינו במד"ר (ט"ו, כ"ג) דאיתא החודש הזה לכם, לכם ולא לזרים אתכם וכו' לא נתתי ראשי חדשים אלא לכם וכו', עיי"ש, וכן במכילתא כאן איתא לכן ולא לגויים, ובפסיקתא דר"כ פר' ט"ו לכם ולא לאוה"ע, וע"ע במד"ר שם פיס' כ"ה שדרשו עה"פ החודש הזה לכם הקרא ד"מגיד דבריו ליעקב וכו'", ועיי' בריש פר' משפטים שהבאנו שבקרא זה הופקעו העכו"ם מכל שייכות לתורה, עיי"ש. ושם בפיס' כ"ו: ולכך מסר הקב"ה סוד הלבנה לישראל שיהיו הם מונים בה והעכו"ם מונים לחמה לומר מה חמה אינה אלא ביום כך עכו"ם אין מושלים אלא בעוה"ז, ומה החמה היא של אש כך הם עתידין לידון בה שנא' כי הנה היום בא בוער כתנור, וכשם שהלבנה נראית ביום ובלילה כך ישראל מושלים בעוה"ז ובעוה"ב, וכשם שהלבנה היא של אור כך ישראל נוחלין האור שנא' אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ואו' קומי אורי כי בא אורך, ולכך נאמר החדש הזה לכם שיהא שלכם שאתם בדוגמתה, עיי"ש. הרי לנו הפקעה של העכו"ם מענין "חידוש הלבנה", ומענין קידוש החודש בפרט.

וכן עיי' מש"כ בריש פר' בראשית שלכן הק' רבי יצחק שהיה להתחיל התורה במצות קידוש החודש כמובא ברש"י שם, והיינו כי מצוה זו מורה על כח חכמים בתורה ושאין שום מזל שולט מלבד התורה, שעל ידה ומכחה הוא מתנהל כל העולם, וכן כי במצוה זו נאמר הכח לבי"ד אפי' שטעו "במזיד", שלמדים אנו מזה תוכן ענין הורדת התורה לארץ שמעצם נתינתה הוא שהיא נמסרה לישראל לקבוע ולחדש בה, וכמש"כ בדרשות הר"ן דרוש ג' וז"ל: ולפי שמצוה זו היא התחלת התורה נרמזו זה השורש בפרשה זו", עיי"ש. וע"ע מש"כ בעניני חנוכה שלכן גזרו היוונים על קידוש החודש.

וע"ע להלן פר' בשלח עה"פ: "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו" (להלן י"ד, כ"ז) שהבאנו מד' האוה"ח שלאחר מתן תורה אין כ"כ נס בשינוי הטבע, וכן הבאנו שם מהלש"ם עיי"ש. ובברכות ה' ע"א איתא עה"פ כי לקח טוב וכו' בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו, מוכר עצב ולוקח שמח, אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו, עכ"ד הגמ'.

וכבר ידוע הקושיא שהרי במוכר חפץ המוכר נחסר ומה כאן הקב"ה נחסר, ועי' ב"י הגר"א לשה"ש [ג, י"א] שבי' עפ"י הכלל דלא בשמים היא וכ' וז"ל: וכן ענין התורה שלא ניתן לנו כי אם החומר, והצורה נשתנית כפי עשיית הפועלים שהם הת"ח כמ"ש אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם אתם אפי' מזידין בו אתם אפי' מוטעין, עכ"ל. הרי שממצוה זו למדנו שהכח ניתן לישראל לקבוע בתורה עיי"ש. וכן יעוי' בהג' רא"מ הורביץ זצ"ל בברכות שם שע"י נתינת התורה נמסרה הנהגת הבריאה לידי בשר ודם והוי דומיא דמסירת חפץ, עיי"ש.

ונראה עוד דמהאי טעמא הוא שנצטוו במצרים דוקא על מצות קידוש החודש, דבמצוה זו נבדלים לגמרי מהמצרים שמזלם היה טלה והוא היה הע"ז שלהם וכנ"ל מהרמב"ן, ובזה באה מצות קידוש החודש להורות שלא המזלות שולטים אלא הכל מונהג על ידי ומכח התורה וחכמי ישראל ההוגים והעוסקים בה, ורק להם יש הכח לקבוע בתורה, ומינה גם בבריאה וכאשר ידוע שע"י עסק התורה מתקיים העולם והקב"ה נתן כביכול כח לתחתונים לקבוע בעליונים [וכאשר האריך אדונינו הנפה"ח ש"א פ"ג וד' שע"י מעשי האדם למטה כך נקבע כביכול למעלה, ועי' ברמח"ל בדע"ת ח"ב פ"א, ג', וכן שם פ"ד, ט' שזהו רק בישראל לבד ולא אוה"ע, עיי"ש], ובמצות קידוש החודש נראה לעין כל היאך הוא שע"י קביעת ישראל את החודשים אשר בא מכח עסק התורה, משתנים המזלות.

וידוקדק לפי"ז מה דכתי' בפס' א' "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר", ונתק' הלא וודאי שהיה זה בארץ מצרים.

ולהאמור י"ל כי יש שייכות בין המצוות שנאמרו כאן היינו קידוש החודש וקרוב פסח למה שהיה זה במצרים, דשתי מצוות אלו באות להיבדל מן המצרים על ענין זה שהם מונהגים עפ"י מזלות ואנו בהשגחה פרטית, וכמש"נ.

ועי' ללשון הספורנו כאן: החדש הזה לכם ראש חדשים. מכאן ואילך יהיו החדשים שלכם, לעשות בהם כרצונכם, אבל בימי השעבוד לא היו ימיכם שלכם, אבל היו לעבודת אחרים ורצונם, לפיכך ראשון הוא לכם לחדשי השנה. כי בו התחיל מציאותכם הבחירי, עכ"ל. למדנו מדבריו שעד עתה היו ישראל "תחת" שלטון הזמן ו"לא היו ימיכם שלכם", ורק מעתה ואילך הרי הם "מעל" הזמן שהם השולטים עליו, ויש להטעים עוד, דהנה מבואר

^ט ושו"ר בצרור המור כאן כ': ולכן ויאמר ה' החדש הזה לכם דברו אל כל עדת בני ישראל. בענין שבאלו המצות שצוה להם עתה יצאו, ולכן סמך לכאן ומשה ואהרן עשו ויחזק ה' וגו', אצל החדש הזה לכם, ולזה אמר בארץ מצרים להורות על זה הטעם נתן להם בארץ מצרים אלו המצות. לפי שהיו טמאים כטומאת הנדה בשקוצי ארץ מצרים, ולא היה להם מצות. ונתן להם השי"ת אלו המצות, בענין שבזכותם ישלחם פרעה. כי באופן אחר לא היו ראויים אלו המצות להנתן להם, אלא במדבר סיני או באהל מועד. וזהו החדש הזה לכם (פס' ב), לתועלתכם ולהנאתכם. כי מצד קידוש החדש והמצות הנעשות בו, תזכו לגאולה ולנסים שנעשו בו. כי לזה נקרא ניסן ע"ש ה' נסי, עכ"ל. מבואר שהזכר היות מצוה זו בארץ מצרים, להורות כי בזכות אלו המצות יצאו ממצרים. וא"ש לשון המדרש שהבאנו בתחילת הדברים שגילוי פרשה זו שנאמרה בתוך ארץ מצרים היתה "בשביל לגאלן" ו"לירד ולהצילן", כי מכח פרשת קידוש החודש שנתנה לישראל מעתה אין הם מונהגים מכח הנהגת המזלות וכו' אלא בהשגחה פרטית וכמש"נ, וכן ראיתי עתה לד' הכלי יקר כאן שביאר כדברים אלו, עי' עליו.

שיציי"מ כולה היתה בחפזון והיינו בהנהגה ש"מעל הזמן", ויתכן דמה"ט ניתן להם כאן הבעלות על הזמן, שעיי"ז יוכלו לצאת באופן של "מעל הזמן".

ומצאתי גם בפ"י הגדש"פ להריטב"א ד"ה ובמורא גדול זה גילוי שכינה שכ': ואימתי נגלה עליהם, ב' פעמים אחד ביום ר"ח ניסן שנא' וידבר ה' אל משה ואל אהרן וכו' וכן בלילה בשעת הגאולה, וכמו"כ ראוהו על הים, עכ"ל. וכ"ה בפ"י האבודרהם שם. מבואר שהן בר"ח והם בליל הגאולה היה "גילוי שכינה" והריטב"א והאבודרהם השוו ב' הפעמים, ויבואר היטב עם מש"נ שכבר ביום ר"ח ניסן התחיל הגאולה, ועיי קידוש החודש וכמש"נ.

ובעומק הדברים נראה עד, דהנה איתא במד"ר (י"ט, ז): והזהר לישראל כשם שבראתי את העולם ואמרת להם לישראל לזכור את יום השבת זכר למעשה בראשית שנא' זכור את יום השבת כך היו זוכרים הנסים שעשיתי לכם במצרים וזכרו ליום שיצאתם משם שנא' זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים למה כי בחווק יד הוציאך ה' ממצרים ולא יראה לך שאור שבעת ימים כנגד ז' ימים שבין הגאולה לקריעת ים סוף כשם שבתחלה הם ז' ימי בראשית וכשם שהשבת מתקיימת אחד לז' ימים כך יהיו אלה שבעת ימים מתקיימים בכל שנה ושנה שנא' ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה, עכ"ל. הרי שהשווה המדרש בין ז' ימי בראשית לז' ימי יצי"מ" והיינו מליל ט"ו שאז יצאו עד קריעת ים סוף.

ועיי ביה"ל פר' בראשית שכותב בתו"ד בביאור מה שהשבת זכר ליצי"מ וז"ל: ולכאורה קשה מאי שייך שבת ליציאת מצרים והרי היא זכר להבריאה. רק דכמו דקורים אדם הראשון יען שהוא ראשון לכל האנשים וממנו יצאו כולם כמו כן שבת הוא ההתחלה למקראי קודש דהשפעת הקדושה והנסים הכל בא בזכות שבת, וההתחלה לכל הגלויים והנסים הוא יצ"מ וע"כ שבת הוא יסוד ליצ"מ, ומש"ה בכל ש"ק נתעורר תוספת יראה בכל העולם עד שאמרו במס' דמאי דגם עם הארץ אימת שבת עליו דירא להיות משקר בשבת. ובזה יובן מה דאיי' במד"ר פר' בא וז"ל כשם שבראתי העולם ואמרת לי לזכור את יום השבת זכר למעשה בראשית כך היו זכורים הנסים שעשיתי לכם במצרים כו' ולא יראה לך שאור ז' ימים כנגד ז' ימים שבין גאולה לקריעת ים סוף כשם שבתחילה הם ז' ימי בראשית וכשם שהשבת מתקיימת אחד לז' ימים כך יהיו אלה ז' ימים מקויימים בכל שנה. הרי להדיא דיצ"מ תולה בקדושת שבת ומדמה אותם זה לזה. והטעם הוא כמו שכתבנו דהיסוד לכל הנסים הוא שבת, עכ"ל. וע"ע במהר"ל בגבו"ה פל"ט שכתב שיציי"מ היא "השלמת הבריאה" עיי' היטב בדבריו.

וביאור הדברים כמבואר בדברי הגרי"א חבר בפ"י הגדש"פ יד מצרים ד"ה עבדים היינו שכ' וז"ל: במ"א כתבנו באריכות שיציאת מצרים היתה ממש בריאה חדשה, שאז היתה התחלה שיתנהג העולם בניסים ונפלאות עיי' שידוד הטבע ויהיה תלוי ע"פ מעשה האדם, ולכן היתה כוונתו ית' להביא את ישראל עמו למצרים דווקא, כדי להראות להם עוצם גדלו ית', שאין הדבר תלוי במקרה והזדמן, רק ע"פ השגחה פרטית, והטבע בידו ית' כגרזן ביד החוצב בו, והכל תלוי ע"פ עבודת האדם, כדי שיקבלו התורה ברצון, כמו שיתבאר לפנינו בס"ד, והוא כי ארץ מצרים היתה חזקה יותר מכל הארצות, והמזל מושל בו ראשון לכולם, וכל המזלות נמשכים אחריו כמו עבדים אחר אדונייהם, וגם השר השולט שם ראשון

לכל השרים העליונים, ולכן נקרא מלך מצרים "התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו", כמו הדג היותר גדול המושל על כל הדגים הקטנים, כמ"ש "מה דגים הללו, הגדול אוכל את הקטן ממנו", כמו כן היה הוא המושל על כל השרים, והוא מ"ש רז"ל "מלך קשה ומדינה קשה", ר"ל שהמדינה מצד מהותה היא חזקה יותר ע"פ המזל השופע בה, והמלך קשה מצד השר אשר בשמים ממעל המושל עליו, ששניהם יושבים ראשונה במלכות שמים ממעל. וזה שהיו יכולים לצאת משם היה בהיפוך הטבעי, ונתברר לישראל שהוא המושל בברואיו ומשגיח בהם, ולכך הם צריכים להיות זהירים במשלחתו ועשות רצונו, ולזה אמר "עבדים היינו וכו', עכ"ל, עיי"ש עוד. ובד"ה חכם מה הוא אומר וכו' כ' וז"ל: וז"ש "ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים" וגו', ר"ל שעיקר ביאת ישראל למצרים ויציאתם משם היתה על אופן זה, להשריש בלבם פינת יסוד התורה ע"י הניסים והנפלאות שעשה הוא ית' שם כדי להוציאנו משם, להראותינו שאנו תלויים בהשגחה למעלה מן הטבע והמזל, עכ"ל. ובד"ה ואילו לא הוציא וכו' כ' וז"ל: להורות נתן שע"פ הטבע לא היינו יכולים לצאת משם מצד תוקף המזל והשר השולט בה, ובזה אנו יודעים שהוא יתברך המשגיח הפרטי, עיי"ש. הרי שארץ מצרים מהותה היא שמונהגת עפ"י טבע ומזלות.

ועוד האריך ביסוד זה בהקדמה לפי' על ההגדה שיסוד גלות מצרים היא להראות לישראל שקיומם אינו עפ"י דרכי הטבע כלל ובדרכי הטבע אין להם קיום כלל. וביאר שם שזה היה יסוד ושורש החטא של אדם הראשון. וז"ל: וכאשר נברא אדה"ר נברא בתכונה שלימה שיהיה דבוק באל חי כענין ישראל אחר מתן תורה כו' והיה גדול ממדריגת מלאכי השרת כו'. אבל כשאכל מעת הדעת ונמשך אחר הטבע לקבל שפע מן הכוכבים והמזלות, הרי גרם שנדבקה הערלה בברית קודש והוא קבלת שפעו ע"י האמצעיים העליונים כו', וגרם קלקול לכל זרעו עד שנבחרו האבות הקד' ונבחרו זרעם לקבל תורתו, וכשעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן והוא חטא עץ הדעת. ועוד כתב שם: אבל אדה"ר טעה בזה ונמשך אחר מחקר שכלו להימשך אחר הטבע ולכן אכל מעץ הדעת כו', ולכן נענש ג"כ מדה כנגד מדה ונגזר עליו מיתה שע"י הטבע שהאדם ניזון במזון גשמי, וממילא תמורת הניתוך מחוייב למות כו', ועי"ז נמשך אדה"ר אחר מחקר הטבעי וגרם לו שנכנס בו יצה"ר לומר לית דין ולית דיין כלל כו'. ומזה בא קלקול הענף לכל דורותיו אחריו, בימי דור אנוש ודור המבול שהכחישו השגחת הבורא יתברך ואמרו שהעולם מתנהג ע"פ הטבע ע"י כוכבים ומזלות כו' ומזה באו לידי כפירה להכחיש השגחתו יתברך בעולמו, והתחיל דבר זה להתקן ע"י האבות הקדושים שהם פרסמו אלהותו והשגחתו יברת בעולמו כו' עכ"ד. נמצא דתכלית

¹ ראה בעבודת הקודש (הקדמון לר"מ בן גבאי) פרק ל"ה שכותב וז"ל: כי מצרים בחכמתם ובכשופיהם בכח עליונים ועליוניהם אסרו את ישראל לבל יצאו מתחת רשותם ומשעבודם לעולם, כי כוחם כן חייב. ולזה היה נמנע לצאת מעבודתם לדורות עולם בכח ובחק שום נברא עליון ותחתון. לולי שנגלה המלך הגבור ושידד הכל ואיבד ושבר דלתות נחושת ובריחי ברזל, והפך משרשם ההרים החזקים והגדולים מבכור פרעה כו'. והם הכוחות עליונים ותחתונים כידוע לחכמי לב אשר מחמתם נאסרו ישראל במאסר שעבודם, והושיעם תשועת עולמים והודיע בכוחו זה כי מושיע אין בלתו, עכ"ד.

הירידה למצרים היא להראות את ההנהגה שלא ע"פ דרך הטבע, זהו יסוד התיקון של חטא אדה"ר.

וע"ע בדבריו ד"ה בכל דור ודור וכו' וז"ל: ויצאנו ג"כ מתחת הנהגת הטבע להשגחתו יתברך הפרטית, ואין הטבע מושל בנו כלל, ולכן תכלית יצי"מ היה בשביל כניסתם לארץ, כמ"ש "אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה" וגו', וכתוב ג"כ "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו', והבאתי אתכם" וגו', כי א"י היא נבדלת מכל הארצות להיותה מושגחת מאתו יתברך לבד, כמ"ש "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני" וגו', והוא מ"ש בעל הגדה לראיה מפסוק "ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו" וגו'. לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו', עכ"ל, עיי"ש. והיינו שכיון ומטרת יצי"מ היא למען הביא אותנו אל א"י, והנהגת א"י היא מעל הטבע, כמו"כ היציאה ממצרים היתה בהנהגה זו.

וע"ע בדבריו בדרוש לפר' בשלח וז"ל: ולכן נתן להם ניסן להיות ראש לכל החדשים, שהוא בענין סידור ההנהגה למעלה מן הטבע. וז"ש שבבריאת העולם קבע השי"ת ר"ח בסידור הטבעי, שהוא התחלת זמן הבריאה בתשרי, משא"כ לישראל קבע ר"ח של גאולה, ר"ל מה שהוא למעלה מגדר הטבעי, ולכן נקרא ר"ח של גאולה, שכן תחילת צמיחתם של ישראל היה בניסן, וכן תכלית שלימותם לימות המשיח, כמ"ש שכן היה ענין יציאת האומה הזאת בדרך נס, שהרי אברהם אבינו עקר היה, ולכן לא היה אפשר להולד יצחק אבינו, אלא בניסן, שנולד למאה שנה לאברהם אבינו, מה שאינו בגדר טבעי כלל, עיי"ש.

וכן הבאנו לעיל לד' המלבי"ם כאן ש"נצטוו למנות מחדש ניסן זכר ליצי"מ שאז נשתכללה אצלם הנהגה מעולה מהנהגת הטבע שתלוי בבריאת עולם, כי מאז התחילה ההנהגה ההשגחית" וזהו כד' הגריא"ח הנ"ל.

ועפ"י"ד אלו ביאר הגרי"א חבר (שם ד"ה יכול מר"ח) דהטעם דסלקא דעתך שסיפור יצי"מ הוא מר"ח ניסן כי תשרי הוא התחלת סידור העולם בניהוג הטבעי וניסן התחלת סידורו למעלה מן הטבע, ולכן למלכי ישראל מניסן מנינן שהם תלויים בהשגחה, ולכן כתי' החודש הזה לכם ראש חדשים וגו', ובעת ביאת ר"ח ניסן שבו יצאו ממצרים אז היה סידורו בענין הניסי, ונמצא שהתחיל ממש מר"ח, ולכן היה ס"ד שמאז יתחיל זמן סיפור יצי"מ ת"ל ביום ההוא, עכ"ל.

וע"ע בדבריו בדרוש לפרשת בשלח בתו"ד: שהחודש הזה הוא ראשון לישראל, שאף ע"פ שהעולם נברא בתשרי, שלכן תשרי התחלת השנה, אינו אלא בסדורו הטבעי, שנברא כך מתחילה, אבל מניסן היה התחלת סדור הבריאה ע"י השגחה נבדלת ע"פ התורה והמצוות, שלכן מלכי ישראל מניסן מנינן, ומלכי אומות העולם מתשרי. ולכן כתיב "החודש הזה לכם ראש חדשים", שבו היה התנשאות רא"ש של ישראל וביטול כח הנחש וכו', עיי"ש.

^{יא} ובאלשי"ך כאן כ': והנה בסוף פרשה זו אמרו רבותינו ז"ל בשמו"ר, כי שבעת ימי הפסח הם כנגד שבעת ימי בראשית. ובזה יאמר, שביום הראשון, שהוא כנגד יום ראשון של מעשה בראשית שבו נברא כל כללות העולם אלא שהיו הפרטים בו בכח ויצאו יום אחרי כן, יהיה מקרא קדש, וביום השביעי שהוא יום קריעת ים סוף שבו הוכללו כל

וזהו ביאור דברי המדרש הנ"ל שהשוו את ז' ימי בראשית לז' ימי יציאת מצרים, כי כאמור כאן נתגלה שהעולם אינו עפ"י סידורו הטבעי אלא בהשגחה פרטית.

ובזה יוטעם בזה מש"כ הרוקח בסי' רצ"א ש"האוכל מצה כהלכתה שבעה ימים כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית דכתי' מצות יאכל את שבעת הימים, ימים אין כתי' כאן אלא שבעת הימים שבעה ימי בראשית" והיינו כי ביצי"מ "נתגלה" שהעולם אינו מונהג עפ"י סידורו הטבעי והוי כמו "בריאה חדשה" לכך האוכל מצה כל שבעה הוי כשותף במעשה בראשית. ובדברי המהר"ל (גבו"ה פנ"ז) מבואר הא דעשר מכות שהביא הקב"ה על המצרים במצרים היו כנגד עשרה מאמרות שנבראו בם שמים וארץ, ומבואר היטב להנ"ל דהיה ביצ"מ בריאה חדשה, ועי' בהגדש"פ מעשה ניסים (ד"ה אלו עשר המכות) שהרחיב היאך כל העשר מכות מכוונות כנגד העשרה מאמרות.

ואשר לכן, ניתנה כאן מצות קידוש החודש המורה שמעתה כל סידור העולם אינו כפי הטבע והמזלות אלא מכח וע"י התורה וישראל, וכמש"נ שזהו כח ישראל בקידוש החודש, ואשר זהו הנהגת יציאת מצרים שהוא כמו בריאת העולם מחדש, וכיבו' עוד לפנינו.

ויש בנותן טעם להביא לדברי הרבינו יונה בברכות סופ"ד, בביאור הגמ' כל המברך החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, וז"ל: כאילו מקבל פני שכינה מפני שהקב"ה אע"פ שאינו נראה לעין נראה הוא על ידי גבורותיו ונפלאותיו כענין שנאמר אכן אתה אל מסתתר אלקי ישראל מושיע, כלומר אף על פי שאתה מסתתר אתה הוא אלקי ישראל שעשית עמהם כמה נפלאות ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה ועל ידי תשועתך רואים אותך בני אדם ואתה מתגלה להם ומכירים אותך, וג"כ בכאן ע"י מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם והוא כאלו מקבילין פניו. מפי מורי הרב נר"ו, עכ"ל"יב.

הנסים כנגד יום שבת של בריאת העולם שבו הוכלל קיום כל הבריאה, כמפורש אצלנו על פסוק ויכל אלהים ביום השביעי באר היטב, על כן גם הוא מקרא קודש, כל מלאכה לא יעשה, עכ"ל. וכ"ה בשל"ה פסחים פר' תו"א: הענין, פסח נקרא שבת שמורה ומפרסם חידוש העולם אשר ששת ימי המעשה עשה ה' וביום השביעי שבת, על כן ימי הפסח הם שבעה ימים כמו שבעת ימי בראשית, עיי"ש.

ובשל"ה מס' פסחים דרוש רביעי (כ"א): ומאחר שענין מצרים הוא בריאת עולם בניסן, והעולם עומד על תורה עבודה גמילות חסדים, כן הוא נתגלה במצרים, ונגד זה יהיה מכוון מאמר רבן גמליאל כל כו' פסח מצה ומרור. במדרש שמות רבה פרשה כ"ו (א'), לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי כו', עד כי מן המים משיתיהו. משה עמוד התורה תורת משה, אהרן עמוד העבודה, מרים עמוד גמילות חסדים ותחיין את הילדים מספקות להם כו'. שלוש מתנות כו'. מן, לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, על כן על ידי משה. ענן על ידי אהרן, כי הענן כיסה את המשכן באר מים חיים, עכ"ל.

^ב וע"ע בכת"ס כאן כעיי"ז וז"ל: החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם וכו'. בגמ' [סנהדרין מ"ב ע"א] כל המברך חודש בזמנו כאלו רואה פני השכינה, דכתי' החודש הזה וכתוב זה אלי ואנוהו. נ"ל לפרש כי המכחישים בהשגחה אומרים כי מעת שברא הקב"ה העולם מאז אינו משגיח, אלא עולם כמנהגו נוהג, כאשר חיברה היוצר מתחלה. ואנו מאמינים כי בדבר ה' שמים נעשו וכו', ומחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, כי תמיד הכל בהשגחתו, וכל דברים המתחדשים וכל השנויים הם ברצונו ובהשגחתו, לכן מברכים יוצר המאורות ולא יצר, כי יוצר כולם בכל יום תמיד כאלו עכשיו יוצרם, כי הכל בהשגחתו. וזהו הכונה שמברכים החודש בזמנו, היינו שמברכים לו ית"ש כי הוא מחדש עתה בכל חודש בחדשו, ולא מן מה שהוטבע תחלה בשעת הבריאה. והמברך הוא מודה בזה שמאמין בהשגחה, והכל בידי שמים, הוא הבורא ומנהיג ומשגיח על בני אדם תמיד וכו' ולכן החודש הזה שבו יצאו ממצרים וראו קריעת ים סוף עד שהאמינו בהשגחה, הוא ראש חדשים שמאמינים כי הוא ית' מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשי בראשית, וזהו כונת המדרש, כל המברך החודש בזמנו כאילו מקבל פני השכינה, שע"י הברכה מורה

מבואר שבקידוש החודש יש הוראה על השגחה פרטית, דאף שהקב"ה "א-ל מסתתר" בעצמותו מ"מ ניכר הוא בגבורתו, ודבר זה מתבטא בחידוש וקידוש החודש. [ויש להוסיף, שענין זה לגלות על ה"א-ל מסתתר" שבאמת הוא בורא ומנהיג וכו' ניתן לישראל בקידוש החודש, וכמש"נ שמעתה כל גילוי כבודו ית' תלוי במעשיהם של ישראל, דו"ק בזה].

והן הן דברי הגרי"א חבר בביאור הס"ד שמצות סיפור יצי"מ נוהגת בר"מ כי אז נתגלה שהנהגת ישראל היא למעלה מהטבע, וביותר שהם המה הקובעים הטבע, והכל בא קיום התורה ע"י ישראל, וכמש"נ.

ומוטעם מאוד לשון המד"ר כאן (ט"ו, כ"ד): ד"א החדש הזה לכם הרואה את הלבנה היאך צריך לברך, בזמן שהיו ישראל מקדשין את החדש יש מן רבנן אמרין ברוך מחדש חדשים, ויש מהם אומרים ברוך מקדש חדשים, ויש מהם אומרים מקדש ישראל שאם אין ישראל מקדשים אותו אין אותו קדוש כלום, ואל תתמה על זה שהקב"ה קדש את ישראל שנא' והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה', ולפי שהם מקודשים לשמים לכך מה שהם מקדשים הוא מקודש, רצונך לידע צא ולמוד מכלי השרת משה קדש את המשכן ואת כל כליו מי היה מקדשם יכול היה משה לבא ולקדשן אלא מה היו עושין היה הכהן מקבל בו דבר של קדש והכלי מתקדשת, כשם שקדש משה בדם המזבח או יין נסך או מנחה מערה בכלי חול וכלי חול מתקדש ואם כלי חול כשהוא מתמלא מן הקדש מתקדשת, עאכ"ו ישראל שהם קדושים ומקדשים את החדש, אמר הקב"ה אני קדוש אני ולעצמי אני מקדש אלא הריני מקדש את ישראל והן מקדשין אותי לכך כתיב והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם, וכן דוד אומר ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, ומתי התחילו ישראל לקדש את החדש במצרים הה"ד החדש הזה לכם, עכ"ל.

וכ"ה נוסח הברכה מקדש ישראל והזמנים, ועי' ביצה י"ז ע"א אטו שבת ישראל מקדשי ליה וכו' וברש"י שם: בשלמא זמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתן, שעל ידי קדושת ישראל נתקדשו הם, ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקוראין מועדים בבית דין, עיי"ש נוכ"ה ברבינו יונה בברכות ובאבודרהם שמכח קדושת השבת יש כח ביד ישראל לקדש המועדים, והבאנו דבריהם במק"א יג].

וביוצרות לפרשת החודש "אות זה החודש" איתא: דרשתו מכל חדשים והנחלתו לקדושים היות בו קדושים. ובשל"ה פר' החודש כ': קידוש החודש הוא קדושת ישראל, ורמז לדבר החודש הזה לכם, כי החודש מסור לכם, כי הוא ביד ישראל מסור לבית דין, לחסר ולמלאות ולעבר שנים והוא סוד הקידושין, כתיב הכא החודש הזה לכם, וכתיב התם

שמאמין בהשגחה ועומד תמיד לפני ה', וכתיב זה אלי ואנוהו, ולכן החודש הזה לכם ראש חדשים, שבו הראו באצבע כי רואים השגחת ה' ומקבלים פניו שעומדים נגדו תמיד, ויש להאריך עוד והדברים אמיתים, עכ"ל.
י" והנה בדבריהם מבו' שהכח לקדש חדשים הוא מכח קדושת השבת, וצ"ע א"כ היאך קדשו במצרים עוד קודם שנתנה שבת, ולהאמור במד"ר הנ"ל י"ל שלכך כאן הקב"ה "קידש" את ישראל, ודו"ק. שו"ר במד"ר שכאן במצרים הקב"ה קידש יחד עם משה ואהרן ועי' ביוצרות דכ"מ, ולפי"ז אכן לק"מ, אך במד"ר הנ"ל מבו' שכבר במצרים ישראל קדשו החודש וכמו שמסיים "ומתי התחילו וכו'".

אשר נתן לי אלהים בזה, פרש"י הראה לו שטר אירוסין. קדושת שבת המורה על מציאות השם יתברך, על כן שבת ליהו"ה, על כן קדושת שבת קבע וקיום נצחי. ובעצרת כולי עלמא מודים דבעינן נמי לכם (פסחים סח, ב), כי פנים בפנים דיבר ה' עמנו. ובמדרש רבה (שמו"ר טו, לא), החודש הזה לכם. משל למלך שקדש אשה וכתב לה מתנות מועטות, כיון שבא ללקחה כתב לה מתנות רבות כבעל. כך העולם הזה, אירוסין היו שנאמר (הושע ב, כא), וארשתיך לי לעולם, ולא מסר להם אלא הלבנה בלבד, שנאמר, החודש הזה לכם. אבל לימות המשיח יהיו נשואין, שנאמר (ישעיה נד, ה), כי בועליך עושיך, באותה שעה מוסר להם הכל, שנאמר (דניאל יב, ג), והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, עד כאן. ביאור המאמר, ישראל הם הכלה סוד הקידושין, מצות קידוש החודש ללבנה כמו שאפרש, והתורה היא הנשואין, כי התורה היא שטר כתובה ואינה ניגבת מחיים אלא לעולם הבא, עכ"ל.

ועיי"ש בהמשך דבריו שהביא לדברי המד"ר הנ"ל שבהחודש הזה לכם הקב"ה "קידש" את ישראל. וכן ראיתי בכלי חמדה ריש פר' בא שכ' "הנה בפרשה זו נצטוו בני ישראל במצות קידוש החודש שהוא היסוד הראשי לקדושת ישראל", עיי"ש. ועי' ביה"ל בדרוש י"ז שהביא ללשון המד"ר הנ"ל שישראל נתקדשו ב"קדושת הגוף", ואף שודאי קדושתם חלה בעת מתן תורה מ"מ מבו' כאן שבמצות קידוש החודש הקב"ה "קידש" את ישראל בקדושתו.

מבואר דהכח לקדש את החודש הוא מכח שהקב"ה "קידש" את ישראל שהם "קדושים" וכבר הבאנו במק"א [עי' להלן פר' יתרו עה"פ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש] שהנהגת ה"קדושה" שיש בישראל מורה על היותם מונהגים בהשגחה פרטית וכדביאר המלבי"ם ריש פר' קדושים, עיי"ש. ומתבאר היטב שמצוה זו המורה על היות ישראל מונהגים בהשגחה פרטית ושידוד מערכות הטבע הוזקקו להנהגה זו ש"אני מקדש את ישראל והן מקדשים אותי", וזהו הס"ד ד"יכול מר"ח" כיון שבמצוה זו "נתקדשו" ישראל וכמש"נ, ודו"ק.

ועי' לשון המש"ח ריש פר' קדושים שכ': וזה שאמר (מד"ר דברים ב, ט) שמלאכי מעלה שואלין אימתי ר"ה ויה"כ שנידונין כולם ע"ז משיב כו' אצל בני"י מתי המה מקדשין החודש, שלהשפיע הקדושה אין בכח שום נברא זולתי הבורא יתברך זולת ישראל, ולכן גם הזמן להשפיע קדושה תלוי רק בישראל. והאישים העליונים אינם רק מורידי השפע למטה מעילת העילות יתברך, וישראל המה משפיעים בעצמותם למעלה בכל העולמות. וזהו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו כו', עיי"ש. מבואר בדבריו שכח זה להשפיע בכל העולמות וכו' שייך למה שהאדם נברא "בצלם", והוא שהתחדש כאן אצל ישראל שקבלו מעלה זו שמעתה הכל תלוי במעשיהם ובהשגחה פרטית, וכמש"נ.

ועי' בפ"י הגדש"פ להרשב"ץ [הנקרא פירוש אפיקומן] שפירש הס"ד שמר"ח התחיל הגאולה, וכ"כ לשון זה בפ"י הרשב"ם והרוקח, וכן בפ"י האורחות חיים לר"א מלוניל.

והראוני לד' המדרש (אגדה שמות י"ב, ב) עה"פ "החודש הזה לכם": "חידוש זה לכם, שמיום שנברא העולם לא חיבבתי אומה ולקחתי גוי מקרב גוי, אלא לכם אני מחדש, הדא היא דכתיב החדש הזה לכם", עיי"ש. מבואר שמנין החדשים "לכם" הוא, כי אז הקב"ה חיבבנו ולקח אותנו גוי מקרב גוי, וכמש"נ שבחודש זה התחיל סידורו למעלה מן הטבע, וממקום הנהגה זו, לקחנו לו גוי מקרב גוי. וע"ע בס' העיקרים (ג, ט"ז) שכ': כי אע"פ שתשרי ראש השנה למנין שנות העולם כו' וממנו מונין לשמיטין וליובלות, צותה תורה למנות מנין החדשים מניסן בכל חשבונותיהם לפי שאז יצאו ישראל ממצרים והיתה תחילת צמיחת האומה, עיי"ש.

ומעתה מבואר היטב שלכן דוקא במקום זה [במצרים] ניתן מצות קידוש החודש המורה על היפך מזה הענין אלא שהכל תלוי "בניסים ונפלאות ע"י שידוד הטבע ויהיה תלוי ע"פ מעשה האדם", והיפך מצרים שהיא מונהגת עפ"י המזלות ששולטים שם יותר מכל המקומות, וכמש"נ, ועי'. וע"ע בפר' בראשית שהבאנו לד' הגר"א ועוד שהבריאה הראשונה שבעולם היא "בריאת הזמן" וזהו שאמרו "בראשית נמי מאמר הוא" שמכוון על בריאת הזמן, עיי"ש, ומבואר היטב שלכן כאן במצרים ש"התחיל סידור העולם למעלה מן הטבע" ניתנה להם לישראל השליטה בבריאה זו, שהיא הבריאה הראשונה, וניתנה להם בראשונה מצוה זו, והוא שייך עם מצות הקרבת ק"פ וכמש"נ שהוא ע"ז דמצרים ומזל שלהם וע"י זה יגאלו, ולכן גם עיקר הגאולה נאמרה בתוך פרשת קידוש החודש, ודו"ק.

ויבואר בזה מה שבנוסח ברכת החודש תקנו לומר "מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחירות הוא יגאל אותנו בקרוב וכו'", ובלבוש סי' תכ"א ס"א בי' וז"ל: ותקנו לומר זה הלשון מי שעשה ניסים וכו', לפי שמצות ראש חודש היא המצוה הראשונה מיד שנגאלו ממצרים, לכן מתפללין על הגאולה בכל פעם שקובעין ראש חודש, עכ"ל. והוא מבואר

י' ועי' בסידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא עמ' קע"ד שבכל ר"ח הקב"ה דן עם פמליא שלו ומבקשים שישפוט לגאלנו, עיי"ש.

ובגמ' ב"ר"ה כ"ה ע"א מבו' שענין ר"ח שייך לגאולה וכדאי' שם: א"ל רבי לר' חיי אזיל לעין טב וקדשיה לירחא ושלא לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים. ופרש"י: דוד מלך ישראל נמשל כלבנה שנא' בו כסאו כשמש נגדי כירח יכון לעולם, עכ"ל. מבו' שה"סימן" לקידוש החודש הוא "דוד מלך ישראל חי וקיים" - דוד מלכא משיחא. וכן מבו' ענין זה בב"מ פ"ה ע"ב אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא חד ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא אמר ליה מאי טעמא נגה ליה למר אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב ולוקמיננהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה, וביאר המהרש"א שם וז"ל: ומא חד ריש ירחא הוה כו'. כי זה היום אשר בו חידוש הלבנה הוא רמוז על התחדש מלכות ישראל לעתיד ויום מוכן להתפלל ע"ז כמאמר נוסחו ולבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה כו' והוא שאמר דאי תקפי היום בר"ח ברחמי הוה מייתי ליה למשיח כו', עכ"ל. והן הן הדברים שר"ח שייך לגאולה וכמש"נ. שו"ר במהרש"א בסנהדרין ל"ח ע"א ד"ה אין בן דוד בא שעמד על דקדוק בזה גמ' ב"ר"ה הנ"ל, עיי"ש בדבריו.

ועוד יש להביא למש"כ המהרש"א בסנהדרין מ"א ע"ב בביאור' הגמ' שם על קידוש החודש שהוא כמו קבלת פני שכינה וז"ל: וי"ל לפי שישראל בגלותן אינן זוכין לראות פני שכינה ורחוקה מקבלתה, אבל חידוש הלבנה הוא סימן לישראל שהם עתידין להתחדש כמותה לפאר ליוצרים בקיבול פני שכינה כמו שיורה על זה נוסח ברכת הלבנה ולזה כשאנו מברכין על החדש בזמנו שהוא סימן שאנו עתידין להתחדש כמותה והרי אנו כאילו מקבלין פני השכינה, עכ"ל. הרי שגאולת ישראל היא כחידוש הלבנה, ולכן מזכירין הגאולה בברכת החודש.

ויש לציין הידוע מהגר"א ועוד שזהו ענין חג הסוכות שאנו יושבין שלא "תחת השמש", ושלכן סוכה שחמתה מרובה מצילתה פסולה, והיינו שיש להקפיד שלא לישב תחת השמש, המורה על מהלך הטבעי. ובמהר"ל בתפא"י פ"ד כ': כי השמש מלך עולם הטבע ועולם הטבע מסודר תחתיו, וכמו שתמצא מבואר מן הכתוב שכאשר ירצה להזכיר כל העולם

היטב עם מש"נ שבמצות קידוש החודש נתגלה הגאולה ע"י שניתן לישראל לקבוע ולשלוט ב"הזמן" עצמו ואשר מעתה אינם תחת שלטון הזמן, וכמש"נ שלכך היה ס"ד שחיוב סיפור יצי"מ הוא מר"ח והיינו מחמת מצות קידוש החודש שבו התחילה הגאולה, לכן הוא הזמן לבקש על הגאולה העתידה.

יאמר תחת השמש וכדכתי' מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, וראיתי כל אשר נעשה תחת השמש וכן תמיד. והשמש היא שמירת סדר עולם הטבע במהלכה ובתנועתה במה שהוא מושלת בעולם הטבע, עכ"ל. הרי שהשמש היא קביעא וקיימא ושייכא לגלגל הטבע, ולזה ניתן מצוה זו בירח לאמור כי כלל ישראל מונהג בהנהגה של "למעלה מן השמש" ועי'.

בית המשפט / הרב ישי יצחק שרגא, ר"מ בישיבת לב אליהו ומח"ס תורת העובר, ירושלים

חומרות ומנהגים בפסח אם חייב לנהוג כמנהג אבותיו - ביאור **שיטת מרן האור לציון**

בגמ' שבת (קל.): ת"ר במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת. במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב.

וכ' מרן החזו"א (יו"ד סי' קנ"ס ק"א) לבאר גמ' זו וז"ל: ונראה דהא דאמרו דבשל תורה הלך אחר המחמיר, אינו אלא כשאין אחד מהם רבו, אבל רבו הלך אחריו אף להקל, והיינו דאמרינן הרוצה לעשות כב"ש עושה, והיינו להחזיקם כרבו ולהלך אחריהם תמיד, ואפי' החולקים המה הרבים, כל זמן שלא היה מושב ב"ד ודנו כנגד זה והכריעו את ההלכה, והיינו דאמרו במקומו של ר"א וכו', חשבוהו חכמים כהכרעה של מושב ב"ד, וכו'. עכ"ל בקיצור מעט.

ובאור לציון יבמות (יד.) כ' ע"ז וז"ל: והחזו"א מוכיח מכאן, שהתלמיד צריך לעשות כמו רבו, שהרי במקומו של ר"א היו עושין כמותו. ונראה, דאין זה הטעם, אלא כיון שנהגו כן, המנהג קובע הדין, וכדאמרינן בשבועות פ"ד, דעביד כמר עביד, והוא מחמת שהיה מנהג כן, וזהו פירוש הגמ' דכיון שנהגו בעיר זו כך היא ההלכה. וע"ש עוד.

ומבואר, דמה שהיו עושים כר"א, הוא מחמת המנהג, ולא כי הלכה היא שהתלמיד רשאי לעשות כרבו. ובהשקפה ראשונה הדברים צריכים ביאור ופירוש, דהלא לשון הגמ' "במקומו של ר"א", וכבר ידענו שמקום מושבו של ר"א היה בעיר לוד, ומדוע לא אמרה הגמ' שבלוד היו כורתין עצים, ואמרו במקומו של ר"א, ומפורש לכאן, דכיון שר"א הוא המרא דאתרא לכן עושים כמותו, ולא מחמת המנהג.

מיהו דקדוק זה אינו מוכרח כ"כ, דאם כוונת הגמ' לומר דמה שעשו כן זה מחמת דין מרא דאתרא, א"כ היה לה להגמ' לומר "תלמידי ר"א" היו כורתין עצים למילה, ומזה היה משמע שהיו עושים כן מחמת דין מרא דאתרא, וממה שכ' בגמ' במקומו של ר"א, אפשר שהוא מחמת מנהג המקום שהונהג ע"פ ר"א.

אכן יש להקשות עוד, דהנה איתא בגמ' שם: אמר רבי יצחק, עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר, והיו מתים בזמן. ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל על המילה, ועל אותה העיר לא גזרה. ע"כ. ומבואר שקיבלו שכר מיוחד ע"ז שהיו עושים כרבי אליעזר.

והנה אם היו עושים כן מחמת שכן הוא המנהג, קשה מאוד להבין מדוע מגיע להם שכר ע"כ, והלא כך המנהג והם עושים כמו כולם, ומה מיוחד במעשיהם שמגיע להם שכר כ"כ גדול. ואי נימא משום שעשו כרבים, א"כ מבואר מאוד מדוע מגיע להם שכר, דאף שכולם

לא עושים כן, מ"מ כיון שהם עשו כרבים לכן מגיע להם שכר, ומשמע לפ"ז דעיקר החידוש בגמ' שבמקומו של ר"א היו כורתין עצים, משום שהיו עושים כהוראות המרא דאתרא, ולא מחמת שכן הוא המנהג. ודלא כפירושו של האור לציון.

וכדרך זו מפורש בריטב"א שם וז"ל: והיו מתים בזמנם. זקנים. ולא עוד אלא שפעם וכו'. פירש הראב"ד ז"ל דלהכי מייתי הכא האי עובדא, להודיעך השכר שנותן הקב"ה על קיום לאו דלא תסור, דכיון דר"א ראוי להוראה היה, כל זמן שלא נפסקה הלכה רשאי לעשות כדברי עצמן כדאיתא בפ"ק דיבמות (יד.), ובמקומו היו עושין כמותו לקיים לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפילו שיאמרו לך על ימין שהוא שמאל וקבלו השכר הזה, וכש"כ בשאר מילי דרבנן שהמקיימן נוטל שכר. עכ"ל.

ומפורש דעיקר החידוש בסוגיא זו משום שהיו עושים כהוראות המרא דאתרא וקיימו בעצמם לא תסור מן הדבר ימין ושמאל, וע"ז קיבלו שכר כ"כ גדול, ואין כאן שייכות לכאו' לענין המנהג.

גם המעיין בד' רבותינו הראשונים ישר יחזה, כי כל החידוש בסוגיא זו הוא לענין כוחו של המרא דאתרא, ולקיום מצות לא תסור, ואין זכר בדבריהם לענין המנהג. וז"ל הר"ן בתשו' (סי' מח): לפי שבני מקום אחד חייבין לנהוג כרב גלילותיהם ואפילו היכא דרבים חלוקין עליו כדאמרינן במקומו של ר"א, וכו'. וכן הוא בשו"ת הריב"ש (סי' רעא). והרשב"ש (סי' תיט). ועוד הרבה.

ועי' גם לגדולי האחרונים שכ"כ, וכמ"ש בשו"ת מהר"י פראג"י (סי' נט) שבמקום שיש מרא דאתרא יש לנהוג על פיו, וכמו שאמרו בשבת במקומו של ר"א, וכו', ע"ש. והחקרי לב מהדו"ב (חו"מ דף קפ סוף ע"ג) כ' וז"ל: אבל מורה הוראה קבוע לרבים לדון ולהורות, אינו רשאי להורות נגד דברי מרן אפילו להחמיר, כיון שקבלנו עלינו הוראות מרן, וכבר אמרו בשבת במקומו של ר"א וכו', (הובאו ביבי"א ח"י סי' לה). וכן היד המרבה לחפש כזאת בספרי הפוסקים, יראה שכולם למדו מסוגיא זו דיש לנהוג כהוראות המרא דאתרא. וד' האור לציון צריכין ביאור.

ואחר התבוננות בד' האור לציון, נראה לפרש כוונתו, ובכדי להבין אמרי קדוש, נקדים דהנה בד' הריטב"א הנו' מבואר, דמה שעשו כר"א היה זה קודם שנפסקה ההלכה, והיינו קודם שב"ד הגדול הכריע בדבר, וז"ל הריטב"א: דכיון דרבי אליעזר ראוי להוראה היה, כל זמן שלא נפסקה הלכה רשאי לעשות כדברי עצמן כדאיתא בפ"ק דיבמות (יד.), ובמקומו היו עושין כמותו לקיים לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, ע"כ.

ומבואר, דמה שנהגו כן מתחילה היה זה ע"פ ר"א, וזה היה מחמת דין מרא דאתרא. אמנם, אחרי שהוכרעה ההלכה, לכאו' היה להם לשנות מנהגם ולעשות כמו הכרעת ב"ד הגדול, ובפרט שבדאורייתא הלך אחר המחמיר, וצ"ע למה המשיכו לנהוג כן כמו ר"א להקל בדאו'.

ומזה הכריח האור לציון, דכיון שנהגו כן ע"פ חכמים, אף שאין הכרעת ההלכה כן, מ"מ כיון שנהגו נהגו, ויש להם להמשיך במנהגם, ואף שמתחילה עשו כן ע"פ הוראת מרא

דאתרא, מ"מ אף אחרי שהוכרעה ההלכה המשיכו במנהג דכיון שנהגו ע"פ חכמים, רשאים להמשיך במנהגם.

ועי' באור לציון ח"ב (בהקדמה ענף ו'), שחזר על דבריו הנזכרים בשינוי לשון קצת וז"ל: מה שהוכיחו מכאן שצריך אדם לנהוג כרבו, אף שחלוקים עליו חכמים ואין הלכה כמותו. נראה שאין ראיה מגמ' זו, שאפשר שהמנהג שנהגו כרבי אליעזר הוא מטעם שכך הנהיג לעשות כן מתחילת הוראתו, ולכן אף שלבסוף נודע שחלוקים עליו חבריו ואין הלכה כמותו, מ"מ כיון שכבר נהגו כך, יש בזה משום דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד, שמי שכבר נהג כחכם אחד יכול להמשיך לנהוג כמותו אף שאין הלכה כמותו. ע"כ.

ולפי האמור כוונת האור לציון, דקודם שהוכרעה ההלכה, מתחילה עשו כהוראתו, אבל אחרי שהוכרעה ההלכה, מ"מ המשיכו לנהוג כן, וצריך להבין איך המשיכו לנהוג כן, והא הוכרעה ההלכה דלא כר"א, וע"כ משום שכבר הוקבע המנהג יש לו כח להמשיך אף להקל בדאו'.

ולפי ביאור זה יש לפרש לשון הגמ': "במקומו של ר"א", ולא אמרו אצל ר"א, דכוונת הגמ' במקומו של ר"א אפי' אחר פטירתו, כי המקום גורם, כיון שנהגו במקום זה יש להם לילך אחר המנהג.

וראיתי בשו"ת הרשב"א שיש בדבריו ב' לשונות בענין זה, דבח"א (סי' רנג) כ' וז"ל: והנה במקומו של ר"א כורתין עצים וכו', ולא מיחו בידם חכמים לפי שהן "עושין" כדברי רבם. אבל לקמן בח"א (סי' אלף קצ) כ' וז"ל: ובמקומו של ר"א היו כורתין עצים וכו', ולא חשו להם חכמים "לפי שנהגו" על פי רבם. ע"כ. והנה למש"כ הרשב"א דהיו עושין כד' רבם, א"כ מבואר שפירש דין זה דהוא מדיני מרא דאתרא, ורבו מובהק, והאורל"צ הביא ד' הרשב"א הללו והרגיש שהמה עומדין כנגדו. ע"ש מה שכ' ע"ז.

אמנם לפמש"כ הרשב"א בתשובה האחרת בנוסח אחר וכ': "לפי שנהגו" כדברי רבם, נראה דלד' האור לציון יש לפרש, דכיון שנהגו ע"פ רבם, א"כ עתה אף שרבם כבר איננו, מ"מ המנהג התחיל ע"פ רבם, ולכן יכולים להמשיך במנהג, וזה מכוחו של המנהג.

ועי' באור לציון שם שהבין שד' הרשב"א והר"ן המה עומדים כנגדו בפירוש דברי הגמרא. ולפי מה שביארנו בס"ד, יש לקיים ד' הרשב"א והר"ן עם ד' האור לציון. והבן. והאור לציון גופיה לא רצה לפרש כן. וצ"ע מדוע. ויל"ע עוד בזה.

דעת כהן / הרב שמואל מנחם כהן, ראש ישיבת 'תל

ציון'

הסמיכות בין פרשת פרה לפרשת החדש

המשנה ברורה בתחילת סימן תרפ"ה הסביר את טעם קריאת ארבעת הפרשיות ואת טעם זמן הקריאה, הוא כתב שם: "השלישית היא פרשת פרה אדומה והיא בשבת שקודם פרשת החדש שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן כדי להזות בה את ישראל באפר החטאת מיד אחר הקמת המשכן כדי שיהיו טהורים ויוכלו לעשות הפסח בזמנו לכך קורין פרשה זו להתפלל לפניו ית' שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה. הרביעית פרשת החדש בשבת הסמוך לר"ח ניסן כדי לקדש חודש ניסן דכתיב בתורה החדש הזה לכם ראש חדשים".

נראה לבאר עוד בעומקם של דברים, פרשת פרה היא פרשת הטהרה מטומאת מת שהיא הטומאה החמורה ביותר, ופרשת החדש היא פרשת קרבן פסח וכל עבודת חודש ניסן כמו שכתוב בסוף פרשת בא: "וְעִבְדְתָּ אֶת הָעֶבֶדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה" (יג,ה), חז"ל תקנו לקרוא את פרשת הטהרה ולאחריה את פרשת העבודה משום שצריך להיטהר לפני הקרבת קרבן פסח, וגם כדי ללמדנו שצריך האדם להיטהר מטומאתו - ממעשיו הטמאים ומידותיו הרעות קודם שיבוא לעבוד את ה'. הפטרת שבת פרה עוסקת בטהרת עם ישראל מטומאתם הרוחנית, מחטאיהם ומכל מעשיהם כי זהו עיקר עניין קריאת פרשת פרה.

פרשת החדש מצוה על התחדשות העבודה בתחילת כל שנה [ישראל מונים מניסן], עם ישראל כולו נולד בניסן, ומחדש כל שנה את עצמו בחודש ניסן בעבודה ובסיפור יציאת מצרים שזהו יסוד האמונה והעבודה, ולכן גם צריכים להקריב מניסן מתרומה חדשה [ולומדים זאת מהפסוק הראשון של פרשת החדש כמבואר בגמרא]. ולפניה חייבת לבוא פרשה המלמדת אותנו להיטהר מכל טומאותינו, פשעינו וחטאתינו קודם התחדשות העבודה והתחדשותנו כעם עובד ה'.

הירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) אומר שבין פרה להחדש אין מפסיקים כמו שבין כוס שלישי ורביעי של ארבעת הכוסות אין מפסיקים, נראה לבאר בעומק הענין שבין פרה להחדש אין להפסיק כי הטהרה חייבת להיות בסמיכות לעבודה, צריך להיטהר מהחטאים ומכל המצב הטמא בו אנו נמצאים ומיד לחדש את העבודה במקדש - בקרבנות החדשים מהתרומה החדשה ובקרבן פסח, ובבית כל אחד ואחד בחידוש האמונה על ידי סיפור יציאת מצרים.

ארבעת הכוסות של ליל הסדר הם כנגד ארבעה לשונות של גאולה, שלושת הראשונים והוצאתי, והצלתי וגאלתי מותר להפסיק בהם, זה לא מקלקל כלום, אך בין וגאלתי לבין ולקחתי אתכם לי לעם אסור להפסיק, וגאלתי זו הגאולה מרוע מצרים [גם בגשמיות וגם ברוחניות] וחייבים להסמיך לזה את ולקחתי כדי להדגיש שכל הגאולה ממצרים היא לצורך להיות עם ה', וכדי לומר שהיותינו עם ה' חייב להיות בסמיכות לגאולתנו מרוע

מצרים וארבעים ותשע שערי הטומאה שנפלו בהם שם. ונמצא שזה ממש אותו ענין, טהרה וגאולה מטומאה ומיד אחר כך להיות לעם ה' ולהתחדש בעבודתו.

נראה שכל ארבעת הפרשיות מסודרות בסדר אחד, תחילה פרשת שקלים, עם ישראל תורם לקרבנות ולעבודה, אחר כך זכור - מחיית עמלק [שהיה זכור בזכות השקלים כלומר, בזכות התרומה לעבודה וכמו שביארנו בדברינו לחג הפורים הקודם על מאמר חז"ל שהקב"ה הקדים שקלי ישראל לשקלי המן כדי לעשות את נס הפורים], מחיית הרע, אחר כך פרה - הטהרות מטומאת המת ומכל הרע שהיא מבטאת, ואחרי כל זה פרשת החדש - חידוש העבודה והשראת השכינה שזו התכלית של כל הפרשיות הנ"ל.

אין להפסיק בין גמר ההכנה להשראת השכינה לבין השראת השכינה ולכן אין מפסיקין בין שלישית לרביעית.

כמו כן שלושת הכוסות הראשונות: והוצאתי, והצלתי וגאלתי הן הכנה לתכלית - ולקחתי אתכם לי לעם, ואסור להפסיק בין גמר ההכנה שהיא 'וגאלתי' לתכלית 'ולקחתי אתכם לי לעם'.

*

איסור פריעת ראש וקריעת בגדים לכהנים

"ויאמר משה אל אהרן ולא לעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה': ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמתו כי שמן משחת ה' עליכם ויעשו כדבר משה" (י"ו, רש"י כותב: "אל תפרעו - אל תגדלו שער. מכאן שאבל אסור בתספורת, אבל אתם אל תערבבו שמחתו של מקום: ולא תמתו - הא אם תעשו כן תמותו" מבואר שהאיסור לפרוע ראש ולקרוע בגדים כאן הוא משום עירבוב שמחתו של מקום.

ואילו הרשב"ם פירש: "ראשיכם אל תפרעו וגו' - כך אמר לא לעזר ולאיתמר. אעפ"י שכהנים הדיוטים אתם ואין אתם מצוים בפריעת ראש ובפרימת בגדים, כי בכהן גדול כן ולא בהדיוט, הרי אתם היום ככהן גדול לדורות, למה?: (ז) כי [שמן] משחת ה' עליכם - אתם נמשחים מחדש עם אביכם ובכהן גדול כת' טעם זה [את] ראשו לא יפרע וגו' ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה'", מבואר בדבריו שהאיסור הוא כעין האיסור לדורות שאסרה התורה בפרשת אמור על הכהן הגדול לפרוע ולפרום ולצאת מהמקדש, והם היו ביום זה ככהנים גדולים משום שהם נמשחו עתה לעבודת המקדש, וצריך להבין עומק איסור הפריעה והפרימה והיציאה מהמקדש לכהן הגדול לדורות, ומדוע הם היו נחשבים ככהן גדול לענין זה?

ויש לומר שהכהן הגדול צריך להיות מיוחד לגבוה ואבלות על המת היא סתירה לזה, ובעת המשיחה הם היו צריכים גם כן להיות מיוחדים לגבוה, וניהוגי האבלות היו סתירה לזה.

הרמב"ן כתב שהאיסור לפרוע ולפרום היה הוראת שעה כדי שלא לערבב שמחתו של מקום, ובהמשך דבריו כתב: "והנה בני אהרן הכהנים המשוחים, אף על פי שהם כהנים הדיוטים עשה דינם בימי המלוואים כדין משוח מלחמה לדורות שהוא אינו פורע ואינם פורם ולא מיטמא לקרובים ככהן גדול, אבל אינו מקריב אונן, וגם הם לא הקריבו באותו היום, כמו שדרשו (זבחים קא א) הן היום הקריבו את חטאתם, וכי הם הקריבו שהם הדיוטות אני הקרבתי שאני כהן גדול. והנה בכל המקרה הזה לא נתבטל דבר במלוואים, שכבר קרבו הקרבנות, ולערב אכלום כולם הראוי לאכילה. ואפשר שיהיה זה כל ימיהם באלעזר ואיתמר שיהיה דינם כמשוח מלחמה, בעבור שנמשחו בשמן המשחה, ויהיה זה טעם כי שמן משחת ה' עליכם", ויש להבין שהרי מה שכהן גדול וכהן משוח מלחמה אסורים בפריעת ראש וקריעת בגדים אין זה משום ערבוב שמחתו של מקום, והאיסור על הכהנים לפרוע ראשם ולקרוע בגדיהם היה משום ערבוב שמחתו של מקום, ומה הדמיון בין שני האיסורים, ואיך כתב הרמב"ן מצד אחד שזה היה משום ערבוב השמחה, ומצד שני שגדר האיסור הוא שעשאם ככהן משוח מלחמה?

ונראה ליישב בזה על פי הגמרא (מועד קטן יד,ב) שדנה האם מצורע נוהג צרעתו ברגל, ופושטת מהברייתא שאומרת 'והצרוע לרבות כהן גדול' והרי כהן גדול בכל השנה כרגל לכולי עלמא, כמו שאומרת המשנה שכהן גדול מקריב אונן, עד כאן דברי הגמרא, ומבואר שהטעם שאין אנינות אצל כהן גדול הוא משום שאצלו כל השנה היא כרגל וברגל אין נוהגת אנינות.

וביאור הדברים נראה ששמחת הרגל היא מצב בו נמצא האדם אצל ה' [זוהי מצות ראייה ברגל] ולכן אין נוהגת בו אבלות, כי אבלות היא סתירה למצב של להיות אצל ה', ואם מתאבל האדם ברגל הוא מוציא את עצמו מלהיות עם ה', וכהן גדול תמיד נמצא עם ה', ולכן אינו נוהג אנינות ואבלות.

והכהנים בימי המילואים וביום השמיני היו גם כן במצב של מיוחדים לגבוה, והאבלות בהם מקלקלת מצב זה, ונמצא שגם גדר איסור הכהן גדול באבלות וגם גדר הכהנים באותו יום היה שהם במצב של לפני ה', ולכן אסור להם להתאבל על מתם, ואבלות זו היא עירוב השמחה של היותם לפני ה', ולכן חייב על זה הכתוב מיתה.

ויש להוסיף עוד בזה שהנה מבואר בגמרא (שם מועד קטן יד,ב) למעלה מהמימרא הנ"ל) שהסיבה שאין נוהגת אבלות ברגל היא משום שרגל הוא 'עשה דרבים' ואבלות היא 'עשה דיחיד' ועשה דרבים דוחה עשה דיחיד, וצריך להבין היאך שייך לומר טעם זה בכהן גדול שלא נוהג אבלות ברגל משום שאצלו כל השנה היא כרגל, והרי סוף סוף אין זה עשה דרבים.

ויש לומר שכהן גדול תמיד נחשב כעשה דרבים משום שהוא מיוחד לגבוה עבור כל ישראל, אך יותר נראה לומר, שהסיבה שעשה דרבים של רגל דוחה עשה של יחיד של אבלות היא משום שעשה של רבים הוא מצב הנמצא בעולם, העולם הוא במצב של שמחה, וזה מפקיע את המצב הפרטי של האדם הנמצא באבלות, וכך הוא גם בכהן גדול

שהמצב של היותו לפני ה' הוא מצב שקיים בו תמיד, ומצב זה מפקיע ממנו את האבלות הפרטית שלו.

ובאמת נראה בדברי הגמרא שכהן גדול נמצא תמיד במצב של שמחה מכח היותו לפני ה' וזה מפקיע ממנו את האבלות, וגם אוסר עליו את הפריעה ופרימת הבגדים, כי זה קלקול 'שמחתו של מקום', וזהו ממש מה שאומר הרמב"ן שאיסור הפריעה והפרימה בבני אהרן היה משום ערבוב השמחה, וזה היה כעין איסור הפריעה והפרימה של הכהן הגדול והכהן משוח המלחמה.

והרמב"ם נקט כאן שיטה אחרת לגמרי, שהוא כתב במצוה קסג: "שהזהיר הכהנים מהכנס למקדש מגודלי שער כמו שיעשו האבלים שלא יספרו שערם. והוא אמרו ית' (שמיני י) ראשיכם אל תפרעו. אמר התרגום לא תרבוץ פירוע. וביחזקאל (מד) ביאר ואמר ופרע לא ישלחו. וכן אמרו יתעלה במצורע (ס"פ תזריע) ראשו יהיה פרוע אמרו בספרא יגדל פרע. ולשון ספרא (שמיני) גם כן ראשיכם אל תפרעו אל תגדלו שער. וכבר נכפלה אזהרה זו בכהן גדול ואמר (ר"פ אמור) את ראשו לא יפרע. ואמנם נכפלה האזהרה כדי שלא תחשוב שאמרו לאלעזר ואיתמר (שמיני י) ראשיכם אל תפרעו אמנם הוא בעבור המת לבד אבל אם עשה זה שלא על צד האבלות מותר ולכן באר בכהן גדול שזה בעבור העבודה כדי שיהיה נאה".

ובמצוה קסד כתב: "שהזהיר הכהנים מהכנס למקדש והם קרועי בגדים והוא אמרו יתעלה (שם) ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו. ולשון ספרא בגדיכם לא תפרומו לא תקרעו בגדיכם. ונכפלה אזהרה זו גם כן באמרו בכהן גדול (ר"פ אמור) ובגדיו לא יפרומו. ודע שכהן גדול ואפילו שלא בשעת עבודה אינו מותר לו שיקרע על מת שימות לו ובעבור התוספת הזאת כפל על לאו זה וכו', וכהן גדול לבד אסור עליו תמיד שיפרע או שיפרומו אפילו לא נכנס למקדש", וצריך ביאור איך נכלל האיסור על כהן הדיוט להיות פרוע ראש וקרוע בגדים בשעת עבודה וכניסה למקדש עם האיסור על הכהן הגדול שלא לפרוע ראש ולא לקרוע בגדים תמיד.

ונראה שהאיסור לפרוע ראש ולקרוע בגדים בעת העבודה, הוא משום שצריך להיות נאים בשעת העבודה, וכהן גדול צריך להיות 'עומד לעבודה' תמיד ולכן הוא צריך להיות נאה תמיד, ואם הוא מקלקל את עצמו ואת בגדיו זה נחשב שהוא עומד לעבודה במצב מקולקל ולא נאה.

הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר',

קרית ספר

אם רחיצת האימורין מצוה

וירחץ את הקרב ואת הפרעים ויקטר על העלה המזבחה (ט, יד)

בין כל עבודות הקרבן שעשה אהרן הכהן ביום השמיני למילואים, מבואר שרחץ את הקרב והכרעים של העולה קודם שהעלים למזבח. וכך מפורש בתחילת ויקרא (א ט) שיש לעשות בכל עולה, "וקרבו וקרעו ירחץ במים" וגו'.

ואכן יש בזה הלכות ודינים מיוחדים, כמבואר ברמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ו ה"ו) שמדיחין במים ולא ביין, ולא במזוג, ולא בשאר משקין, וכל המימות כשרין. וכן הכרס מדיחין אותה כל צרכה, הקרבים אין פוחתין משלש פעמים. ומדיחין אותן על שולחנות של שיש שבין העמודים. ו"לשכת מדיחין" במקדש נקראת על שם רחיצה זו (תמיד פ"ד מ"ב), והכהן שזוכה בקרב וקרעים להעלותם למזבח הוא המדיחין (שם).

אמנם עכ"ז ברוב מוני המצוות לא מצאנו שהיא נמנית בפני עצמה, לא בה"ג ורוב סיעתו ולא הרמב"ם וסיעתו, ומובן שהוא פרט ממצוות הקרבנות כמו שנראה במעשה הקרבנות שם ובהבלעה בחינוך (קטו).

אכן הנה בפיוט הקדמון המתחיל 'אתה הנחלת' ^{טו} (ז ל) יסד הפייט "להרחיץ קרב וקרעים, ולהניף החזה" וכו', וממילא נראה שמנאה. וכן באזהרות רבנו בנימין ב"ר שמואל פירט "והרחצת אימורין במי נובעים", ^{טז} ובאזהרות ר"א הזקן כתב "טהרת קרבן והזייה ואימורין לרחצה", ובפירוש 'הידור זקן' (סקנ"ה) כתב שהוא רק לתשלום החרוז, אבל להנ"ל המה ראו כן טמעו מצוה זו במנין ע"פ ה'אתה הנחלת', וכ"כ בהגהות הגרי"פ פערלא על הידור זקן (קובץ גינת ורדים, סיון תשס"ח, עמ' כב).

^{טו} בשו"ת מהרש"ל (סי' כט) כתב שהוא רבי שמעון ממדינת מנש, וי"א רבינו שמעון הגדול ממגנצא, ובכמה מחזורי רומא כת"י, ודפוס שונצין השני (בלי שנה ומקום) כתוב עליו "אזהרות דרבנן", או "אזהרות דמתיבתא קדישא דרבנן דפומבדיתא" (כ"י המבורג 152), או "אזהרות דאליהו התשבי זכור לטוב" (מחזור כ"י אלמנצי), או "אזהרות דאליהו הנביא" (כ"י שנת קצ"ב, כ"ז מהמבוא למחזור שבועות מהדור ר"י פרנקל). רבינו אפרים מבונא כתב ביאור על פיוט זה.

על הביטוי 'גרישת טמאים' בבה"ג (פרשיות כח), שהוא מליצי ואין לו מקום, מעירים שהוא ב"אתה הנחלת" שורה 91, ושם הוא בא בגלל סדר הא"ב, א"כ היא ראייה שהוא קדם לבה"ג, ושהבה"ג ראה אותו, עי' במבוא הנ"ל עמ' לו-לח.

ולפ"ז הוא הקדום שיש לנו במניית התרי"ג באופן של פיוט הגם שלא בחריזה, כ"ש אם הוא מאליהו הנביא או רבנן דפומבדיתא, והרמב"ם כתב בהקדמה לס' המצוות דבה"ג הוא הראשון שסידר המנין, אך אולי כוונתו לסידור באופן של מנין וספירה ולא באופן של פיוט, או שלא ראה אזהרות אלו. ואם בה"ג למד למנות את המצוות על סמך 'אתה הנחלת' א"כ "הוא באמת סיבתנו בעסק זה, ומידו זכינו לו" (לשון החינוך על הרמב"ם).

^{טז} להנ"ל מהרמב"ם והוא מזבחים (כב סוף ע"א) אי"צ מי נובעים דוקא אלא כל מים כשרים, ופרש"י בהדיא "שאר מים ואפילו מכוונסים", ואולי כוונתו לנדרש שם שצריך מים שאין להם שם לווי יצאו מי כיוור שיש להם שם לווי, א"כ "נובעים" הוא לאפוקי מן הכיוור.

והנה בתוך כל עבודות העולה (ויקרא א) נאמרו שם גם סמיכה והפשט העור וניתוח, ו'אתה הנחלת' (ב ד, ז) מנה את כולם, א"כ מובן שמנה גם רחיצת האימורין, ורבינו בנימין ור"א הזקן מנו הפשט וניתוח, וממילא אולי גם סמיכה אלא שכתבו דרך פיוט ואינה מפורשת, ועכ"פ אין מחלוקת עם שאר מונים רק לגבי רחיצת אימורין אלא על כל פרטי עבודת העולה, או פרטי עבודות כל הקרבנות.

השבת של מ"י / הרב יחיאל פישל רוזנר, מח"ס 'מנחת יחיאל' ו'השבת של מ"י'

פניני עיון בפרשת שמיני

ט, ב-ג: וַיֹּאמֶר [משה] אֶל אֶהָרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת וּגֹז', וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר
לֵאמֹר קַחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחֻטָּאת וּגֹז'.

משמע שמשה אמר לאהרן שידבר אל בני ישראל שיקחו שעיר עיזים וגו', וצ"ע למה לא
אמר משה עצמו לבני ישראל שיקחו.

והמלבי"ם כתב והנה בעגל עיקר החוטאים היו ישראל שאנסוהו לעשות להם העגל ורצו
להורגו והוא [אהרן] היה כוונתו רק לעכבם, ולכן אמר לו שהוא יאמר להם שיקחו שעיר
עיזים לכפרה, שחלף שאז פקדו הם לו והכריחו אותו לעשות פקודתם יצוה הוא להם על
תיקון החטא והם ישמעו ובוזה יתוקן הקודם.

ובטעמא דקרא כתב שגם זה היה חלק מהחינוך, לפי שלדורות היה מוטל על הכהנים
לדאוג לצרכי הקרבנות ולגבות מישראל כדכתיב בפרשת קורח ואתה ובניך אתך תשמרו
את כהונתכם לכל דבר המזבח, ובפרק קמא דשקלים תנן אין ממשכנין את הכהנים מפני
דרכי שלום והיינו משום שהן עצמן הממשכנין וזה בזיון להם, ולזה חינוכו כאן בזה שהוא
ידאג לזה.

*

ט, ד: וְשׂוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחַ לְפָנֶי ה'.

יש כאן הערה נפלאה למתבונן, דהנה בדרך כלל שלמי יחיד הם קדשים קלים ושלמי
ציבור הם קדשי קדשים, ואילו כאן בקרבנות המילואים בהוראת שעה היה להיפך, דהנה
[בשמות כט, לא] כתיב "ואת איל המילואים תיקח ובשלת את בשרו במקום קדוש" ופירש"י
בחצר אוהל מועד, שהשלמים הללו קדשי קדשים היו וברש"י שם פסוק לג כתב ואכלו
אותם אהרן ובניו לפי שהם בעליהם, ומדיש לו בעלים נראה שהיה שלמי יחיד, ואפ"ה היה
דינו ליאכל במקום קדוש כדין קדשי קדשים.

ולאידך גיסא שלמים של יום השמיני מאת בני ישראל דהוי שלמי ציבור כתיב [להלן י,
יד] ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור ואתה ובניך ובנותיך אתך,
ופירש"י דקאי על שלמי ציבור שהקריבו, וממה שנכתב מפורש בתורה שנאכל לבנות גם כן
מבואר דהיה כאן שלמי ציבור שדינו כקדשים קלים שנאכלין לבנות גם כן, וכל זה בהוראת
שעה כמו שנתבאר. [שמעתי מהג"ר משה ברוך שליט"א]

*

ט, ז: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֵדְךָ וּבְעֵד הָעָם.

צ"ע שהרי קרבן זה לא בא אלא בשביל אהרן, וקרבן העם נאמר בסמוך כדכתיב ועשה את קרבן העם וגו', וא"כ למה נאמר ג"כ "ובעד העם". וי"ל שבא ליתן טעם מפני מה יקריב תחילה קרבנו קודם הציבור, אלא כדי שיבוא זכאי וכפיר על החטא, והכי קאמר לו משה וכפר בעדך, ואז משתהיה זכאי תוכל לכפר קרבן העם.

ובאור החיים כתב משמע כי כפרת אהרן נוגעת גם לעם, והטעם הוא לצד כי חטא אהרן, ישראל היו לו סיבה לחטוא שאמרו לו [שמות לב, א] קום עשה לנו וגו', וכל עוד שלא נתכפר אהרן ישנו החטא לעושהו ולמסבב עושהו, ואחר שנתכפר נתכפרו שניהם, לזה אמר לו וכפר בעדך ובעד העם. ומעין זה כתב במשך חכמה.

ויתכן לומר עוד דאהרן בעגל שעשה חוץ מחטא הפרטי שלו על מעשה עגל מסיכה שעשה, שהוא דבר שאסור לעשותו כמ"ש לא תעשה לך פסל ומסכה, עוד החטיא בזה את הרבים, שעל ידו הם אח"כ השתחוו לו וזבחו לו, ומי שחטא והחטיא את הרבים זה יותר חמור מחטא פרטי שלו, לכך צריך כפרה גם על כך היינו על החטא הפרטי שלו וגם על כך שהחטיא את העם, וזהו "וכפר בעדך ובעד העם", וחוץ מזה עשה את קרבן העם וכפר בעדם מה שהיו צריכין להביא משלהן על החטא שלהן, מה שהם עשו שהשתחוו לו וכו' כן נ"ל.

ובאילת השחר כתב אמנם בתורת כהנים איתא "תדע שקרבנו מכפר יותר מקרבן העם, שקרבן העם אינו מכפר על הכהנים, וקרבנו מכפר על ידו ועל יד העם", ומשמע שגם העם התכפרו בקרבנו של אהרן, ואולי הכוונה שהיה להם בזה כפרה מקופיא, והמלבי"ם פירש שזה כיפר על הכהנים שהם עם אהרן.

*

ט, ט: וְאֶת הַדָּם יִצַק אֶל יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ.

כתב המשך חכמה הנה במקום שכוונת התורה היא על הקרבן, שלצורך הקרבן יתן הדם על היסוד, כתיב "ישפך". אבל במקום שמדובר שהוא לצורך קדושת המזבח כתיב "ויצק", כמו "ויצוק... על ראש אהרן... לקדשו" (ויקרא ח, יב). ולכן בכל מקום בפרשה זו שכתוב "יצק" מתרגם תרגום יונתן "לקדשא ליה", ודו"ק.

ובדרך שניה כתב ויתכן כי "יצק" הוא מלשון "מוצק", ולכן במקום שהדם יוצא לחוץ כתיב "ואת הדם ישפוך", וכמו שאמרו [פסחים כב, א: אלו ואלו מתערבין באמה] ויוצאין לנחל קדרון וכו'. אבל כאן היה הדם נשאר על היסוד, וכמו שהשמן שנתן על ראש אהרן היה מוצק וקיים, כמו שאמרו: כעין שתי טיפות מרגליות וכו', לכן לא כתב יציקה בבני אהרן רק משיחה.

אולם צ"ב דבציווי המילואים [שמות כט, יב] כתיב וְאֶת כָּל הַדָּם תִּשְׁפֹךְ אֶל יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ.

*

ט, יז: וַיִּקְרַב אֶת הַמִּנְחָה.

בדעת זקנים מבעלי התוס' כתב ואחר כך [פסוק יח] נאמר וַיִּשְׁחַט אֶת הַשּׁוֹר וְאֶת הָאֵיל זֶבַח הַשְּׁלָמִים, וצ"ע כי אין זה כסדר הציוויין [לעיל פסוק ד], בתחילה נאמר "ושור ואיל לשלמים" והדר "ומנחה בלולה בשמן".

ובמשך חכמה כתב מה דהקדים המנחה לקרבן השלמים אף דבפרק כל התדיר אמר דמיני דמים קודמין למנחות, נראה לי משום דמנחות הנקמצין איכא גם בציבור בעומר ושתי הלחם של ציבור, אבל שלמים ליתנהו בציבור משום דשלמי עצרת הם קדשי קדשים והנך שלמים הוי קדשים קלים כמו שכתוב "תאכלו במקום טהור" לא במקום קדוש, וקדשים קלים ליתנהו בציבור והוי המנחה כתדיר נגד השלמים, לכך המנחה קודמת עיין שם. ויש חידוש בדבריו דמעלת תדיר קודמת למעלת מיני דמים.

אמנם מ"מ לא ביאר אמאי בציווי הסדר הוא קודם השלמים ואח"כ המנחה. ואולי כיון דנצטוו מקודם הציבור על שער עיזים לחטאת ועגל וכבש לעולה, שהם מיני דמים קאמר לכולהו מיני דמים, אבל בסדר הקרבה יש להקריב התדיר ראשון.

*

ט, כג: וַיֵּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם.

וכן לעיל פסוק ו' ויאמר משה זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. ויש לדקדק דלעיל פסוק ד' אמר משה לאהרן שיאמר לבני ישראל שיביאו קרבנות "כי היום ה' נראה אליכם", ולא כתיב כבוד ה'.

ובספר תורת העולה להרמ"א [ח"א סוף פי"ח] כתב בזה"ל וידוע כי כבוד השם אינו השם יתברך בעצמו אלא היה דבר נברא מכונה כבוד השם יתברך וכמו שכתב המורה פרק ז' חלק ג', וכמו שנאמר במתן תורה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר, שהיה דבר נברא וקרא כבוד השם כדרך שכתב המורה חלק ראשון פרק חמישי ולכך היה אפשר לנביא לדמותו בדמיונו לתמונת אדם וכמו שנתבאר בסוד הכיור מענייני התמונות והוא אספקלריא שאינה מאירה, והמשכיל יבין עכ"ד. ולפי זה צריך ביאור בשינוי הלשונות כאן וצ"ע.

[ובזה נבין מה שכתב בעל המאור בהקדמתו לש"ס, במקומות רבים בכתוב נקראת הנפש החיה - כבוד, כדכתיב לכן שמח לבי ויגל כבודי. וכתוב עורה כבודי. וכתוב למען יזמרך כבוד. כי הבורא אצלה על האדם מכסא כבודו ובה נתן עליו מהודו והוא העצם הנכסף אל יסודו. כמו חושק אשר נכסף לדודו. אז יגלה אליו סודו, בדרשו הצדק בעודו. ובבקשו הנכון בכל לבבו ובכל מאדו. ובחפשו האמת כאשר תשיג ידו. כדכתיב אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא].

ועיין בהעמק דבר שדן דיש כאן שינוי לשון מפסוק ו' שאמר משה אל העדה וירא אליכם כבוד ה', וכאן כתיב תחילה כבוד ה' ואח"כ אל כל העם. ותירץ דכאן היתה חביבות השעה להוריד כבוד ה' גם להדיוטות שאינם ראויים לכך, מש"ה כתב תחילה כבוד ה', ולעיל כתיב

"העדה" והיינו החשובים דוקא שהיו נכספים לכך אם תעשו את הדבר אשר ציוה ה', תהיו ראויים לראות כבוד ה'.

*

י, ד: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל מִישָׁאֵל וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיָּאֵל.

צריך ביאור אמאי כתיב "אל" "אל" תרי זימני, הלא כיון שהוצרך לשניהם מסתמא קראן בבת אחת, ולא ראיתי מי שעמד בזה. אולי יש לומר דהנה מישאל היה הבכור אולם אלצפן כנראה היה גדול ממנו בחכמה, שהרי משה מינהו על פי הדיבור להיות נשיא על שבט הקהתי כמו שכתוב בפרשת במדבר ג, ל. ומדלא מינה את אחיו הגדול ממנו על כרחך לפי שהוא היה יותר ראוי לזה מאחיו, ולכן כאן שאת מישאל ראוי להקדים מצד מעלת הבכורה שבו ואת אלצפן ראוי להקדים מצד מעלת החכמה שבו, לפיכך נכתב "אל" "אל" תרי זימני להראות דשקולין בכבוד זה כזה.

וכיוצא בזה כתב החת"ס להלן י, יב דכתיב וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר דכתיב אל אל תרי זימני לומר דהיו שקולין בכבוד ובדמימה.

*

י, ו: יִבְכוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה'.

בהעמק דבר כתב הכי מבעי על השריפה, אלא משמעות את כמו עם השריפה, והכי פירושו מי שיש לו איזה צער ודבר להתפלל ולבכות לפני ה', יבכה באותה שעה שהמת הנעלה מוטל לפניו, כי אותה שעה רצויה להעלות בכיותיו ומבוקשו מפני כבוד שעושה בזה למת.

*

י, ו: אֶל אֶהֱרֵן וְאֶלְעֶזֶר וְאֶתְמָר בְּנֵי רָאשֵׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ וְגו', וְאֶחֱיֶיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכוּ וְגו'.

בחידושי חת"ס כתב הנה הוזהיר אהרן ובניו שלא יתאבלו שלא לערבב שמחתו של מקום, אבל כל בית ישראל יבכו את השריפה. וקשה וכי לישראל לא היה שמחת שמיני שמחתו של מקום, אלא אהרן שהיה מסברא אבל לבו גדול מאד צריך להראות כי הכל בטל נגד שמחתו של מקום, וישראל היו צריכין להראות כי אבילות ת"ח מערב שמחתם כי קשה להם סילוק חכמים.

ויאמר שמואל / הרב שמואל ברוך גנוט, מראשי ישיבת 'משאת המלך' ורא"כ ב'מדרש אליהו', מח"ס 'ויאמר שמואל' ושא"ס, אלעד

לא נוטשים את החזית!

כל חייל שנלחם בעזה, מספר על שורות שורות של מחדלים. החל מהמחדל הלא נתפס שבשמחת תורה ועד לרגע זה. כמעט 180 יום ועדיין 134 חטופים נמקים במנהרות החמאס. היכן הצבא החזק ביותר במזרח התיכון, ה'מוסד' שכל טובי סופרי הריגול קשרו כתרים לראשו במשך שנות דור, השב"כ הישראלי, שלכל פורש ממנו ישנה משנה מסודרת, מה צריך לעשות בדיוק עכשו. היכן הייתם, היכן אתם, כל אנשי ה'כוחי ועוצם ידי'? המחדלים זועקים עד לב שמיים. בכל מדינה מתוקנת, כל ראשי הצבא וזרועות הבטחון, גם ראש הממשלה, היו מגישים את התפטרותם מזמן. אך לא ניכנס לפוליטיקה. זהו לא השטח שלנו, הנושא המאוס הזה.

אך שום חייל לא נטש את שדה הקרב בגלל המחדלים של הצמרת.
שום חייל לא עזב את נשקו, כי משהו רקוב בממלכה.
מה שצריך לעשות כעת, עושים. כל אחד על משמרתו, בתפקידו, במשבצת שלו.

*

"אם יתמַעֲטוּ לִזְמַנֵּי הַתּוֹרָה, עָלוּל לָבוֹא רַחֲמָנָא לְצַלֵּן קְטָרוּגַ עַל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל. כָּלְנוּ יוֹדְעִים שְׂפָאֵר מְסָבִיב כָּל אוֹיְבֵינוּ, הַקִּיּוּם שְׁלָנוּ, בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, כָּאֵן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא אַךְ וְרַק בְּנֵסֵי שְׁמַיִם. הַתּוֹרָה הִיא זֶה שְׂמִינָה וּמְצִילָה, וְחֲלִילָה שְׁלֹא תִקְיֵא הָאֶרֶץ אֶת יוֹשְׁבֵיהָ."
(מרן הגאון רבי דב לנדאו שליט"א).

עולם התורה ימשיך לפרוח ולשגשג. תקציבים ממשלתיים הוא דבר חשוב וטוב, אך לומדי התורה הקדושה לא נשענו מעולם על תקציבים שלטוניים. למדנו בארץ ישראל, תחת שלטונות נוכריים רבים. למדנו בבבל, במצרים ובאשכנז, בספרד ובתימן. את חיבורי הראשונים קיבלנו בתקופות אפלות כמו במסעי הצלב. למדנו בגטאות בקובנה ובוורשא, בסלובודקא ובברנוביץ'. למדנו תורה בתקופות אפלות פי אלף. אז מה, וכי מישהו יעזוב את הסטנדר בגלל כסף? בוודאי שלא.

אך הפחד הגדול והאימתני הוא: מה יהיה אתכם, אחינו התועים? מי יגן עליכם כעת, כשזכות החזקת התורה שלכם כה נפגמה? זהו זמן בו צריכים, כולנו, להוסיף זכויות, לא למעט אותם, חלילה.

לא נוטשים את החזית!

אז אל דאגה, אחינו כל בני ישראל, הנתונים בצרה ובשביה. אנחנו נמשיך לשמור עליכם, נמשיך לעטוף אתכם באלפי דפי גמרא, בשטיקלאך תורה, ברמב"ם, בקצות החושן ובנתיבות המשפט, ברבי עקיבא איגר, בחידושי רבנו חיים הלוי ובחזון איש, בתפילות, בדקדוקי מצוה, בהכנה רבתא ל'בל יראה ובל ימצא', במעשים טובים.

גם אם הקודקודים שלכם, אנשי השלטון האמיתי, אלו שלא נבחרו כאן אפילו בבחירות דמוקרטיות- הבג"צ והיועמהשי"ת, השמאל וחבורת מבעירי הרחובות, לא ניחנו בראייה יהודית אמיתית ומפוכחת. אפילו שה'ערב רב' שולט על עם ישראל בזמן עקבתא דמשיחא, כפי המסורה המסורה לנו מרבינו הגר"א ז"ל, אנחנו נמשיך לדאוג שלא יתמעטו לומדי תורה בארץ ישראל.

כי אנחנו יודעים את האמת לאמיתה. זאת השמירה הבטוחה ביותר על ארץ ישראל. התורה הקדושה ונושאי דגלה, רבבות לומדי התורה, הם הם אלו שומרי הארץ הקדושה. נכון, 'בין הזמנים' בפתח, וכל מי שמצוי בין יושבי אהל, בפרט צעירים, וגם מבוגרים יותר, מבין את הצורך החיוני במנוחת הגוף והנפש, 'להפריד בין פרשה לפרשה', בפרט לאחר חורף- מעובר. ועדיין, למרות שאנו יוצאים כעת ל'בין הזמנים'- לא נעזוב לרגע את הגמרא, את כרך השולחן ערוך. נמשיך ללוות אתכם במתכונת של עשרות 'ישיבות בין הזמנים' הפרוסות בכל רחבי העיר. נמשיך להגות בתורה, בכל פינות ומחנות. כי שום חייל בלגיונו של מלך מלכי המלכים, לא עוזב את משמרתו.

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס

'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון מרוגטשוב

האם יש חיוב לאכול חולין בטהרה

והתקדשתם והייתם קדושים פי קדוש אני (יא, מד)

הנה יש כמה דעות בראשונים בענין האם יש חיוב לאכול חולין בטהרה, דעת רש"י גיטין ס"א ע"א דמדרבנן צריך לאכול חולין בטהרה, שכתב שם: "והך טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד", וכ"כ רש"י בבכורות (ל' ע"א ד"ה והטהרות) דמדרבנן צריך לאכול חולין בטהרה [ועי' רש"י חולין (ב' ע"ב) שלא הוזהרו ישראל על טהרת חוליהן].

ובתוס' כריתות (י"ג ע"א ד"ה התירו) כתבו שמותר לאכול חולין טמאים, והביאו ראיה מחולין (ב' ע"ב), וכ"כ הרמב"ם (הלכות טומאת אוכלין פט"ז ה"ח) שמותר לאכול חולין טמאים, ושם הי"ב כתב דאכילת חולין בטהרה היא רק מידת חסידות.

אמנם בתוס' חולין (ב' ע"ב) לכאורה מבואר שיתכן שאכילת חולין בטומאה הוא איסור דאורייתא. דבגמרא שם אמרינן דהכל שוחטין לאתוויי אפי' טמא בחולין, ופרכינן "טמא בחולין מאי למימרא", וכתבו שם התוס' ד"ה טמא: "ואפילו יהא אסור לטמאות גופו באוכלין טמאין, כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה, מכל מקום יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו", מבואר שיש צד שיש חיוב מדאורייתא לאכול חולין בטהרה.

ולכאורה דבריהם נסתרים מדברי עצמם באותה מסכת (חולין ל"ד ע"ב), שכתבו שם התוס' (ד"ה והשלישי): "שהרי אפילו כהנים אמרינן בפ"ק דר"ה דמותרים ליגע בשרץ ונבלה" [ודחו בזה את דברי רש"י (שם ל"ה ע"א) שכתב שמוזהר הוא מלפסול גופו, וכוונתו שכהן מוזהר מלטמא את גופו, וכ"כ רש"י (יומא פ' ע"ב ד"ה ולא תטמאו) שכהנים מוזהרים מליטמא], והשתא אם יש איסור לטמא את גופו באוכלין טמאין אם כן מהאי טעמא יהיה אסור גם כן לטמא את עצמו במגע שרץ ונבילה, שהרי על ידי זה יהיה ראשון לטומאה, וממילא כל מה שיאכל יהיה שני לטומאה [אלא אם כן יאכל רק דברים שאינן מקבלין טומאה, שהוא דבר שכמעט אי אפשר, ולכן בימי טומאתו אינו מוזהר על זה].

ועוד קשה דבספרי (פ' ראה פיסקא ע"ה) איתא: "או מה קדשים בטהרה אף חולין בטהרה תלמוד לומר הטמא יאכל, אין לי אלא טמא טהור מנין, תלמוד לומר הטהור יאכל, הטמא והטהור יחדו יאכלנו, מלמד ששניהם אוכלים מתוך קערה אחת, יכול אף תרומה תהא נאכלת מתוך קערה אחת תלמוד לומר יחדו יאכלנו, זה נאכל מתוך קערה אחת ואין תרומה נאכלת מתוך קערה אחת" [וכעין זה איתא שם פיסקא ע"א].

ועוד קשה דבירושלמי (שבת פ"א ה"ב) איתא: "רבי חייא רובא מפקד לרב אין את יכול מיכול כל שתא חולין בטהרה אכול. ואם לאו תהא אכיל שבעה יומין מן שתא". והביאו

הטור (או"ח סי' תר"ג), וכתב ע"ז: "וכתב אבי"ה קבלתי אלו הם שבעה ימים שבין ר"ה ליוה"כ". הרי שאין חיוב לאכול חולין בטהרה כל השנה.

ובביאור הגרי"פ פערלא לסה"מ לרס"ג (ל"ת ע"ו) תירץ שר' חייא אמר כך לרב לפני שירד לבבל, ששם בבבל מדינא אין צריך לאכול חולין בטהרה דבלאו הכי טמא משום טומאת ארץ העמים, ואמר לו שמכל מקום יחמיר לאכול בטהרה. ודבריו צ"ב דאם הוא בלאו הכי טמא, איך יוכל לאכול חולין בטהרה. ונראה כוונתו שר' חייא אמר לו לעשות כמ"ש המג"א (סי' תר"ג) בשם השל"ה: "שהחסידיים נהגו לאכול חולין בטהרה, ואף שכלנו טמאי מתים מכל מקום יאכל דגן שלא הוכשר ונילוש במי פירות וישוח וישתה מן הבאר שלא יגע בהם ויטמאם".

אכן עדיין צ"ע, דהרי המג"א שם הקשה על זה שהמים נטמאים בפיו. ומלבד זאת קשה מאוד לומר שר' חייא רצה שרב יעשה כך במשך כל השנה, שהוא כמעט מן הנמנע.

וכן בשו"ת הרי"ד (סי' כ"ה) כתב בפשיטות שרב עשה כן רק בא"י, וז"ל: "אבל בבבל שהיא חוצה לארץ זה לא יתכן כלל שיהיו אוכלין חוליהן בטהרה, שהרי ארץ העמים טמאה כקברות ומה טהרה יכולין לעשות שם, שהם טמאין בטומאה חמורה ורוצין להזהר מטומאה קלה. ורב דאשכחן בירושלמי דהוה אכיל חולין בטהרה נ"ל דוקא כשהיה דר בארץ ישראל קודם שירד לבבל, אבל לאחר שירד בבבל לא היה יכול להזהר". עכ"ל. וזה ממש להיפך מדברי הגרי"פ.

ועוד קשה דבפסיקתא רבתי (פיסקא ט"ו) ובמדרש תהילים (סי' ז') ובמשנת ר' אליעזר (פ"י) איתא ששאל המלך היה אוכל חולין בטהרה, ואם כולם חייבים בזה מאי רבותיה דשאל [וגם משמע במדרש תהילים שם שדוד המלך לא אכל חולין בטהרה, ע"ש]. ובחולין (ק"ו ע"א) איתא: "אמר רבי יוחנן שאלתי את רבן גמליאל בנו של רבי ואוכל טהרות, ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן", ואם כל החברים אכלו טהרות מאי רבותיה דר"ג בן רבי.

אמנם הנה כבר העירו בהגהות מהר"י לנדא ומהר"ב רנשבורג בחולין שם על הדף, שמקור דברי התוס' הנ"ל הוא בתנא דברי אליהו רבא (פט"ז), דאיתא שם: "אבל בישראל מהו אומר והתקדשתם והייתם קדושים, מיכן היה רבן גמליאל אוכל חולין בטהרה, אמרו לא לכהנים בלבד ניתנה קדושה, אלא לכהנים וללויים ולישראל כולן, שנאמר וידבר ה' וגו' דבר אל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים וגו'". וכן הוא בילקוט (פ' כי תשא רמז שפ"ו), ומשמעות הלשון היא שרק רבן גמליאל היה אוכל חולין בטהרה ולא כל העולם. והכי תניא נמי להדיא בתוספתא (חגיגה פ"ג ה"א): "רבן גמליאל היה אוכל על טהרת חולין כל ימיו".

ובתוספתא (ע"ז פ"ג ה"ג) תניא: "ומעשה ברבן גמליאל הזקן שהשיא את בתו לשמעון בן נתנאל הכהן ופסק עמו על מנת שלא תעשה עמו טהרות על גביו" [ובכ"י ערפורט הגירסא: "שהשיא את בתו". כלומר, שחתנו של רבן גמליאל לא הקפיד על טהרה, ולכן התנה עמו רבן גמליאל שלא יגע בטהרות של אשתו, כי רצה ר"ג שתמשיך לאכול חולין בטהרה כל ימי חייה.

ונראה דודאי רבן גמליאל לא השיא את נכדתו [או בתו] לעם הארץ שעשה דבר האסור מן הדין, אלא ודאי דרק רבן גמליאל וביתו נזהרו מאכילת חולין בטהרה, אך כולי עלמא לא נזהרו בזה.

וגם מסתברא ש"שמעון בן נתנאל" הנזכר שם הוא התנא ר' שמעון בן נתנאל הנזכר באבות (פ"ב מ"ח) בין תלמידי ר' יוחנן בן זכאי, ואיתא שם שריב"ז אמר עליו שהוא ירא חטא, וכן כתב התפארת ישראל שם שהוא חתנו של ר"ג, הרי לנו שהיו תנאים שלא נזהרו באכילת חולין בטהרה.

ובסוף סוטה תנן: "משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה ומתה טהרה ופרישות", ונראה דהוא משום שהיה אוכל חולין בטהרה.

והנה לפי הגירסא שלפנינו בתנא דבי אליהו "מיכן היה רבן גמליאל אוכל חולין בטהרה", היה אפשר לומר שלא עשה כך מעיקר הדין, אלא חומרא היא שהחמיר על עצמו ליתרון פרישות וחסידות, אכן לשון התוס' "אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה", משמע דהוא איסור גמור [וכנראה כך היה הגירסא לפניהם בתנא דבי אליהו או במדרש אחר], אך גם לפי גירסתם צריך לומר דרק רבן גמליאל סבירא ליה כך, אך רוב התנאים חלוקין עליו, והלכה כמותם, דיחיד ורבים הלכה כרבים.

ואפשר דזו היא גם כן הפלוגתא דר' מאיר ורבנן בברכות (מ"ז ע"ב), דתניא התם "איזהו עם הארץ כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים כל שאינו מעשר פירותיו כראוי", דר' מאיר סבר כר"ג שאסור לאכול חולין בטומאה, לכן אמר שמי שאינו אוכל חולין בטהרה הוא עם הארץ, וחכמים סבירא להו דאכילת חולין בטהרה היא רק מדת חסידות, ולכן אמרו שמי שלא עושה כך אינו עם הארץ, ועם הארץ הוא רק מי שלא מעשר פירותיו כראוי, שזה איסור גמור.

ועי' ב"מ (פ"ז ע"א): "אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר, אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה" כו', ונראה דר' מאיר אזיל לטעמיה שמחמיר בענין חולין בטהרה.

ולפי זה נראה דמה שכתבו התוס' בחולין הנ"ל "ואפילו יהא אסור לטמאות גופו באוכלין טמאין" כוונתם דאפילו אם נעמיד את המשנה שם כרבן גמליאל דסבירא ליה דאסור לאכול חולין טמאין, עדיין יש לומר שאין איסור לטמא את החולין משום שראוי לו לימי טומאתו, אך אין כוונתם שכך ההלכה, דודאי לא קיימא לן כר"ג, וכנ"ל.

ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס 'ויען יוסף', 'שלחן מלכים' וש"ס

הודאת משה שלא שמע

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטֵב בְּעֵינָיו (י, כ)

"הודה ולא בוש לומר לא שמעתי, אלא אמר שמעתי ושכחתי" (רש"י)

דברי חז"ל אלו צריכים תלמוד טובא, וכי זו מעלת משה שלא קם בישראל כמותו עוד, שלא בוש ולא שינה בדיבורו, הא ודאי כל איש ישראל מוזהר ב"ולא תשקרו איש בעמיתו" (י"ט, י"א).

ונראה לבאר, כי מכיון שמשה רבינו היה מלמד את התורה לאהרן ובניו ומהם לזקנים ולכל ישראל, א"כ הרי היה מוסר התורה של הדור, ולפיכך אם היה אומר הוא "שכחתי", היה ניתן לסבור כי יוכל לצאת מזה נזק למעלתו כ"מוסר התורה" של הדור, שכן אם הוא נתון ל"שכחות" לא יעריכו כראוי את התורה היוצאת מפיו, ויוכל הוא להשתמש בהיתר של "מותר לשנות מפני השלום" ולשקר ולומר "לא שמעתי". וקמ"ל שמשה רבינו לא חש על כבודו ועל מה שיאמרו עליו, אלא אמר רק את האמת, ועי"ז נתרבה כבודו וכבוד תורתו.

*

ברכה על מצות כיבוד הורים

וַיִּקְצֹף עַל אֱלֻעָזָר וְעַל אִיתָמָר (י, טז)

ופרש"י: "על אלעזר ועל איתמר - בשביל כבודו של אהרן הפך פניו כנגד הבנים וכעס" הנה בטעם שלא תיקנו ברכה על כיבוד אב ואם, ביאר רעק"א (הגהות על שו"ע יו"ד, ריש סי' ר"מ), בשם שו"ת בנימין זאב (סע' קס"ט, דאין מברכין אלא על מצוות שאנו מקודשין בהן, ואין האומות עושים אותן כלל. אבל כיבוד אב ואם שאפי' אומות העולם עושים אותם, שהרי השכל מחייב מצוה זו, לא מברכים, כיון שבזה אין אנו מקודשין מהם, וזהו נמי הטעם שאין מברכים על מצות הדרת פני זקן עיי"ש.

ויש להבין, דלכאורה אדרבה, כיון שאנחנו מכבדים אב ואם בגלל ציווי ה' שקידשנו במצוותיו, מן הדין היינו צריכים לברך, כדי להראות שלשם מצות הבורא יתברך אנחנו מקיימים זאת, ולא כאומות העולם שמקיימים כן משום ציווי שכלם.

ת. נראה כי ב' תשובות בדבר: א. כיון שאע"פ שאם נברך על קיומם מצד רצון ה', תהא משמעות ל"אשר קדשנו במצוותיו", מ"מ סו"ס אין במצווה זו היכר חיצוני מיוחד בינינו לבין הגוים, ועל היכר זה כיוונו הפוסקים שאין זה מחייב ברכה.

ב. ועוד, כתב רבינו בחיי (בספרו כד הקמח ערך ציצית), כי מעלת הקדושה, נמצאת דווקא במצוות שאינם מובנות על פי שכל, וז"ל: "והמצות האלה שנצטוינו להתקדש בהן הן

המצות המקובלות שהן הן עיקר הקדושה, והוא שרו"ל חכמי האמת תקנו לנו לברך עליהן אשר קדשנו במצותיו וצונו, ועל המצות המקובלות האלה נקראו ישראל בסיני גוי קדוש שנא' (שמות י"ט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. כי בקיום המושכלות לא יקרא העם גוי קדוש כי גם העכו"ם שהם גוי אובד עצות ואין בהם תבונה הלא הם מתעסקים בקצת המצות המושכלות וגם החכמים לא תקנו לברך על המושכלות כלל כי אין עיקר הברכה והקדושה אלא במצות המקובלות" עכ"ל.

לפי דבריו קושיא מעיקרא ליתא, דלשון "קדשנו" לא יהא שייך לומר על מצווה שמקיימים הגויים עפ"י שכל ככיבוד הורים.

*

הספר המת

וְאַחֲיֵכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְּנוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה' (י, ו)

וברש"י: "ואחיכם כל בית ישראל - מכאן שצרתן שלי תלמידים חכמים מוטלת על הכל להתאבל בה".

בגמרא בסנהדרין (מ"ו ע"ב), איבעיא לן אי הספר הוא משום כבוד החיים, או משום כבוד המתים. ומשמעות מסקנת סוגיא דהתם דהוא לכבוד המת, עי"ש (וראה שם בחי' רבינו יונה, ובסמ"ע חו"מ סי' רנג ס"ק ס"ט מצינו דהוא נמי לכבוד החיים, ועי' בס' חמרא וחיי סנהדרין שם).

ויש להבין ולבאר, מהו אותו "כבוד המת", הא מזומן הוא לחיי העולם הבא, ושם בעומדו בפני בית דין של מעלה הכל גלוי ידוע ומפורסם, ומאי נפק"מ לו מה אומרים ומספרים בשבחו בעלמא הדין.

ת. ויש לבאר, כי הפירוש "יקרא דשכבי" אין הכוונה כבודו של מת לעצמו, אלא כבודו של המת בעיני המלווים, וכן משמע שם בגמ' (סנהדרין, מ"ז ע"א), שאמרו: "תא שמע, רבי נתן אומר: סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה. מת שלא נספד ולא נקבר, או שחיה גוררתו או שהיו גשמים מזלפין על מטתו - זהו סימן יפה למת, שמע מינה: יקרא דשכבי הוא, שמע מינה", ופרש"י שם: סימן יפה למת - כשנפרעין ממנו בעולם הזה לאחר מיתה, די ש לו כפרה בכך. שמע מינה יקרא דשכבי הוא - דאי לאו יקרא דשכבי אמאי מיכפר בבזיוניה" ע"כ.

ולכאורה אם מת הוא, מה איכפת ליה בכל מה שקורה עמו, הא אם יזלפו גשמים על מיטתו או חיה תגררהו, הוא אינו מרגיש. אלא ודאי שמתבזה בעיני מלוויו, (כ"ה עפ"י הפשט) וזה עצמו נחשב לו כפרה, הרי שיקרא דשכבי הוא בעיני מלוויו.

חזרת הש"ץ / הרב אברהם שץ, ראש כולל טהרות 'תפארת שלמה' בשכונת רמת שלמה, ירושלים

עיה"ק

לשיטת רש"י בחומש שקרבנות ציבור ביום השמיני משה הקריב ומדוע את השעיר ר"ח אהרן הקריב

וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאת דָּרַשׁ דְּרַשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שְׂרָף (י, טז)

ובפסוק י"ח "הן לא הובא דמה וגו'", ופירש"י שמא זרקתם דמה אוננים.

וברש"י פרשת פקודי שמות (מ' כ"ט) ויעל עליו וגו' - אף ביום השמיני למלואים, שהוא יום הקמת המשכן, שמש משה והקריב קרבנות צבור, חוץ מאותן שנצטוו בו ביום, שנאמר קרב אל המזבח וגו'. עכ"ל.

והקשה הגור אריה דגבי שעיר ראש חודש בפרשת שמיני מבואר שאהרן ובניו הקריבו והרי לפי דעת רש"י לא הקריבו קרבן ציבור רק קרבנות היום, אך קרבנות ציבור הקריב משה, ושעיר ראש חודש קרבן צבור (זבחים נב:), ועיין בגור אריה מה שתי'. ובלבוש האורה הרבה להקשות על תירוצו ותי' באופן אחר ע"ש. אך כל זה אינו קשה אלא לשיטת רש"י בחומש וכבר כתבתי במקום אחר דשיטת רש"י בזבחים אינו כן אלא דביום השמיני משה לא שימש כלל ולדידיה לא קשה כלל אך לשיטת רש"י בחומש קשה כנ"ל.

ונראה לתרץ באופן אחר דאיתא בפרשת שמיני שמשה קצף למה לא אכלו את החטאת של ר"ח הרי צויתי שבאנינות יאכלוה ואהרן אמר לו שהציווי לאכול באנינות היה על שאר הקרבנות אך על השעיר ר"ח לא כי "אם התירו בקדשי שעה לא יתירו בקדשי דורות ק"ו ממעשר הקל", וישמע משה וייטב בעיניו, וצ"ב מה סבר משה דהרי פשיטא שאין לדמות קדשי שעה לקדשי דורות.

ובספר מעיינה של תורה הביא בשם היהודי הקדוש מפשיסחא לבאר דאיתא בכתבי האר"י שהרי החטאת ר"ח באה לכפר על מיעוט הירח דהיינו גלות ישראל שנמשלו לירח ואם אהרן היה אוכל מהחטאת ר"ח הראשונה שוב זה היה מתוקן ומתכפר כי כשהכהנים אוכלים זה שלמות הכפרה כמו שאמרו "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים" ושוב לא היו גולים ולא היה צריך שוב חטאת ר"ח לכפר, על פי דברי האר"י הללו ביאר היהודי הקדוש שלכן משה סבר שגם החטאת ר"ח הוא קדשי שעה כי אהרן יאכל והכל יתוקן ושוב לא יוקרב החטאת ר"ח, אך אהרן שהיה שפל רוח לא חשב את עצמו במדרגה כזו שאם הוא יאכל הכל יתוקן ולכן בעיניו זה היה קדשי דורות, ולאחר שלא אכל זה באמת היה קדשי דורות. אלו הדברים הנפלאים שם.

ויש להוסיף שהחיד"א בפתח עינים בשבועות דף ט' מביא ממהר"י זאבי ז"ל לפרש מ"ש בתפילת מוסף דר"ח "ושעירי עזים נעשה ברצון", כלפי מ"ש בגמ' שם ששעיר ר"ח בא לכפר על שמיעט הקב"ה את אור הלבנה, אבל לעת"ל שאור הלבנה תהי' כאור החמה, כש"מזבח חדש בציון תכין", אז שעירי עיזים נעשה ברצון, כבר לא יהי' צורך בהם לכפרה, אלא ל"רצון" בלבד. עכ"ד.

ולכאורה זה נראה כסתירה לדברי היהודי הקדוש בשם האר"י ז"ל כי לדבריו גם לאחר התיקון יביאו שעיר ר"ח וכמו שאומרים מפורש בתפילה, ולדעת האר"י ז"ל אם אהרן היה אוכל לא היה חטאת ר"ח כלל. ונראה דלא פליגי כי גם רצון הוא לאחר החטא שמרצים את הקב"ה לאחר תיקון החטא ואם אהרן היה אוכל זה היה מתוקן לגמרי בלי גלות כלל ולא היו מביאים חטאת אף לרצון כי לא היה כעס שצריך ריצוי אחריו ורק לאחר שאהרן לא אכל וגלו ישראל, צריכים להביא שעיר עיזים ואפי' לעת"ל כשיהיה לרצון. (ואולי אפשר לומר דלא כמש"כ במעינה של תורה ובאמת כן היו מביאים חטאת גם אם היה אוכל אבל לרצון ולא לכפרה ונימא דגם אם היו מביאים לרצון אכתי חשיב קדשי שעה כי בהמשך הוי חטאת אחרת שהיא לרצון ולא לכפרה, ודוחק).

אך דברי היהודי הקדוש צריכים ביאור דכתיב וישמע משה וייטב בעיניו ובגמ' שלא בוש ואמר כן שמעתי ושכחתי ואם כדבריו איך משה שמע על חטאת ר"ח הרי היא קדשי שעה, ונראה דבאמת לפי המהלך של משה הוי קדשי שעה כי משה חי בעולם המתוקן אך בעולם הזה הוי קדשי דורות ורק אם אהרן היה אוכל היה מתהפך לקדשי שעה. ולכן במהלך של משה הוי קדשי שעה אך הקב"ה אמר למשה כהמהלך של אהרן כיון שאכתי הוי קודם התיקון, ומשה שחי שזה קדשי שעה שכח כי הוא זכר כהמהלך שלו של העולם המתוקן ולאחר שאהרן אמר לו שהעולם לא תוקן וזה קדשי דורות נזכר שכך נמסר לו.

ומעתה נראה ליישב את קושיית מפרשי רש"י אמאי אהרן הקריב את החטאת ר"ח הא לשיטת רש"י בחומש את הקרבנות צבור משה הקריב, דבאמת כל קרבנות הצבור של היום השמיני משה הקריב אבל כיון שאת הקרבן חטאת לפי המהלך של משה היה קדשי שעה א"כ לפי המהלך שלו הוא לא יכל להקריב את זה והיה צריך לתת לאהרן להקריב כי את קרבנות המילואים אהרן הקריב ואם השעיר ר"ח היה מתקן את כל הדורות הוי כמו קרבנות המילואים שאהרן הקריב. וביותר, יתכן דאם משה היה מקריבו באמת היה מתוקן ושוב היה קדשי שעה והיה מתברר שהוי קרבן של אהרן וממילא אהרן היה חייב להקריב כי משה לא יכל להקריבו. ולפ"ז באמת את כל הקרבנות ר"ח משה הקריב כי הוו קרבנות צבור רגילים ורק החטאת ר"ח שלפי משה היה קדשי שעה את זה אהרן הקריב.

ונראה להוסיף דאיתא בחידושי מרן רי"ז הלוי על התורה בביאור מה שכתב רש"י שמיני פרק ט' פסוק כ"ג ויצאו ויברכו את העם - אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו (תהלים צ יז), יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל שבעת ימי המילואים, שהעמידו משה למשכן ושמם בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה משה רבינו, כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל. לכך

אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (פסוק ו), אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שע"י קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו. עכ"ל רש"י, והקשה הגרי"ז היכן נרמז בפסוק, זה הדבר אשר צוה ה', דהוי עבודת אהרן, וביאר דלשון ציווי שייך רק בעבודה לדורות וזה ביאור הכתוב שאמר להם משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו ר"ל שהעבודה תיעשה ע"י אהרן כמו שהיא לדורות ואז ירא אליכם כבוד ה'.

ונראה מבואר מדברי הגרי"ז שכבוד ה' היה מותנה שאהרן יקריב וימשיך לדורות ולפי שיטת רש"י שאהרן הקריב רק את קרבנות המילואים קשה שלא היה קרבן שאהרן הקריב באותו היום ונמשך לדורות (ודוחק לומר שהכונה היא רק שהמקריב שמקריב לדורות יקריב אך הקרבנות עצמם אף אם אינם ממשיכים לדורות). אמנם להדיא איתא בכתוב שאת שעיר הר"ח אהרן הקריב, ולפ"ז יש לומר דבכל הקרבנות שעה, שהקריב אהרן לא היה שייך שירד כבוד ה' כיון שצריך עבודה לדורות ורק בגלל שהקריב את החטאת ר"ח שהיא לדורות לכן היה שייך להמשיך מזה את ההקרבה לדורות ובזכות זה ירדה השכינה, נמצא שעיקר החינוך חל ע"י השעיר ר"ח של היום השמיני.

(ואפשר להוסיף בדרך צחות דלפ"ז יבואר היטב מה שביארו במה שכתב רש"י בפרק ט' ז' קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת. עכ"ל. וביארו בספרים שה"לכך" לא קאי על העבודה כי אם על הבושה שלכך נבחרת משום שאתה בוש כי מי שיש לו את מידת הענוה הוא המתאים לעבודה וריצוי לפני המקום. ומעתה יש לומר דמאחר דאיתא ביהודי הקדוש דאהרן כיון שהיה שפל רוח לא ידע שאם הוא יאכל את החטאת העולם יתוקן אך אם לא היה שפל רוח, היה יודע והיה אוכל ושוב היה קדשי שעה ושוב לא היה הקרבת אהרן לדורות ביום השמיני ולא היה יורד כבוד ה' לכן היה צריך את הבושה של אהרן כדי שירד כבוד ה' על האהל. ובאמת מיד לאחר שנאמר זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' מיד נאמר ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח.)

ונלמד מזה דאף דאהרן היה שפל רוח והיה נראה דהפסיד לתקן לכל הדורות מחמת שפלות רוחו את מיעוט הירח מ"מ חזינן שכל ה"וירד כבוד ה' על האהל היה בזכות זה ולא בזכות משה כי השפלות הביאה לריצוי ולהשראת השכינה. ודוק.

חקירה בפרשה / הרב יהושפט שרגא רבינוביץ, מג"ש בישיבת מיר וראש מכון דעת סופרים

אחר שהובטח שבמשכן, "ושכנתי בתוכם", מדוע היו עיכובים
בהשראת השכינה ביום חנוכת המשכן

קח לך עֶגֶל (ט, ב)

ביום חנוכת המשכן נאמר לאהרן הכהן 'קח לך עגל', וכתב רש"י:

- להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא ע"י עגל זהה על מעשה העגל שעשה:

עוד שם ברש"י אחר כן (ד) כי היום ה' נראה אליכם - להשרות שכינתו במעשה ידיכם
לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה:

ובפשטות הכונה במעשי ידיכם הכונה על המשכן שהקימו בני ישראל.

והנה אחר שהסתיימה מלאכת המשכן נאמר (שמות לט מג): ויברך אותם משה בירך אותם
משה רבינו. אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, (תהלים צ יז) ויהי נועם
ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו וגו', והוא אחד מאחד עשרנו מזמורים שבתפלה למשה:

וצריך ביאור מדוע היה צורך לברכה נוספת שתשרה השכינה. והרי אמר להם הקב"ה
ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם.

ושוב אחר הוקם המשכן ושוב תשרה בו השכינה ומה צורך יש בברכת משה רבינו.

עוד יקשה שברש"י בפרשתינו נאמר אחר כן. (ויקרא ט כג): - ויצאו ויברכו את העם אמרו
ויהי נועם ה' אלהינו עלינו (תהלים צ יז), יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל
שבעת ימי המלוואים, שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה,
והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה משה רבינו, כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו
ונדע שנתכפר לנו עון העגל.

ומבואר, שמשה רבנו הקים את המשכן שבע ימים שבע פעמים ועדיין לא שרתה בו
שכינה.

וגם כאן יקשה אחר שנאמר ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם, לכאורה בפעם הראשונה
שהקים משה את המשכן מיד תשרה בו השכינה.

ומ"מ עדיין אף אחר שבע פעמים עדיין לא שרתה בו שכינה וצריך ביאור מדוע.

ומ"מ ברש"י מבואר שאחר שראו ישראל שאין השכינה שורה בו תלו הדבר בחטא העגל
שעדיין לא נמחל בידם עוון העגל.

וממשיך רש"י לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (פסוק ו),
אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שע"י קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום
בחר בו:

ומבואר, שאכן הבין משה שעדיין זקוקים מלבד בנית המשכן זקוקיים לעבודת אהרן הכהן
היא תיהיה הסיבה שתשרה שכינה במשכן. ויקשה כנ"ל להיכן נעלמה לה ברכת ה' ועשו
לי משכן.

וברש"י אחר כן שם הביא וז"ל: רש"י דבר אחר כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות
ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר יודע אני שכעס הקדוש
ברוך הוא עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל.

ומבואר שמלבד ישראל, אהרן הכהן תולה את חוסר השראת השכינה בו שהוא זה האשם
בחטא העגל.

אמר לו למשה משה אחי כך עשית לי, שנכנסתי ונתביישתי.

והכונה היא שהרי משה רבינו הוא זה ששלח את אהרן להקריב את הקורבנות. וע"ז
המשיך רש"י מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל:

וצריך ביאור מה זה שטען אהרן למשה "כך עשית לי". ומדוע תלה הדבר במשה רבינו.
אכן נראה שאחר חטא העגל הרי חילה משה רבינו שיסלח הקב"ה לישראל. ואכן אחר
ארבעים יום שוב אמר לו הקב"ה סלחתי כדבריך שנמחל להם העוון חטא העגל.

מעתה אחר שראה אהרן שכל עבודתו אינן מועילות. שוב משה רבינו שהוא אחראי לכך
שסלח הקב"ה על החטא, הוא ככיכול בייש את אהרן שהיה ברור למשה שנמחל חטא
העגל לישראל ואינו כן, שהרי אין שורה שכינה במשכן.

ומ"מ עולה שרק אחר שבקשו רחמים, משה ואהרן יחדיו, ורק אחר כן ירדה שכינה
לישראל. וצריך ביאור כל ענין זה.

ואשר יראה בזה, שהנה שהוקם המשכן הוא ראיה שנמחל להם עון חטא העגל. וכפי
שנאמר (שמות לח כא): אלה פקודי המשכן משכן העדות.

וכתב שם רש"י

**משכן העדת - עדות לישראל שיותר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל, שהרי השרה
שכינתו ביניהם:**

ומבואר שהקמת המשכן היא הראיה שמחל להם הקב"ה על חטא העגל.

ועל עצם דברי רש"י הקשו. שעל הפסוק (ויקרא טז טז): אני ה' השוכן איתם בתוך
טומאתם למדו חז"ל מכך (ספרי במדבר פרשת נשא פ"א א): חביבים הם ישראל שאע"פ
שהם טמאים שכינה ביניהם.

ומבואר שאף אם הם טמאים תהיה שכינה ביניהם.

ומעתה יקשה, מה ראייה שנמחל להם עון חטא העגל, יתכן שלא נמחל להם חטא העגל, ומ"מ שייך שתשרה שכינה ביניהם.

ותרצו על פי היסוד הידוע, שאע"פ שטומאה הותרה בציבור, מ"מ חינוך חייב להיעשות בטהרה, ולכך לולי שנמחל להם עון חטא העגל לא היה שייך לחנוך את המשכן בטהרה.

מעתה אחר שנחנך המשכן שוב הוא ראייה שנמחל עוון חטא העגל.

אמנם זה גם מבואר, שאף שנמחל להם עון חטא העגל, מ"מ הובא ברש"י (שמות לב לד) **וביום פקדי וגו' - עתה שמעתי אליך מלכלותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל:**

ועולה מזה שאף שנמחל חטא העגל אין המחילה בשלימות, ועדיין גובה הקב"ה עונש מישראל על חטא זה בכל דור ודור הקב"ה ונפרע להם לישראל.

ומעתה שהדברים הללו הם היסוד לכל מה שהובא לעיל.

נתבאר שמשנה רבינו מקים את המשכן שבעה ימים ועדיין לא שרתה בו שכינה. והקשנו מדוע פרקו שבעה פעמים.

ונראה שמשנה רבינו ראה שהוא מקים ולא שורה בו שכינה, לכך חשב שלא הקים אותו כראוי, ולכך אין שורה השכינה.

אמנם מ"מ אחר שבעה פעמים, הבין משה שהואיל והמשכן הוא סימן למחילת חטא העגל, הבין שאין די בהקמתו כדי שתהא מחילה בטהרה. ומשום כן ברך משה שתשרה שכינה במעשי ידיכם.

ועתה שהגיע היום השמיני ועדיין לא שרתה שכינה שוב היו ישראל נכלמים, שעדיין לא הגיע העת שתשרה השכינה בהם.

ונראה שכאמור ואיל וחינוך צריך שיהיה בטהרה, א"כ אף שנמחל להם עון חטא העגל מ"מ לא הגיע לדרגה של טהרה ועדיין לא הגיעו ישראל לכך.

משום כן היה צורך בתשובה של ישראל ושל אהרן הכהן כדי להגיע לחינוך בטהרה.

והוא הביאור מה שהביא רש"י מחד שהיו ישראל נכלמין, והיינו שעדיין העוון בהם והיו בשברון לב שאין הקב"ה בתוכם, והוא עשיית תשובה של ישראל שבקשו קרבת אלוקים.

וכמו כן אהרן הכהן אמר למשה "יודע אני שאין הסרחון אלא בי", והיינו שאני הסיבה לאי שרית השכינה. ואף הוא עשה תשובה.

ואחר כל זה ברכו ביחד משה ואהרן יחדיו, שתשרה שכינה במעשי ידיכם, שיזכו שיעשה החינוך בטהרה ורק אחר כל זה שוב שירדה השכינה והיתה ראייה שנמחל באופן כזה שהוא לכתחילה שהוא ראוי להשראת השנייה, כי אין חינוך כאמור אל בטהרה.

לתגובות: ys.rabin@gmail.com

להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים

בשכונת פסגת זאב

פרשה של 'שלום בית'

המאמר מוקדש לעילוי נשמת אבי מורי ועט"ר הגאון הצדיק חכם מנשה מנשה בן רחמה זצוק"ל.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכָּבֵד וַיִּדְם אֶהְרֹן (י, ג). וְיָת שְׁעִיר הַחֲטָאת דָּרֵשׁ דְּרֵשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שָׂרָף וַיִּקְצַף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהְרֹן הַנּוֹתְרִים לֵאמֹר.. וַיִּדְבַּר אֶהְרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֲטָאתָם וְאֶת עֲלֹתָם לִפְנֵי ה' וַתִּקְרָאנָה אֵתִי פְּאֵלָה וְאֶכְלָתִי חֲטָאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינַי ה'. וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו". (י, טז - כ)

בפרשתנו אנו עדים להתנהגות של משה ואהרן מנהיגי האומה. שמהם יש להשכיל איך להגיב במצבים לא נעימים שכל אחד חווה בחייו, ובפרט בהנהגה של שלום בית בין 'איש לאשתו'. כפי שנבאר להלן.

וידום אהרון - איך 'שותקים'

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן, הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר, בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ, וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכָּבֵד, וַיִּדְם אֶהְרֹן". מלשון 'דומם'. כי הבריאה מחולקת לד' דרגות: מדבר, חי, צומח, דומם. ובכל אחד מהם אם פוגעים יש תחושה, מדבר יכול לדבר ולהחזיר. חי אף שלא יכול לדבר, מ"מ יכול להחזיר על פגיעה בו. וצומח אף שלא מחזיר, מ"מ אם יציקו לו הוא יאבד מחיותו וינבול. (ובימנו החוקרים גילו שהם מגיבים לדיבורים). ורק דומם אין לו שום תחושה. וכמו כן אהרון הכהן ששתק כמו דומם ואפילו בהרהור.

וכמו דרשו חז"ל (ויק"ר ג, ו) עה"פ "תורת אמת הייתה בפייהו, ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי, ורבים השיב מעון, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא". (מלאכי ב, ו). 'בשלום ובמישור הלך אתי'. **שלא הרהר אחר דרכי המקום.**

וכמו כן מיסודות הבית הוא מידת 'השתיקה'. ואמנם שתיקה סתם אינה מתכון לשלום בית, כי בזמן שאדם 'שותק'.. כשיש לו מה לומר זה גורם שבאיזה זמן זה 'יתפוצץ'. ואז יצא שכר שתיקתו בהפסידו. אבל שתיקה כשל אהרון שאין לו מה לומר היא ראויה לקילוס.

וביאור הדברים: אדם שלא נח לו באיזה הנהגה אצל זולתו [אשתו]. ישנם ג' אפשרויות. הראשונה להעיר בכבוד ולצפות שהדברים ישתנו. וולהתאכזב שלא הועילו הדברים.. וחוזר חלילה..]. ואפשרות שניה היא לוותר 'ולשתוק'. עד שהוא לא יוכל כבר 'לוותר'. והאפשרות השלישית היא לקבל את הדברים כמו שהם עד כדי שלא יפריע לו. ולא יהיה לו מה לומר בדבר זה.

ואכן מעלה זו של שתיקה מתוך השלמה גמורה עד כדי שלא מפריעים הדברים. הוא ממה שאמרו חז"ל זבחים (קטו): שאמר משה לאהרן אחיו: לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקב"ה, כיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן שתק. שכמה שנתאר מה מעלה ועונג היה לאהרון במה שבניו נעשו ידועים למקום' לא נספיק. וכמו כן אם אדם יחשוב שבכל דבר שהוא מוותר עד כדי שזה לא מפריע לו הוא נעשה 'ידוע למקום' ממילא הוא חי בהרגשה שאינו מפסיד מהוויתור אלא הוא מרוויח, ואז הוא יחפש עוד וויתורים.¹⁰

בא לכעס - בא לטעות

אמרו חז"ל (ויק"ר יג, א) בשלשה מקומות כעס משה ונתעלמה ממנו הלכה. ואלו הן בשבת ובכלי מתכות ואונן, בשבת מנין שנאמר "ויותרו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש ויקצף עליהם משה". (שמות טז, כ). כיון שכעס שכח לומר להם הלכות שבת שנאמר שם: "הוא אשר דבר ה' אכלוהו היום כי שבת היום לה'". (שם כה). ובכלי מתכות מנין שנאמר "ויקצוף משה על פקודי החיל". (במדבר לא, יד). וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה שכח לומר להם הלכות כלי מתכות. וכיון שלא אמר משה אמר אלעזר הכהן תחתיו שנאמר: "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה". באונן מנין שנאמר "ויקצוף על אלעזר ועל איתמר". וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה שאונן אסור לאכול בקדשים, שנאמר "הנותרים לאמר". רבי פנחס ור' יהודה ברבי סימון אמר להון אף אתון לא אשתריתון¹¹.

ודבר זה נורא למתבונן, שאדון הנביאים לא נמלט מטעות עקב 'כעס'. ומה אנן נאמר... ואכן אדם שיודע שהוא לא 'רגוע' מכל סיבה שהיא [יום קשה בעבודה.. ועוד כהנה], וממילא הוא עלול להתפרץ על אחרים סתם, ולומר דברים שהוא יצטער עליהם אח"כ, כי הבא לכלל כעס בא לכלל 'טעות'. ולכך צריך לפחות בשעה זו. לומר לעצמו כן, אני קצת 'מתוח' כדאי שאני ישתוק עכשיו ואחכה לזמן יותר רגוע ואז לדבר.

וכמו כן פעמים שאדם נפגע מאיזה דבר, והוא רוצה לפתוח שיחה על זה, כל זמן שהרגש פועל ממילא הוא יכול לבוא לידי כעס ואז לידי טעות, לכן צריך לחכות שיעבור זמן שאז הרגש פחות פועל וממילא התגובה תהיה עניינית ויותר טובה.

¹⁰ ואכן עצה זו מועילה לכל ניסיון מניסיונות היצר וכמו שכתב השפתי חיים (לגר"ח פרידלנדר זצ"ל מועדים ח"א, דרך של עליה". ממש"כ בפנקסיו) שהרוצה להתגבר על יצרו, אם יעמיד עצמו בתחושה האם ליהנות או לא ליהנות ודאי יכשל, שהרי אין אדם בעולם שיבחר לא ליהנות, וצריך להיות שוטה ופתי לוותר סתם על הנאה.

¹¹ א"כ מה אפשר לעשות שהרי התאוות הם כן הנאה? לכן צריך להעמיד עצמו במאזני המשקל האם ליהנות פחות או ליהנות יותר, כלומר האם ליהנות מחיי רגע או ליהנות חיי עולם, ואע"פ שצריך להיות שוטה לבחור ליהנות מחיי רגע, מ"מ כיון שאין אנו רואים את זה בחוש, מ"מ לפחות זה מאזן את המשקל שאין כבר הרגשה שיצאת 'טיפש'.. שלא בחרת ליהנות. והארכנו ביסוד זה בקונטרס להתענג על ה'.

¹² וברש"י (במדבר לא, כא). הוסיף עוד מקום: "ויקהלו משה ואהרן.. ויאמר להם שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים". (שם כ, י). ומתוך הכעס טעה והכה בסלע. וחז"ל לא הביאו זאת כי שם לא התעלמה ממנו הלכה, אלא עשה דבר שלא צוה אותו ה'.

ובהעמק דבר (במדבר שם) כתב שהטעות של משה בהלכה שם, הייתה שהיה צריך לומר להם להתפלל כמו שכך הדין בעצירת גשמים, וכיון שבא לכלל כעס שכח לומר הלכה זו ולכך הכה בסלע.

הודה ולא בוש - 'האמת' מול 'הבושה'

"וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה', ותקראנה אתי כאלה, ואכלתי חטאת היום, הייטב בעיני ה'. וישמע משה וייטב בעיניו". ובגמ' (זבחים קא:): ביארו שאמר אהרון למשה רבינו שמא לא שמעת שיש להקל [לאכול באנינות] אלא 'בקדשי שעה'. אבל בקדשי 'דורות' מי שמעת. מיד נאמר "וישמע משה וייטב בעיניו". הודה ולא בוש. דהיינו שמפני הבושה יכל לומר 'לא שמעתי'. אך הוא הודה ואמר 'שמעתי ושכחתי'.

וביאר החיד"א (דברי דוד) שמדוייק הדבר בכתוב, ממה שנאמר "וישמע משה". שמכיון שהיה מדבר עם אהרון הרי בוודאי שמע את דבריו, וא"כ מהו 'וישמע'. אלא בא לומר שכיון שמשה רבינו כבר 'שמע' את הדבר קודם, אלא ששכח ממנו, לכן הוטב בעניו דברי אהרון.

ויש להתבונן מה השבח שמשבחים את משה רבינו שלא 'שיקר' שהיה יכל לומר 'לא שמעתי'. ואמנם דבר גדול למדנו מכאן, **שבטבע של האדם שמחמת הבושה הוא משנה בלשונו**. ואינו יכול לומר 'טעיתי'. ומשה רבינו שהבין שהספק הוא בין 'בושה' לבין 'האמת' בחר הוא בדרך האמת. וזה שבחו שממעשה זה גילה לנו את הסוד איך אדם למרות שהוא גדול שבגדולים יכול לומר 'טעיתי'. ולא לאבד מזה את 'כבודו'. כי שדרך האמת מנחה את האדם, אדרבא הרי שנוסף לו כבוד על מה שהוא מודה על האמת.

בכדי לחיות 'בשלוש' מילת המפתח להודות בטעות למרות שאדם מרגיש שהוא 'הגדול' ולהודות בטעות מוריד 'מכבודו'. משה רבינו מלמדינו שאדרבא שאדם מודה על האמת לא רק שלא נופל לו הכבוד, אלא אדרבא הכבוד שלו גדל..

לשמוח בצדקת השני

בספורנו כתב על הפסוק "וייטב בעיניו". **שמח על טוב סברת אחיו** ובניו שהיטיבו לראות ולהורות. ומבואר בספורנו שמלבד שמשה רבינו הודה ולא בוש, היה לו שמחה במה שאחיו אמר, וצריך ביאור כיצד מוכח דבר זה בפסוקים.

ונראה לענ"ד שאמרו חז"ל (ויק"ר יג, א) וכן הוא בתרגום (יונתן וירושלמי) שביארו פסוק זה "וישמע משה ושפר קדמוי ואפיק כרוזא במשריתא למימר אנא הוא דאיתעלמית הילכתא מני ואהרן אחי אדכר יתה לי". [וישמע משה וייטב לפניו ויוצא כרוז במחנה לאמור אני הוא שנתעלמה הלכה ממני ואהרן אחי הזכיר אותה לי]. ובתרגום ירושלמי הוסיף על זה. "ועל דאשפל משה גרמיה קביל עליה אגר סגי". [ועל מה שהשפיל משה עצמו קיבל שכר רב].

והנה 'הטעות' של משה מול אהרון ובניו, הייתה בחדרי חדרים, ואילו הפרסום שהם 'צודקים' יותר ממנו היה ברבים, וזה מוכרח לומר שמשה רבינו **שמח** במה שאהרון אמר דבר טוב יותר ממנו.

ומעלה זו גדולה יותר מעצם 'ההודאה' בטעות, כי בדרך כלל שיש ויכוח בין שניים, ואחד נמצא יותר 'צודק' מהשני. קשה מאוד לשמוח בצדקת השני, כיון שיש הרגשה אם ההוא 'צודק' אז אני הוא 'הטועה'. ויש כאן פגיעה בכבוד של הטועה.. ואמנם משה רבינו בגודל ענוותנו לא הרגיש שום פגיעה במה שאהרון צדק, ולכן יכל לשמוח במה שהוא צדק ממנו. והנה מיסודות השלום בית הוא לומר דברי שבח ופרגון אחד לשני, כשאדם אומר מילה טובה לשכנגדו זה לא מוריד מכבוד האדם.. אדם חושב שאם הוא אומר לפלוני שהוא כ"כ טוב וחכם, זה אומר שהוא [המפרגן] אינו טוב וחכם כמוהו.. אבל האמת היא שבזמן שאדם מפרגן לזולתו, זה לא אומר שהוא לא טוב, וזה לא ממעיט מכבודו ומעלתו, ואז יותר קל לפרגן לשני.

לדעת לקבל ביקורת

בהעמק דבר חכמה האיר ענינו בטעם שאהרון הכהן שרף את שעיר החטאת [שעל זה קצף משה רבינו למה נשרף]. כי היה ברור לאהרן שנדב ואביהוא מתו על מה שאהרון הכהן היה 'שותף' בעוון העגל וכמו שכתוב בפסוק "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא." (דברים ט, כ). וביארו חז"ל שהכוונה שהקב"ה רצה לכלות את כל בניו [להשמידו]. ותפילת משה הועילה וכיפרה מחצה, ומתו שנים ונשארו שנים.

והקב"ה המית את נדב ואביהו בין שחיטת השעיר לבין אכילתו, וזמן הגמר של הכפרה הוא באכילת הכוהנים [כידוע שבעלים מקריבים וכוהנים אוכלים ובעלים מתכפרים]. וכיון שמתו בזמן זה היה דומה לעבד שמוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו לומר שאיני חפץ כעת בשימושך. דהיינו שהקב"ה הראה בכך שאינן חפץ באכילת כי לא נתכפר העוון. וא"כ אם אהרון ובניו היו באים ואוכלים מהשעיר אחרי שמתו נדב ואביהו. היה כמו עבד שאחר שרבו שפך הקיתון על פניו, לא הבין את הרמז ומזג לו כוס אחר. ועל זה השיב משה "וייטב בעניו". שהסכים משה רבינו עם אהרון שהיה זה עונש על חטא העגל והצדק עם הארון.

ואמנם שאר החטאות נאכלו ע"י אהרון וזה שאמר "הן היום הקריבו את חטאתם.. ותקראנה אתי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'". דהיינו שמ"מ אכלתי חטאת אחרת והאם זה ייטב בעיני ה'. וזה מוגדש בתיבת 'הייטב' שהיא בב' יודי"ן ללמדנו רגשות המדבר שדבר מעומק הלב הייטב זאת?

ומבואר כאן יסוד גדול אהרון הכהן ראה שהקב"ה אינו חפץ בקרבן, וקיבל את הדבר ללא עוררין. וכמו כן חלק יסודי בשלום בית הוא לדעת לקבל ביקורת. בדרך כלל אדם שמקבל איזה 'הערה' הוא ממחר לדחותה לאלתר.. שהרי הוא הצודק והיודע.. אבל האמת היא שיש לאדם לערוך בדיקה בעצמו הייתכן שטעה? ואולי יש לו מה לתקן בעצמו.

לעשות חשבון נפש

ובזה ביאר מה שנאמר בריש הפרשה "וידום אהרון". שאפי' לא הוריד דמעה על בניו, והדבר תמוה שהרי קיי"ל (מו"ק כז:): שמצווה לבכות על המת. ובפרט במיתת בניו הקטנים שהוא עונש על חטאיו ואם אינו בוכה הרי דומה לבן שאביו מייסרו, והוא עומד ומצחק,

ומוסיף בזה צער לאביו. (וכמש"כ הרמב"ן בהקדמה לספק תורת אדם). וא"כ איך יתכן שאהרון נהג כך.

וביאר הרב שהיות שהבין אהרון שמיתת בנו היה לתכלית כבוד ה' וישראל, לכן אסור היה לאהרן לבכות, שבזה היה דומה לאב שנוטל בגד בנו לדבר הכרחי, ואם הבן יבכה ויצטער יהא גורם צער לאביו, מה שאין כן אם מראה פנים צהובות, ה"ז עושה בזה נחת רוח לאביו במה שהראה כי רצון אביו זהו רצונו.

אבל מאידך אף שלא בכה, מ"מ לא קיבל את הדבר בשמחה. שא"כ היה ראוי להיות כתוב 'וישמע אהרון'. ששמע והבין את אשר לפניו., אבל 'וידום' משמעו שאע"ג שלא בכה, מ"מ לא קבל הדבר בשמחה דברי משה כראוי לאהרן קדוש ה', אבל לא משום מיעוט חסידות ח"ו, אלא משום שהבין שיש בזה דברים בגו בנוגע לחטא העגל.

והנה מבואר בפרשה זו, שאף שמיתת בני אהרון לא היה מיד בעת חטא העגל, מ"מ אהרון הכהן עשה חשבון נפש והבין שכל זה הוא לאשמתו. ולא יתכן שיהא איזה דבר שיבוא אליו מה' בלא שיהא איזה סיבה למעשיו.

ודבר נוסף נלמד כאן, שפעמים אדם מקבל הערה שאין בה שום צדק עתה. אבל פעמים שהיא צודקת על 'העבר' דהיינו שבאמת כל הסיבה שהעירו לו הוא על דבר אחר שעשה בעבר רק שלא היה כהוגן ודו"ק בזה.

ועוד מבואר בספרים שפעמים שאדם מקבל ביקורת שאינה צודקת מאשתו או מזולתו, בגלל שיש לו איזה פגם במילי דשמיא ולכן הקב"ה מגלגל עליו דבר זה. ולזה צריך לעשות חשבון נפש אם הוא נקי במעשיו כלפי בוראו.

לתגובות: m0527660932@gmail.com

מי הדעת - תלמוד תורה בפרשת השבוע / הרב יוסף קסלר, מח"ס 'משנת ברכה', מודיעין עילית

כבוד מלמדי התורה

וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי ה' (י, ב)

וברש"י ר' אליעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא שהורו הלכה בפני משה רבן רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש וכו'.

בענין כבוד הרב וכבוד החכם הרחיב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה בפרק ה' ופרק ו', ובפרטי המצוות בתחילת ההלכות הגדיר הרמב"ם את המצוה "לכבד מלמדיה ויודעיה".

ברמב"ם מבואר דין כבוד התלמיד והדברים טעונים ביאור

והנה בסוף פרק ה' מבואר ברמב"ם נוסח מחודש לכאורה, וז"ל הרמב"ם (פ"ה הי"ב הי"ז) כשם שהתלמידים חייבים בכבוד הרב כך הרב צריך לכבוד את תלמידיו ולקרבן, כך אמרו חכמים יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשל חברך וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולאזהבן שהם הבנים המהנים בעולם הזה ולעולם הבא, התלמידים מוסיפין חכמת הרב ומרחיבין לבו, אמרו חכמים הרבה חכמה למדתי מחבירי יתר מרבתי ומתלמידי יותר מכולם, וכשם שעץ קטן מדליק את הגדול כך תלמיד קטן מחדד את הרב עד שיוציא ממנו בשאלותיו חכמה מפוארה, עכ"ל הרמב"ם.

והדברים מפליאים שכתב הרמב"ם להשוות כבוד התלמיד לכבוד הרב, וכמו שכתב כשם שהתלמידים חייבים בכבוד הרב כך הרב צריך לכבד את תלמידיו ולקרבן וכו', וצ"ב טובא שהרי לגבי הרב יש לכבד עם כל ההלכות החמורות שנאמרו בכבוד הרב וכמו שצריך לקום מלפניו וכו' אך כיצד אפשר להשוות זה לכבוד התלמיד, ואף שאמרו יהי כבוד תלמידך חביב וכו', אך עדיין הוא רחוק מלהשוותו לכבוד הרב.

והנה בודאי אין הכוונה להשוות את ההלכות שנאמרו בכבוד הרב, ופשוט הוא אלא שכונת הרמב"ם שצריך לכבד התלמיד בכבוד הראוי לתלמיד לפי מה שנאמר על תלמיד, אך יסוד הדין הוא מאותו שורש, וכך מבואר ברבנו יונה על המשנה באבות (פ"ד מי"ב) יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכו' וכתב רבנו יונה ר"ל כל אחד כפי כבודו הידוע שראוי לעשות לחברו ולתלמיד אבל אינו אומר שיכבד לתלמידו כמו לחבירו כי אינו בדין, אלא כמו שאינך רשאי לגרוע לחברך מכבודו הראוי כך אין לך רשות לפחות מהכבוד הראוי לתלמידך עכ"ל.

ומבואר דבודאי אין הכוונה שינהג דיני כבוד לתלמיד ואף לא כמו חבירו אלא בכבוד הראוי לו יש ליזהר כמו שנוהר בשל חבירו, ועדיין צריך להבין דברי הרמב"ם שמשוה כבוד התלמיד לכבוד הרב {ובמשנה אמרו כמו חבירו}, וביותר משמע ברמב"ם שיסוד הענין

בכבוד תלמידו הוא אותו שורש ויסוד כמו כבוד רבו וכמש"כ כשם שהתלמידים חייבים וכו' והדברים עדיין טעונים ביאור רב.

טעמי הענין של כבוד החכמים בדברי רבנו יונה

והנה רבנו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות קמ"ז) מפרש הטעם בחומר הענין של מבזה תלמידי חכמים וכתב שמציע לענין זה טוב טעם ודעת ומפרש ג' טעמים, וז"ל כי יש בכבוד החכמים והישרים תועלות גדולות ובכבוד הכסילים והרשעים מכשולים רבים ועצומים, כי בהתהדר החכמים ובתתם עליונים דבריהם נשמעים וילוו עליהם העם כולו וידמו למועצתם, והשנית בראות בני אדם את כל כבודם ילמדו לקח לנחול כבוד ותרבה הדעת וכו' והשלישית רבים מישני לבבות ייעורו משנתם בראותם הדר כבוד התורה ויכירו מעלתה וירא חשקה בלבבם ויהי עסקם בה לשם יתברך ולעבדו בלבב שלם עכ"ל.

ואח"כ ממשיך רבנו יונה בזה"ל וכותב הנה אלה טעמים נכבדים חזקים כראי מוצק, ויש עוד טעם נכבד עולה על כלם וכו' כי הדבר ידוע אשר מדרכי קידוש השם יתברך להודיע בכל מבטא שפתיים וכל אשר ירמזון עיניים ובכל הנהגה ופעל ידיים כי יסוד נפש האדם וצבי עדיו, והטוב והעיקר והתועלת והיקר אשר בו עבודת הי"ת ויראתו ותורתו כמו שנאמר כי זה כל האדם, וזה הדבר כבוד אלקים, והבזים לתלמידי חכמים ויראי שמים מבטלים הידיעה הזאת ומראים ההפך בהנהגתם וכאלו אומרים אמור כי אין העבודה עיקר, וכי הכבוד וההדר להצלחת עניני העולם וכי שורש דבר נמצא בו מבילתי עבודת השם יתברך והם מחללים את התורה על כן יאבדו מתוך הקהל ויכלו באפס תקוה וכו' עכ"ל עיי"ש היטב, ובהמשך מפרש את הפסוק במשלי (כו, כא) מצרף לכסף וכור לזהב ואיש מהללו, פרוש מעלת האדם לפי מה שיהלל אם הוא משבח המעשים הטובים והחכמים והצדיקים תדע ובחנת כי איש טוב הוא ושורש הצדק נמצא בו וכו' עכ"ל עיי"ש.

והנה שלשת הטעמים הראשונים הם תועלת היוצאת מכח שמכבדים את החכמים אך הטעם האחרון שהפליג בחשיבותו הוא במעלת האדם עצמו המכבד שעצם הכבוד הוא מדרכי קידוש ה' שמודיע בהנהגתו שהעיקר לכל הוא עבודת ה' יתברך, ע"י שמה שהוא מכבד זה דוקא את התלמידי חכמים כיון שמבין שזהו עיקר האדם.

ולפי"ז י"ל בענין זה דשייך בעיקרו בכל חכם לכבדו מכח שמוקיר חשיבותו במה שהוא חכם, אך יש ביתר שאת קיום ענין זה בחכם שהוא גם רבו שלימדו תורה כיון שבזה מוקיר ומכבד את התועלת שקיבל ממנו בזה שלימד אותו תורה והעמיד אותו בקרן אורה ובזה מבטא את החשיבות שנותן למה שקיבל חכמת התורה ומראה שזה מה שחשוב אצלו, וזה ענין מיוחד במי שקיבל ממנו תורה שאז הכבוד הוא לא רק מצד התלמיד חכם עצמו, אלא מצד שהוא מוקיר את התועלת שקיבל בעצמו שהוא עצמו נעשה תלמיד חכם ובזה מבטא את החשיבות שנותן למעלה הגדולה שזכה בעצמו מכח הרב.

וממילא נבין ששייך יסוד מעלה זו אפילו ברב המכבד את התלמיד כיון שמוקיר את התועלת שקיבל מהתלמיד כפי שמבואר שהרב מחכים הרבה מכח התלמיד.

וזהו שכתב הרמב"ם כשם וכו' דאף דבודאי בעיקר ההלכה דכבוד רבו אין שייכות לכבוד התלמיד, אך עדיין ישנה מעלה מסויימת בכבוד הרב שקיבל ממנו תורה שבזה הוא מבטא את החשיבות שנותן בעצמו למה שקיבל ממנו ובוה מבטא את הכבוד שנותן לענין זה שהוא העיקר אצלו, וענין מסויים זה מתקיים אף ברב המכבד את התלמיד [לפי מה שראוי ומתאים לכבד את התלמיד] מכח מה שמוקיר את התועלת שקיבל הרב מהתלמיד כמבואר שהתלמיד מחכים את רבו.

ולכן הרמב"ם ממשיך ומפרש שהתלמידים מוסיפים חכמת הרב ומרחיבים לבו וכו', והיינו דזהו הענין של הכבוד הנאמר כאן, ואינו שייך לכל ההלכה דכבוד רבו שהוא מצד מעלת החכם עצמו אך כאן יסוד הענין מצד שמכבד מכח התועלת שקיבל ממנו ובוה שוה הכבוד לרב והכבוד לתלמיד שבשניהם מתקיים ענין אחד.

והנה כל משנ"ת הוא מצד המעלה והענין שבכבוד רבו, ולא שייך לכאו' להלכות כבוד רבו. ויתכן לפרש דמש"כ הרמב"ם (פ"ה הי"א) דאף כשמחל הרב ומועיל מחילה מ"מ צריך להראות בעצמו שהוא מוקיר את התורה שלמד ממנו וזה שייך לתורה ולא לרב עצמו.

ובזה יובן שהרמב"ם סמך הלכה זו דאף ששייך מחילה בעיקר דין כבוד הרב מ"מ יש עדיין ענין של הידור ויסודו הענין שנתבאר שמראה בעצמו את החשיבות שמוקיר בתועלת שקיבל מהרב ובוה מבטא שהעיקר אצלו הוא התורה שבו, וזהו הסיבה להלכה שמיד כתב הרמב"ם ששייך אף כבוד לתלמיד שקיבל ממנו תועלת בתורה.

ויסוד הענין שמועיל מחילה בגמ' בקידושין(לב:) דכיון דתורה דיליה שייך מחילה, אך מ"מ צריך לעשות הידור. ולפי הנ"ל יתכן שדין זה הוא דוקא ברבו שלמד ממנו תורה. אך עיין בחי' מרן רי"ז הלוי שמפרש מהלך אחר בדין זה שמועיל מחילה ומ"מ יש לנהוג הידור ונקט הגרי"ז ששייך לדין הידור בכל חכם אף שאינו רבו, עיי"ש.ועיין אגרות משה (או"ח ח"ב ל"ד).

מעדני מלך / הרב מרדכי מלכא, הרב הראשי לעיר אלעד, נשיא וראש מוסדות "אור המלך", מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי ועוד

הערך העליון של לומדי התורה

וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נֹדֵב וְאֶבְיָהוּא אִישׁ מִחֶהְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קִטְרֶת וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי
ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתֶם. וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיִּמָּתוּ לִפְנֵי ה' (י, א-ב)

מבואר במסכת עירובין דף סג ע"א, וכן במסכת יומא דף נג ע"א מבואר רק דברי רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן. מאי דרוש - ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אמרו: אף על פי שהאש יורדת מן השמים - מצוה להביא מן ההדיוט. וכן פרש"י.

שאלה על מיתת בני אהרן:

א} והנה יש לשאול כיצד מתו בני אהרן על שהורו הלכה לפני משה רבנו, הרי התורה מעידה על משה שהיה עניו מכל איש אשר על פני האדמה ואין ספק שלא נפגע, ולמרות שהתורה כתבה את התואר הזה על משה במעשה שדיברו אהרון ומרים על משה הרק במשה דיבר ה' ומדוע הוא צריך לפרוש מאשתו, ומעידה התורה שמשה רבנו אפילו שדיברו עליו לא נפגע כלל כי היה עניו מכל איש, ולמרות זאת נענשה מרים, אולם אפשר לחלק שם היא דיברה נגד משה, אולם כאן הרי כלל לא פגעו במשה ולא עשו נגדו דבר אלא מתוך התלהבות של קדושה הביאו אש זרה ואין ספק שלא נפגע משה ומדוע נענשו?

פרשת גיוס בני התורה:

לצערנו שוב ושוב עולים הקולות על גיוס לומדי התורה וכמובן שהזמן גורם כאשר עם ישראל נמצאים במלחמה ונפלו חללים רבים על ידי אויבנו מתעוררת שוב שאלת הגיוס מדוע הבני תורה אינם שותפים בשמירת והגנת עם ישראל, בראש ובראשונה הסיבה האמיתית שמסתתרת מאחרי כל המעוררים את הנושא נובע מחישובים פוליטיים איך להוריד את ראש הממשלה מהשלטון ולהעפיל לשליטה בהנהגת המדינה הנכספת כך שכל האמצעים כשרים להשיג את המטרה, כי הרי ברור ששום צד לא יוכל לקבל את השלטון בלעדי הציבור החרדי וגם השמאל יגיע להבנה על הערך העליון של לומדי התורה, ולכן תמיד נשמעים שני קולות, מה גם שהציבור החרדי כולו מגוייס לשירות צבורי לכלל האומה בכל גופי החסד שאך ורק הם מקיימים אלפי חברים בארגון זק"א והצלחה ואיחוד הצלה, אלפים מתנדבים לגופי רפואה להיות סעד וסמך ואף לדאוג למזון לחולים, אלפי גופי חסד למיניהם שכל מטרתן לתת שרות וסיוע לכל הנצרך, כך שכאשר נבדוק יש עשרות אלפי חרדים המשרתים שרות אזרחי בלעדי הצבא, והדברים נעשים ברוב פאר והדר ובמסירות

הערך העליון של לומדי התורה

נפש למען כלל ישראל, כמו שראו כולם אחרי הטרגדיה של שמחת תורה ואין מי שלא הלל ושיבח את החרדים בפעילותם, ומדוע מתעלמים מכך וטוענים שלא נוטלים שוויון בנטל. זאת ועוד כל הדוברים ומעוררים את נושא הגיוס, הדבר נובע מחוסר הבנה לערכם של לומדי התורה והשתתפותם בהגנת ושמירת עם ישראל, למרות שבני אדם חושבים שאין היום ערך ללומדי התורה ולגדולי הדור כמו בדורות קודמים, אולם התורה מלמדת אותנו שדור דור ודורשיו ויפתח בדורו כשמואל בדורו, וכדכתיב והלכת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם.

בזכות שיעור התורה ניצל ממות.

נפתח בסיפור שפורסם על עוצמת שמירת התורה. יהודי ירא שמים מהעיר בני ברק עובד כסוכן נסיעות, היו לו קליינטים קבועים שקנו ממנו כרטיסי טיסה לכל רחבי העולם והוא היה דואג להזמין להם את הכרטיסים. לאותו יהודי היה אחיין שהיה איש עסקים ומיליונר גדול, כל כמה ימים היה מזמין כרטיסים מהדוד שלו וטס ברחבי העולם לצורך עסקיו, חלק גדול מפרנסתו של סוכן הנסיעות היה בזכות הנסיעות שהיה מארגן לאחייו. והנה לסוכן הנסיעות מבני הברק היה שיעור קבוע עם חבורת אנשים בדף היומי משעה 14:00 עד שעה 15:00 השיעור הזה היה בשבילו כחוק ובל יעבור, הוא לא היה מוכן לוותר עליו בשום הון שבעולם חמש דקות לפני השעה 14:00 היה סוגר את משרדו, תולה שלט "הפסקת צהריים" והולך לבית המדרש לשיעורו הקבוע. לפני כניסתו לשיעור היה מכבה את הפלאפון שלו כדי שלא יטריד אותו שום אדם באמצע לימודו. יום אחד מתקשר האחייין בשעה 13:30 ומבקש למצוא לו בדחיפות טיסה לניו יורק לאותו יום בערב, הלך ושוב. משימה זו הייתה קשה במיוחד, כל הטיסות לניו יורק היו כבר מלאות עד אפס מקום, אך לאחר חיפושים מצא סוכן הנסיעות טיסה בחברת "סוויס-אר" מיד התקשר למשרד של אחיינו וביקש מהמזכיר לשאול אם הוא רוצה לטוס בחברת הנסיעות "סוויס-אר". המזכיר ענה שכעת הוא נמצא בפגישה חשובה ואינו יכול לדבר, ובינתיים הלך סוכן הנסיעות לבית המדרש לשיעורו הקבוע. לאחר שנגמר השיעור הדליק סוכן הנסיעות את הפלאפון ושמע את ההודעות שהשאיר לו אחיינו: "יוסי תענה לי אני רוצה להגיד לך שתזמין לי את הטיסה הזאת.. אני חייב לנסוע בדחיפות...". "יוסי, למה אתה לא עונה לי?!? אי אפשר לעשות איתך עסקים!" כך צלצל אליו האחייין 10 פעמים, אך יוסי- סוכן הנסיעות, לא ענה, הוא היה באמצע שיעור תורה. סוכן הנסיעות התחיל לחשוש שפרנסתו אבדה ממנו, אחיינו כבר לא יסכים יותר לעבוד איתו, וחשב שאולי צריך הוא לבטל את שיעורו הקבוע ולהעביר אותו לשעות הערב, "זה לא מתאים להפסיק באמצע העבודה ולאבד קליינטים כל כך חשובים, אני צריך להעביר את השיעור הקבוע. ובאמת, לאחר כמה שעות התקשר אחיינו הכעוס ואמר: "תשמע דוד, יש לנו ידידות ביולוגית נפלאה מאוד, אבל לא לעסקים. אין לי יותר עסק איתך גמרנו, אבל אני מציע לך בתור אדם שמבין טוב בעסקים שתזוהר, תשמור על קליינטים שלך, תדע איך להתנהג איתם ולא תתנהג איתם כמו שהתנהגת איתי, אמרתי לך שאני צריך נסיעה דחופה, היית צריך לבטל את הקביעות שלך ולהזמין לי את הטיסה".

הערך העליון של לומדי התורה

והנה לאחר כמה ימים מקבל סוכן הנסיעות הודעה שמטוס של חברת "סוויס-אר" התרסק כולו ונפל בים! לאחר בירור הדברים גילה שזה היה אותו מטוס שאחיין שלו היה צריך להיות בתוכו 229, נוסעי המטוס נהרגו במקום, נורא ואיום. צלצל הסוכן לאחיין שלו ואמר לו: "שמעת מה קרה? הטיסה שדחקת אותי לקבוע לך וכל כך כעסת עלי על שלא עשיתי זאת, התרסקה. כל הנוסעים נהרגו, אני מודה לה' שלא נסעת באותה טיסה, אבל תדע לך, זה לא בזכותי, זה בזכות השיעור תורה הקבוע שלי, בזכות שיעור התורה הקבוע שלמדתי הקב"ה הציל את החיים שלך."! למחרת האחיין כבר הצטרף יחד עם דודו לשיעור וסיפר לכולם שבזכות השיעור הקבוע ניצלו חייו. ראו כמה גדול ונעלה כוחו של קביעות עיתים לתורה הקדושה, לעולם לא מפסיד האדם מלימוד התורה הקדושה.

תירוץ הגר"ח שמולוביץ בגלל הפסקת המסורת:

כאשר נתבונן שהתורה מלמדת אותנו מסר עצום ביום השמיני לחנוכה המשכן אשר הגיעו ישראל לפסגת ושיא השמחה ברגע התגלות השראת השכינה בתוך עם ישראל והשם יתברך מחולל טרגדיה קשה ביותר שאש יוצאת מהשמים ושורפת את שני בניו של אהרון, דבר שלכאורה אינו מובן כי אם המטרה רק לדאוג על פגיעת כבוד משה ואהרון הרי במיתתן הוכפל עשרת מונים צערם, וכתב בספר שיחות מוסר לגר"ח שמולוביץ זצ"ל שאין ענישת בני אהרון מפני פגיעת משה רבנו אלא כיון שהתורה נמסרה מדור לדור כמבואר בפרקי אבות משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', ומבואר בפ"ג כי מסורת סייג לתורה, ללמדנו שקיום התורה הוא תלוי בזה שממשיכים את המסורת רב מפי רב עד משה רבנו ואם ח"ו מפסיקים את המסורת אין קיום לתורה, ולכן כאשר מורה הוראה לפני רבו ובונה במה לעצמו הרי הוא מפסיק במעשיו את המסורת ולכן נענשו על מעשיהם, למרות שמה כלל לא הקפיד ולא נפגע. לזאת הבורא יתברך רוצה להחדיר בלב כל ישראל לדעת מהו כבוד לומדי התורה וגדולי ישראל מאחר ובלעדי זה שיבינו את ערכם יאבדו את המשמעת ולא תימשך מסורת התורה עד שכל אחד יבוא ותורתו בידו, לזאת התורה מלמדת אותנו על האררכיה של גדולי ישראל שאין להורות לפניהם או לחלוק עליהם כי זה אבן יסוד להמשך מסורת התורה ולומדיה, ומוטב להשבית את השמחה ובלבד שלא יעורער הסמכות וההנהגה בישראל, ויסוד זה נמשך בכל הדורות דור דור ודורשיו וחכמיו כי שמואל בדורו כמשה בדורו ויפתח כשמואל ללמדנו שגדולי התורה וחכמיה הם קודש הקודשים שפגיעה בהן עונשה קשה מנשוא, ואין הדברים אמורים רק כלפי גדולי ישראל אלא כך בכל דור כלל לומדי התורה נמצאים באותה קטגוריה שאם אין גדיים אין תיישים וכל לומדי תורה הם עמודי התווך של הדור, והם מקיימי העולם כמבואר במסכת סנהדרין דף צט ע"ב 1. שכתוב בירמיהו פרק לג פסוק (כה) כֹּה אָמַר יְקֹקֶק אֱ-לֹהֵי בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקֹת שְׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא־שָׁמְתִי: ועוד שהם מגינים ובזכותן מתבטלים גזרות כמו שכתוב בתורה אם יש עשרה צדיקים ונשאתי למקום בעבורם ולא היית נהפכת סדום, ומי שאינו מאמין בזה הרי הוא כופר בתורת ישראל, למרות שאחד לומד יותר ואחד לומד פחות

הערך העליון של לומדי התורה

העיקר כל זמן שנמנה על לומדי התורה הוא שותף לקיום העולם בכלל והגנה ושמירה על ישראל בפרט והוא חלק מהמשך המסורת לדורות.

מעשה עם ריו"ח ורב כהנא:

ובזה יובן גם המעשה עם רבי יוחנן המבואר במסכת בבא קמא דף קיז ע"א שמסופר שם על רב כהנא שהיה תלמידו של רב רצה לעלות לארץ ישראל אולם הזהירו רב שלא יקשה על רבי יוחנן שבע שנים, ואכן כאשר עלה התעניין רב כהנא היכן ריש לקיש, שאלו אותו מדוע הוא צריך אותו, והשיב כי שמעתי בשמו שני קושיות ואלו התשובות, סיפרו הדבר לריש לקיש הלך ריש לקיש וסיפר לרבי יוחנן ארי עלה מבבל ולכן תכין טוב את השיעור, הביאו את רב כהנא והושיבו אותו בשורה הראשונה בסמוך לרבי יוחנן, אולם רבי יוחנן התחיל השיעור ורב כהנא לא מקשה דבר הורידו אותו שורה וכך עוד סוגיה ולא שאל והורידו אותו עוד שורה כך עד שהורידו אותו לשורה השביעית האחרונה, אמר אמנם אמר לי רב לא להקשות שבע שנים יהיו הורדת השבע שורות כנגד השבע שנים ולכן עמד והקשה והעלו אותו וכך המשיך עד שעלה לשורה ראשונה, ועדיין המשיך להקשות ואז התחילו להוריד מהכריות שיושב עליהן רבי יוחנן עד שירד לריצפה, כי כך היה דרכו שמקום ישיבת התלמיד וגובה ישיבת הרב תלוי בדרגתו, כאשר ראה כך רבי יוחנן ביקש שהוא רוצה לראותו וכיון שגבות עיניו היו מכסין עיניו הגביהו אותן בקיסמי כסף וראה את פיו של רב כהנא כאילו צוחק בגלל ששפתו הייתה שסועה, נפגע רבי יוחנן מאחר וחשב שהוא צוחק מנצחוננו בקושיות ולכן נתן בו עיניו ונפטר, אמרו לרבי יוחנן שהוא לא צחק אלא כך שפתו נראית כצוחק, הלך למערה שטמנו את רב כהנא וראה נחש בפתח המערה ביקש מהנחש שיתן לו להיכנס רב לתלמיד ולא נתן, ביקש שיתן לחבר להכנס לחברו ולא נתן, אמר לו שיתן לתלמיד להכנס לרבו ונתן לו נכנס למערה, וביקש את סליחתו ואמר לו שיחזור בחזרה לחיים אמר לו רב כהנא בתנאי שתבטיח לי שלא תחזור להקפיד עלי, והבטיחו ואכן החייה אותו בחזרה. **ויש לשאול** איך יתכן שנענש בחינם כאשר התברר האמת שהוא לא צחק? זאת ועוד יש לשאול מדוע הקפיד רבי יוחנן על צחוקו עד שממיתו בשביל כך? ולפי מה שביארנו יובן היטב שהעונש אינו מפני פגיעת רבי יוחנן הקפיד עליו אלא מפני שלפי הבנתו שהוא צחק הרי הוא מערער את המסורת של הדורות ובכך עוקר את התורה ואין לו זכות קיום.

אפילו הוראתו נכונה אסור, ואפילו בעודו קטן נענש:

וכן בזה יובן המבואר במסכת ברכות דף לא ע"ב אל הנער הזה התפללתי, אמר רבי אלעזר, שמואל מורה הלכה לפני רבו היה, שנאמר וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי, משום דוישחטו את הפר הביאו הנער אל עלי? אלא, אמר להן עלי קראו כהן, שיבוא לשחוט, ראה אותם שמואל שמחפשים כהן לשחוט, אמר להם למה אתם מחפשים כהן הרי שחיטה כשרה גם בזר, הביאו אותו לפני עלי שאל את שמואל מניין לך ששחיטה כשרה בזר, ענה שמואל כיון שכתוב והקריבו הכהנים רק מהקרבה צריך כהן אבל שחיטה לא צריך, אמר לו עלי יפה אמרת אבל כיון שאתה מורה הלכה בפני רבך חייב מיתה, באה

הערך העליון של לומדי התורה

אמו חנה וצווחה לפני עלי הרי אני האשה שניצבתי כאן להתפלל איתך וברכת אותי בבן הזה, אמר לה עלי תעזבי אותי להורגו ואני יתפלל עלייך שיהיה לך בן אחר, התחננה לפניו שלא מסכימה כי על הנער הזה התפללתי. מתבאר מדברי חז"ל למרות שהוראתו נכונה ראוי לעונש שהורה לפני רבו. ועוד יותר כתב **המהרש"א בחידושי אגדות שם** מיהו מורה הלכה כו'. אע"ג דקטן מב' שנים היה שמואל כמ"ש וישב שם עד עולם דהיינו עולם של לויים נ' שנים וכל שנותיו לא היו רק נ"ב שנים (תענית כה) היינו בדיני אדם אבל בדיני שמים היה רוצה לעונשו דכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה בדיני שמים כדמוכח במס' עירובין (סג.) וכו': הראת לדעת כי עלי הכהן הגדול רצה להענישו במיתה גם כאשר ההוראה נכונה וגם כאשר מדובר בעודו קטן פחות משנתיים נענשים מפני עקירת המסורת.

עונש מיכל בת שאול שזלזה בדוד:

ומבואר בהפטרות פרשת השבוע בשמואל ב פרק ו (טו) וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְעַלִּים אֶת אַרְוֹן יִקְוֶה בְּתַרְוֵעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: (טז) וְהָיָה אַרְוֹן יִקְוֶה בְּאֵי עִיר דָּוִד וּמִיכָל בַּת שְׁאוּל נִשְׁקָפָה בְּעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי וּמִכָּרְפָר לִפְנֵי יִקְוֶה וַתִּבֹּז לוֹ בַּלְבָּהּ: (כ) וַיֵּשֶׁב דָּוִד לְבָרֶךְ אֶת בֵּיתוֹ וַתֵּצֵא מִיכָל בַּת שְׁאוּל לְקִרְאֵת דָּוִד וַתֹּאמֶר מַה נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינַי אֲמָהוּת עֲבָדָיו כִּהְגָלוֹת נִגְלוֹת אֶחָד הָרַקִּים: (כא) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל מִיכָל לִפְנֵי יִקְוֶה אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאֲבִיךָ וּמִכָּל בֵּיתוֹ לְצִוּוֹת אֶתִּי נָגִיד עַל עַם יִקְוֶה עַל יִשְׂרָאֵל וְשַׁחֲקֵתִי לִפְנֵי יִקְוֶה: (כב) וּנְקַלְתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהִיִּתִּי שָׁפֵל בְּעֵינַי וְעַם הָאֲמָהוּת אֲשֶׁר אָמַרְתָּ עִמָּם אֲפַבְּדָהּ: (כג) וּלְמִיכָל בַּת שְׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ יֶלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ: וכתב במצודת דוד לא היה לה ילד בעון שבזתה את דוד על שהקל בכבודו לפני ארון האלהים:

דברי הגמרא בחומרת עוון המורה הוראה לפני רבו:

ולכן מבואר בחז"ל חומרת העונש למי שמורה בפני רבו, במסכת עירובין דף סג ע"א אמר רבא בפניו אסור, וחייב מיתה, שלא בפניו אסור, ואין חייב מיתה. ושלא בפניו לא? והא תניא, רבי אליעזר אומר לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן. מאי דרוש [ויקרא א'] ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אמרו אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו. אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו תמיה אני אם יוציא זה שנתו. ולא הוציא שנתו. אמרה לו נביא אתה? אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך מקובלני כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו, והיה רחוק ממנו שלש פרסאות. בפניו הוה. וכו' אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כֹּל הַמּוֹרֵה הַלְכָה בְּפָנַי רַבּוֹ רְאוּי לְהַכִּישׁוֹ נַחֲשׁ, וכו'. בְּזַעֲרֵי אָמַר רַבִּי חֵיִיא: נִקְרָא חוּטָא, וכו'. גַּרְבִּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדוּלְתוֹ, וכו'. דְּאָמַר רַבִּי לֹוי כֹּל דְּמוֹתֵיב מִלְּהָ קַמִּיָּה רַבִּיָּה אֲזִיל לְשֹׁאֵל בְּלֹא וְלֹד, וכו'.

שלשה סוגי מיתה:

והנה מהגמרא מתבאר כי לפי רבי יוחנן מכישו נחש, ולפי רבי אליעזר מורידין אותו מגדולתו, ולפי רבי לוי מת בלי ולד. ונלע"ד כי שלשת העונשים הם שלשה צורות של מיתה ואינם באים לחלוק על רבי אליעזר שאמר שהוא חייב מיתה, וכל דבריהם לבאר צורת המיתה, ויתר מכך נראה כי אפשר שיענש בשלשה צורות והדבר תלוי גם בצורת הזלזול ברבו, כי ברור בהכשת נחש שהוא מת, אך גם אם יורד מגדולתו והופך עני חשוב כמת, וכן אדם שאין לו בנים חשוב כמת, ושלשתן הם ענישה מידה כנגד מידה בהיות והורה בפני רבו וזלזל בכבוד התורה הרי שנענש או ע"י נחש שמכישו בפיו כיון שפגע בפיו, או בהיות ומתגאה ומזלזל בכבוד התורה מורידין אותו מגדולתו, או נפטר בלא בנים שלא יהיה לו מי שיכבד אותו כן עולה מדברי הבא"ח שם 2.

את ד' אלוקיך תירא לרבות ת"ח:

זאת ועוד כמו שאמרנו התורה מחייבת להוקיר ולהעריך כל לומד תורה כמבואר במסכת פסחים דף כב ע"ב, וכן בקידושין דף נז ע"א, וכן בב"ק דף מא ע"ב, וכן בבכורות דף ו ע"א שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע [דברים י] לאת ה' אלהיך תירא פירש. אמרו לו תלמידי: רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים ע"כ. וכן מפורש באבות פרק ד-יב רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, וכבוד חבירך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים:

ענישת הפוגע בת"ח:

עוד כתב התנא במסכת אבות פרק ב משנה י הם אמרו שלשה שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס, ושוב יום אחד לפני מיתתך, והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שנשיכתן נשיכת שועל, ועקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש: והנה התנא רמז לשלשה עונשים נשיכת שועל, עקיצת עקרב, לחישת שרף. והוא ר"ת של נשיכה עקיצה לחישה, "נעל" כעין אשר אמר הקב"ה למשה של נעלך מעל רגלך כי המקום קדוש, והיינו לרמז בכדי להנצל משלשת העונשים נעל הוא ע"י שיזהר מקדושת וכבוד הרב. ואפשר שזה מרמז על שלשת העונשים שבגמרא הנ"ל, מכישו נחש היינו לחישת שרף כפשוטו, ועקיצת עקרב אפשר שמסרסו ואינו יולד בנים, ונשיכת שועל כיון ששיניו עקומות אפשר שעושה בו מום ועי"ז יורד מגדולתו. ועיין 3. עוד למרן פה"ד שהעיר על הזהירות שלא לפגוע בכבוד לומדי התורה עיי"ש.

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים:

עוד אמרו חז"ל בגמרא שבת דף קיט ע"ב אמר רבי יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים, שנאמר {דברי הימים ב לז} ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים

הערך העליון של לומדי התורה

ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד (אין) [לאין] מרפא. מאי עד לאין מרפא? אמר רב יהודה אמר רב כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו. וכאשר פסק הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פ"ו הי"א עון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן, לא חרבה ירושלים עד שבזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו, כלומר בוזים מלמדי דבריו, וכן זה שאמרה תורה אם בחקותי תמאסו מלמדי חקותי תמאסו, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא והרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה. **וכן פסק השו"ע ביו"ד סימן רמג ס"ו.**

מדוע שילם עבור האברך את הקניה:

הובא בעלון דרשו. מספר ידידנו מזכה הרבים הרה"ג רבי ישראל מאיר אלטמן שליט"א, מחבר ספרי 'מה למעשה' ועלון השבועי 'מי באר': אחד מחשובי האברכים ביישובנו 'רכסים' - הרב ב.צ. ערך קניה בצרכניית 'יש', ועקב תקלה זמנית במערכת הממוחשבת של הרשת, ה'תלושים' של החנות לא עברו בקופה. הוא ניסה שוב ושוב, ולא הצליח לשלם. ניגש אליו יהודי דתי, וניסה לעזור לו, הוא לחץ שם ושם, ומשלא הצליח שלף כרטיס אשראי מכיסו שלו, ושילם על האברך. שאל אותו האברך, למה שילמת עלי? סיפר לו היהודי הדתי, שהוא עובד במפעל ביטחוני גדול באזור חיפה, ובאותו היום ערכו תרגיל גדול המדמה מלחמה עם החיזבאללה ימ"ש. בתרגיל השתתפו, המשטרה, כיבוי האש, מד"א, צה"ל, וכו... בתרגיל הם דימו תרחיש (היל"ת) שארגון הטרור משגר שלושת אלפים טילים בבת אחת לעבר המפעל הרגיש, ומה עושים במקרה כזה... בסופו של תרגיל, יצא להם (לפי חשבונם) ש'כיפת ברזל' תצליח ליירט אלפיים ושבע מאות טילים, שהם כ-90% אחוז מכמות הטילים ששוגרו. לאחר התרגיל ניגש אותו אדם למפקד שפיקד על התרגיל, ואמר לו, ליירט אלפיים ושבע מאות טילים זה אכן הישג אדיר, אבל מה עושים עם שלוש מאות הטילים הנותרים? הוציא המפקד כיפה מכיסו, ואמר לאותו אדם, **את שלוש מאות הטילים, האברכים שלומדים תורה - יעצרו בכח התורה שלהם!** סיים היהודי את דבריו בהתרגשות, אם המפקד כל כך מעריך את הלימוד תורה שלכם, אני רוצה שתהיה לי הזכות להיות שותף בתורה שלכם!!!

איך הסינים מסתתרים בבית המדרש במלחמה:

סיפר רבי שלמה בורשטיין זצ"ל מתלמידי ישיבת מיר שגלה לשנחאי: הרובע שבו שכנה הישיבה בשנחאי היה נתון להפצצות רבות בגלל שהיה קרוב לנמל ובגלל שהיה בו מרכז מסחרי גדול. הועלתה הצעה לעבור לעיר אחרת, אבל מנהיגי הישיבה, מרנן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ורבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל אמרו, שהדרכים בחזקת סכנה ולא נמלטים מסכנה על ידי שבאים לתוך סכנה. "היו רבים מהתלמידים שלא הסכימו וערכו גורל הגר"א, ויצא להם הפסוק: 'וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי'. הכרעה יותר ברורה מזו, אין. למחרת נראו לפתע עשרות גויים, עובדי אלילים סינים שנדחקו לכניסה לבית הכנסת והצטופפו בפתח. היה רעש גדול של הפצצות מבחוץ, וכשהסתיים הרעש כל הקבוצה הגדולה עזבה. "ר' שלמה בורשטיין שאל אותם: למה נכנסתם לכאן? והם ענו לו:

הערך העליון של לומדי התורה

בגלל ההפצצות. כל יום אנחנו נכנסים לכאן. הוא התפלא, והגוי הסביר לו: 'כולם מנסים להגיע לכאן בשעת ההפצצות. כולם יודעים שמקום זה מוגן!' הוא הסתכל על הבניין ולא היה נראה לו כמבנה מוגן. והנכרי הסביר לר' שלמה: 'הבנין לא מוגן, אבל זה הבנין היחיד כאן שמעולם לא נפגע בהפצצות. כל תושבי הרובע יודעים שזה מקום מוגן!' סיים אותו נכרי. יש להם עבודה זרה שהם לא עוזבים אותה, אבל בשעת ההפצצה ויזנחו את עצביהם, כולם יודעים שאיפה שלומדים תורה זה מקום מוגן!

מוסר השכל:

עלה בידנו להשכיל ולהבין עד כמה חובתנו להיות זהירים בכבוד גדולי ישראל בכל דור ודור, ואף גם זאת מה ערכו וחשיבותו של כל לומד תורה, ולצערנו חרבה ירושלים בגלל שזלזלו בלומדי תורה ולא ידעו להעריך כי כל לומד תורה שותף לקיום העולם ולשמירה והגנה מגזרות קשות, ומי שאינו מאמין הוא פשוט כופר בתורת השם. אוי לנו שכך עלתה בימינו שקמו נגד לומדי התורה לגייסם לצבא מתוך הכפירה והבורות שאינם מבינים מהו גודל ערכם של לומדי התורה במסירות נפש, מה גם שכל מטרת הלוחמים הוא רק ניצול של תקופה קשה זו שעם ישראל נמצא במלחמה למטרת חשבונות פולטיקה איך להגיע לשלטון, שהרי ברור גם השמאל כאשר ירכיב ממשלה עם החרדים יסדר את עניין הגיוס, זאת ועוד הרי הציבור החרדי הוכיח את תרומתו לעם ישראל בשירות האזרחי שנרתמו כל גופי החסד שמאויישים על ידי עשרות אלפי חרדים להושיט עזרה לכל נצרך האם זה לא שיויון בנטל, זאת ועוד כל בית אשר מדברים נגד גדולי התורה ולומדי התורה הדבר משפיע על חינוך בניו ובנותיו ואינו מצליח בחינוכם בהיות ואינו רואה שהערך העליון בבית הוא התורה ולומדיה, וכמאמר חז"ל **במסכת שבת דף כג ע"ב** אמר רבא מי שאוהב חכמים זוכה לבנים חכמים, מי שמכבד חכמים זוכה לחתנים חכמים, ומי שיש לו יראת כבוד מחכמים זוכה הוא בעצמו להיות חכם או נשמעים דבריו כמו חכם. **ללמדנו** שבית של תורה מושתת על הערכת התורה ולומדיה ולשמוע בקול גדולי ישראל עשה לך רב והסתלק מהספק וכל שאלה שיש בבית מנהיג בביתו שהכל נעשה על פי עצת רבו כי הוא קיום התורה להמשיך את המסורת ולא כל אחד בונה לעצמו במה ובזה מחדיר ביוצאי חלציו את המסורת שהיא סוד קיום התורה ובזה זוכה לדור ישרים מבורך.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך.

הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד

*

מילואים:

כל לומד תורה מקיים ושומר על העולם:

1. **מבואר במסכת סנהדרין דף צט ע"ב** אפיקורוס כגון מאן? - אמר רב יוסף: כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן? לדידהו קרו, לדידהו תנו. אמר ליה אביי: האי מגלה פנים בתורה נמי הוא, דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת. אמר רב נחמן בר

הערך העליון של לומדי התורה

יצחק: מהכא נמי שמע מינה, שנאמר ונשאתי לכל המקום בעבורם. ביאורם של דברים שכל לומד תורה שותף לקיום העולם וגם מגן ומבטל גזרות מעל ישראל שכך השם יתברך השיב לאברהם שאם יש בסדום עשרה צדיקים לא היה הופך את סדום ומי שאינו מאמין בזה הרי הוא כופר בתורה.

העונש מידה כנגד מידה:

2. כתב הבן איש חי בספר בניהו בן יהודע על עירובין דף סג ע"א לא מתו בניו של אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבם. אף על גב דכמה חטאים מנו להם רבותינו ז"ל, וגם בכתוב מפורש על שהקריבו אש זרה אשר לא צוה אותם, לא בא ר"א לשלול כל זה דהוא מודה דכלהו איתנהו, אך אומר אם לא היו מזלזלים בכבוד משה רבינו ע"ה להורות הלכה בפניו היה מגין זכותו עליהם להצילם מן הפורעניות, ורק אחר שנגעו בכבודו לא הגין זכותו עליהם ולכך נחשב שהם לא מתו אלא בעבור שנגעו בכבוד משה רבינו ע"ה. ועל דרך זה פירשו המפרשים ז"ל מאמר לא חרבה ירושלם ולא גלו ישראל אלא על שביוו בה תלמידי חכמים: **שם ראוי להכישו נחש**. נראה לי בס"ד הטעם כיון דהוא חייב מיתה בידי שמים כדאמר בברייתא לעיל, לכך ראוי להכישו נחש שהוא שליח מוכן לשליחות מן השמים כמו שנאמר [קהלת י' י"א] אם ישוך הנחש בלא לחש. **או יובן** בס"ד כיון דהורה הלכה חטא בפה ולכן ראוי להכישו נחש שהוא ממית בפה דוקא. **או יובן** הטעם כי תלמיד חכם צריך להיות נוקם ונוטר כנחש, ולכך זה שהורה בפני רבו ישלחו מן השמים במקומו את הנחש דתלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש. **או יובן** בס"ד הטעם המורה בפני רבו חטאו בקול ודיבור שעולה מספרם נחש לכך ראוי להכישו נחש. **או יובן** בס"ד זה שהורה הלכה נכנס בתחום שאינו שלו, ובזה עשה מעשה נחש שנכנס בתחום שאינו שלו לכך ישכנו נחש: **שם נקרא חוטא**. קשה פשיטא כיון דאיכא איסורא וחיוב מיתה. ונראה לי רצונו לומר נקרא חוטא למקום אף על פי שדברים אלו מפני הכבוד של רבו הם שהם בכלל בין אדם לחבירו עכ"ל:

דברי פה"ד בשו"ת יביע אומר חלק ד - או"ח סימן א

3. וז"ל אולם לעומת זאת הוזהרנו מפי ספרים ומפי סופרים לישא וליתן באמונה ובענוה, ולכלכל דברינו במשפט, ולא בלשון מדברת גדולות ח"ו, וכמ"ש בירושלמי (ספ"ו דגיטין), רבי כד הוי בעי מקשייה על דרבי יוסי, אמר, **אנן עלובייא מקשייא על דר' יוסי, שכשם שבין קדשי הקדשים לבין חולי חולין כך בין דורינו לדורו של ר' יוסי**. א"ר ישמעאל ב"ר יוסי כשם שבין זהב לעפר כך בין דורינו לדורו של אבא. ע"ש. ואמרו בירושלמי (פ"ק דשבת ה"ב) כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו. וכמ"ש החיד"א בס' מעגל טוב, שהגאון רבינו העשיל הקשה קושיא גדולה על חידושי הלכות להמהרש"א, והטיח כנגדו דברים קשים, ומפיו לפידים יהלכו, ובחרון אפו השליך את הספר חידושי הלכות לארץ, ושוב נענה אחד מתלמידיו ויישב דברי המהרש"א בטוב טעם ודעת דבר דבור על אופניו, ונבהל הגאון ז"ל, וקבל על עצמו שלא יחבר ספר כי כפעלו ישולם לו. ע"ש. (וכעת אמ"א). **והגאון מהר"ח בן עטר סיפר**, כי חכם אחד מחכמי המערב

הערך העליון של לומדי התורה

בזמנו היה קורא בספר: דברי נבא בענין אחד, ולא הוחוויר לו, ודיבר עליו סרה, ובלילה באו לחנקו עד שבכה וביקש מחילה, וקיבל על עצמו שלא לזלזל יותר בשום מחבר. (והובא בשם הגדולים מע' ספרים אות ד ס"ק יג). גם החיד"א בס' שם הגדולים (מע' ספרים אות ה ס"ק נה) סיפר, כי פ"א היו יושבים תלמידי חכמים ולומדים ונמשכו הדברים עד שאחד מבני חבורה דיבר קצת שלא כהוגן על הספר: היכל קדש, ותיכף נתנמנם והענישוהו בחלום על דבריו, וייקץ ויגד לחבריו להזהיר על כבוד הספר ומחברו. ולכן הירא לנפשו יזהר לכלכל דבריו ביום הלחמו מלחמתה של תורה ויזהר בכתיבתו שלא יכזה בגחלתן של המחברים שלפניו. ובחגיגה (כב:) אמר ר' יהושע ע"ד בית שמאי בושני מדבריהם, עד שבא תלמיד א' ואסברה ליה טעמם של ב"ש, וכל ימיו הושחרו שיניו מפני התעניות. וכיו"ב אירע להג"ר העשל כשהשיג על מהרש"א ביד חזקה ונזדמן שם תלמיד א' ופירש ד' המהרש"א. וק"ו לדור הזה דבצר ליבא, ונחנו מה באמת. ע"כ. שפתים ישק. וע"ע בשם הגדולים (מע' ספרים ערך לבוש) שכ' שמעתי מפום רבנן קדישי שקבלו מרבותיהם, שהרב הלבוש ז"ל בג"ע העניש לרב גדול על שהתריס כנגדו בלומדו דבריו בס' הלבוש. ע"כ. ובס' תולדות הצדיק ר' יוסף זונדל מסלאנט (דקי"ג) כ', שזהו הרב בעל פרי חדש שקרא לבעל הלבושים בשם החייט. ע"ש. ובס' דור דעה ח"ב (עמוד לו) כ' זאת על הגאון השאגת אריה. וי"ל ע"ד. ואכמ"ל. וע' בתולדות הגאון ר' אליהו מני שבראש: זכרונות אליהו (עמוד יב), שהמהר"א מני נענש על שתקף בחריפות את פי' הרש"ש בקבלה. כיעו"ש. השי"ת יזכנו להכיר מיעוט ערכנו, ולא נכשל בדבר הלכה. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם עכ"ל.

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית

נדב ואביהוא

וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אִשׁ וַיִּשְׁימוּ עָלֶיהָ קְטָרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי
ה' אִשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתֶם (י, א)
אש 'זרה'.

זר, זה מישהו שלא שייך ל'משפחה'. ל'קבוצה'. גם יהודי שאינו משבט הכהנים - נחשב
'זר'.

יתכן שזה מאותו שורש של 'מפוזר'. אין התלכדות. אין חיבור. אין 'יחד'.
ואיך באמת קורה, שיש משהו או מישהו - שהוא 'זר' ל'קבוצה'?
אז יש כמה אפשרויות:

או שהוא באמת לא 'שייך'. או שהקבוצה אינה רוצה בו. או - שמי שתפקידו לחבר אותם,
לא עשה זאת.

- וזה מה שארע כאן.

נדב ואביהוא, הקטירו קטורת.

'קטורת', זה מלשון 'קטרא'. קשר. חיבור. יש מערכת של 'חלקים', שצריכה להתחבר.
להתאחד.

ונדב ואביהוא, לא חיברו את הכל. נשאר כאן משהו עיקרי שלא היה מחובר.
וכך היתה זו - 'אש זרה'.

- היה בה מימד של 'זרות'. משהו היה חסר בחיבור הזה.

*

קשרים וחיבורים

כולנו 'קושרים'. מחברים.

- כך זה בכל מעשה שלנו. אפילו בדברים פשוטים ממש.

כמו למשל - לשתות מים.

יש את המידע הבסיסי שיכול להיות שייך לפעולה הזו. לדוגמא:

מים. כוס. עצם הידיעה שבכוחם של מים להרוות צימאון. שהם יכולים להתכנס בתוך
כוס. שיש לי פה. ושהפה הזה מסוגל לשאוב מים מתוך כוס.

- ועוד אינספור פרטים.

וכשהאדם רוצה לעשות משהו, אז הוא 'שואב' את המידע הנצרך לו מתוך ה'ספריה'
הענקית שבמוחו, ומחבר את חלקי המידע הנצרכים לו כעת - לכדי תהליך אחד.
דהיינו:

אם יש כוס, ויש גם מים, ואני צמא, ומים מרוויים צימאון - אז כדאי שאשתמש בכל
הדברים הללו כדי להרוות את הצימאון הנוכחי שלי.

המידע עצמו, הוא השלב הראשון. הוא נקרא 'חכמה'. החיבור בין פרטי המידע - זה
השלב השני. ה'בינה'.

- ה'בנין' שאנחנו בונים - מחלקי הידע שבמוחנו.

בשלב הבא, השלישי, יש 'מידות'. כמה. יותר, פחות. איזה גודל של כוס. כמה אני צמא.
וכו'.

ובסופו של דבר, יש את ה'מעשה'. המים נמזגים אל הכוס, וזו מוגשת אל השפתיים.

ב'מעשה' הזה, כל מה שהיה קודם - מתחבר. מתאחד.

מי שיתבונן במעשה - יוכל להבין ממנו את כל התהליך הנ"ל, של: ידיעות, מחשבה,
מידות, מעשה.

כך בכל מעשה שלנו. כל החלקים הקודמים - 'מתקבצים'. באים לידי ביטוי, ביחד.

*

תתחיל לעשות משהו

התהליך הזה, נמצא גם במעשים 'גדולים'.

- כמו למשל - בנית עיר גדולה.

נתאר לעצמנו אדם, שהחליט - לבנות עיר.

בשלב הראשון הוא מסכם לעצמו את כל הידיעות שיש לו בענין. ובתור קבלן מומחה -
הוא אכן יודע הרבה.

והוא לא מסתפק בידע שהוא צבר. הוא הולך ומתייעץ עם מומחים ובעלי מקצוע, וכל
אחד תורם את ידיעותיו שלו.

ואז, כולם ביחד, 'מחברים' את הכל. הידיעות הנוגעות מתקבצות, ו'נבנה' מהן תהליך
אחד.

התכנון ה'רעיוני' - הושלם.

ועתה - ה'מידות'. הכמויות של - הבטון, המלט, הלבנים, הברזל. הפועלים. העובדים
במשרד. כל דבר צריך לשער, שלא יהיה יותר מידי. וגם לא פחות מידי.

הכל נכתב ומתועד. מסודר בתוך תיקיה עבת כרס.

ואז המתכנן הדגול נוטל את התיקיה עבת הכרס, ומניח אותה במדף הספרים שלו. בסלון
ביתו.

- והולך לעסקיו.

ולאחר חודשים מספר.

התיקיה עדין מתנוססת לראוה בארון הספרים. מידי פעם היא יוצאת משם, כשמישהו חפץ לראות את מלאכתו של בעל הבית.

והוא אכן מראה לו:

את המידע הזה שאבתי מהקבלן ההוא. ואת זה מהתכנון ובניה של העיר ההיא. ומה שמתאים לעיר שלנו זה דוקא מה שנאמר כאן וכאן. והכמויות - מדוקדקות, לאחר חישוב קפדני.

האורח, מתפעל. והוא גם מביע את זה בקול רם. הכל כל כך מסודר ומתועד. איזה נפלא. ואז הוא שואל:

- נו? מתי אתה מתחיל לבנות?

בעל הבית לא מבין את השאלה.

- הרי הכל מסודר כל כך יפה. אתה לא יכול להתפעל מזה בלי שאלות מיותרות?? האורח נסוג לאחור.

- אתה צודק. זו מלאכת מחשבת. סליחה ששאלתי.

בעל הבית מחייך בטוב לב. מוכן לסלוח.

כך חולפות להן שבע שנים תמימות.

צופה-תכניות אחד, הוא קצת יותר נועז. ולאחר שהוא רואה את הכתוב, ומתרשם, הוא שואל -

- אבל שום דבר לא זו כאן!

כעת בעל הבית מתרגז ממש.

- למה אתה לא יודע להעריך? האם לא הראיתי לך כאן מלאכת מחשבת?

האורח לא קורץ מהחומר של בעלי ה'טקט'. והוא ממשיך:

- מעריך מעריך! חבל על הזמן! סוף הדרך שמאלה! או ימינה!

אבל צריך כבר להתחיל לבנות מתי שהוא! הלא כן??

בעל הבית כובש את רוגזו. כיאה לאדם חכם ומכובד שתכנן את הכל כה יפה.

- אני מבין. הכל בסדר. כבודו יכול ללכת, אני עסוק כעת.

ו'כבודו' - אכן הולך. לא לפני שהוא מפטיר:

- אבל תתחיל כבר לעשות משהו!...

*

סוף מעשה במחשבה תחילה

אפשר לתכנן את הכל.

אפשר גם להפעיל את ה'מידות', והן תקבענה את חלקן. הכל יהיה מוכן ומזומן. דבר לא חסר. הכל מושלם ממש.

- מושלם! לגמרי!

חוץ מהביצוע המעשי.

אם הוא לא יהיה כאן, אז כל מה שנעשה קודם - לא 'רלוונטי'. הכל נשאר 'מפוזר'. אין 'אחדות', אין 'קשר'.

אם ה'מעשה' הוא 'זר', אז כל מה שיש קודם לכן - נותר בלתי מחובר.

וכשיש 'מעשה' - אתה רואה בו את כל מה שהיה קודם. שם הכל 'מתאחד' לכדי מציאות אחת, שלמה.

הידיעות, המחשבה, התכנון - הם חשובים! לאין ערוך!

ויותר מכך:

- הם - ה'רוחניות'. הם הרבה יותר 'גבוהים' - מאשר הביצוע הסופי!

הבנין עצמו, נבנה על ידי פועלים. לפעמים הם אנשים פשוטים מאוד, היודעים לבצע רק את מה שנאמר להם. וגם זה בקושי.

- במעשה, לא צריך הרבה 'דעת'. החכמה הגדולה היא - בתכנון. במחשבה.

אבל הפועל, ככל שהוא יהיה אדם פשוט, וככל שעבודתו היא פשוטה וחסרת עומק רוחני - הוא זה שמביא את הכל לידי ביטוי.

- בלעדיו, לא יהיה כאן מאומה. כל התכנון הגאוני - ירד לטמיון.

שוב:

המחשבה - היא 'גבוהה'. והמעשה, הוא הכי 'נמוך'.

- אבל בלעדי המעשה, אין טעם לכל התכנון המוקדם. הוא המטרה של הכל.

*

נישואין בדיעבד

החיים שלנו בנויים בשלבים.

עונת הפעוטות. ילדות. נערות. נישואין. ילדים. נכדים.

ובעולם שלנו, בימי הנערות - אנחנו ב'ישיבה'. על אפם וחמתם של קלגסי ה'ערב רב'. אלו שקבעו את עצמם כממשיכי דרכם של צוררי ישראל שבכל הדורות.

ובישיבה - אנחנו עושים 'שטייגען'. לומדים תורה.

ומה המטרה?

- למה צריך מטרה? לימוד התורה עצמו הוא המטרה! הלא הוא 'כנגד כולם'!
נפלא. הוא באמת כנגד כולם. כך מלמדים אותנו חז"ל.
ואם אכן זו המטרה - אז מדוע בחור ישיבה יוצא לשידוכין?
הלא כשהוא ינשא, יהיו לו 'ריחים על צווארו'. הוא יהיה חייב לדאוג לפרנסת אשתו.
והילדים. ולניהול הבית. והחשבון. והמשכנתא. וה'במה משמחה'. ועוד ועוד.
[אגב, הפרנסה - היא החיוב של האיש. כך מפורש בכתובה, וכולנו חתמנו על זה. זהו
שטר התחייבות לכל דבר וענין. והעובדה שהנשים מפרנסות - זו התנדבות שלהן, מרצונן
הטוב. החיוב - חל על האנשים].
- אז למה להתחתן בכלל?
האם זה רק 'היכי תמצוי' ללמוד בטהרה?
- הלא זהו רק 'ספק היכי תימצוי'. כי יתכן שהנישואין הללו יוציאו את החתן לגמרי מבית
המדרש.
וגם - למה שמחים כל כך? על שזכינו ל'היכי תימצוי'
ב'שלוש זכר', יש מנהג לאכול 'ארבעס'. זה מאכל עגול. מאכל - של אבלים.
- אנו משתתפים באבלו של הרך הנולד - על התורה הקדושה, שנשתכחה ממנו ברגע
לידתו.
אולי גם בחתונה זה אותו הדבר.
- התורה עומדת להשתכח מהחתן חלילה, ועלינו לטרוח לשמחו!...
האם יתכן, שכל מערכת הנישואין - היא סוג של 'בדיעבד'?

*

החלק העיקרי

תלמוד תורה - כנגד כולם.
מילה אחת של תורה, היא בעלת ערך - יותר מהמצוות כולן.
יש שהוסיפו, ש'דבר אחד מן התורה' שווה יותר מכל המצוות שנעשו אי פעם בעם
ישראל, מאז ימי אברהם אבינו - ועד לסוף כל הדורות (הגרש"ד פינקוס זצ"ל, ומקורו
מהירושלמי פאה ד.).
וההבנה בזה היא שהתורה נמצאת בעולם רוחני. במחשבה, בדעת. וזה הרבה יותר 'גבוה'
מאשר העולם הגשמי.
ומצד שני.
חז"ל למדונו (יבמות קט:), ש'כל האומר אין לי אלא תורה - אפילו תורה אין לו'.
וכל כך למה?

כי אפילו שה'מעשה' הוא הרבה יותר 'נמוך', עדיין - הוא התכלית. אליו צריך לשאוף, אליו צריך להגיע.

ה'מעשה', מביא את התורה הקדושה - לידי ביטוי. כך היא 'חלה' בפועל. בעולם. במציאות.

ומי שנשאר 'בלימוד', ולא מגיע לידי 'מעשה' - אפילו תורה אין לו!

אז אם אנחנו רוצים להגדיר 'חשיבות', אז מצד אחד - התורה הרבה יותר חשובה. הערך שלה הוא 'כנגד כולם' ממש.

אבל לתורה הזו, יש 'יעד' סופי. היא צריכה להגיע אל ה'מעשה'. אל הגשמיות. אל העולם שלנו ממש.

- אחרת - 'אפילו תורה אין לו'!

ובמערכת של 'איש ואשה', האשה - היא ה'מעשה'.

לאשה, יש כח לבטא. להוריד. להביא 'רוחניות' - לעולם מעשי. היא מסוגלת לבשל, ולנקות, ולסדר את הבית, ולטפל בילדים - כביטוי מעשי לתוכן הפנימי שבעלה מביא הביתה, בתורתו.

- היא מביאה את התוכן הזה לידי ביטוי!

האיש - מביא 'חיטין' (עי' יבמות סג.). חיטה. גרעין. משהו שאין אפשרות ליהנות ממנו כמו שהוא.

והאשה, טוחנת. ולשה. ואופה. ומוציאה את ה'גרעין' של האיש - אל הפועל.

- בלעדיה - הכל נשאר 'באוויר'!

חז"ל מבהירים לנו (יבמות סב:), שמי שאינו רוצה לינשא - גם אם כל כולו 'שקוע בלימוד', הוא באמת - 'שרוי בלא תורה'.

- הוא לומד! עושה שטייגען נפלא!

אבל הוא 'בלא תורה'.

האשה, היא החלק ה'מעשי' - של האיש עצמו.

- הלא הם 'בשר אחד'.

ומי שאינו נושא אשה, חסר את החלק המעשי. ובעולם הזה שלנו - הוא העיקרי ממש.

*

שמחת נישואין

יום הקמת המשכן.

היה זה מעין 'הקמת בית'. חתונה.

והיתה שם - שמחה גדולה מאוד (מגילה י:). וכך מלמדים אותנו חז"ל (זוה"ק לז ע"ב, תרגום ללה"ק):

באותו היום, נשלמו העליונים והתחתונים. ונמצא שלום בהכל, בחדוה שלמעלה ושלמטה...

באותו יום עבר אותו חטא (הכונה לחטא העגל) מהעולם ונמצאו כהנים וישראל נטהרים ממנו...

אותו היום עברו כל אותם מקטרגים שלמעלה והיו הולכים סביב ישראל ולא נמצאו באותו הזמן. ע"כ.

היתה שם - שלמות. הכל 'נשלם'.

ואפשר להגדיר את השלמות הזו - 'נישואין'. הלא יום הקמת המשכן הוא 'יום חתונתו'.

- מי 'התחתן' כאן?
אז ככה:

הבורא יתברך - הוא מעל ומעבר לכל השגה. אי אפשר 'לגלות' אותו. להשיג בו משהו. ובשעה שהוא ברא את העולם, הוא רצה - 'דירה בתחתונים'.

'דירה', זה שהוא 'דר' כאן. כמו שאנחנו 'דרים' כאן.

בורא, לא זקוק ל'דירה'. וגם - כדי לדור ב'תחתונים', צריך איזו 'שייכות' לתחתונים הללו. ולבורא אין 'שייכות' כזו.

- אז הוא לא התגלה כ'בורא'.

הוא התגלה - בשמו הגדול.

י"ש, זה אותיות. משהו שאפשר לכתוב אותו בדיו על גבי קלף.

- זו מציאות של 'גילוי' שלו יתברך - ל'תחתונים'. בעיקר לעם ישראל. לנו יש 'שייכות' אמיתית לשמו הגדול יתברך.

והשם הזה, הוא ב'צורת אדם'. שם הוי"ה, במילוי, הוא בגי' - 'אדם' (במילוי מ"ה).

ובצורת אדם, יש זכר - ונקבה.

- יש ידיעות, מחשבות, מידות, מעשים (אלו ד' אותיות השם).

נדגיש:

הוא יתברך - אחד גמור! בלי 'חלקים' חלילה!

- רק ה'גילוי' שלו - הוא בצורת אדם.

ובצורה הזו, יש 'קודשא בריך הוא' - ה'איש', ו'שכינה' - ה'אשה'.

והוא רוצה לדור כאן. בתחתונים. וכעת - זה ב'משכן'.

המשכן, היה מורכב - מהלבבות של כלל ישראל (עי' ביאורה"ג לשיה"ש א, יז).

- ה'דירה' שלו יתברך - זה אנחנו עצמנו. הלבבות שלנו.
וכמו שהדגשנו בעבר. השכינה - היא בנו. בכל מצב שהוא. יהודי חי - יש בו את המציאות
הזו, של שכינה.
וכשנבנה המשכן, הוקם ה'בית' הזה. נוצרה האחדות הזו. נהיה 'יחוד' - של 'קודשא בריך
הוא' ו'שכינתיה'.
ומאחר ואנחנו אחוזים בשכינה הקדושה, אז אנחנו חלק מזה ממש. אנחנו - בצורה
מסויימת - הרעיה בעצמה.
- אנחנו עצמנו, 'נישאנו'.
זו השמחה העצומה. זו התכלית של שמים וארץ.

*

לא נשאו נשים

נדב ואביהוא הקטירו קטורת.
הקטורת, היא - 'קיטרא'. קשר.
- החיבור של הכל. מלמעלה - ועד למטה.
וזו היתה - 'אש זרה'.
חז"ל מלמדים אותנו, שנדב ואביהוא - לא נשאו נשים.
אין איתנו יודע את קצה דרגתם. אנחנו באמת לא מבינים מאומה. אפילו לא 'כחמורים'.
אבל מאחר והתורה ניתנה לנו, ועלינו ללומדה לפי ערכנו, ניתנה לנו הרשות לבאר את
הדברים כפי שהם מצטיירים בעולם שלנו.
ושוב - אנחנו לא מבארים את חטאם של נדב ואביהוא כלל!
- אנחנו רק לומדים את התורה כפי מה שמתאים למציאות שלנו.
אז ננסה להבין.
אפשר ללמוד תורה. ולהיות אפילו 'גדול' בתורה. לשוטט בשמי שמים, וליהנות מזיו
החכמה העליונה.
אבל אם אנחנו לא נושאים 'אשה'; אם אנחנו לא יודעים להביא את הדברים לכאן ממש
- ל'דירה בתחתונים' - אז זו עלולה להיות 'אש זרה'.
הקטורת - מחברת את הכל.
וכשמקטירים אותה, אז השכינה הקדושה - הגילוי האלוקי של מערכת ה'מעשה' - מחכה
לחיבור הזה. לאחדות הזו.
ואם לא 'מכוונים' את זה לשם, והשכינה מחכה - ולא 'מקבלת' מאומה, עלולה להתעורר
כאן הקפדה גדולה.

והתוצאה, חלילה, עלולה להיות הרת אסון. 'ותצא אש'.
ובאופנים מסויימים, ההגדרה של זה עלולה להיות חמורה ביותר - 'כפירה בעיקר' (עי'
תיקו"ז קלה ע"א בדפי וילנא)!

*

הבית האמיתי

'אתי מלבנון כלה' (שיה"ש ד, ח).

- ההגדרה 'כלה', היא רק - בארץ ישראל (עי' ביאודה"ג שם).

כשאנו בגלות, מחוץ ל'בית' הזה, ב'חוץ לארץ' - לא ניתנת לנו האפשרות לחבר. לאחד.
שם זה 'כמי שאין לו אלוך' (עיי"ש). אין שם 'כלה'. השכינה - לא מתבטאת שם.

במתן תורה, היה חיבור. גם במשכן היה חיבור. אבל החיבור האמיתי, המושלם - הוא
רק בארץ הקודש.

בתקופה הנוכחית, אנחנו כאן. בארץ הקודש. הארץ שלא זזה ממנה שכינה מעולם.

'ניצוצות' שכינה, נמצאים תמיד - בכל יהודי שהוא. אבל ה'מקום' בו היא שוכנת, זה ארץ
ישראל. בפרט בירושלים (עי' חסד לאברהם מעין ד נהר מז).

וכשעם ישראל נמצא בארץ ישראל, אז השכינה לגמרי כאן. משתי הסיבות הללו: עם
ישראל, וארץ ישראל.

חסר לנו ה'בית'. בית המקדש. חסר מאוד!

אבל גם במציאות שלנו - הקדושה לא בטלה. השכינה כאן. היה ניתן אפילו להקריב
קרבנות, אם היה ידוע לנו מקומו ה'מכוון ביותר' של המזבח (עי' רמב"ם ביה"ב ב, א).

- יש כאן 'שכינה'.

והיא מחכה - שנחבר. שנאחד. שנביא את ה'תורה' שלנו - לידי ביטוי מעשי.

וזה בשתי נקודות (לפחות):

האחת - זה לשאת אשה. כפשוטו.

ו'לשאת', זה לא רק להעמיד חופה וקידושין. זה באמת - 'לשאת' אותה. זה כמו שאתה
'נושא' עליך משא.

- 'זכו - שכינה ביניהם'!

עד כמה שהבית היהודי מאוחד - כשיש 'שלום בית' - אז יש גם אחדות בגילויי יתברך,
קודשא בריך הוא ושכינתיה.

הלא אנחנו 'נושאים' את המציאות הזו. את הגילויים הללו.

- והאחדות שלנו - יוצרת אחדות גם שם!!

זו גם עצה טובה.

כי אם אני צריך 'להתנהג יפה' כדי להרויח 'שלום בית', אז לפעמים - זה 'לא בא לי'.
כשהצד השני לא 'בא לו', אז גם לי 'לא בא'.

אבל אם אנחנו מבינים את העומק של הענין, אנחנו נתנהג אחרת.

כי אנחנו יודעים - שיש כאן צורך עליון.

- ושהצורך העליון הזה, הוא מטרת הבריאה ממש!!

זה לא בשביל ה'כיף' שלנו (שגם הוא בא יבוא), אלא - בשביל ה' יתברך. שיהיה לו 'בית'.
שתהיה 'שמחה גדולה' בעליונים ובתחתונים. מעין אותה השמחה של בנית המשכן.
ועלינו לדעת:

כשאדם נשוי - כשהוא באמת 'נשוי' ומחובר לרעייתו - אז כל המצוות שלו הופכות
למשהו אחר לגמרי.

הלא אם נדב ואביהוא היו נושאים נשים, אז הקטורת שלהם - היתה פועלת את החיבור
הרצוי, עד השכינה הקדושה (עי' זוה"ק לו ע"ב בדעת ר' פנחס).
כך גם אנחנו.

כשאנחנו מחוברים ב'בית' - אז גם המצוות שלנו, שייכות לכל הרבדים.

- כל מצוה שהיא!

והנקודה השניה, היא להעריך נכון כל מצוה שלנו. להבין - שהתורה שלנו באה לידי
ביטוי במצוות. במעשים. שהעסק הגדול במצוות, למשל - בערב פסח הבא עלינו לטובה,
הוא לא 'ירידה ברוחניות' - אלא הוא המטרה ממש.

החיבור הזה, מתרחש - כשיש לנו 'דעת' כזו.

- כשאנחנו יודעים, ומפנימים, את המטרה הזו. את החיבור הזה. את האחדות הזו.

הדעת שלנו - היא ה'מחברת'!

זה לא קורה 'לבד'!

- רק אם נחבר ונאחד - ב'דעת' שלנו.

ה' יזכנו!

לתגובות: 0533127133m@gmail.com

מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח החדשות', מודיעין עילית

ענין נדב ואביהוא

וַיִּקְחוּ בְנֵי אֱהֲרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קֶטֶרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי
ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתֶם. וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה' (י, א-ב)

רבינו מבאר דנדב ואביהוא טעו במה שסברו שהשגחה היא אור ולא עצם וזו הטעות שטעו אצילי בני ישראל (עיין רש"י שנדב ואביהוא היו מהם וכאן נפרע להם) שסברו דהשגחה גדר סובב לא ממלא. וזו שיטת ר' יוסי בשבועות דף ל"ה ע"ב דשם צב-אות הוא חול ונמחק. ביאור הענין דצב-אות ענינו הנהגת מערכת הטבע וגלגל המזלות. והמחלוקת היא האם יש בתוכה ממש השגחה או שההשגחה היא מחוצה לה. והביא רבינו דוגמה לזה מרכוב ומנהיג (דב"מ דף ח' ע"ב) שהם שני צורות הנהגה, הנהגה מתוך הדבר - רכוב, והנהגה מחוץ לדבר - מנהיג. ומוסיף דר' יוסי אזיל לשיטתו בסוכה דף ה' ע"ב דלעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה. אך לדידן לא קי"ל כן והגם שמערכת הטבע היא עילולים וסיבות משתלשלות, מ"מ גם בתוכם ממש יש השגחה.

וזהו דאיתא במו"ק דף כ"ח ע"א דנדב ואביהוא הביאו את הדם שלא ברגל. יסוד הענין הוא שמכח סברתם הנ"ל שהסיבות הם לא ענין עצמי סברו שדין שאינו למטרה עצמית אלא הכרחי בתור היכי תמצי למטרה אחרת, אין ענינו אלא כאשר משמש למטרה ההיא, אבל אם המטרה תושג גם בלא עשיית הדין אי"צ לקיים את הדין. וכמו כן הא דאיתא שנכנסו שתויי יין מבאר רבינו שג"כ נובע מסברתם הנ"ל. כי הם שתו יין שאינו משכר וסברו שמכיון והמטרה שלא יהיו שיכורים לכן אם לא השתכרו מן היין אין איסור. [מקורות: צ"פ עה"ת כאן ובסו"פ משפטים ובשו"ת צ"פ החדשות ח"ד סי' מ"ז ועל המו"נ ח"א פע"ב וח"ג פ"א (וע"ע פי"ג) וראה במתורתו של הצ"פ תשפ"ג ראש השנה]

*

לתגובות ומסירה או הודעה על חומרים כתבים אגרות תולדות מסמכים ותמונות
הקשורים לרבינו יוסף ראזין - הרוגוצ'ובער זצ"ל:

tp089744873@gmail.com

נגוהות בפרשה / הרב ישראל מאיר אסטריק, מח"ס יאמר ישראל (רחובות)

תכלית התשובה

תמיהה מדוע לא שמחו ישראל כשירדה השכינה

כשחטאו ישראל בחטא העגל נסתלקה מהם השכינה, ולאחר שמחל הקב"ה לעם ישראל על החטא, ציווה על מלאכת המשכן שכל תכליתו לחזור ולהשרות שכינתו בקרב עמו. ועם ישראל המתנינו בהשתוקקות עצומה, אימתי יזכו לראות שהקשר בינם לבורא יתברך ישוב כבראשונה. וכששה חודשים לאחר שהתחילו בעבודת המשכן, הגיע היום השמיני למילואים, ועיני כל ישראל היו נשואות לראות שהשכינה חוזרת לשרות בקרבם.

ומכיוון שכל הטעם שנסתלקה השכינה מישראל היה בגלל חטא העגל, ממילא עיקר העבודה בחנוכת המשכן הייתה לכפר על חטא העגל, ולכן נצטווה אהרן (פרק ט פס' ב) "קח לך עֶגֶל בֶּן בָּקָר לְחֹטְאֵת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנָי ה'" וכתב רש"י (וכע"ז בתרגום יונתן) שבכך הודיע משה לאהרן, שמכפר לו הקב"ה על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה. [וכתב החזקוני, שאף שבדרך כלל קרבנו של כהן גדול הוא פר, כאן נצטווה להביא עגל, לפי שיבוא עגל ויכפר על עגל]. ואף ישראל נצטוו "קחו שְׂעִיר עִזִּים לְחֹטְאֵת וְעֶגְל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה". [וביאר הכלי יקר שעולה מכפרת על המחשבה וחטאת מכפרת על המעשה, ואהרן שלא חטא בעגל במחשבה - שכוונתו הייתה לשם שמים - הביא רק חטאת על המעשה בפועל של העגל שנעשה על ידו. ואילו ישראל שחטאו גם במחשבה וגם במעשה הביאו גם עולה וגם חטאת].

ואף שמשה ואהרן עשו ככל שנצטוו (פס' ח - כא) טרם ירדה השכינה, ועשו משה ואהרן ג' פעולות שתשרה השכינה בקרבם. הראשונה "וַיִּשָּׂא אֶהָרֶן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם" (פס' כב) וביאר רש"י שבירך את העם ברכת כהנים. השנייה, "וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד" (פס' כג) - שנכנסו משה ואהרן להתפלל שתשרה השכינה. והשלישית - "וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם" ואמרו להם "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו" (תהלים צ יז), ויהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. ואחר כל הפעולות הללו זכו ישראל לאותה השראת השכינה להם כל כך ייחלו - "וַיִּרְא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם". ומצופה היה שבשלב זה יפלו ישראל על פניהם בתפילה והודאה לקב"ה, אולם עם ישראל לא עשו מאומה אלא המתינו עוד. ורק לאחר מכן, כשנאמר (פס' כד) "וַיִּצְא אֵשׁ מִלְּפָנָי ה' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַחֲלָבִים" רק אז "וַיִּרְא כָּל הָעָם וַיִּרְנוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם".

והתמיהה נגלית, הרי תכלית הכל הייתה הכפרה על חטא העגל וחזרת השכינה בקרב ישראל, והיאך ייתכן שכאשר זכו ישראל להשראת השכינה הם לא עשו מאומה, ורק כאשר ראו את האש מן השמים השורפת את הקרבנות, שהוא דבר פחות עיקרי לכאורה, רק אז הם נפלו על פניהם, כביכול זה העיקר. עוד צריך להבין, מבין ג' הפעולות שעשו משה

ואהרן כשלא ראו שהשכינה שורה בקרבם, שניים מהם מובנים - תפילה וברכה. אולם מה שבשעה זו בירך אהרן את ישראל בברכת כהנים, צריך ביאור, מה השייכות בין ברכת כהנים להשראת השכינה.

תכלית התשובה אינה כדי להימלט מהעונש אלא קרבת ה'

ויסוד הדברים נמצא בדברי הרבינו יונה (שערי תשובה שער א אות מב) שכתב יסוד גדול בהבנת תכלית התשובה, וזה לשונו "כי יתכן להיות העוון נסלח ונפדה מן הייסורים ומכל גזרה, ואין לה' חפץ בו, ומנחה לא ירצה מידו". פירוש, שאחרי שהאדם חטא ושב בתשובה, אין התכלית של התשובה, רק שהקב"ה ימחל על החטא, לפי שפעמים והקב"ה מוחל על החטא, לא מפני שחפץ בקרבת האדם, אלא שמכיוון שכל כוונת האדם בתשובה הייתה להציל עצמו מן העונש ולא כדי לזכות לקרבת ה', ועל כך אומר הקב"ה, סלחתי לך ולא תקבל עונש, אבל איני חפץ בקרבתך אלי. וממשיך הרבינו יונה "ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון מה', ושיחפץ בהם. ורצונו - החיים הקיימים והאמיתיים והאור הגדול הכולל כל הנעימות", כלומר שהקב"ה יחפץ בקרבתו כפי שהיה קודם החטא, ויעויין שם מה שהוכיח דבריו מדברי דוד המלך בתהלים.

ויסוד זה נמצא גם כן בברכת כהנים, שאחרי שזוכים לברכה "יברכך ה' וישמרך" - ברכה בממון ושמירה מגנבים (רש"י), וכן "ישא ה' פניו אליך ויחונך" - שהקב"ה מראה פנים שוחקות ונותן חן. בכל זאת זקוקים לחלק השלישי של הברכה "ישא ה' פניו אליך" וביאר רש"י "יכבוש כעסו". כלומר, שייתכן שיקבל האדם שפע גדול מהקב"ה אך עדיין יש בשמיים כעס עליו, ולכן גם לאחר שהשפע מורק מן השמיים, צריך להמשיך ולבקש שלא יהיה כעס, שייתכן והשפע ניתן שלא מתוך אהבה. ולכן כשעמדו ישראל וציפו בכל ליבם לחזרת השכינה בקרבם, באותה שעה בירכם אהרן בברכת כהנים ללמדם יסוד זה - שהתכלית היא לא כפרת העוון אלא להיות רצויים לפני ה'.

ביאור הפרשה עפ"י היסוד הנ"ל

ובכך מבואר היטב, מדוע שמחו ישראל רק לאחר ירידת האש ששרפה את הקרבנות ולא לאחר ירידת השכינה, שלעולם שמחת ישראל הייתה על חידוש הקשר שלהם עם הקב"ה, אך עצם ירידת השכינה למשכן עוד לא מוכיחה שהקב"ה אוהבם וחפץ בהם כבתחילה, שאפשר ועשה כן הקב"ה רק להראות להם שהחטא נמחל, אך שמא אינו חפץ בקרבתם. ורק כשבאה האש ולקחה את קרבנותיהם לרצון לפני ה' - בכך נתגלה שהם רצויים וקרובים לפני ה', ולכן רק לאחר ירידת האש, נפלו על פניהם בתפילה והודאה. (מיוסד על 'מעין גנים')

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת

יוסף - אשדוד, עורך ספרי מרן הגר"ש רוזובסקי

זצ"ל

כבודו מלא עולם

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ד' תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ד' (ט, ו)

הנה איננו מבינים כלל מהו כבוד ה', אבל אולי אנו מבינים מעט מהו כבוד.

וגם זאת אנו מבינים שכאשר אדם מכבד לאדם חשוב, באותו כבוד שהוא מכבד בו את האיש ההמוני, הלא לא לכבוד יחשב לאיש החשוב, ועל כן כאשר באים לכבד את החשוב צריך לחשוב היטב ולהשקיע מאמץ לכבדו כראוי והגון לו.

וכן מצינו שהמלך אחשורוש אמר להמן מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו, והיינו בכבודו. והשאלה היתה מפני דהלא איש כזה יש לכבדו מאד מאד, ועל כן יש להתבונן ולהתכוון לדעת כיצד יש לכבדו כראוי.

והנה על אחת כמה וכמה עד אין מספר, למלך הכבוד, דהלא אין שיעור לכבודו, כי מלא כל הארץ כבודו, וכבודו מלא עולם. וכאן הולכים דור המדבר לזכות שיראה אליהם כבוד ה'. ונשאלת השאלה כיצד זוכים לצאת ידי חובת הכבוד למלך הכבוד.

והנה בחז"ל ישנה תשובה לזה, שכך אמרו בתורת כהנים, זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', - אותו יצר הרע העבירו מליבכם. ומשמע שהדרך לזכות שיראה עליהם כבוד השם היא על ידי שיעבירו יצר הרע מלבם.

והנראה לבאר מעט בזה, כי באמת הקדוש ברוך הוא מלא כל הארץ כבודו, וכבודו מלא עולם, ונמצא שהכבוד כבר ישנו, והשמים מספרים כבוד קל, ורק שאנו צריכים להיות ראויים לזכות לראות כבודו, אבל הכבוד בעצמו כבר נמצא באמת. ולא זו בלבד, אלא שולל היצר הרע המסמא עינינו, כבר היינו רואים גם היום את כבודו ואת גדלו.

והכלל הוא, כי צריך להסיר טמטום הלב וטפשותו, והטעויות שמטעה אותנו היצר, ומיד נזכה לראות כבוד ה', והיכן שאנו זזים נראהו עין בעין, בלא הסתר פנים כלל.

והנה ידוע שישנם ציורים שרואים אותם בצורה מסוימת, ואולם כאשר מתרכזים רואים משהו אחר, והיא אומנות ידועה. וכמו כן גם בעולם הזה אם מתרכזים רואים דברים אחרים, והמשל כי בשטחיות לא רואים אמונה, אבל כאשר מתרכזים ומתבוננים זוכים ורואים איך שכל הבריאה מלאה בהשגחת השם יתברך, ומלא כל הארץ כבודו.

והנה הקב"ה עוזר לאדם בהכל, ועושה עמו נפלאות והאדם אינו מכיר, מפני שאיננו מתבונן ומתרכז, ואין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים - דרכי השם, ומפני שחסר הוא

המבט הנכון והחודר לראות מה שקורה עמו בעין נכונה, והדברים ידועים לעין משכיל ע"ד אמת.

והנה כאשר עם ישראל זכה לנס פורים, אזי התחילו להבין אחרת גם את ניסי יציאת מצרים. וכמו כן כאשר אנו מתכוננים לפסח, עלינו להיזכר בנס פורים ובלימודים שלמדנו משם. וכאשר זוכים לזה הלא מקבלים התורה באהבה מרצון ואפילו החוקים, כי מבינים שהקב"ה בורא **הכל** וכמו שאומרים **שהכל ברא לכבודו**, ואגב ברור שאם את **הכל** ברא לכבודו, הרי בהכל אפשר לראות את כבודו, ולכן מעתה אין אנו מחפשים להבין החוקים, כי סומכים אנו על הבורא, ומדוע נצטרך לדעת הטעמים, ואמנם אף **שחכו ממתקים** - והוא החלק שאנו כן מבינים בתורה - אבל מזה נדע **שכולו מחמדים**. ועל כן בדווקא ממחיית קרירות וחוצפא דעמלק, ובן בנו המן בן המדתה, זוכין ומקבלין עול מלכות שמים דפרשת פרה, ומבינים שאין התורה צריכה להיות מובנת בשכלינו כלל, שהרי התורה היא היא מקור כל חכמה ומדע, וניתנה לנו מפי הגבורה, למען נתדבק ביוצרה, ומכאן הדרך קרובה לפרשת החדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש במהרה, ובשמחה וששון ויקר נזכה לאורה...

פרחים לתורה - כיצד מחנכין / הרב ישראל חיים בלומנטל, מג"ש בכולל תורת מרדכי

למה אתה בוש? לכך נבחרת!

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ (ט, ז)

כותב רש"י: שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת (ת"כ פרשתא א, ח).

מפרש הספר 'דגל מחנה אפרים' בשם זקנו הבעל שם טוב זיע"א, שאמר לו משה לפי שאתה ענוותן וביישן וחושב שאינך הגון וראוי לעבודה, דווקא בגלל זה נבחרת שהרי "זבחי אלקים רוח נשברה" (תהלים נא, יט).

בשעה שאהרן חושש שהוא אשם ובגללו לא יורדת האש, כי מחמת מעשיו נוצר העגל, דווקא אז רואה בו משה מעלה ייחודית - ענוה שאין כדוגמתה, עד כדי כך שרק הוא הראוי לעבוד לפני ה'.

בעל נתיבות שלום מוסיף שמשה ראה שיש בו ענוה יתירה מענוותנותו של משה ולכן נקט שרק הוא בעל לב נשבר אמיתי הראוי להוריד שכינה לישראל.

נמצינו למדים שדווקא בשעה שאהרן ראה עצמו בעל חסרון, משה ראה בזה עצמו מעלה ייחודית נפלאה הראויה להשרות שכינה בישראל!

*

האדמו"ר בעל ה'נתיבות שלום' מסלונים זיע"א, ראה בתלמידיו אך ורק את מעלותיהם. הוא הביט על הנקודות הטובות שבכל אחד, ולמי אין נקודה טובה...

בחכמתו העילאית הוא ראה בכל אחד את הייחודיות שלו, ייחודיות שאין ליהודי אחר, והעלה על נס ושיבח ייחודיות זו.

גם בעיתות שפל, הוא ראה את המעלה שבאדם. אין זמן שהיה יכול להסתיר את הזוהר היהודי מעיני הרבי זצ"ל. ארע פעם שאחד הבחורים גרם בשגגה לעוולה גדולה מאוד. נפשו הייתה שבורה והוא נכנס אל הקודש פנימה ומיד אמר לרבי: "אני שרוף"!

"מקנא אני בך" אמר לו הרבי לאחר ששמע את דבריו, "יש לך לב כל כך שבור. לב שבור יכול להביא לדברים הטובים ביותר!"

אותו בחור גדל והיה לאברך חשוב וכיום הוא מרביץ תורה גדול. עינו הטובה של הרבי גרמה לו שינוי ומהפך לטובה.

פעם שהה עם חסידיו באתרא קדישא מירון. באמצע התפילה, תפסה קבוצת ילדים [בני חסידיו] עז ומשכו בזנבה והשתוללו איתה. כמה מן החסידים יצאו וניסו להשתיקם, להרגיעם ולהשליט סדר.

כשראה זאת הרבי, הגיב: ילדים אלו עתידים להיות פני הישיבה שלנו בעוד כמה שנים!!!
בשעה שאנו ראינו ילדים משתובבים, הוא ראה את הבחורים הרציניים שיהיו פני
הישיבה...

שבת שלום ומבורך!

לתגובות: Blu.israel@gmail.com

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבט מישראל', מאנשעסטער

אשר גאלנו וגאל אבותינו

אָנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיֵּת לָכֶם לְאֱלֹקִים (יא, מה)

בליל הסדר אנו אומרים וחוזרים על דברי ההגדה "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" והנה כמו שיש חיוב על כל אחד לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים כן יש איסור על כל אדם לחזור למצרים כדכתיב בתורה (דברים יז, טז) "לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד", ואם כי כפשוטו המכווין שאין ללכת בחזרה בדרך הזה לארץ מצרים, אבל בספרי קודש גם הבינו לאו זה במובן הרוחני וכדאיתא בספר ארחות חיים (אות מ) מהגה"ק ר' גרשון העניך מאיזביצא זי"ע וז"ל:

"ובענין הזה שאנו בו שלא ירגיל אדם עצמו במותרות ותענוגים, יש מקום אתי להביא דברי קדשו של כבוד אאזמו"ר הגאון הקדוש זצלה"ה מאיזביצא בפר' שופטים רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וזה אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה' עוד נכלל בזה גם זאת שלא ירגיל האדם עצמו וביתו בפזרנות יתירה שעל זה מורה טומאת וזוהמת מצרים שנאמר עליהם וזרמת סוסים זרמתם שהיו נקשרים לשטף תאותם עד שלא היו יכולים להפרד מזה, וכל אדם כשירגיל עצמו בתענוגים ומותרות עד שקשה לו להפרד מהם להיותו משוקע בהם עד מאוד עד שיהיה נמסר להם כמו עבד לאדונו עובר בלאו זה".

והיינו שמרוב הרגלתו בתאות עוה"ז היה משועבד בדעתו לתאוות הללו, וכן הם כל המותרות כשירגיל האדם עצמו בהם, ולכן יראה האדם להזהר בעצמו שלא יכניס עצמו להרגיל במותרות, וצמצומו הוא תקנתו לכל יצטרך לשאל מבני אדם" עכ"ל הספר ארחות חיים.

ובדרך זה כתב הרה"ק ר' שלמה'ניו מסאדיגורא זי"ע במאמריו לחג הפסח (חיי שלמה עמ' קלט): "בכל הדורות עמדו נביאים צדיקים קדושים וטהורים שצפו למרחוק והורו לדורות את הדרך ההולכת ומתרחקת ממצרים ממ"ט שערי טומאה, והזהירום 'לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד' (דברים יז, טז) הדרך המובילה לתוך הטומאה, לידי התחקות למעשי העמים האחרים, ולידי התרחקות מבהילה מהתפקיד אשר הוטל עלינו מאת ההשגחה העליונה. כל אדם מישראל עלול על ידי מעשים העומדים בניגוד לתורתנו לבוא למצב של סטיה מדרכה של היהדות הטהורה והתמימה ולשוב אל הדרך אשר עליו נאמר לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד" עכ"ל.

ויסוד זה מובא בספרנו עה"פ (שמות טז, ו) "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם ממצרים" שלכאורה קשה הלא פסוק זה כתיב בפר' בשלח בפר' המן וכבר יצאו מזמן ממצרים, ומה הכוונה שרק כאשר ירד המן אז ידעו כי ה' הוציא אתכם ממצרים, וכתב הספרנו "שתדעו

שהאל יתברך הוציא אתכם לגמרי מארץ מצרים, כי יוציאכם גם ממנהגיה, שהייתם יושבים שם על סיר הבשר, בלתי זמן סעודה קבועה כבהמות, כאמרם ז"ל בתחילה היו ישראל כתרנגולים המנקרים באשפה, עד שבא משה רבינו וקבע להם זמן סעודה".

וכן ביאר האור החיים הק' (ויקרא יא, מה) מה שכתוב בפרשת שמיני בסיום פרשת מאכלות טמאות "ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים" (ויקרא יא מה) וכתב שם האור החיים הק' "ירצה לומר כי אין הקדוש ברוך הוא כביכול יכול לייחד שמו ולהשרות שכינתו אלא על המושלל ממין הרע ההוא, ולזה לא יחד שמו עליהם עד שהוציאם מארץ מצרים, ואם לא ישמרו עצמם מהתיעוב הנה הנם חוזרים להיות כמות שהיו קודם עלותם מארץ מצרים, ויהיו מושללים מבחינה זו".

הרי שאפשר לאדם לצאת מארץ מצרים ועכ"ז נחשב כאילו הוא עדיין גר במצרים ועוד לא יצא משם, והיינו אם מתנהג כמנהגי מצרים, ועבודתינו היא להתרחק ממנהגי ודרך מצרים.

וכך היא לשון השפת אמת (ליקוטים פר' קדושים) "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי כו' בתורת כהנים ובמדרשים על תנאי הוצאתי אתכם שתקבלו מצותי וכן ברש"י ז"ל, כן אם לא נקיים המצות הרי לא יצאו ממצרים ועודנו במצרים וכן כתיב אשר הוצאתי כו' להיות לכם לאלקים ומי שאינו מקבל עליו מלכות שמים עודנו במצרים באמת שלא יצא כלל. וכן הוא בפרטות כי מי ששומר מלכות שמים ומצותיו במעשה פשוט יצא גם כן במעשה ממצרים ועודנו נקשר במצרים בפנימיות עבודה שבלב וכשזוכה לקבל מלכות שמים בגלוי ובסתר כפי קיום התנאי כך יצא ממצרים, וזה יתכן לפרש ענין הזכרת יציאת מצרים כל יום שצריך האדם להוסיף יום יום בעבודת הקב"ה וכפי הוספת עבודה נגלה אצלו יותר יציאת מצרים, כן יזכנו ה' לצאת מכל המצרים".

ובנתיבות שלום לפר' בא (עמ' צ) כתב מאמר נפלא אודות זכרון יצ"מ ז"ל בקיצור: "הנה התורה הק' היא תורת חיים שמורה לנו ארחות חיים ואין בה זכרונות בעלמא למה שהיה בעבר, ומצות זכירת יצ"מ יש בה הוראת דרך חיים שיהודי צריך לזכור תמיד שעליו לצאת ממצרים, לצאת מתאוות מצרים ומטומאת מצרים. ימי חיך הימים בזמנים הטובים, וכל ימי חיך לרבות הלילות גם בזמנים החשוכים. ומרומז בשם מש"כ בשם האר"י ז"ל שמיום בריאת העולם אין יום אחד דומה לחבירו ובכל יום ויום יש תפקידים חדשים ותיקונים חדשים שצריך יהודי לתקן באותו יום ובכלל זה הם גם כל הנסיונות החיים העוברים על יהודי מדי יום ביום שהם יצ"מ, וזהו למען תזכור כל ימי חיך בחינת יצ"מ השייכת לכל יום ויום, שיהודי צריך בכל יום מימי חייו שעליו לצאת ממצרים".

ובזה יש ליישב מה שהקשו בכמה פירושים על הגדה על סדר ברכת אשר גאלנו בליל הסדר, שתקינו לומר "אשר גאלנו וגאל את אבותינו" ושאלו למה הקדים גאלתינו לגאולת אבותינו (ע' בזה בהגדת מעשה ניסים מהגאון בעל הנתיבות).

ויש ליישב על פי דברי האור החיים הק' עה"פ (שמות טו, ב) "זה א-לי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו" וז"ל "הנה סדר העומדים לפני ה' לשורר ולשבח ולהתפלל הוא להתחיל בדברים המושכלים מה' אליו, ואחר כך במושכל מה' לאבותיו, וכמו שמצינו שתקנו אנשי כנה"ג באבות אלקינו ואחר כך אלקי אבותינו, ולזה סדרו בהתחלת השיר מה שהגיעם מטובו ואמרו עזי זמרת י-ה ויהי לי לישועה, והוא מה שנתחסד ה' עמהם להושיעם מהצרה שהיו בה קודם שיגיע הקץ, וזה היה לצד רחמיו אליהם, וכמו שכתבתי ענין זה באורך בפ' שמות (ג' ז'), ובפ' וארא (ו' ג'), ולזה גמרו אומר זה אלי ואחר כך אמרו אלקי אבי, והוא כסדר עצמו של כנסת הגדולה שקבעו לומר אלקינו ואלהי אבותינו".

וי"ל ביאור הדברים על פי דברי הרה"ק ר' שלמה'ניו מסאדיגורא זי"ע שכתב ברשימותיו "מקודם גאלנו ואח"כ את אבותינו כי בלי גאולת הבנים מה ערך לגאולת האבות", וכן איתא בפנים יפות עה"פ ולמען תספר עיי"ש שהעיקר מה שאנחנו בעצמינו נהיו גאולים. וזה שאנו אומרים "ואילו לא הוציאנו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעובדים היינו לפרעה במצרים". הרי שמזכירים מקודם את עצמינו.

ובזה נבין מה שאמרו "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר ואותנו הוציא משם" כלומר שעיקר החיוב בליל הסדר אינו לספר רק מהניסים שארעו בעבר לאבותינו במצרים, אלא שנבין שכל זה נוגע לנו גם כן ואנו צריכים להרגיש שכל מה שאירע לאבותינו הוי הוראה ויסוד לנו.

וראה ביאור יסוד זה בגבורות ה' להמהר"ל (ריש פר' סא) וז"ל בקיצור "כל דור ודור חייב לראות את עצמו כאלו הם היו היוצאים, ולא יביט הדור ההוא לדור שיצאו גם כן, רק יראה הדור שהוא היוצא מבלי שיביט שאחרים יצאו גם כן, כי כל דור ודור בפני עצמו הוא. ולכך יראה כאלו הוא היוצא ולא יביט אל זולתו, אבל לקמן אמר לא את אבותינו בלבד גאל וכו', ר"ל כי השם יתברך הוא שהוציא האבות והבנים יחד ולפיכך אמר לא את אבותינו בלבד גאל אלא אף אותנו ורצה לומר בודאי מצד המקבל שהוא הדור יראה כאלו הוא היה היוצא מבלי שיביט אל אחרים, אבל מצד הקדוש ברוך הוא שהוא פועל הגאולה הוציא הכל ביחד.

ופירוש דבר זה שהקדוש ברוך הוא גאל את ישראל בכללות שלהם כי כאשר גאל הקדוש ברוך הוא את ישראל היתה הגאולה לשם כלל ישראל שלא יהיו ישראל ברשות מצרים, ולפיכך היתה הגאולה לבנים כמו לאבות שאלו היה רוצה הקדוש ברוך הוא שיהיו נגאלים הדור שיצאו ממצרים ואליהם בלבד הביט אז היתה הגאולה אל אותנו הדור בלבד אבל הקדוש ברוך הוא היה רוצה לגאול את ישראל בכלל ושם ישראל בשוה על כל ישראל ולפיכך אף אותנו גאל עמהם ולפיכך יראה כל אדם עצמו כאלו הוא יצא ממצרים". עכ"ל המהר"ל.

ומובא בשם אדמו"ר הזקן מסאדיגורא זי"ע (בהגדת בית היין עמ' טז) שאמר דכוונת חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים, היינו "דאצל הרשע נאמר אילו היה שם לא היה נגאל. ולזה צריך כל אדם לראות לקבל על עצמו עול מלכות שמים שאילו היה הוא

אז במצרים במדריגה זו היה נגאל". דהיינו שא"א לנו להיות כל כך בטוח שאם היינו מצרים היינו מן היוצאים והא ראייה שרוב רובו של כלל ישראל לא זכו לצאת ומתו בימי חושך. והנה אנו צריכים להתבונן בזה דהלא ימי חושך היו בסוף של שנה תמימה של מכות ואותות עד שאפילו חרטומי מצרים הודו ואמרו "אצבע אלקים הוא" וא"כ איך יתכן שרוב כלל ישראל נשארו רשעים ולא היו ראויים לצאת ואיך אפשר שהם לא נתעוררו ונתפעלו מהאותות והמופתים?

והביאור בזה שהיהודים היו אז במ"ט שערי טומאה והכוונה בזה שירדו כל כך למטה עד שאפילו כאשר ראו לעיניהם ידו החזקה של הקב"ה עד שלא היו מסופקים כלל בזה, וכולם הודו ואמרו שה' הוא האלקים ואין עוד מלבדו, אולם ידיעה זה לא היה בכוחם לשנות דרכם שישנו את מעשיהם. משל למה הדבר דומה כאשר שואלים לאדם שמעשן למה הוא מעשן האם אינו יודע שמסכן בריאותו, יענה שיודע והלואי שהיה יכול להפסיק אבל א"א לו להפסיק. ואם תשאל אותו יותר, מה זה שאתה אומר שאינך יכול להפסיק האם מישהו כופה אותך? יענה שאף אחד כופה אותו אבל הוא אינו יכול להתגבר על עצמו להפסיק אע"פ שיודע סכנת הדבר וחושק מאוד להפסיק.

וכך היה אצל היהודים במצרים אע"פ שראו אצבע אלקים וידעו בידיעה ברורה שאין עוד מלבדו אולם לא היו יכולים להתגבר על עצמם לשנות דרכם ונשארו הללו עובדי ע"ז והללו. וזהו עבודתינו לעבוד על עצמינו שאילו היה שם היה נגאל, וזהו חייב אדם לראות את עצמו לעמול על עצמו שהוא היה ראוי לצאת ממצרים.

והחתם סופר (תו"מ ויקרא יד, ב) כתב ביאור נפלא בפסוק "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו וכמעשי ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו", ששאל הלא עיקר החשש היא שלא יעשו כמעשי ארץ כנען אשר הם באים שמה ויושבים בניהם, אבל ממעשי מצרים שעזבו אין חשש. וכתב החתם סופר וז"ל:

"אך לכאורה גם מארץ כנען לא צריך אזהרה אחר שזעקו אל ה' מהעבודה והעינוי והושיעם השי"ת ויאמינו בה' ובמשה עבדו איך ישובו ויעשו כמעשה כנען, לזה אמר הכתוב כמעשה ארץ מצרים לא תעשו כמו שנאמר גבי פרעה 'זירא כי היתה הרוחה ויכבד את לבו', ה"נ בשעת עינוי וצרה צעקו ונושעו ויאמינו ושוב וישמן ישורון ויבעט, ע"כ אמר 'כמעשה ארץ מצרים לא תעשו', מה היא מעשה ארץ מצרים היינו 'זירא כי היתה הרוחה ויכבד לבו' וזה כמעשה ארץ כנען לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו היינו אחר הרוחה לעשות כמעשה ארץ כנען וזה גופא הוא כמעשה ארץ מצרים".

וזו עבודתנו, לשחרר את עצמינו לגמרי מכל שייכות למצרים וכמו שאנו אומרים בכל לילה בתפלת מעריב "ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם",

וכך הם דבריו הנפלאים של החתם סופר (תו"מ לשביעי של פסח) וז"ל "כתיב ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם נראה שהיה חירות מן העולם, כי אפילו המולכים בכיפה משועבדים להעולם לתאוותיו וצרכיו הרבים וכן כתיב מלך לשדה נעבד ותאוותיו וצרכיו מכריחים אותו ומעבירין אותו על דעתו ועל דעת קונו ונשי שלמה יוכיחו, ואין כאן חירות אך רשב"י וחביריו הם המה חירות מן העולם והבליו וככה הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים לחירות עולם".

שימו לב אל הנשמה / הרב נפתלי שמואל רייך,

משפיע דישיבת 'תורת דוד', מונסי ניו יורק

מעלת התקופה שבין פורים לפסח וסגולת הימים

אנו נמצאים כעת בתקופה המרוממת שבין לגאולה לגאולה, בין פורים לפסח, שכבר האריכו בספרים הקדושים בגודל קדושת וסגולת הימים. ואמנם כגודל קדושתם, כך זה לעומת זה יש בימים אלו את גודל התגברות היצר הרע להסיח את דעתנו ולגרום לנו להפסיד את הרווחים העצומים שניתן להפיק.

ימים אלו עמוסים בכל כך הרבה מטלות שעלינו להספיק ולעשות, נדרשות עבודות ניקיון קשות והכנות לחג, ובבית כמעט ואין מה לאכול... זו תקופה של לחץ גדול אצל רוב האנשים, מהזמנים הכי מתוחים בשנה, אבל האמת תיאמר - שזו התקופה הנפלאה ביותר מכל השנה. זמן כל כך מיוחד! הבה נתבונן קצת במעלת הימים ונחפש את הדרך איך להתרומם מעל כל הטרדות ולנצל את ימים אלו כראוי וכנכון.

*

כדי להבין את מהות מעלתם של ימים האלו, נקדים את המבואר בספרים הקדושים שהחגים הקדושים שבמעגל השנה הם לפי הסדר: פסח זהו הזמן של 'עת דודים' ובו נעשית בחינת ה'קידושין' - וכלשון הפסוק העוסק בתקופת גאולת מצרים והיציאה למדבר: "זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אֲהַבְתָּ לְלוּלְתֶיךָ". בחינת ה'נישואין' היא בחג השבועות - כלשון חז"ל "ביום חתונתו - זה מתן תורה", וכן כפיית ההר כגיגית היתה כעין חופה. לאחר מכן חג הסוכות הוא בחינת 'הבאה לביתו' - 'הַבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרְיוֹ', ושמיני עצרת הוא בבחינת 'שעת הייחוד'.

ואמנם, כידוע, זיווג אינו מתחיל משום-מקום, הקידושין אינם נוחתים לחיי האדם פתאום ביום בהיר. קודמות להם ההיכרות וההסכמה, השתדכות [המכונה בימינו 'אירוסין']. רק לאחר שמתבצע ה'שידוך', אחר 'שאלת פיהם ואמרו הן' (כלשון ה'תנאים'), כשהחתן והכלה מביעים הסכמתם לתהליך הנישואין, או אז ניתן להתכונן לקידושין והנישואין, עד להבאה לביתו ולשעת הייחוד. ולכאורה יש לשאול, מתי היה ה'שידוך' בין קוב"ה וישראל? מתי היתה שמחת ה'ווארט'? נראה שהתשובה היא: **בפורים!**

מהו כוחו של השידוך ומה ענינו? זהו ה'קליק'! החיבור הנשמתי. ההרגשה הפנימית שזהו הזיווג האמיתי. כל אחד שבא בקשרי שידוכין יודע בתת-המודע שלו שנכוננו לו גם אתגרים וקשיים, שהרי כאשר שני אנשים שונים מתעתדים לחיות ביחד ברור שזה לא יזרום תמיד על מי מנוחות ושתהיינה עליות וירידות, תידרש הרבה עבודה לגשר ולפשר, להבין ולקבל - אבל כל זה נדחק כרגע הצידה אל מתחת לשטיח! לא חושבים על זה עכשיו. למה? כי עכשיו ישנו 'קליק'! כאשר יש 'קליק' בשורש, כשמרגישים בפנים שיש חיבור - יודעים שהכל כבר יסתדר.

פורים זהו הזמן של ה'קליק', כביכול, בין קוב"ה ובני ישראל! זהו הזמן של החיבור הפנימי שקודם לקידושין.

*

היכן אנו רואים את כל זה בתורה? ומהו הקשר בין חג הפורים לבחינת כריתת ברית השידוכין הקודמים לקידושין?

הנה, לפי החשבון, מכת חושך חלה בחודש אדר. במכת חושך נאמר "וְלָכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹרֶךְ יָמֵיכֶם", הכוונה אינה רק לאור גשמי, הם זכו לאור עילאי, להארת הדעת! זוהי הארה שמימית שמגיעה לאדם כאשר הוא מבטל את הדעת הגשמית שלו!

מעם ישראל במצרים נדרש 'ביטול הדעת' כדי להאמין בגאולה. הלא הם היו אז במצב של 'הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה' כמבואר בחז"ל (ילקוט שמעוני שמות רמז רלד), ולכן שאלו את משה: "איך אנו נגאלין וכל ארץ מצרים מלאה בטינופי עבודה זרה שלנו?", הם לא הבינו איך הם יכולים להיגאל.

ומה ענה להם משה רבינו? "כיון שהוא חפץ בגאולתכם, אינו מביט בעבודת כוכבים שלכם!" (שיר השירים רבה ב, יט).

"חפץ"? כיצד יתכן שיהיה חפץ ה' בהם במצבם הנוכחי?! הרי כל מצרים מלאה בטינופי עבודה זרה שלהם!?

אך זה בדיוק מה שאומר להם משה רבינו: השעו את הדעת! אינכם מבינים? זה לא משנה! לא צריך להבין! הקב"ה חפץ לגאלכם! הוא אוהב אתכם ואינו מסתכל בעבודה זרה שלכם! שכלכם אינו מבין איך זה יכול להיות? אינכם מאמינים שהדבר יתכן? בטלו את הדעת והאמינו בכך!

אכן, מתי זה קרה? מה היה הזמן שבו זכו כלל ישראל להתעלות למעלה מן הדעת? במכת חושך - בזמן של פורים! פורים זו העת שאנו עולים למעלה מן הדעת - 'עד דלא ידע'. מהי השייכות בין נס הפורים ל'עד דלא ידע'? אלא כי זוהי מהות אור הפורים! חז"ל מלמדים אותנו (חולין קלט:): ש'אסתר' נרמזה בפסוק 'וְאֵנֶכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא', אבל אסתר נקראה הדסה מלשון 'הדס'! בתוך החושך, בתוך כל ההסתרה, יש ריח טוב! ההדס הוא אחד מארבעת המינים, והוא המין שיש לו ריח ואין לו טעם. אין לנו טעם, אין לנו מה להראות ואנחנו ריקים לגמרי, אבל זה לא משנה! בפנים יש ריח נפלא ביותר!

זוהי ההארה של חג הפורים, שעל אף שהתמונה החיצונית של כלל ישראל אינה בהכרח מלבבת, הם נהנו מסעודתו של אחשוורוש והשתחוו לצלם ועוד כהנה וכהנה, אבל הקב"ה מריח את הריח הפנימי של כלל ישראל! העצם של יהודי הוא טוב! עמוק בתוך כל יהודי יש אוצר של רצונות טובים! אֲנִי הַמֶּלֶךְ בְּיְהוּדִים'.

ומה מפריע לנו להתחבר עם האור הנפלא הזה? זו הדעת! הדעת שלנו אומרת לנו כי איננו כלום, כל אחד מאתנו חש חסר ערך, בלתי ראוי ונטול חשיבות, ושלא מגיע לו! כל אחד חושב: אין סיכוי שהקב"ה אוהב אותי! הרי עשיתי כך ועשיתי כך וכך. ויש לנו אפילו

ראיות למחשבותינו אלו: ראו אלו דברים קורים לי! ראו מה עושה לי הקב"ה!... האין זו ראייה שהוא לא אוהב אותי? שהוא כועס עלי?!

אכן, אם מסתכלים מצד הדעת והשכל הרציונלי, הרי אין מי שהיה יכול לחשוב שהקב"ה לא אוהב אותנו, יותר מהיהודי במצרים... במשך מאתיים ועשר שנה סבלו בני ישראל גלות מרה וקשה, עונו, התבזו ושועבדו לעבודת פרך - על מה ולמה? הם לא יודעים. וכי יש לך ראייה גדולה מזו שהקב"ה אינו אוהב אותם?! אבל הקב"ה אומר למשה: "בני בכורי ישראל!" (שמות ד, כב). אמנם כל מצרים מלאה בטינופי עבודה זרה שלכם, אבל אתם בניי האהובים אף אם אינכם מבינים את זה! למה אם כן אתם סובלים כל כך? לא צריך להבין! אך דעו את העובדה שהקב"ה חפץ בכם!

וזהו עומק מעלת קדושת הימים שבין פורים לפסח על דרך העבודה, התקופה שבין סגירת השידוך לקידושין בפועל. ה'קליק' בפנימיות קורה עוד בתוך החושך, כאשר עדיין אין שום קשר חיצוני. בתקופה זו נוצר החיבור הנשמתי הפנימי והעמוק, הנובע מתוך ההכרה וההחלטה הברורה כי "אנו בניך ואתה אבינו, אנו רעייתך ואתה דודנו". שלושים ימים אלו מהווים את 'תקופת האירוסין' אשר בה מתכוננים לקידושין.

הימים שבין פורים לפסח מסתכמים בשלושים יום, בראשיתם סוגרים הם את השנה - בשבועיים של שלהי אדר, ובאחריתם פותחים הם את השנה החדשה - בשבועיים של ניסן שהוא 'ראש חודשים'.

הגמרא אומרת כי חודש בשנה נחשב כשנה (ר"ה י:). כשם שחיי הנישואין משתקפים ב'קליק' של האירוסין, כך הימים האלו, ימי האירוסין של כלל ישראל עם קוב"ה, משקפים את מהלך השנה כולה! כפי שאנו מקבלים את האור הזה שהוא למעלה מן הדעת - כך תיראה כל השנה! כל סדר החגים של השנה הבאה תלוי בחודש זה!

*

כלל נקוט בידינו, כי פרשת השבוע מספקת לנו את התובנות איך ראוי להתייחס לזמן ומהי העבודה שיש לנהוג בו. נרחיב אפוא עוד בעניין שאנו עוסקים בו, על פי תוכן הפרשה. אכן, פרשת שמיני מלמדת אותנו מסר חשוב מאוד.

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי". היה זה בראש חודש ניסן, לאחר שמונת ימי המילואים. יום זה היה יום של שמחה גדולה, יום חנוכת המשכן, אבל בעת שעמד אהרן להביא את איל המילואים ושאר הקרבנות הנצרכים - הוא היה מדוכדך. "וַיִּקְרַב אֶהֱרֹן אֶל הַמִּזְבֵּחַ" (ויקרא ט, ח), מובא במדרש (הובא בבעל הטורים ודעת זקנים מבעלי התוספות), שכאשר ניגש אהרן אל המזבח, ראה את דמות עגל הזהב. הוא מסתכל על המזבח ומחשבה נוקבת מטרידה אותו: כיצד אוכל לגשת אל המזבח?! הוא רואה את העגל המכוער מול העיניים, והוא חש שהוא אינו מסוגל לגשת להקרבה...

ואז אומר לו משה רבינו "קָרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ" (שם פסוק ז), ומביא רש"י (מתורת כהנים): "קרב אל המזבח. שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה: למה אתה בוש?! לכך

נבחרת! וידועים דברי האריז"ל (ליקוטי תורה), שביאר זאת: 'לכך נבחרת' - לכך - בגלל זה - נבחרת! בשל היותך בוש!

עלינו לדעת, כי לא זו בלבד שהעבר שלנו אינו צריך למנוע מאיתנו את ההתקדמות, אלא אדרבה! בו טמון סוד ההצלחה שלנו! הוא זה שמאפשר לנו להתקדם! כאשר למרות העבר אנו ממשיכים ומתקדמים, אזי נעשה העבר זרו להתקדמות!

אכן, מה נאמר בפרשתנו תכף בהקשר למאורע זה? "וַיִּקְרַב אֶהָרֶן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת עֹגֶל הַחֹטָאת אֲשֶׁר לוֹ!" - כמה מוסר ולקח יש לנו לקחת מכאן! הוא קרב! היה לו קשה, אבל הוא סמך על משה רבינו והוא עשה את זה!

הפסוק זה הוא הפסוק השמיני בפרשת שמיני, ובספרים הקדושים הביאו מכאן רמז למה שאמרו חז"ל (סוטה ה.). שתלמיד חכם צריך שיהיה בו 'שמינית שבשמינית' של גאווה, מהי שמינית שבשמינית הגאווה הנצרכת לתלמיד חכם? זהו החיזוק הטמון בפסוק זה, השמיני שבפרשת שמיני...

ולא בכדי המספר הוא 'שמיני'. 'שמונה' הוא המספר המורה על העל-טבעי, והחיזוק הזה הנרמז בשמינית שבשמינית גאווה, הוא כח שהוא מעל הדעת, למעלה מן התפיסה השכלית. השכל הגשמי מנסה תמיד להוריד אותנו מטה ואומר לנו שאי אפשר, אין סיכוי. אנו חשים חסרי אונים ושלא מגיע לנו. אדם חושב לעצמו: ה' לא אוהב אותי, ראו איך הוא דוחה אותי, וכיוצא באלו המחשבות, אבל אל לנו לעצור! הנה - אין דחייה גדולה מזו שהיתה לאהרן הכהן. הוא עומד ליד המזבח, ומה הוא רואה מולו? את צורת עגל הזהב! ובכל זאת הוא מתחזק, 'וַיִּקְרַב אֶהָרֶן אֶל הַמִּזְבֵּחַ'! הוא ניגש לעבודה! זוהי 'גאווה' נצרכת שהיא למעלה מן הטבע!

*

וזהו לימוד חשוב עבור כל אחד ואחד מאיתנו, שחייבים להתקדם הלאה למרות העבר! אמנם השנה 'לא היה משהו', כאשר אנו מעיינים ביומנים שלנו עולות בנו מחשבות מסוג 'איך אנו נגאלים'... דוקרת לאדם השאלה: איך אני יכול להתחדש ולהיגאל? אבל עליו לדעת, שהתשובה היא שהקב"ה נותן לנו מתנה: את היכולת להמשיך הלאה! אם רק נהיה מסוגלים לעזוב את העבר, להניח אותו מאחורינו!

הגמרא (יומא כב:) אומרת "אין ממנים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו". לא כתוב "תלויה עליו" אלא "תלויה לו מאחוריו"! כי אם יש לו לאיש הזה קופה של שרצים - אבל זה מאחוריו! הוא המשיך הלאה בחיים! זהו האיש הנכון והמתאים להיות פרנס על הציבור! כי באמתחתו של איש כזה יש את הסוד! הוא יודע כמה הוא רחוק מלהיות 'האדם השלם', ולמרות זאת הוא אינו נופל לייאוש! זה לא מפיל אותו והוא ממשיך הלאה!

*

באותו יום של חנוכת המזבח, סופג אהרן הכהן מכה קשה ביותר, מכה כפולה. "וַיִּצְאֵ אֱשׁ מִלְפָּנַי ה'" וממיתה את שני בניו הקדושים.

ואיך מגיב אהרן? אומר לנו הפסוק: 'יָיִדִים אֶהְרֶן' (ג, ד). אהרן שתק. לא כתוב 'וישתוק אהרן' אלא 'וידום אהרן', וביארו בספרים הקדושים את משמעות הלשון, כי לא היתה שתיקתו של אהרן כלפי חוץ בלבד, ואילו בלבו התחוללה מהומה... לא! 'וידום אהרן' - אהרן פעל בעצמו שיהיה כדומם שאינו מרגיש! הוא ביטל לגמרי את כל הדעת שלו. דעתו מבקשת לומר: אני יודע למה לקחת את שני בניי, הכל בגלל חטא העגל! צדקתי בדבריי למשה שאיני יכול לגשת למזבח כי איני ראוי, והנה עכשיו אני נענש! אלו המחשבות הטבעיות שהיו אמורות לתפוס את אהרן הכהן באותם רגעים, כאשר הוא רואה את שני בניו הקדושים נשרפים מול עיניו. זהו הטבע האנושי, שאנו נוטים תמיד להרגיש קרבן ולתרגם כל אירוע קשה שקורה לנו כסימן לנחיתות ופחיתות שלנו, כהוראה כמה שאיננו ראויים, כמה אנו דחויים מהשורש.

אכן, מיד לאחר מכן נאמר: "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל מִישָׁאֵל וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיָּאֵל יְדֵי אֶהְרֶן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קִרְבוּ שָׂאוּ אֶת אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי הַקֹּדֶשׁ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה". נשים לב שהמילה 'קירבו' מוטעמת בטעמים בלתי שגרתיים: תלישה גדולה וגרשיים על מילה אחת. 'תלישה גדולה' משמעותה התנתקות חמורה, ואילו 'גרשיים' מרמזים ללשון גירושין. משמעות שני הטעמים האלו ביחד, הינה 'כאשר אבדתי אבדתי', אבוד לחלוטין. אבל למרות זאת יש 'קירבו'! משה רבינו אומר לקרובי משפחתו של אהרן כי דווקא כאן מסתתר הקירוב הכי גדול! כאשר דוקא ברגעים הקשים אנו מסוגלים להתרומם, לבטל את הדעת ולקבל את הנהגת הבורא בהשלמה גמורה - אז הקשר שלנו הוא אמיתי! אינו תלוי בשום גורם חיצוני ואינו מושפע ממה שנראה לעינינו! וזה למעלה מן הדעת. נמצא כי דווקא בגלל ההתנתקות והגירוש אפשר לעלות הכי גבוה - אם רק יידע האדם להסתכל במבט נכון על הדברים.

*

שבת זו היא 'שבת החודש', אשר היא סמוכה תמיד ל'שבת פרה'. לעולם אין שבת הפסקה בין פרשיות החודש ופרה, ואם יש צורך בהפסקה מפסיקים בפרשיות הקודמות. מדוע אין הפסקה ביניהם? יש לבאר שזאת מפני שכח החידוש תלוי בעבודה של פרשת הפרה.

מהי פרשת הפרה? "זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה" (במדבר יט, ב). זהו חוק, דבר שאי אפשר להבין, מעבר לכל שכל והיגיון. האדם הטהור שהכין את אפר הפרה - נטמא, ואילו האיש שעליו נזרק האפר - נטהר. זהו דבר משולל היגיון, הפך השכל. כאשר אנו מסוגלים להניח את השכל, לעזוב את הדעת שלנו, אז יכולים אנו להתחבר עם האלוקות באופן נעלה ביותר, וזהו מקור הטהרה.

הפסוק אומר: "מִי יִתֵּן טְהוֹר מְטָמָא - לֹא אֶחָד" (איוב יד, ד. וראה במדבר רבה יט, א), הקב"ה הוא מקור הקדושה. אמנם, הדרך היחידה לטבול במי הדעת ולזכות ל'לפני ה' תְּטַהְרוּ' - היא רק על ידי יציאתנו מהדעת הגשמית שלנו! רק כך אפשר להיכנס ולהתחבר עם הדעת דקדושה.

לפעמים אנו כועסים על מישוהו שפגע בנו, וקשה לנו מאוד לוותר. זה כל כך לא הוגן, למה אני צריך תמיד להיות המוותר והקרבן? אבל כאשר אנו מתרוממים מעל לכל המחשבות האלו, כשאנו מתרוממים מעל הרהורי הלב שמפתחים ומולידים רגשות רעילים בתוך הנפש שלנו וגורמים לה להפוך ל'נפש של קרבן' - אז אנו נכנעים לרצון ה' באופן הכי נעלה! זה לחזור ל'גן עדן מקדם', לפני עץ הדעת.

וכך מתחילים חיים חדשים! זהו מקום ה'קליק', שעת החיבור הכי עמוק! 'לְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ!' זה כל כך גבוה, מעל לכל הגינונים החיצוניים. כאשר אדם אומר לקדוש ברוך הוא: אני שלך! עשה בי כרצונך, שאהיה טמא או טהור, מה שתרצה! תן לי אלו חיים שתבחר! זה למעלה מן הדעת וזו התחברות למי שאנחנו באמת. ומכח זה זוכים להתחדש, להגיע ל'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם' - החידוש הזה לכם.

*

אהרן הכהן קיבל באהבה, 'וַיֵּדֶם אֶהָרֹן'. הוא לא נתן לחשבונות השכליים של הדעת האנושית להיכנס ולהתערב בקשר שלו עם הקב"ה, אלא קיים בעצמו "דום לה" וְהִתְחַוֵּל לו" (תהלים לו, ז), עד כדי כך שהיה במצב של שמחה! הא ראייה - שהרי המשיך בעבודה! והרי אסור לעבוד את העבודה מתוך עצבות. מובא בחז"ל (תורת כהנים א, לו, והובא ברש"י ויקרא י, ג), כי בזכות שתיקתו זו זכה בשכר עצום ונתייחדה עמו השכינה!

והדברים שייכים לכל אחד מאיתנו, שנזכור שלא לעזוב את משמרתנו גם בימים אלו שבין פורים לפסח. גם כאשר העבודה היא למעלה ראש, נדע כי עיקר הניקיון הוא ניקוי הנפש, ושזה נפעל כאשר אנחנו מקבלים את רצון ה' באהבה ואנו שלמים אתו. כך אנו זוכים שהוא ית' יתייחד עמנו כביכול.

הבה נקלוט אפוא מעט מהריח הנפלא והמענג שאופף את האויר בימים קדושים אלו. הלוא עומדים אנו כעת בתקופה שבין ה'ווארט' לקידושין, וזה זמן של שמחה עצומה! כל הטרחות שאנו טורחים כעת אלו הכנות לקראת החתונה הגדולה ולקראת צאתנו אל המדבר - "לְכַתְּךָ אַחֲרַי בְּמִדְבָּר", לחיים חדשים והתחלה חדשה!

ויהי רצון שנוכה להיטהר באמת, להתקדש ולהתחדש!

תאיר נרי / הרב חיים מאיר נריה

כיצד מותר להורות הלכות לבני הבית בליל הסדר

יִין וְשֵׁכָר אֶל תִּשְׁתְּ אֶתָּה וּבְנֶיךָ אִתְּךָ בְּבֹאֲכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תִמְתּוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם. וְלֹהֲבַדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטְּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר. וְלִהְיוֹרֵת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֲלֵיהֶם בְּיַד מֹשֶׁה (י, ט-יא)

א. ידוע הסיפור על הגאון ר' שמואל סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים, שהיה ממהר מאד בליל הסדר, ונהג לסיים את כל סדר ההגדה, אכילת המצות והמרור ושתיית ארבע הכוסות בשעה קלה. ואח"כ מיהר לנוח כחצי שעה ולהתרענן לאחר שתיית ארבע כוסות, כל זאת, בכדי שיוכל להורות ולהשיב לשאלות הרבות המתעוררות אצל יושבי ירושלים.

והעירוני מדוע רק רבי שמואל מסלנט נהג כך, הלא כל יהודי שעורך את סדר הפסח כהלכתו, נוהג לפני הסעודה להורות לבני ביתו את הלכות המצות, המרור וה'כורך', ואף ששתה את שתי הכוסות הראשונות מארבע הכוסות. ומדוע איננו חוששים לאיסור דאורייתא - 'ולהורות את בני ישראל', ממנו לומדים במסכת נזיר (לח ע"א) ששתה רביעית יין אל יורה. וכתב רש"י (שם) "כדכתיב יין ושכר אל תשת וסמיך ליה ולהבדיל ולהורות (ויקרא י) דמשמע דלענין הוראה נמי לא ישתה"י.

ב. ולכאורה היה ניתן לומר שלא נאמר איסור זה בהוראת הלכות לבני הבית, אלא בהוראה של רב לבני מקומו וכדו', ובהוראת הלכות לבני הבית אין מעשה הוראה.

אמנם, לגבי האיסור להורות הוראה בפני רבו, מבואר בשו"ע יו"ד סי' רמ"ב סעיף י"ב שאף אם בני ביתו של אדם הוצרכו להוראה לא יורה להם במקום רבו. ומקור הדברים מהרא"ש בעירובין פ' הדר אות ב' שכתב שם (בצד אחד שנטה לומר כמותו) "דבר איסור והיתר אפילו לעצמו אסור להורות במקום רבו".

ואם כן נאמר בדין הוראת הלכה בפני רבו, על אחת כמה וכמה בדין הוראת הלכה כשהוא שתוי, שחמור יותר בשני עניינים: א. אסור להורות כשהוא שתוי אפילו הוראת דבר פשוט, כביטול איסור בשישים, שהותר במקום רבו, וכמו שכתב הט"ז (שם ס"ק ג'), וע' ש"ך שם שמותר רק דבר המפורש בפסוקים ממש, ואין היתר בדבר המפורש בדברי הפוסקים. ב. ענין ההוראה בפני רבו הוא משום נטילת שררה בפניו, והיה מקום לומר שאין איסור להורות לבני ביתו, ש"יהיה כל איש שורר בביתו", וכ"ש בדין איסור שתויי יין שהוא איסור על גוף ההוראה, ודאי יהיה אסור אף בהוראה בביתו.

^ט ולדעת הרמב"ם הוא איסור לאו, והרמב"ן בהשגותיו (ל"ת עג') סובר שהוא איסור עשה.

וא"כ, צ"ע רב כיצד מורה כל איש ישראל בביתו מיד אחר שתית רביעית יין של כוס שני, שלל הלכות והוראות שחלקן אינו מפורש בפוסקים, וחלקן (כגון שיעור 'כדי אכילת פרס' ובליעת הכזיתים בבת אחת) אף אינו פשוט בפוסקים?

ויש לומר שבאופן המצוי, בשעת אמירת ההלכות האדם אינו נחשב כמורה הוראה חדשה בשעת השכרות, כיון שאינו דן בבירור ההלכה בשעת האמירה, ואינו אלא חוזר על ההלכות שסידר בדעתו בשעת הפיכחות. אבל תשובה זו אינה מועילה למקום שבו עלתה על שלחן הסדר שאלה שלא הייתה בדעתו של עורך הסדר קודם לכן. וכמדומני שגם באופן זה נהוג שכאשר עורך הסדר יודע את ההלכות, הוא משיב על השאלות כפי רוחב דעתו, ואינו הולך לשוטט ברחובות עירו למצוא את הרב או המו"צ שנהגו כר"ש סלנט, וכבר התפכחו מיינם.

ושמעתי מהרב ג. גולדמן שליט"א (מראשי כולל "כנסת יהודה"), שייתכן לומר שברוב העניינים בהם מתעוררות שאלות, שאינם אלא נידונים איך לקיים את המצווה לכתחילה, לא נאמר כלל דין זה, שהרי אין כאן הבדלה בין הטמא לבין הטהור, ועל כן בנידונים המצויים אם לבלוע בבת אחת, ואם לאכול "שני כזיתים" שאינם אלא לכתחילה, אין איסור זה.

ג. והרציתי שאלה זו לפני מערכת "לדופקי בתשובה" (עם כמה צדדים להקל בזה). וזו תשובתם:

"לכב' וכו' שמחנו לקבלת מכתבו, וש"ח חצי תשובה, וביחוד בשאלות מן הסוג הזה שבאים ליישב את הנהוג וכבר ידועות התשובות הצפויות לשואל. אך אעפ"כ נוסף כמה צירופים

א. יין שבתוך הסעודה אינו משכר כדכתב התוס' תענית יז ד"ה וידע ועי' בשו"ע או"ח צ"ט א' ועיין שם במ"א שה"ה ביין שקודם הסעודה. והביאו המ"ב שם.

ב. בסי' רמ"ב כתב הרמ"א "אם לא שהוא דבר ברור בפוסקים" ואף שנחלקו עליו הש"ך והט"ז שם אך בחכמת אדם ק"ד/ד פסק כרמ"א דלא כש"ך וכן בערוך השלחן שם סע' ל"ג ועי' בספר מאורי אור דף מ"ה שביאר את דברי הרמ"א "אם לא שהוא דבר ברור בפוסקים" שכבר נתברר אצלו ונתן דעתו על הפסק קודם ששתה דלא נקרא עכשיו הוראה רק דיבור בעלמא.

ג. ועוד יש לצרף את דברי התרומת הדשן דביינות שלנו אין איסור זה והובא בב"י חו"מ ז' ובסמ"ע שם ס"ק י"א ואם כי מחמירים בזה אבל יש לצרף כאן."

ויש לדון אם יש אופן ליישב את המנהג באופן מרווח, ולא בצירוף של כמה ספיקות ומחלוקות הפוסקים.

³ מערכת של ת"ח, המסתייעים במאגרי מידע, אשר עוזרים למציאת תשובות לשאלות בשלל מקצועות התורה.

ד. ושמעתי מגיסי הגר"ש כהן שליט"א (כותב המדור 'דעת כהן') ביאור מרווח בזה, ע"פ שיטת הרמב"ם, שהזכיר את איסור הוראה אחר שתיית יין יחד עם איסור הכניסה למקדש והעבודה אחר השתייה. וז"ל: "והמצוה ע"ג שנמנענו מלהכנס למקדש או להורות בדבר מדיני התורה ואנחנו שכורים והוא אמרו ית' יין ושכר אל תשת וגו'" והשיג עליו הרמב"ן: "...ועוד אני אומר כי המניעות האלו מן היין בעבודה ובהוראה לא ימנו מצוה אחת כדברי הרב אבל נמנות שתיים בחשבון המצות שהם שני עניינים חלוקים אין להם דמיון זה בזה". ונראה בביאור דעת הרמב"ם שסבר שאין איסור ההוראה משום חשש טעות, אלא משום כבוד ההוראה, שהיא הנחלת התורה בצורה המבוררת. וכשם שנאסר משום כבוד המקדש והעבודה להכנס למקדש בשכרות, או לעבוד בשכרות, כך משום כבוד התורה נאסר להורות הלכה למעשה בשכרות (אלא שהתמעט שעל איסור זה אינו חייב מיתה).

והביא עוד ראיות ליסוד זה:

א. מהתורה כהנים שאומר: ולהבדיל בין הקדש ובין החול אילו הערכים, בין הטמא ובין הטהור אילו הטמאות והטהורות, ולהורות את בני ישראל אילו ההוראות, את כל החקים אילו המדרשות, אשר דבר ה' אליהם אילו ההלכות, ביד משה זה המקרא, יכול אף התרגום תלמוד לומר ולהורות. ואם האיסור להורות בשכרות אינו משום כבוד התורה, אלא מחשש שמא יטעה מאי נפקא מינה באלו הלכות הוא מורה.

ב. בגמרא עירובין למדו שמי ששתה לא יתפלל ממה שכתוב בצר אל יורה [עייין רש"י שמקור הדברים הם בבן סירא] וקשה מה למדו תפלה מהוראה?

ומבואר שהאיסור להורות הוא משום כבוד ההוראה וכבוד התורה, ומה שאסרו דווקא להורות הוא משום שלימוד שאינו להורות הוא אמירת צדדים בעלמא, ואין חסרון בכבוד התורה לצדד כך או אחרת בשעת שכרות.

וע"פ דברים אלו ביאר שאין לדמות את איסור ההוראה לבני הבית במקום רבו, להוראה לבני הבית בשכרות, שכשמורה במקום רבו הרי הוא מראה שיש לו דיעה עצמית, ובמקום רבו עליו לנהוג כאילו אין לו כל דיעה עצמית. אבל האיסור להורות בשכרות הוא משום כבוד התורה, וכשאדם מורה הלכה למעשה לבני ביתו אינו עסוק בהנחלת התורה, אלא בסיוע לבני הבית בקיום המצוות כראוי, ואין חסרון בכבוד התורה כשמורה הוראה זו בשכרות. ויושב מנהג ישראל להורות את הלכות ליל הסדר ברווח, ע"פ דעת הרמב"ם בעניןכא.

לתגובות: c053312259@gmail.com

כא ועדיין יש לדון בעורך ליל סדר לציבור, אם מותר לו להורות את ההלכות, כשכוונתו ללמד את הציבור את הלכות הפסח, למען יעמדו ימים רבים. ואולי אכן ראוי שבאופן זה ישתה עורך הסדר מיץ ענבים שאינו משכר.

תבונות שורש - הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר, מח"ס תבונות כפיו, תבונות מועד

מלא כף נחת

החסרון המתמלא בימי המילואים, העטרות המתחדשות ביום השמיני, ויבואר החילוק בין 'צניף-עטרה-כתר', וכיצד זוכים להיות 'צניף מלוכה בכף אלקיך'.

וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַּפּוֹ מִמֶּנָּה וַיִּקְטֵר עַל־הַמִּזְבֵּחַ (ט, יז)

במאמרים הקודמים עסקנו בענין מנוחה ומנחה וקמיצה, ומהראוי לעמוד כעת על הנאמר כאן 'וימלא כפו ממנה' וכתב רש"י שהכונה ל'קמיצה', וצריך להבין למה נשתנה הלשון ולא נאמר 'וקמץ' אלא נאמר לשון 'מילוי', ובפרט שביארנו בשבוע העבר ש'קמץ' מורה על רצון מדוייק, שאינו רוצה לא להוסיף ולא למעט מהמתוכנן, והנה כאן לפנינו לשון 'מילוי' שלכאורה מורה על תנועה החפצה להרגיש שפע וריבוי.

עוד התבאר בשבוע העבר שהניקוד קמ"ץ השייך ל'ספירת הכתר', רומז על הענין של 'קימוץ' כי הרצון הראשי המתעורר מה'כתר' - רצונו לעשות בדיוק את מה שהוחלט לו לעשות בעולם-המצב של התכנון שקדם לרצון המסוכם.

והנה בתנ"ך לא מצינו את המושג של 'כתר' עד התקופה האחרונה של הנביאים והכתובים, וזהו במגילת אסתר שנאמר כמה פעמים 'כתר מלכות', אולם מצינו בבנין הבית את הענין של 'כותרות' שהיו על ראשי העמודים, וזה כנראה קישוט על ראש העמוד הדומה ל'כתר', אבל לא מצינו את המושג הזה לגבי מה שניתן על ראש מלכים.

ולעומת זאת מצינו הרבה בתנ"ך את הענין של 'עטרה', ומצינו את זה הן ביחס למונח בראש מלכים, והן ביחס למשהו המקשט אנשים חשובים ומיוחדים.

ומצינו את הענין הזה גם בפרשה שלנו, העוסקת ב'יום השמיני' שהוא ראש חודש ניסן [שגם 'שבת מברכים ופרשת החודש' עוסקים בענינו] וכמו שכתב רש"י בתחילת הפרשה "...שמיני למלואים, הוא ראש חודש ניסן, שהוקם המשכן בו ביום ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם (פרק ז)".

ויש עוד לשון השייך ל'כתר' והוא 'צניף' וככתוב (ישעיה סב, ג) 'וְהָיִיתָ עֶטְרַת תְּפָאֶרֶת בְּיַדְּהָא וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף־אֶ־הַיָּד', אך צריך להבין שכאן נאמר שה'צניף' הוא ב'כף', ואילו בתורה ראינו שה'מצנפת' היא בראש הכהן גדול, וכן אומר הנביא (זכריה ג, ה) 'שְׂיָמוּ צִנִּיף טְהוֹר עַל־רֵאשׁוֹ'.

ומהראוי לבאר מהו ענין 'עטרה', ובמה שונה הוא מה'כתר', ומהו ענין ה'צניף', ולמה בתורה מצינו רק את ענין ה'מצנפת', ובתנ"ך מוקדם ענין ה'עטרה' לפני ענין ה'כתר'.

מלא כף נחת

ובעז"ה נתחיל לבאר את השורשים, 'מלא', 'כף', 'צנף', 'עטר', 'כתר', ואחר כך נראה כיצד מתקשרים הדברים, ומה יש לנו ללמוד מזה.

מלא

כבר הארכנו בעבר בשורש זה (שלח תשפ"ג) והתבאר שהנה נאמר 'וגם הנפש לא תמלא', שמילוי לא שייך אלא במשהו שמוגדר מה החסרון שלו, מה יכולת הקיבול שלו, כמו כלי בגודל מסוים, שכאשר ממלאים אותו עד למעלה כפי יכולתו הוא 'מלא', אבל כאשר מישהו שואף למשהו בלי סוף, כמו נפש החומדת עוד ועוד - אין יכולת למלאות אותה.

כף

אדם מתכופף כי רוצה לראות את הדרך שלפניו, וכאשר מתכופף ונשכב לישון הרי זה בכדי לאגור כח ליום שלפניו, זהו ענין שאדם מצמצם את עצמו בכדי שיוכל להתקדם, וכמו כן 'כף הרגל' אילו לא היתה מכופפת אלא שטוחה היה אדם גבוה יותר, אבל לא היה יכול לצעוד ולהתקדם, ודוקא בזה שהיא 'כפופה', אפשר להתקדם וגם לגדול.

וכמו כן כף היד כאשר היא שטוחה אפשר להניח עליה מגש רחב, וכן כל דבר קשוח, אבל משהו מתפורר, או מים, לא יכולים להניח עליה, אך כאשר מ'כופף' את הכף, ומצמצם את השטח שלה, אז, יכול 'למלאות' בפנים מים וכיוצא בהם.

צנף

המצנפת של כהן גדול היתה בד ארוך ט"ז אמה שסבבו סביב ראשו, כנראה זה מסמל שהמעמד שלו ימשך ויתארך, יאריך ימים על ממלכתו, לא כתוב שהבד הזה היה רקום או מקושט, כי זה מורה על מלוכה חלקה וישרה, ללא חשבונות ונגיעות וכו', כנראה זה מה שנותן למלוכה את אריכותה, ואולי זה גם הכונה ב'צניף טהור' - שיהא טהור מנגיעות וכו'.

יש פסוק בישעיה המקלל... צנוף יצנפך צנפה, זוהי קללה למי שרצה לקחת המלוכה מחזקיה, רצה מלוכה עם חשבונות, והקללה שלו הוא שלא יהא מצונף בצניף, אלא הוא יהא כמו צניף, אריכות ימיו תהא מסובבת ומפותלת ומסתבכת...

והפסוק עם היעוד של 'זהיית... צניף מלוכה בכף אלקיך', הכונה היא שכנסת ישראל הנקיות והיושר שלהם הוא המפרסם את כבוד ה', מפרסם שמלכות ה' מתנהלת על ידי עשית הישר והטוב, כביכול ה' אוחז את הצניף הזה בכפו, משתעשע ביושר הזה -

אך צריך להבין למה הוא ב'כף' ולא ב'יד', אך הרמז בזה הוא שיש לה' הרבה עמים, כולם אחוזים בו, הוא המקיים אותם, אבל אין לו מהם קורת רוח ושעשועים, אין זה משהו ה'ממלא' כביכול את מה שהיה חסר לו לפני בריאת העולם, רק מראה הצניף הזה הוא ה'ממלא את כפו', והנה הענין הזה תובע מאד, יכול יהודי לחשוש בכל תנועה שאולי הוא חורג מהיושר, אולי מכער הוא את הצניף, וגם לכן נרמז לנו שהצניף הוא ב'כף', כי אי אפשר למלאות תביעה ללא סוף, ואם ה' כביכול מבקש משהו הממלא, בהכרח שמכופף את רצונו, כל מעט טוב וישר של יהודי, כביכול ממלא אותו.

עטר

עטרה עשויה מחומר יפה ומקושט ומסבב את הראש מג' צדדים, וכבר ביארנו שהוא רומז שהנושא אותו יש לו יעד מסוים לחייו, יש לו איזה בעלות ותיקון בעולם, והרי זה כמו הכיתוב שיש על פתחי החנויות ומספרים שיש כאן חנות מסוימת, משהו מוגדר וקבוע.

ולפי זה מה שה'יום השמיני נטל עטרה עטרות היינו שהיה ראשון לעשרה ענינים שהחלו ביום זה, כמו כהונה ועבודה וכו', הענינים הללו מתוכננים ומסודרים בקביעות שלהם, אינם משהו הנעשה במקרה, אך הנה כאשר 'יום' יש לו 'עטרות', זהו רק הכבוד שיש לו במה שהוא היום הנבחר לכך, ויתכן גם שסגולת היום מסוגלת להצלחת הענינים הללו, אולם כאשר ה'עטרה' היא בראש אדם, יש לאדם זה גם אחריות כלפי ההמשך, עליו לראות שלא יהיו עיכובים והפרעות, ואם יש משהו מפריע צריך למצוא עיצה מה לעשות כדי להמשיך בכל זאת, והיות ש'מלך' יש לו אחריות על עתיד העם, לכן הענין של 'עטרה' מיוחד לו.

כתר

בפשטות החילוק בין 'עטרה' ל'כתר' היא ש'עטרה' היא משלשה צדדים, ו'כתר' הוא מכל הצדדים, ומצינו גם 'ושאול ואנשיו עוטרם אל דוד', וכן מצינו 'אבירי בשן כתרוני', ושניהם הוא לשון שאויבים מקיפים את האדם, ולכאורה החילוק הוא ש'עוטרם' הוא כאשר מסבבים ורודפים אותו מג' צדדים, כי יודעים שמהצד הרביעי יפגש בהר או גדר ולא יוכל להימלט, ו'כתר' הוא כאשר מסבבים מד' צדדים.

אך צריך להבין למה צריך לעשות שני תיבות, וכן למה בדיוק מה שמסבבים אדם כדי לתופסו, הוא גם התיאור לקישוט המודיע על מעלתו ומלכותו?

גם מצינו בספר איוב שנאמר 'כתר לי זעיר' והכונה שמבקש שיתנו לו עוד מעט לדבר, ורואים ששורש זה קשור גם להמתנה, וזה חוץ מהענין של 'כותרות העמודים' הדומה לענין של כתר מלוכה.

ונראה שהענין של 'כתר' הוא היכולת לבצע ולהשלים את התכנית והמטרה שלו, שהתכנית שלו תהא מעל הכל, אף אם לא ילך לגמרי במדת הדין ויתפשר מעט, יהא זה מחמת המדה הטובה שלו, לא מחמת שהכריחו אותו...

והיינו, ש'עטרה' היא מצד האחריות כלפי העתיד, וה'כתר' הוא מחמת היכולת להתחזק בכל מצב, והיות שהן 'עטר' והן 'כתר' שולטים על העתיד, משתלטים על אחרים, לכן כאשר רודפים אחר משהו להשתלט עליו, אם זה רק משלשה צדדים שהיכולת אינה מושלמת, ועיקר הוא ההשתדלות האחראית זה נקרא 'עוטרם', וכאשר זה מארבעה צדדים שרואים את היכולת להקיף מכל הצדדים, זהו 'כתר'. כי ה'כתר' המסבב את הראש מד' צדדים ומונח מעליו, רומז, שההחלטה שלי היא מעל הראש שלי, לא שייך להתווכח ולהתדיין עמה בטיעונים שכליים, ובכל זאת היא מקיפה את כולם, כולם יכנעו לה, לא יוכלו להתחמק ממנה.

ובספר מלכים מצינו ששלמה המלך עשה בפתח ההיכל שני עמודים שהיו מעליהם 'כותרות', והם קישוט מקיף הדומה ל'כתר', והעמודים הללו היו מכונים 'יכין ובועז', ונראה שהם רומזים לשני סוגי הנהגה שיש בעולם, ימין ושמאל, יש אנשים ימניים המרגישים מוכרחים להיות ימניים, כאילו 'כתר' כופה אותם, ויש אנשים שמאליים המרגישים כפופים לצד הזה, ויהודי צריך את שני הכתרים הללו, ה'יכין' שלו צריך להיות שיהא מוכן לוותר על כל מיני רצונות והחלטות, כדרך צד החסד-הימין, וצריך שיהא 'בו-עז' להישאר בגבולות והאמונות שלו, ללא להתפעל מאחרים, צריך להכיר שיש בעולם שני כתרים המכניסים אדם לרצון חזק המכריח אותו להיות נאמן להוראות הללו, צריך רק לקבל 'עול מלכות שמים', ומיד נמצאים תחת התוקף של הכתרים הללו.

ובספר איוב (פרק לו) בסוף מענה אליהו נאמר 'כתר לי זעיר' והכוונה שמבקש שיתנו לו עוד מעט לדבר, ונראה שתפס לשון זה, להודיע שעומד לומר מלים מאד חזקות ומשתלטות, מלים המתארים שהנהגת ה' היא ברחמים, גם כל הדין שעושה הכל הוא בכדי להכריח את האדם שיתפוס את טעותו ויתייצב על דרך טובה, וזהו שאומר שיש לי תיאורי 'כתר' מעטים הנותנים להבין שה' מקיף את האדם ומכריח אותו לתוך מצב מסוים, בכדי לשמור עליו ולתקן אותו.

סיכום הדברים

ונראה שבזמן נתינת התורה, כשהיה ברור שה' הוא מלך, ועדיין לא היה מלך בישראל, אלא - 'ה' אלקיכם מלכם', היה סמל המלוכה 'צניף', הכרת היושר, הבינו שה'ישר והטוב' הוא המולך, הוא הרצון המשתלט בעולם, הוא אשר יתקן את העולם, יכריח את כל העולם ללכת בדרכיו, והכהן גדול העומד לפני ה' לשרתו והוא הנושא את שמות בני ישראל לזכרון, הוא המברר את רצון המלוכה של ה', הרצון שהאדם יהא מוקף ב'טוב וישר', זה מה שיגביל אותו ויכתיב לו את צורת החיים.

ואחר כך כשנעשו כל מיני יעדים ודרכים כיצד להביא לעולם את שלמותו, השתמשו ב'עטרה', כי אנשים כבר הרגישו שיש להם מהלך מוגדר מסוים והם אחראים על כך, ואז, עשה שלמה המלך את העמודים עם הכותרות להורות שיתכנו הרבה דרכים, אבל הכל צריך להיות כפוף תחת הכתרים של 'יכין ובועז' להקשיב להכרחים והגבולות שהציב ה'.

ואחר החורבן כאשר כביכול היה פגם וחסרון במלכות שמים, וכל מיני מלכים דימו בעצמם שהם ה'מלכים' השולטים על העולם, אז, נעשה מושג של 'כתר מלוכה', שכאילו בשר ודם מצליח לכפות את רצונו על אחרים, אבל גם שם התברר שה'כתר מלכות' נתון לאסתר המלכה, שכל מהותה היה ביטול לרצון ה' ולהוראות מרדכי, ה'כתר' שלה היה כביכול הכתר של מלכות ה'.

אולם כמבואר בתחילה, השעשוע של ה' הוא ב'צניף מלוכה' אשר כביכול ממלא את כפו, כביכול הנחת שלו הוא לא הסיפוק מזה שהוא מצליח להשתלט ולהכניע ולהכריח, אינו צריך 'כתר', רוצה הוא שאנו נהיה 'עטרת תפארת ביד ה' וצניף מלוכה בכף אלקיך', נהיה העטרה שלו, אנשים שהם היעד שלו, אותם רוצה לתקן, שיהיו תפארת לפניו, וזה

יהא על ידי שימשיכו את ענין המלוכה שלו, את הישר והטוב, יהיו לפניו כמו צניף חלק וארוך, זה כביכול מה שחסר לו, וזה מה שכביכול ממלא אותו.

ולכן עם סיום ימי ה'מילואים', ימים של חינוך המשכן, ימים שבהם כביכול מילאו לעולם את חסרונו, מילאו את הרצון העליון להיות לו דירה בתחתונים, הגיע היום עם עשרה עטרות שהראה שיש לעולם עשרה יעדים של עבודות המביאים את תפארת ה' לעולמו, וביום הזה ה'מנחה' שלו לא מתייחסת ל'קומץ' המבטא שהמנוחה מגיעה מזה שאדם לא נגרר לא להרבות יותר מדאי ולא למעט מאד, אלא מזכיר עצמו לה' כמו שהוא, אלא יום זה מבטא את מה שנעשה למעלה, נעשה כביכול ענין של מילוי הריקנות - 'מלא כף נחת'.

כי תמיד כאשר מגיע מצב של מילוי, מכירים את ההנאה של 'מלא כף נחת', לא הנאה של מותרות אלא של שלמות, של התפארת האמתית הנכונה לאדם בעולמו של ה', מתעורר רצון לגלות חסרונות חדשים ולמלאות מילואים חדשים, יש מיד 'עטרות חדשות', והם צריכים להיות כפופים לכתר ה', כך הם ימשיכו את מלוכת ה', וכל משהו מועט ופשוט ומותאם לאדם - משהו המתקבל בכף אשר ימלא את כפם, הוא אשר כביכול יזכה אותם להיות 'צניף מלוכה בכף אלקיך'.

זהו גם הסוד של קידוש החודש, מתחדשים תמיד בחסרון חדש ההולך ומתמלא, והעבודה היא 'כזה ראה וקדש', תקדש ותחשיב כל נקודה וכל משהו קל מהמילוי, כל משהו ישר וטוב, כל תנועה קטנה של פסיחה כלפי ה', של 'קחו לכם צאן של מצוה', הריהי מביאה את המילואים - העטרות והכתרים.

*

'דְּבָרֵי שִׁיר' על 'תומר דבורה' (ט)

(לרפואת הרב צבי בן שרה פעסיל שליט"א)

תומר דבורה פרק ה

ובתקונים פירשו איזהו חסיד המתחסד עם קונו לפי שגמילות חסדים שאדם עושה בתחתונים צריך שיכוין בה התקון העליון דוגמתו והוא שגומל חסד עם קונו.

ועתה צריך לדעת כמה הן מדות גמילות חסדים בבני אדם וכלם יעשה עם קונו למעלה אם ירצה לקנות מדת החסד ולזה נאמר כי מדות גמילות חסדים הם אלו.

מבואר שכאשר אדם עושה גמילות חסד כאן למטה, היה אפשר לחשוב שהוא כמו שליח ה' לעשות חסד בארץ, ובכך הוא מתדמה לקונו... אולם רבנו מדגיש כאן, מהלך אחר, שכמו שצריך לעשות גמילות חסד עם אנשים וכמו שה' עושה חסד עם אנשים, כך אנו צריכים כביכול לעשות חסד עם קונו, ולכאורה אין הדברים מובנים, כי אם יש לנו מצוה ללכת בדרכיו, זוהי מצוה לעשות חסד כמו שהוא עושה חסד, אך מה הענין שהוא יהא כמו הנצרך שעושים עמו חסד?

אך לפי המבואר במאמר לעיל, רואים שה' כביכול עורר בעצמו ריקנות וחסרון של רצון בדירה בתחתונים, רוצה מלוכה של אנשים העושים את הישר והטוב, זה מה שכביכול חסר לו, ופשוט שכל חסרון שכזה, זה חסרון החסר לכל הבריאה, זה כל התכלית שלה, ואם כן מילוי חסרון כזה הוא הן כביכול גמילות חסד עם קונו, והן עם עצמו, והן עם כל הבריאה, זהו החסרון העיקרי והראשי בבריאה, הן משהו יותר נחוץ להתחסד עמו ולמלאות אותו.

שירה

הרהורים / הרב שמעון בר"ז קרוטהמר

הרהור של אביב - השקעה ופריחה

כל החלונות שהיו סגורים - באביב הם נפתחים, השמים שהיו מכוסים בעבים - כעת הם מתבהרים, המרחבים החשופים - בירוק מתמלאים, והעצים הערומים - בעלווה מתכסים, נהרות השפע כולם כעת זורמים. ישמחו השמים ותגל הארץ - בחודש ניסן שם הוי"ה כסדרו מאיר, והארץ כולה מכבודו תאיר. מכל עבר הפנים מחייכות, וכל עצי השדה ימחאו כף יחד הרים ירננו.

כיצד היא הדרך לאהבתו יתברך? כאשר יתבונן האדם בחכמתו ובמעשיו הנפלאים מיד הוא מגיע לאהבתו יתברך. חודש ניסן הוא חודש האהבה, ובמרכזו חג הפסח - חג האהבה, בו בחר בנו ה' ויצאנו ממצרים, ובו הוא הזמן לאהוב ולהודות ולשבח על כל הניסים. אך כיצד נגיע לזו האהבה? בחודש האביב נתן לנו הבורא מתנה! מכל עבר ניבטים וניכרים חכמתו ומעשיו הנפלאים - בריות טובות ואילנות טובים להנות בהם בני אדם, ועל ידיהם לאהבתו יתברך אנו מגיעים!

אביב. עצי היער כולם בפירות אדומים ועסיסיים משתבחים, וענפיהם בירוק עד מתמלאים, כולם את ידיהם פורסים ברנה, להודות ולשבח לקל אשר אותם ברא.

רק עץ אחד בצד ניצב, גבו קמור, עליו דלילים, ופירות עסיסיים בו כלל אינם ניכרים.

בבושה נושא הוא את עיניו אל חבריו ורעיו, ואת פיו פוחד הוא אפילו לפצות מרוב עירום וחוסר כל. לעץ הזקן שעל ידו ניצב פונה הוא בלחישה מלאת בושה: 'היאך זה שכולם כה עולצים ועולזים ורק אני אל מטה את עיני נושא בבושה, אפי כמעט בקרקע נוגע, ואת גופי החשוף מנסה אני להסתיר בכלימה'. נושא אליו הזקן עיניים מלאות רחמים, מצדד מבט לעבר שורשיו הדלים, ובמקום לזרות מלח על הפצעים - את סודו נוצר ליום המתאים.

חורף. הכל בחוץ סר וזועף, הרוחות העזות בעוז הן נושבות, ואת עצי היער לעקור הן מבקשות. העצים ערומים, כשלדים הם נראים, אך בשארית כוחותיהם את אחיזתם בקרקע מעצימים. בסתר ליבם פנימה הם יודעים: זה הזמן להעמיק השורשים! הכל קר, הכל הולך קשה, אבל דווקא כעת, את אצבעות הרגליים בקרקע הם נועצים, והאחיזה - לא רק שאינה פוחתת, אלא היא הולכת ומעמיקה. דווקא כעת, כשהאדמה רטובה - זו ההזדמנות וזו העונה, לגדול ולצמוח ולהוסיף קומות!

העץ הקטן מנסה גם הוא להיאחז, אך רגליו בבוץ שוב ושוב מחליקות. מנסה מפה ומנסה משם, את עיניו אל על נושא - אולי יסתלקו כבר העבים ורוח אביבית תחל כבר לנשוב, אך כעת נפגשים מבטיו במבטי העץ הזקן שפניו ממאמץ מאדימות: "אחוז - אל תרף! האם זוכר אתה את שאלתך העגומה באביב, מה נשתנית מחבריך? כעת זו ההזדמנות להשקיע

ולהשתנות! אם אינך רוצה באביב הבא לבכות שוב, אחוז כעת בכל כוחותיך, והעמק בקרקע את שורשיך! זו ההזדמנות וזאת העונה, לגדול ולצמוח ולהעמיק קומות! דווקא כעת כשהכל חשוך וקר, זו ההזדמנות את המאגרים למלאות!".

את ההמשך בוודאי לבד אתם מבינים, כעבור כמה חודשים, התבהרו השמיים ונסתלקו העבים, והנה - בפירות אדומים ובפנים סמוקים נראה העץ הצעיר, כשבידיו הוא מנופף בדיצה, יחד עם כל עצי היער שכעת את הפירות קוצרים!

פקודא קדמאה - יראת ה', פקודא תניינא - אהבת ה'. אף שהתכלית היא לעבוד מאהבה, אך אם לא תקדם לה היראה, - לא תהיה לאהבה שום אחיזה. ימות השנה גם כסדר הזה הם בנויים; בתחילת השנה ימי היראה, אלול, ראש השנה ויום הכיפורים - ימי הדין לב מי לא יזחל. בחג הסוכות הגבורות ממותקות, אך עדיין האווירה הכללית היא - גילו ברעדה. ובהושענא רבא שוב מחזקים אנו את יראת הדין. לאחר מכן ימות החורף הארוכים, ותיקוני השובבי"ם שאותם מלווים.

כעת הזמן להעמיק האחיזה, זו העת להרבות בהשקעה. את השורשים האמיתיים כעת אנו בונים, וביסודות איתנים אנו מתמלאים. לאחר מכן לימי האהבה אנו זוכים, בחודש ניסן שבו הפירות צומחים, העולם כולו מתמלא באהבה, ליבי ובשרי - כעת - ירננו אל קל חי! כי האדם - עץ השדה. לאחר שמעמיקים השורשים, זוכים ובפירות האהבה לה' יתברך מתמלאים!

העולם מלשון העלם, עלמא דפרודא - עולם ההסתר. בתלאות ומכאובים אנו מוקפים, בפרוח רשעים כמו עשב אנו תמיד רואים, ומייסורים אין מי שנמלטים. אך דווקא כעת הוא הזמן להעמיק השורשים. האחיזה איתנה והביטחון בה', אמונה בכל עת וקיום מצוות ומעשים טובים, לעולם שכולו אהבה וטוב אותנו הם מלווים. ובעת יבוא לציון גואל - בבכי גדול יבואו כולם, ובאהבה עזה ואמיתית שאין לה סוף ותכלית, כולנו נתמלא ללא קץ וסוף, אמן.

ואלו אשר את עולמם בחייהם רוצים לראות - מסר זה אותם מלווה תמיד ובכל עת. אם בחושך נתגבר, ואת האחיזה בה' נעמיק למרות ההסתר, כשיידלק האור באהבה עצומה לה' נתמלא, ואת פירות ההשקעה - נקצור בדיצה!

אם על יצועי זכרתיך - באשמורות בך אהגה! זהו סוד הגלות והגאולה!

אם בששה ימים באמת ובאמונה אעבדך -

אזי בשבת קודש נפשי חולת אהבתך!

הלכות שבת למעשה

הלכות שבת למעשה / הרב יהודה אייזנשטיין, מרבני ישיבת מיר, ירושלים

תשובה מעשית בענין 'בלעך' ו'פלטתה חשמלית' אם מוגדרים ככירה 'גרופה וקטומה'

שאלה: האם 'בלעך' (חתיכת פח) או 'פלטתה חשמלית' מוגדרים כ'גרופה וקטומה'?

תשובה: 'כירת גז': מוגדרת ככירה שאינה גרופה וקטומה.

וממילא אסור לעשות בה "חזרה" [דהיינו להחזיר סיר שהיתה מונח בה מבעוד יום וסילקה בשבת]. ולגבי "שהיה" [דהיינו להשהות סירים מבעוד יום] אם המאכלים אינם מבושלים ברמה של 'מאכל בן דרוסאי' (חצי מאורך זמן הבישול) הרי זה אסור, ואם כבר הגיעו לרמה זה, לדעת החזון איש מותר, ולדעת המשנה ברורה לכתחילה אין לעשות כן. ומים וכדומה שהתבשלו כל צרכם, מותר גם לדעת המשנה ברורה.

'בלעך': המנהג המקובל ש'בלעך' נחשב כ'גרופה וקטומה'. וממילא מותר להניח עליה את כל המאכלים.

'פלטתה חשמלית': נחלקו בזה פוסקי זמנינו האם נחשב כגרופה וקטומה, ואם יכסה אותה בנייר כסף עבה שלא נוהגים לכסות עמו (לצורך נקיון וכדו'), והוא ממעט קצת מהחום, הרי זה מוגדר גרופה וקטומה.

ובפנים ביארנו את דעת החזון איש בהנ"ל.

עוד ביארנו בפנים, האם מותר להזיז דברים המונחים על גבי בלעך ופלטתה, למקום שחם יותר.

*

[א] גרופה וקטומה בזמנינו - בגליון הקודם, הבאנו שאיסור "שהיה" (דהיינו להניח מאכלים על האש מבעוד יום) הוא מצד חשש "חיתוי", ולגבי איסור "חזרה" י"א שהוא ג"כ מצד חשש חיתוי, וי"א שהוא מצד "מיחזי כמבשל".

והנה בזמנינו אין הדרך להשתמש ב'גחלים', ונבוא לדון האם ב'בלעך' ו'פלטתה' הם בכלל איסור שהיה וחזרה, והאם הוא מוגדר בכלל ההיתר של "גרופה וקטומה".

והדבר נוגע הן לגבי "חזרה" - כי בזה לכל השיטות מעכב שיהיה גרופה וקטומה, והן לגבי "שהיה" לפי שיטת חכמים, או באופן שהמאכל לא הגיע לרמה של 'מאכל בן דרוסאי' שאז גם לפי חנניה אסור להשהותו אם הכירה אינה מוגדרת כגרופה וקטומה.

[ב] כירת גז - מוגדרת ככירה שאינה גרופה וקטומה.

ויש שהעירו בזה^{כב}, ממה שדן הביה"ל (רנג, א ד"ה אפילו) שמא מותר להשהות בקש וגבבא גם בעודו רותח, כי עיקר החשש הוא דוקא בגחלים שאינם בוערים שיבוא לחתותם, אבל בשעה שהוא בוער למה לו לחתות ע"ש. וא"כ "גז" וכדומה שדולק בצורה קבועה שפיר י"ל שאין בזה חשש חיתוי ע"ש.

והביאו לבאר בזה^{כג}, ששונה היסק של קש וגבבא, שאש זו שונה שאין לה קיום ולכן אינה נכללת בלא פלוג, אבל אש החשמל שהיא בת קיימא ושייך בה שמא יגדיל בכיריים אחרות, לכן הוא בכלל ה"לא פלוג".

[ג] **האם 'בלעך' מוגדר כ'גרופה וקטומה'** - בשולחן ערוך^{כד} מבואר, שמי שמניח סיר ריק על הכירה, שנחשבת הכירה כ'גרופה וקטומה'.

ונחלקו הפוסקים מה הציור עליו דיבר המרדכי (שהוא מקור דברי השו"ע).

בשולחן ערוך הרב^{כה} משמע, שהכונה שמניח את הקדירה בתוך הקדירה הריקנית. ולפי"ז נמצא מבואר, שהפסק (כיסוי) של פס מתכת נחשב כגרופה וקטומה.

אולם החזון אישי^{כו} כותב: "ואף אם מעמידין פח של מתכת ומשימין הקדירה בתוך הפח, מ"מ לא חשיב כדין נתן קדירה ריקנית על הכירה להפסיק, דהכא לא הוי רק ככיסה את הכירה בכיסויה והעמיד הקדירה על הכיסוי, דזה חשיב על גבה וכמש"כ לעיל סק"ט, והלכך אם נטל אין מחזירין בשבת אפי' עודה בידו ודעתו להחזיר".

ומוסיף החזון אישי^{כז} לגבי ההיתר של השו"ע: "והנה הא דמהני הפסק קדירה ריקנית, נראה דהוא שינוי, שאין דרך בישול בכך וגם ממעט את החום הרבה, אבל הכיסוי שדרכו בכך ואינו ממעט החום כל כך, הוא בכלל על גבה".

והשבט הלוי^{כח} הביא מש"כ לו החזון אישי^{כט}: "ודוקא כשמפסיק אויר קדרה ריקנית חשיב הפסק דזה שנוי שמינכר טפי, וממעט החום מיעוט מינכר טפי, והפסק טס ברזל דק לא עדיף מכסוי הכירה וגרע ממנו".

נמצא שלדעת החזון אישי: הפסק וכיסוי של מתכת לא נחשב כגרופה וקטומה, ורק קדירה ריקנית הפוכה שיש בה חלל שממעט את החום ואין דרך בישול בכך נחשב כגרופה וקטומה. אבל 'בלעך' לא נידון כפעולה שבאה למעט בחום, ואדרבה מפזר את החום, שהרי זה מועיל שניתן להניח עליו הרבה קדירות על להבה אחת ומפשיט כח האש לכל צדדיו.

המנהג המקובל - למעשה המנהג המקובל, לדון את ה'בלעך' כגרופה וקטומה.

^{כב} ראה בספר הלכות שבת בשבת (פ"ה הע' 15-17).

^{כג} שבות יצחק (פרק ח) בשם הגריש"א.

^{כד} שו"ע (רנג, א).

^{כה} שו"ע הרב (קו"א רנג, ז).

^{כו} חזו"א (לז, ט-יא).

^{כז} שבה"ל (א, צא).

ומבאר השבט הלוי (שם): "אמנם ללמד זכות על ישראל דמנהגם תורה היא, נראה דודאי פשיטות דברי הגמ"ר מראין, דמשום הא גופא דהאש מכוסה הוא דהתיר אף דהחום נשאר כבתחלה, דלענין גו"ק אין לנו בחום כלום כיון דהעיקר משום חשש חתוי כו'. וא"כ בודאי לא קשה מהאי דכסוי כירה שכ' רש"י והטור דלא מהני, דהתם הוא הכסוי הרגיל שמשמין עליו בכל יום כו', משא"כ במשים קדרה ריקנית על הכירה שאין דרכה להיות שם, מותר דהוי כגו"ק בהא לבד שהאש מכוסה ואין רגיל להיות שם, וא"כ הה"ד להני פחים הגדולים שמשמין על הפטפוט דאינן דומין כלל לכיסוי הרגיל של הכירה".

ויש שהוסיפו^כ שה'בלעך' גם ממעט בחום. והגם שיש הרבה שגם בימים טובים מכסים את האש ב'בלעך' כדי שיוכלו להניח כמה קדירות מכח להבה אחת, אי"ז סיבה לגרע שלכן לא יחשב ה'בלעך' כגו"ק. כי גם העושים כן מטרתם הוא לשמור את חום התבשיל, אך כשרוצים לחמם את הצונן הרי הם מסירים את ה'בלעך' שמפסיד מהחום ומניחים את הקדירה ע"ג האש ממש, ולכן אש שיש עליו 'בלעך' אינו עשוי לבישול ושפיר נחשב גרופה וקטומה.

עצות לדעת החזון איש - להניח חתיכת פח רק על גבי להבה זו. כ"ט ועצה נוספת: להניח טס פח עם מסגרת צרה שצורתו כעין מכסה שדינו כקדירה, ולהעמיד מער"ש את הפח עם החלל למעלה על האש, ויהיה דינו כקדירה ע"ג קדירה שמבואר בשו"ע שמותר להחזיר.

[ד] **כיסוי הכפתורים** - הנה כאמור יסוד ההיתר של 'בלעך', הוא משום שהוא כיסוי לאש שאין דרך לבשל כך. וא"כ מעיקר הדין סגי לכסות את האש, גם אם לא מכסה את הכפתורים, כי זה הדין של חז"ל לכסות את האש.

אך יש אומרים^{לא} שיותר טוב לכסות גם את הכפתורים שמא יבוא לסובבו.

אבל זה ודאי, שכיסוי הכפתורים לחוד (מבלי לכסות את האש), לא מועיל, כי זהו דינא של חז"ל לכסות האש.

[ה] **לא לשנות את האש אחרי הנחת ה'בלעך'** - יש שהעירו^{לב}, שצריך לסדר תחילה את השלהבת לפי המידה שהוא רוצה, ורק אחר כך להניח את ה'בלעך', שאז זה יחשב כגילה

^כ עי' בספר שבות יצחק (פרק ב).

^{כט} כ"כ בחוט שני (פכ"ו הע' לה). ודו"ק א"כ מדוע החזו"א חולק על ציור שו"ע הרב.

^ל כ"כ בארחות רבינו (עמ' קב אות יב) בשמו.

^{לא} אג"מ (או"ח א, צג). ומסיים שאין למחות באלו הנוהגים היתר בכסוי האש לבד. ויעו"ש שמוסיף לדון, דהנה התירו להניח קדירה ע"ג כירה שהסיקה בקש וגבבא, ולא חששו שמא יביא עוד קש וגבבא בעת שיכלה הקש שבכירה, וא"כ החשש שמא יסובב את הכפתורים להגביר את השלהבת, דומה לחשש שמא יביא עוד קש וגבבא ממקום אחר שחז"ל לא חששו לזה. וגם אם נבוא לחלק, שיש הבדל מצד המציאות ביניהם, מ"מ מאחר שבזמן חז"ל לא חששו לזה ולא אסרוהו, ממילא אי"ז נכלל בכלל הגזירה ואין אנו מחדשים איסורים. וע"ע ב'חוט שני' (ח"ב עמ' קטו הע' נא) בזה.

^{לב} הגרשו"א (מנח"ש ב, יב-ז; והובא גם בשש"כ פ"א הערה נד-קפה ובמילואים בח"ג). ואי"ז דומה למבואר בגמ' בשבת (לו, א) שאם 'קטמה ונתלבתה' עדיין זה נחשב כקטומה, כי שם הוא עשה מעשה המוכיח שסילק את דעתו מלחתות באש, משא"כ בזמנינו שאם דעתו מעיקרא לשנות את השלהבת, א"כ נמצא שכלל אין בזה מעשה של גילוי דעת שמסיח דעתו. אך יש מקום לדון בזה, שכאן עדיף שיש היכר בעצם (עי' בספר הלכות שבת בשבת פ"ה הע' 31), ולכן בדיעבד הורו שאין לאסור בזה.

דעתו דתו לא ניחא ליה לחתויי. אבל אם ישנה את דרגת השלהבת אחרי הנחת ה'בלעך', הרי זה ביטול הקטימה.

[ו] האם 'פלטתה חשמלית' מוגדר כ'גרופה וקטומה' - הנה ב'פלטתה חשמלית' מצד מה שגוף החימום וחוטי החשמל מכוסים, אי"ז סיבה להחשיב זאת כקטומה, מאחר שכך הוא הדרך של המכשיר הזה, ואין כאן שום גילוי דעת^{לג}.

ויש שדנו, מצד שאין בזה חשש חיתוי מאחר שאין שם כפתורים, וראה מש"כ בהערה לד. אין דרך בישול בכך - יש שמתירים^{לה} מצד שאין הדרך לבשל על גבי פלטה, ולכן זה עצמו שמניח עליה, הרי זה גילוי דעת מעליא (כמו שיהוי בקש וגבבא ובגחלים שעממול^{לו}).^{לז} וביאור שיטת האוסרים הוא, שמאחר ש'פלטתה' הוא סוג מוצר שימושי בכל המטבחים למיניהם, ממילא אין כאן היכר.

כיסוי נייר כסף - והנה גם לדעת האוסרים הנ"ל שסוברים שפלטתה אינה מוגדרת כגרופה וקטומה, הדרך לגרום שתיחשב כ'גרופה וקטומה', זה על ידי שיכסה אותה בנייר כסף עבה שלא נוהגים לכסות עמו (לצורך נקיון וכדו'), והוא ממעט קצת מהחום.

אולם לדעת החזון איש (שהבאנו לעיל) שסובר שהפסק וכיסוי לא נחשב גרופה וקטומה, א"כ בפשטות נותן הדין, שגם נייר כסף על גבי פלטה לא יחשב כגרופה וקטומה.^{לח}

^{לג} ראה בחזו"א (לח, ב) שכותב שחום החשמל נחשב ככירה שאינה גו"ק.

^{לד} בשו"ת הר צבי (סי' קנו) באמת כתב להתיר 'פלטתה' מכח זה. ודימהו למש"כ הביה"ל (שיח, ג ד"ה ואפילו) בשם הרע"א, שמותר להשהות על תולדת אור, כי זה לא גרע מכירה גרופה שמותר, מאחר דלא שייך בזה שמא יחתה. אך באמת, הגם שמצינו בכמה מקומות שהתירו מחמת שאין בהם חשש חיתוי (למשל בקרמו פניה, ובבני חבורת פסח שהם זריזים), מ"מ יתכן שזה רק במקומות שהם שונים בעצם ומעיקרא לא נאסרו, אבל הרי זה פשוט שגם מי שמדליק את הלהבה של הגז על המקסימום שאין חשש חיתוי אסור מצד "לא פלוג" וכמש"כ האג"מ (או"ח ד, עד-כה). ועד"ז יש לדון גם לגבי 'פלטתה', שהגם שמצד עצמו בעצם אין בו חשש חיתוי, מ"מ י"ל ד"לא פלוג" וגם זה נכלל בכלל האיסור. כ"כ בחוט שני (פכ"ו אות ז) ובשבות יצחק (עמ' צו בשם הגריש"א). ובארחות רבינו (עמ' קב אות יא) מובא בשם החזו"א: שפלטתה חשמלית המיוחדת לשבת, והחוטים מכוסים עם מכסה קבוע, ואין באפשרות להגדיל או להקטין את החום, והיא עשויה רק למצב חום אחד, שאמר החזו"א שדינה כאינה גרופה ואינה קטומה.

^{לה} האג"מ (או"ח ד, עד-לה) והגרש"ז (שש"כ פ"א הע' עא).

^{לו} דהנה מבואר במשנה בשבת (לו, ב) שכירה שהסיקה בקש וגבבא נחשב כמו כירה גרופה וקטומה, הגם שלא עשה פעולה חיובית של גריפה וקטימה. והטעם מבואר בשיטה להר"ן (שם ד"ה כירה): "שהרי גילה דעתו דלא ניחא ליה בחמימות קדירתו ושאם יצטנן הקדירה שלא יחתה בגחלים לחממה, כיון שהסיקה בגחלים גרופות". ומבואר דסגי בעצם הדבר, מה שהניח את הקדירה על כירה שכזו. וכע"ז כתב הרשב"א (שם ד"ה עד) לגבי 'גחלים שעממו' שנחשב כקטום, וז"ל: "דכיון שעממו ולא חשש ללבותן מוכחא מילתא שאין קפיד בחתויו". ולכן פשוט להלכה, שגם אדם שמצא כירה שהיא כבר גרופה וקטומה, שמותר להניח עליה, כי זה גופא שבוחר להשתמש בזה ולא בדבר אחר, זהו הגילוי דעת. וממילא הוא הדין שמי שבוחר להשתמש ב'פלטתה', זה עצמו הגילוי דעת ולכן דינו כגו"ק. [ואפילו אדם שלא יודע את יסוד ההיתר רק יודע שבלא 'בלעך' וכדו' אסור להשהות, כתב בשבו"י (פרק ב) בשם הגריש"א דסגי בזה, כיון שסו"ס הרי צינן את חום האש ומתכוין לתקן את הכירה שיהיה מותר להשהות עליו. אך אם אינו יודע שה'בלעך' מתיר את השהיה ומניח אותו כדי שיוכל להניח על גביו כמה קדירות וכדו', לא חשיב גו"ק].

^{לז} והנפק"מ בין הטעם הזה לטעם של ההר צבי מצד שהחוטים מכוסים, האם מותר להניח ע"ג "כירה חשמלית" וכדו' שהדרך לבשל עליה, שלפי הטעם הזה הרי בזה אין גילוי דעת, אך לפי הבנת ההר צבי הנ"ל, נותן הדין להתיר גם בזה, מאחר שסו"ס אין בזה חשש חיתוי.

^{לח} כ"כ בארח"ש (פ"ב הע' כ). וכ"כ לי הגרש"ק במכתב ששאלתיו: פלטתה חשמלית שכיסה בנייר כסף וכדו' האם לדעת החזו"א נחשב כגו"ק, וענה: "מסתבר שלא". אולם בספר חוט שני (ח"ב עמ' קטז) משמע שכיסוי בנייר כסף ע"ג פלטה מועיל גם לדעת החזו"א שסובר ש'בלעך' לא נחשב כגו"ק (וכ"כ להדיא בספר 'עם מקדשי שביעי' עמ' לט הע' 23 בשם

[ז] מקומות ב'בלעך' ו'פלטתה' שאין היד סולדת בהם - בסוגית הגמ' בשבת^{לט} מבואר ש"סמיכה" מותרת, גם אם הכירה אינה גרופה וקטומה. אך כל זה דוקא מבעוד יום, אבל בשבת עצמה אסור גם "סמיכה"^מ. אך אם במקום הזה לא יוכל המאכל להגיע לחום של 'היד סולדת בו' [גם אם בכירה עצמה יש חום שכזה], הרי זה מותר^{מא}.

והחזון איש^{מב} מסתפק, באופן שסמוך לפי התנור אין יד סולדת בו, אבל בעמקו היד סולדת בו, אם מותר להניח במקום שאין היד סולדת בו. וכותב שמסתבר שאסור, כי אין למסור לכל אחד תורתו בידו מאחר ואין כאן מחיצה המגדרת בין מקום האסור למקום המותר.

ומסתבר שכל דברי החזון איש אמורים, רק בדבר שהוא מקשה אחת.

ולפי זה גם לגבי 'פלטתה' אסור להניח עליו בתחילה בשבת, גם בפינות שאין היד סולדת בו^{מג}.

אך לגבי 'בלעך', הגם שהוא מקשה אחת, אבל מאחר שהוא מכסה כמה איזורים שונים, יתכן לדון אותו שהאדם מצליח בפעולה אחת לכסות כמה איזורים, אבל נדון כל אזור בפנ"ע. מאידך, יתכן לדון הכל כמקשה אחת, מאחר שזהו עיקר כל מעלת ה'בלעך', שאפשר להניח עליו הרבה קדירות על להבה אחת. ולמעשה נחלקו בזה פוסקי זמנינו^מ.

[ח] להזיז ממקומות הללו שאין בהם חום שהיד סולדת למקומות שהיד סולדת בהם - הכלל הוא, שדבר שנחשב מונח על האש, מותר להזיזו גם למקום שהוא יותר חם^{מה}.

ולכן מותר להזיז דברים שמונחים ב'פלטתה' ממקום למקום מאחר שהכל נידון כמקשה אחת^{מו}. אבל לגבי 'בלעך' לכאורה זה תלוי בנידון הנ"ל, אם אנחנו מגדירים את זה כמקשה אחת או לא^{מז}. ואם מקצת מן הקדירה עמדה כנגד האש [או ממש בסמוך לה] לכו"ע מותר^{מח}.

הגרנ"ק). וטעמו, דמכיון שב'פלטתה' אין בעצם חשש חיתוי, וכל האיסור הוא רק מצד "לא פלוג" לכן סגי בהיכר כל דהו ודו"ק.

^{לט} שבת (לז, א).

^מ משנ"ב (רנג, טו) וחזו"א (לז, ט ד"ה במ"ב).

^{מא} משנ"ב (שם, סז) וחזו"א (שם, ח ד"ה הא).

^{מב} חזו"א (שם, ח ד"ה והנה).

^{מג} ארח"ש (פ"ב סעיף סג).

^{מד} האג"מ (א, צד; ד, עד-לב) כתב להתיר בזה [אלא שמוסיף שבבתי מלון אין להתיר כלל אפילו לאנשים הכשרים]. ואילו בשבות יצחק (שהיה פ"ו אות ב) הביא שדעת הגריש"א לאסור בזה.

^{מה} כעין מה שמבואר ברמ"א (רנג, ב ובמשנ"ב שם) בדין "חזרה", שמותר להעביר קדירה גם לכירה אחרת שהבלה מרובה מהראשון.

^{מו} ארח"ש (פ"ב סעיף טט).

^{מי} בשבות יצחק (פרק ו) כתב שדעת הגריש"א שמותר להזיז קדירות, גם אם מתחילה עמדה הקדירה במקום שאין היד סולדת בו, כל שהיה תועלת מהחום אם היה מניח שם איזה דבר מאכל, כי אז גם על המקום ההוא "שם כירה" עלה. אך במנח"ש (ב, לד-יב) כתב לאסור, גם אם הקדירה עמדה קודם במקום חום שהיד סולדת בו. ובמקו"א הבאנו מה שאמר הגרש"ז (שש"כ פ"א הע' קיא) ליישב את מנהג העולם שמוזיזים קדירות ממקום למקום ולא בודקים אם היס"ב או לא, דמכיון שמבעו"י סילקה מהאש למקום שאין היס"ב על דעת להזיזה בהמשך למקום שהיס"ב, אנו רואים את ההנחה במקום שאין היס"ב בהמשך וממילא מותר להזיזה למקום שהיס"ב מדין "חזרה".

^{מז} ארח"ש (פ"ב סעיף טט).

על כל שאלה למעשה יש להיוועץ במורה הוראה!

לתגובות והוספות: 5322906@gmail.com

להאזנה לשיעורים: 0733718134 (שלוחה 4)

חינוך

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי

מה חדש?

יהודי הגיע הַעִירָה למספר ימים, ונגש לשכור לו חדר בפונדק המקומי. הוא נדרש להפקיד 'זהוב' עד לסיום שהותו וסגירת חשבון. בעל הפונדק מביט בזהוב ונוזר בחוב שיש לו לכובס, ושלח לו את הזהוב. הכובס שמח עם הזהוב וממהר לשלם חוב לחנווני. החנווני סגר בזהוב זה חשבון עם לחלבן, והחלבן פרע בו חוב לירקן. הירקן שילם זהוב זה לנער ה'משלוחן'. הנער שמח עם הזהוב ופנה לבילוי בפונדק עם חבריו. הוא שלשל את הזהוב בידי בעל הפונדק. בינתיים, היהודי סיים עסקיו בעיר, משלם על שהותו בפונדק וקיבל את 'זהוב הפיקדון' בחזרה לידו. הנה, כמה מעלות טובות לזהוב זה! זהוב אחד 'סידר' כל כך הרבה עניינים, ובעצם לא עשה כלום... הזהוב עשה 'סיבוב' וכולם מרוצים...

*

מערכת תלמוד תורה. ברוך השם המערכת עובדת, הכל מסתובב, הכל 'זורם'. אלה שנמצאים 'בתוך הגלגל' מרגישים שבס"ד מְתַפְקְדִים ומועילים, בדיוק כפי שהרגישו הדמויות בסיפור, כולם שילמו, כולם פרעו, כולם עשו את שלהם. אך במבט 'מבחוץ' רואים שזה רק 'סיבוב', הזהוב התגלגל מכאן לשם, בעצם לא קיבלו משהו, **אין כל חידוש...** מצטייני הת"ת ממשיכים להצטיין, המאחרים ממשיכים לאחר, החלשים ממשיכים להשתרך מאחור, תוצאות הבחינות זהות, 'דף קשר' שבועי משוגר הלך ושוב, מכונת הצילום ממשיכה לפלוט... את האינרציה משנים על ידי רגנרציה. (מה זה?...)

עוד בהיותנו במצרים, שבועיים לפני יציאת מצרים, לבושים בגדי עבדות, ידינו מִיַּבְלוֹת וגבנו שחוח ממאות שנות עבודת פרך, **זוכים לקבל למצוות קידוש החודש**, לקדש מדי חודש את הלבנה בחידושה. אך מה כה מיוחד במצוה זו? מה היא מסמלת ומלמדת? מה יש במצוות קידוש החודש שהיא נבחרה להיות 'מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל'?

עם ישראל דומה ללבנה, גם לנו 'עליות וירידות', ימי אור ומילוי ושעות חשוכות לחלוטין. הקב"ה ברא בעולמו 'תהליך' ואותו לא ניתן לשנות. גם לא לזרזו! יש להמתין בסבלנות לרגע החידוש, כי בוא יבוא, ואז לקדש הלבנה. את החידוש מציינים בשמחה, חוגגים ראש חודש, מברכים 'קידוש לבנה' בשיר ומחול, את מה חוגגים? את מושג ההתחדשות! רוקדים בשמחה שהרי גם אנו "עתידים להתחדש כמותה ולפאר יוצרים", למרות שיודעים שבהמשך הירידה צפויה...

ונחזור לתלמוד תורה. לא 'נפאר את יוצרנו' מבלי להעז לחדש חידושים. אמנם, רבותינו הזהירו משינויים, כי 'חדש אסור מן התורה'. מדובר רק על חידוש של הקיים, להתרענן ולהתעורר. גם בקידוש החודש יש הרי לוח מדויק, 'סוד העיבור' מְכַנֵּן להפליא, יודעים מראש כי 'המולד' הבא יהיה רק כעבור "אי"ב תשצ"ג"... ובכל זאת שמחים בכל חידוש

הלבנה. זה המיוחד במצות קידוש החודש! זה הדימוי לעם ישראל - עם שמרני ומתוכנן - ואת זה בדיוק מחדשים!

מלמד פונה למנהל "יענק'לה מפריע... יוסי מאחר... למוטי אין מחברת..." חושב המנהל: כמה פעמים שמעתי מילים אלה ממלמד זה? האם בהעברת הזהוב 'מן הון להון' 'מסובבים' גלגל הכיתה? מה עשית, מלמד יקר, איך פעלת? יצרת שינוי? אל תחזור על רעיונות ופתרונות קודמים, שהרי אתה רואה שאינם מועילים! מלמד פלוני יסד 'מקהלה' בכיתה, רעיון ששיפר את המוטיבציה הכללית. אחר מלווה את תלמידי הכיתה בעריכת גיליון שבועי מושקע ומעניין...

ושימו לב: חידוש אינו משהו חיצוני, קוסמטי. ראיתי מוסדות כושלים שחידשו 'מיתוג', שינו 'לוגו', והוסיפו את המילה "תלמוד תורה.... החדש". לא נלך שולל אחר פרסומאים, מיתוג לא 'מחדש' כמו חידוש במהות. מנהל 'שדומה ללבנה' מתכנן כבר כעת, בשלהי אדר, את שנה הבאה. מחנך כתה ו' ירד לכתה ב', בכתה ה' ילמדו פרק גמרא שונה, הבוחן יקיים שיחת סיכום עם המחנך, מחנכים יקיימו שיחה, בפגישה או בטלפון, עם כל אחד מהורים אחת לחודש...

'קידוש החודש' ניתן דווקא בעודנו במצרים, להראותנו כי הגלות נמצאת הראש, במחשבה, 'הַרְגֵל' הוא האזיק שכול ואוסר. הבט השמימה וראה את הלבנה בחידושה! כאשר חשבו והאמינו בחידוש - זכו לשחרור הנפש ויכלו להיגאל ממצרים. יהודי כבוד, ומשפחה או צוות - כקבוצה, יחשבו על שבירת ההרגל, מציאת נקודת התחדשות, ולהשתחרר!

רבינו ה'שפת אמת' מסביר (חנוכה תרל"ו) על מה ולמה נאבקו היוונים במצות קידוש החודש, מה יש בה שהיא בְּשׁוֹרָה אחת עם 'שבת ומילה'? הקב"ה העניק לנו את כח ההתחדשות, הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם, וכדברי המדרש (שמו"ר ט"ו) "מכאן ואילך הרי מסורה בידכם, ברשותכם". **בשבילכם!** בכח החידוש להשתחרר משעבוד גופני ונפשי, בכל תחומי החיים!

אַל תִּשְׁלִיכֵנִי לַעַת זְקֵנָה! זקנה אינה תלויה בשנים אלא במחשבה. השנים מקמטות את העור, קיבעון מחשבתי מקמטת את הנפש. תתחדש כמותה, כמו הלבנה, תרקוד בשמחה על כל חידוש. בחדשנות רעיונית - לא תזדקן אלא תשתבח!

תתחדש!

בהצלחה בעבודת הקודש! יחיאל מיכל מונדרוביץ

123ymm@gmail.com

חידות

פתשגן הכתב - חידה בפרשת השבוע / מבית 'לא

יסור שבט מיהודה'

להזמנת ברכות מחורזות ניתן לפנות דרך מערכת אספקלריא (לבקש עריכת 'פתשגן הכתב')

כתב חידה לפרשת שמיני

קיימו וקיבלו באהבה

וגם השתתפו בדממה

לגדולים כבודם הושווה

בטהרת העוף והבהמה

*

פתרון חידת 'פתשגן הכתב'

הפתרון: אלעזר ואיתמר

רש"י [ויקרא יא, א- ב] אלעזר ואיתמר קיבלו את הגזירה באהבה והיו גם הם שותפים לדממה, ולכן זכו שפרשת טהרת בעלי החיים המותרים באכילה התייחדה אליהם, ובנוסף גם זכו להיות שותפים להעביר את דברי הקב"ה לעם ישראל ביחד עם משה רבינו ואהרן הכהן.

חידודי אספקלריא / חידון אל"ף בי"ת בפרשת

השבוע!

חידודים בפרשת שמיני - השאלות

- א - מה אהרון לוקח לקרבן עולה ?
- ב - איזה מין מבני אהרון מצווה לאכל במקום קדושה?
- ג - איזה חיה כתוב בתורה שאסור לאכלה בגלל שאינה מפריסה פרסה?
- ד - איזה קשר משפחתי יש בין אליצפן בני עוזיאל לאהרון?
- ה - איזה פרשיה קוראים במפטיר?
- ו - באיזה מילה מתחילה הפרשה?
- ז - איזה דוגמא מביא רש"י לשרץ העוף?
- ח - איזה קרבן מקריב אהרון עם העגל?
- ט - מה קורה לאדם הנגע בנבלה (עד הערב)?
- י - אחד מהאברים שמקדשים (בטבילת מים) בכניסה לאהל מועד?
- כ - מה לוקחים בני ישראל לשלמים? (חוץ מאיל)
- ל - האם מותר לאכל שרץ עוף שיש לו ארבע רגליים?
- מ - מה הוקם בראש חודש ניסן?
- נ - איזה ראש חודש הוא היום השמיני למילואים?
- ס - אחד מסמני הטהרה של הדג-
- ע - כמה עטרות השניות בסדר העולם נטלו בראש חודש ניסן?
- פ - מה קורה לעבודה שאדם טמא עשה אותה?
- צ - "ואת חזה התנופה תאכלו במקום טהור ואתה ובניך ובנתך" באיזה שלמים מדבר?
- ק - אחד מסמני הדג הכשר-
- ר - אחד מאברים שמקדשים בכניסה לאהל מועד?
- ש - באיזה יום למילואים קרא משה לאהרון ובניו?
- ת - כשמתו בני של אהרון אומר להם "ראשכם אל תפרעו" מכאן שאבל אסור ב-

חידודים בפרשת שמיני - התשובות

- א - איל
- ב - בנים
- ג - גמל
- ד - דוד
- ה - החדש
- ו - ויהי
- ז - זבובים
- ח - חטאת
- ט - טמא
- י - ידיים
- כ - כבש
- ל - לא
- מ - משכן
- נ - ניסן
- ס - סנפיר
- ע - עשר
- פ - פסולה
- צ - צבור
- ק - קשקשים
- ר - רגלים
- ש - שמיני
- ת - תספורת

אספקלריא לדף היומי

אספקלריא לדף היומי - הארות במסכת הנלמדת

הרב יוסף דוב הערצאג, ארה"ב

דף לז. מתני' נותן לזה מנה. ועי' ברמב"ן שהקשה דלמה לא יהא חייב שבועה מצד מודה במקצת ונימא מתוך [והנה מבואר דהיה אפשר לחייבו יותר ממה שבאמת מצד מתוך וזהו רק אם נימא שהאי שבועה מחייבו לשלם] וכתב לתרץ דמה שהתורה חייבתו אותו שבועה אינו אלא שאם כופר יהא מוכרח להודות מצד השבועה אבל כאן דאין כופר כלום ליכא בכלל חיוב שבועה, ועוד כתב שכיון שאין הטענות כאן בין התובע והנתבע אלא בין שני המפקידים ליכא בכלל חיוב שבועה וע"ע בחי' הר"ן.

מתני' מה הפסיד הרמאי. ופרש"י דלעולם לא יודה על האמת אבל מדברי התוס' לעיל דף ג. מבואר שכיון שאיכא ודאי רמאי קנסוה.

מתני' ומתוך דמי הגדול. ופרש"י ישברנו ומקורו הוא מהגמ' לקמן שקרוי ליה דאית ליה פסידא אבל הראשונים הקשו ע"ז דלמה יהא יכול להפסיד הבעלים, ורש"י כנראה לומד שכיון שבין כך אין מחזירו לבעלים אז אינו קרוי הפסד וכן משמע מדברי רש"י לקמן שכתב שרק כשיבוא אליהו אז יהא נפסד, וכנראה שנחלקו בגדר הפסק של יהא מונח אם הפשט הוא שעדיין הוי שומר עד שיבוא אליהו או הפשט שכיון שבין כך לא יחזיר אז לא הוי שומר עוד אלא משאירים אותו כמות שהוא ועדיין צ"ב בזה, אבל הראשונים לומד שכוונת המשנה שמוכרים אותו ומהדמים נותן להשני, ונקרא פסידא מכיון שהבעלים רוצה חפץ שלהם, אבל לכאורה צ"ב דהיאך יכול למכור החפץ דהא כאן לא שייך הטעם דאיתא לקמן בדף לח. שזהו מצד זכין דהא כאן אין זה זכות לבעלים האמיתי ואם נימא שזהו תקנת חכמים ניהא אבל למה יתקנו כן וי"ל.

דף לח. מתני' מוכרין בפני בי"ד.. וצ"ב אם הדין בי"ד הוא מצד שומא וסגי גם בהדיוטות או שצריך בי"ד מומחין מצד הפקר בי"ד וכן הוא בשטמ"ק ועי' בתוס' לעיל דף לב., והנה עצם הדין שיכול למכור חפץ של חבירו צ"ב ויש שכתבו שזהו מצד זכין ולפ"ז הקשו על דברי הקצות בסי' רמא' שכתב לחדש שזכין לאדם ולא זכין מאדם אבל יש שכתבו שכאן הוי תקנה חכמים ומצד הפקר בי"ד מהני, ולכאורה בזה תלוי אם בעינן בי"ד רק מצד שומא או מצד הפקר בי"ד.

מתני' מפני שהוא כמשיב אבידה.. ועי' במחנ"א שומרים סי' לה' שנסתק אם חייב רק מצד השבת אבידה או גם מצד חיוב של שומר [ונ"מ אם לא מכר אם יהא חייב לשלם] ועיי"ש שכתב דבודאי צריכים להטעם דמשיב אבידה דאל"כ הוי אמרינן אדם רוצה בקב שלו ורק מכיון שמצד משיב אבידה חייב למכור אז אם לא מכר אולי נחשב לפשיעה ויהא חייב גם מצד שומר.

גמ' אדם רוצה בקב שלו.. וצ"ב לפ"ז המ"ח דאין לומר שרשב"ג לית ליה הך סברא דהא מדצריך לטעם של משיב אבידה ולא אמר מצד זכין מוכח לכאורה שגם הוא סובר שיש

סברא של אדם רוצה, ולקמן מבואר על הברייתא שנחלקו אם חייבו מצד משיב אבידה של הפסד מועט לטרחו אותו למכור ולפ"ז נחא.

גמ' שמא עשאן.. ולמסקנת הגמ' החשש הוא שמא יעשה וא"כ יאכל המפקיד טבל, ורשב"ג שאין חושש היינו משום שאין צריכים לחשוש שהמפקיד יעשה שלא כדין דמדינא לא היה לו להפריש מצד חשש שאולי מכר וכן הוא בריטב"א, ומה שהוצרך לטעם של משיב אבידה היינו למה הוא חייב למכור או שלא נימא שאדם רוצה וכמ"ש ולפ"ז יהא מוכרח כמו שכתבו התוס' שגם רב נחמן מודה לסברת אדם רוצה.

גמ' השתא דאמור רבנן לא נזבין דחיישנין.. ועי' בריטב"א היינו שחוששין שיש אנשים שיעשו שלא כדין ומש"ה תקנו שלא למכור וממילא כהיום מותר מדינא כבר להפריש.

דף לט. **גמ' דכתיב והשביעית.** והיינו שהוא בע"כ או כהנך שי' שהתורה חייבו אותו להפקיר או שהתורה הפקירה אבל לשון הגמ' אפקעתא דמלכא משמע שהתורה הפקירו אותו והדברים ארוכים.

דף לט: **גמ' מבי חוזאי.** ומדברי רש"י מבואר שידע שהיה לו אח אלא שיצא קודם חתימת זקן וכן משמע ממה שהגמ' מדמה לאחי יוסף, וכן מיושב מה שאיתא בגמ' שפיר קאמר לך דאל"כ הוי מחזקינן ליה לשקרן במה שאמר לא ידענא לך אבל הראשונים הקשו ממה דאיתא לקמן לא ידע דמחיל אבל בריטב"א איתא שחשש שמת או כמו שכתב הרא"ש שחשב שלקח חלקו בירושה שם בחוזאי.

גמ' שפיר קאמר לך. ומשמע דבלא זה הוי צריך ליתן לו חלקו ולדברי רש"י נחא או כמ"ש הראשונים דכיון דהוי גבר אלים הוי חשבינן ליה למשקר אבל עכשיו הוי טענתו טענה וע"ע בראשונים שכתבו שאמר ליה רק להפיס דעתו, והנה למ"ד ברי ושמא ברי עדיף צ"ב למה שפיר קאמר לך וצ"ב אם מוכרח לומר דרב חסדא סובר דברי ושמא לאו ברי עדיף.

גמ' המוציא מחבירו עליו הראיה. והנה לשי' רש"י שידע שיש לו אח א"כ ידע דבודאי אינו שלו ומאי שייך כאן המע"ה ועי' בהגהות אשרי שהוכיח מכאן שגם לענין מכירה ביודע שבודאי מכר ואינו יודע למי שאמרינן המע"ה וצ"ב ולענין ירושה היה שייך לומר שכל אחד מוחזק בכולו אבל א"כ צ"ב הדמיון למכירה ובנתיבות סי' קמו' ט' כתב שזהו מדין השבת אבידה שא"א להשיב עם טענת ברי מצד דרוש אחיך אותו ובקו"ש ח"ב סי' ה' משמע שלמד שזהו מצד חשש משקר ואכ"מ, אבל לפמ"ש הראשונים שהיה כאן צד מיתה או שלקח כבר חלקו בירושה אז נחא דשייך המע"ה.

גמ' הכי דיינא לך. ומדברי רש"י מבואר שצריך להביא ראיה שאינו אח ולא דוקא אותן עדים אלא גם עדים אחרים והיינו דבגברא אלים ליכא דין המע"ה אלא עליו להביא ראיה [כעין כשנגדו בחשוד] אבל מדברי התוס' מבואר שאינו צריך רק להשתדל רק עם אותן עדים שלא ישתקו מלהעיד ואם יבואו ויאמרו שאינן יודעים סגי בהכי ותו נימא המע"ה.

דף מ. **מתני' אם היתה מדה מרובה.** ועי' במהרש"א שביאר שר' יהודה הוא שי' שלישית וסובר שמעשר כורין אינן אוכלים רק כשיעור של ב' או ג' כור וחסרון זה נשלם בדיוק בעשר כורין ע"י ניפוח [וצ"ב דהא כל הכרחו של מהרש"א הוא מדלא חולק על ת"ק וגם לדבריו

קשה זה ועי' במלוא הרועים] אבל התוס' סוברים שר"י סובר כשי' ת"ק וכשיש עשר כורין אז אינו צריך להוציא חסרון של כור אחד אבל השאר באמת צריך להוציא.

גמ' הרבה אובדות הרבה מתפזרות. והנה מפרש"י לעיל דף לח. משמע שהאובדות היינו מצד רקבון והמתפזרות מבואר כאן ברש"י שזהו על ידי הרוח אבל ר' יוחנן בן נורי סובר שזהו רק מצד העכברים וצ"ע דא"כ מהו החילוק בין בגבעולין לדברי רש"י, נומדברי הריטב"א משמע שהאובדות ומתפרזות הוא ע"י העכברים] וצ"ע לשי' רש"י דא"כ בכור אחד יש ג' אופנים היאך נחסרו ובשאר רק ב' סיבות והיאך אפשר ששויים בשיעור עי' בתורת חיים ולפמ"ש התוס' שרבנן סוברים שגם על הנשאר יש טעם של עכברים ניחא ומה שהקשו מאובדות היינו לשיטתו שהקשו אותו שהגם שאינו סובר הטעם של עכברין אבל עכ"פ לכל הפחות יפחות גם מה שאובדות ומתפזרות.

גמ' שעירבן עם פירותיו. ובשו"ע איתא דלכתחלה אסור לערב ןוהיינו או מצד אדם רוצה או שצריך להחזיר מה שקיבל] אבל אם עירב אז נעשה כאילו נעשו שותפים בכל האוצר וכן מבואר ברמ"א רצב' י' ומה"ט הקשה הגמ' דאם ידע כמה הסתפק היו צריכים לעשות כפי החשבון שתולים החסרון שוין בכל השותפין וכן מבואר ברש"י דלשי' ר' יוחנן יחלקו החסרון כפי חשבון השותפות שיש להם באוצר, ואינו תלוי ביש בילה אלא שזהו שותפות כפי כמה אחוזים שיש לו בו ועי' בנפש חיה, וע"ע בפנ"י אם דומה לאיני יודע אם נתחייבתי או לאיני יודע אם פרעתיך.

דף מ: גמ' כיון דטעון טעון. עי' בט"ז ביו"ד סי' צג' שלענין מאכלות אסורות בודאי לא אמרנין הך סברא דודאי בליעות יוצא ונכנס וכוונת הגמ' רק לענין שהבליעות נשאר שם לעולם ע"ז אומר הגמ' כיון דטעון טעון.

דף מא. גמ' תרגמה רבי יעקב. והנה בעצם עיקר התי' הוא שאיירי שהחזירה שלא במקומה, ורק שהוצרכו לתרץ שחייב מצד גזלן דרק בגזלן יש חיוב השבה למקומה שיחדו לו אבל אם היה רק כשואל וכמו שלמד הגמ' בהו"א אז היה סגי בחזרה כל דהוא אפילו שלא במקומה כל זמן שהוא שמור לבעלים ונחשב לדעתו מכיון דלשי' ר' ישמעאל עדיין הוי שומר וכמבואר כל זה ברש"י.

דף מא: גמ' שלא תאמר דיו. ומבואר דליכא פטור של בעליו עמו על שליחות יד והנתיבות בסי' רצא' לד' הקשה מכאן על דברי הש"ך שכתב דבבעליו עמו לא נעשה בכלל שומר וא"כ למה יהא חייב דהא לא נתחדש אלא בשומרין והוכיח מזה שבודאי הוי שומר אלא שזה פוטר בדין תשלומין, ועי' בקה"י שכתב שהנתיבות הבין שבעליו עמו בסוגין קאי בשעה שנעשה שומר וכתב שבאמת אפשר לומר שקאי על שעת שליחות יד שזהו המחייבו כאן ועל זה חידשה התורה שליכא פטור של בעליו עמו אבל אם היה בעליו עמו בשעת שאלה אולי באמת פטור, וע"ע בנתיבות שהקשה עוד על דברי הש"ך שכתב דלענין עבדים שטרות וקרקעות שם נעשה שומר אלא שפטור בתשלומין והקשה מדברי הבית יוסף שכתב שאם שלח יד פטור ומוכח שאינו נעשה שומר בכלל עליהם ובקה"י כתב שאפילו אם נימא שנעשה שומר אעפ"כ יהא פטור אם שלח בו יד מכיון שכל אלו נתמעטו גם מפרשה גזילה

וזה לכאורה תלוי במ"ש לעיל אם שליחות יד הוי גלוי שחייב מצד פרשת גזילה דעלמא או שזהו מצד חיובי שומר אבל גם אם נימא שזהו חיובים מצד פרשת שומר הא מכיון שכל אלו נתמעטו מחיובי תשלומין של פרשת שומרים ממילא נתמעטו גם מתשלומי של שליחות יד.

דף מב. גמ' בדבר הסמוי מן העין. והכוונה שאינו מדוד וכמו שמבואר לקמן, ומה דאיתא שאין העין שולטת בו עי' בתוס' הרא"ש שהכוונה לדברים שנפחן מרובה ועין האדם שולטת בו, והנה הא שאין הברכה שולט בדבר המנוי מבואר בדברי המהרש"א שגם זה מצד עין הרע וצ"ב דמה שייך כשמונה בעצמו ממונו ואחד מן הבחורים שיחיו אמר שכיון שרואה שיש לו רק מנה ורוצה מאתים ואינו מרוצה ממה שיש לו אז שייך עין רע גם בעצמו ועי' בתורת חיים, ובספר שיח יצחק איתא שכיון שמונה זה מראה שאינו בוטח וסומך על ה' ואז לא שייך ברכה עוד בזה.

גמ' התחיל למוד אומר ברוך השולח. ועי' בריטב"א חדשים שכתב שאיירי בהולך למוד למעשרות שאז יש הבטחה של עד בלי די ואומר בשם ומלכות להראות שאין זה ברכה לבטלה אלא שאנו בטוחים ששלח כבר ברכה ולפ"ז הוי ברכות השבח ולפ"ז מה דאיתא לקמן מדד ואח"כ בירך הרי זה תפלת שוא קאי על תפלה הראשונה, אבל בריטב"א [הישן] כתוב שאין זה תפלה וברש"ש כתב שזהו החתימה של היהי רצון וכעין תפלת הדרך.

גמ' הרי הוא כמבוער. ופרש"י דאין כאן עוד בל יראה. וברמב"ן בחומש פ' בא כתב שכיון שאבוד ממנו ומכל האדם אין זה שלך אבל מדברי רש"י משמע שחסר בבל יראה ואולי מכיון שלא שייך ביה ראייה ליכא איסור בל יראה ובל יטמין ומדברי הגרי"ד קאפלמאן וצ"ל שמעתי לבאר שי' רש"י שביטול חמץ היינו דמשוי ליה כעפר וביאר שיסוד בל יראה אין הכוונה רק לראייה אלא הכוונה שאסור להחזיק חמץ מצד שנראה לו וחפץ בהחמץ [וכעין לשון רואה אני, יראה לי] וממילא בנפל מפולת שאינו מחזיק חמץ מצד שנראה לו אינו עובר בכלל [ומה דאיתא שם שצריך לבטל עיי"ש בפרש"י שזהו רק מצד שאולי יתגלה בפסח].

גמ' לא ידענא היכן. ועי' בחי' רמ"ש שאפילו אם אח"כ קרה אונס חייב מצד תחלתו בפשיעה וכן הוא בשטמ"ק, והקשו דמ"ש מתפלה ששכחה אינו נחשב לפשיעה וצ"ל דשמירה הכוונה שלא יסיח דעת [כעין שמצינו שהיסח הדעת פוסל בקדשים מצד ושמרתם] ומש"ה נחשב לפשיעה.

דף מג: גמ' ר"ע כשעת התביעה. והנה הרי"ף לומד שקאי על גיזות ולדות והכוונה שכל מה שגזז קודם התביעה שייך להגזול משום דסובר כב"ה ששנוי קונה אבל מה שגזז והוליד לאחר התביעה שייך להנגזל והריטב"א ביאר שחושבים כאילו כבר חזר לרשות הבעלים, ולפ"ז מה דאיתא שאם יש עדים אז מודה הכוונה שמודה לב"ש שכל השבח שייך להנגזל, אבל הרשב"א לומד בכונת הרי"ף דלשי' ר"ע אזלנין כפי מה שהוא בשעת תביעה שאם בשעת תביעה היה טעון אז צריך לשלם כפי מה שהיה בשעת התביעה, ומה דאיתא ומודה ר"ע בעדים הכוונה שאם בשעה ששלח בו יד היה עדים ואז הוי רקנית אז מודה לב"ה

שהכל שייך להגזלן, אבל הבעל המאור לומד שכל השבח עד שעת התביעה שייך להגזלן וכל השבח שלאחר התביעה שייך להגזלן וביאר שר"ע סובר שכיון ששליחות יד הוי חידוש התורה אינו מקבל שם גזלן רק לאחר התביעה או עדים ולא שייך קנין שנוי רק בגזלן ומש"ה כל זמן שאין עליו שם גזלן לא שייך לקנות בשנוי.

גמ' וכיון דאיכא עדים מההוא שעתא מחייב. ולפ"ז הכוונה ביום אשמתו היינו ביום שנתחייב וכמו שפרש"י, ומבואר שבהודאה בלי תביעה ובי"ד עוד לא נתחייב, והיינו שכיון ששליחות יד הוי חידוש וא"כ דומה לקנס שאין עצם המעשה מחייב רק ע"י הודאה בבי"ד או עדים, אבל אם נימא שחולק ר"ע גם בעדים אז הכוונה ביום אשמתו היינו ביום שנאשם בבי"ד או אולי ג"כ מודה שהכוונה ביום שנתחייב אלא שסובר דדומה ממש לקנס שכל זמן שלא באו העדים לבי"ד עדיין לא חל עליו חיוב ועי' בתוס' מכות דף ה. וברעק"א שם.

סיפור

סגולה מהמגיד מקוז'ניץ לצרכי הפסח בהרחבה לספר שלשת סיפורים אלו / אוצר ישראל

צרכי הפסח בהרחבה

המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע, סיפר בכל שבת מברכין ניסן אלו הג' סיפורים, ומסוגלים להשפיע לבני ישראל צרכי פסח בהרחבה. [וכ"ק מרן בעל שומר אמונים זי"ע ציוה לספר הג' סיפורים ביומא דהילולא של רבינו רבי אלימלך זי"ע].

מעשה הראשון

היה איזה יהודי, שעשה לפני חג הפסח חבית יין שרף, ונסע למכור את החבית יי"ש, ועבר עם החבית יי"ש את הגבול בין מדינה למדינה, ותפסו אותו שומרי הגבול ולקחו ממנו את החבית יי"ש, כי היה אסור לפי חוקי המדינה לסחור עם יי"ש מבלי רשיון מיוחד.

נסע היהודי תיכף להרבי רבי אלימלך זי"ע, ובכה מאד שלקחו ממנו החבית יי"ש. אז אמר לו הר"א שילך ויאמר לשומרי הגבול שיטעמו מהחבית יי"ש ויראו שזה חבית מים ולא יי"ש, וכן עשה היהודי, וציוה לשומרי הגבול לטעום מהחבית, וראו שהיא מלאה מים ולא יי"ש ונתנו לו בחזרה החבית יי"ש.

והיהודי חזר שוב להר"א ובכה לפניו שהחבית יי"ש הינה מקור הכנסה עבורו לצרכי פסח, ועכשיו החבית יי"ש מלאה מים, אז אמר לו הר"א שיטעום ויראה שהחבית מלאה יי"ש, וכך הוה! שהחבית מים נהפך שוב ליי"ש, והיה להיהודי צרכי פסח בהרחבה גדולה.

מעשה השני

פעם היה מלך שנאבדה ממנו טבעתו, וצוה לחפש הטבעת ומי שקיבל על עצמו לחפש הטבעת נתן לו המלך הרבה מעות שיהיה לו אפשרות לחפש הטבעת. והיה שם יהודי שהיה עני ואביון ולא היה לו במה להכין צרכי חג הפסח, אמרה לו אשתו הנה אתה רואה שהמלך נותן מעות למי שרוצה לחפש טבעתו, תלך גם אתה ותאמר שאתה גם כן רוצה לחפש הטבעת והמלך יתן לך מעות, ובזה המעות יהא לנו במה להכין צרכי חג הפסח.

ונראה בעינינו עצת אשתו, והלך להמלך ואמר שרוצה ג"כ לחפש טבעתו, והמלך נתן לו מעות והיהודי הכין בזה המעות צרכי פסח בהרחבה גדולה. והיהודי היה ג"כ מכניס אורח, והביא לביתו על הסדר של ליל חג הפסח הרבה אורחים. אחד מיועצי המלך היה גלח שונא ישראל מובהק, ולא היה יכול לסבול איך יהודי הנ"ל רימה את המלך והוציא ממנו מעות, והלך הגלח בליל חג הפסח מאחורי חלון היהודי וכראותו איך שאוכל ושותה ואינו עוסק כלל בחיפוש טבעת המלך הלך הגלח להמלך, ואמר לו: אתה חושב שהיהודי מחפש הטבעת? הנה אראה למלך מה עשה היהודי במעות שנתן לו המלך! והמלך הלך עם הגלח עד ביתו של היהודי, ועמדו מאחורי החלון והסתכלו בפנים וראו האיך שהיהודי יושב

כמלך בגדוד, והיהודי היה לו מנהג כשאמר ההגדה כשהגיע להחרוזים דיינו אמר היהודי חרוז אחד וכל המסובים ענו אחריו "דיינו". ובעת שעמד המלך מאחורי החלון, אמר אז היהודי החרוזים של דיינו, ושמו של הגלח היה "דייני", ואמר המלך הנה עכשיו עושה היהודי חקירה מי גנב טבעת המלך, וכולם אומרים "דייני", והבין המלך שהגלח דייני הוא גנב הטבעת וצוה המלך לאסור הגלח ולהכותו עד שיודה, וכך הוה, שהודה שגנב הטבעת והיהודי היה לו צרכי פסח בהרחבה גדולה.

מעשה השלישי

יהודי אחד עבד אצל פריץ. פעם אחת התפאר הפריץ ואמר להיהודי: נכון הדבר באם לא הייתי נותן לך פרנסה היית גווע ברעב ח"ו? היהודי היה תמים וירא שמים, ענה להפריץ: "מה אתה אומר, אתה מפרנס אותי? הלא יש א-ל בשמים, והוא זן ומפרנס לכל הברואים, ואותי גם כן מפרנס, ואם הפריץ לא יהיה השליח מן השמים - יתן לי השי"ת על ידי שליח אחר!".

כששמע הפריץ תשובתו של היהודי, חרה לו מאד, וציוה להיהודי שיעזוב מיד את מקומו ולא יתן לו שוב עבודה.

זה היה לפני חג הפסח, והיהודי היה עני ולא היה לו במה להכין צרכי החג. להפריץ היה אוצר של מטבעות זהב, והפריץ נהג להכנס לאוצרו לנקות המטבעות מחלודה, והיה מנקה המטבעות ברוק שבפיו. ולהפריץ היה חיה קוף, וכידוע שזאת החיה עושה מה שרואה שהאדם עושה, וכשנכנס הפריץ לאוצרו לנקות המטבעות לקח עמו הקוף, וראתה איך שהפריץ מנקה המטבעות ברוק שבפיו, וחשבה שהפריץ אוכל מהמטבעות של זהב. אחר כך ירדה החיה לבדה להאוצר והתחילה לאכול מהמטבעות עד שנתמלא כרסה עם מטבעות של זהב, ונפלה פגר.

כשראה הפריץ שהחיה נפלה פגר ציוה למשרתו שיזרוק הנבלה לביתו של היהודי, שידע שאם אני לא נותן לו אזי אין לו פרנסה. וכשזרקו החיה בביתו של היהודי נקרע בטנה ונפלה ממנה הרבה מטבעות של זהב, והיה כבר להיהודי צרכי חג הפסח בהרחבה גדולה.

בליל הפסח, שלח הפריץ את משרתו לבית היהודי לראות אם יש לו מה לאכול, ומשרתו הגיע בחזרה ואמר להפריץ שיש להיהודי כל טוב, אז שלח לקרוא את היהודי, ושאל אותו מאין היה לו מעות להכין צרכי פסח?

סיפר לו היהודי איך שזרקו לו חיה בביתו וממנה נפלו מטבעות של זהב, אז אמר הפריץ: עכשיו כבר מודה שהשי"ת זן ומפרנס לכל, והיה להיהודי צרכי פסח בהרחבה גדולה.

(מפי הרה"ח ר' אלעזר ביין ששמע מהגה"ק מפיאסעצנא זי"ע נכד המגיד מקאזניץ זי"ע. מתוך 'אוצר ישראל', הובא כאן בהסכמת המו"ל)

בומרנג - דרמה סוחפת בהמשכים בעלת מסר חד

ביותר / הרב חנוך חיים וינשטוק

פרק נ"א "עם ילדים אוכלים רק קוגל"

מעבר למסך: הבהרות רבות על הנסתר בפרק האחרון:

זכריה תנעמי מבכירי המוסד מעוניין לגייס את רב סרן שלמה לוי לשעבר קצין מצטיין בסיירת מטכ"ל לשורות המוסד הישראלי, הוא קיבל עליו ידיעות מאנשים מהימנים כי הוא בעל כישורים מיוחדים בתחום פיצוח בעיות סבוכות מאד, מלבד החוש השישי בו חונן, תחום נדיר ביותר ונצרך מאד.

מחלוקת שנויה בין הבכירים לאיזה תחום יגייסוהו.

מ. אחד מהבכירים שממונה על זכריה סבור שצריכים לגייס את שלמה לעבודות שטח, כפי שמגייסים את יתר הסוכנים. אך זכריה תנעמי סבור שזה בזבוז משאבים, הוא טוב יותר בעבודה משרדית שדורשת ריכוז גבוה בפיצוח בעיות סבוכות, את חילוקי הדעות נראה בפרק הזה.

ובזירה האמריקאית ישנה סערת רוחות קשה. פיליפ ובניו לא מנסים להמתין לשיבת ההנהלה כדי לפטר את פסח שולביץ בצורה חוקית רשמית. אין להם את הזמן לזה, או יותר נכון הם לא משוכנעים כי תהיה להם את היכולת לזה, הם מקדימים לפרסם מודעת פיטורין של פסח שולביץ, כביכול הוא מעצמו מתפטר, ההנהלה מקבלת בצער רב את ההודעה ומאחלת לגבאי המיתולוגי הצלחה בכל מעשה ידיו בהמשך דרכו.

פסח שלא מיודע לכל הטריק מגיע בערב שבת לתפילה, הוא קורא את המודעה בלוח המודעות ודמו קופא בעורקיו. לתרגיל כזה לא ציפה, הוא נבוך כולו ולא יודע איך להגיב, הוא מעדיף לברוח אל ביתו ובלבד שלא יתבזה בפני הקהילה. את המחזה הזה לא פספס שלומי ציער מתפלל חדש בבית הכנסת שבוחש בכל מיני קדירות כמובן במסתרים, שלומי הוא צעיר ישראלי שהתחתן עם בתו של לוקה ברונפמן מעשירי הקהילה, שידוך מוזר מאד, איש לא מבין איך לוקה אדם אמיד ומכובד מחתן את בתו חבצלת מוכשרת ביותר עם כזה עוף משונה.

איש מהם לא יודע שלוקה מסתיר סיפור קשה מאד של גן פגום האחראי על טרשת נפוצה שעלולה לתקוף בשנות ה-45 את נושא הגן, לכן אינו מוכן לחתן אותה עם מקרה רגיל, אבל שלומי שהוא מקרה קשה של אדם חסר שליטה על הפה שמתגלגל בכל כיוון ופוגע בכל מי שנקלע בדרכו נראה לו מתאים הוא לא מפחד מהפה המתגלגל כי חבצלת יודעת לצלוף היטב במי שפוגע בה.

שלומי שחסר תעסוקה לא יכול לשבת במקום אחד, הוא חייב להסתובב בכל בית הכנסת וכך אגב השיטוט חסר התכלית הוא מוצא את הבשורה הנעימה, הוא קולט את פסח קורא

את המודעה ונעלם חיש מהר לביתו, שלומי בעל מוח חריף מצרף נתונים, הוא מבין שפסח לא התפטר מרצונו אלא התפטר, הרקע פשוט ביותר, פסח חולל שינויים מופלגים בבניין בית הכנסת בלי לבקש רשות, הוא העביר את עזרת הנשים לגלריה העליונה.

שלומי לא צריך "מורה דרך" להבנת הנקרא, הוא קורא יותר מהר מכולם ומצרף נתונים. המסקנה: אויביו הקבועים ניצלו את הסיטואציה החדשה כדי לפטר את שנואם בנפש, שלומי מחליט כי למען העניין עליו להתייצב לצידו של פסח, כדי לעורר בלגן רציני במקום. הוא מפיץ חיש מהר את הסיפור וכך נוצר זעם גדול על הנשיא שעשה מעשה שלא יעשה. מאחורי הקלעים הוא מעודד את פסח לשוב לבית הכנסת וליטול את המושכות הוא יארגן מערכת בחירה מהירה ובכך יכבוש את ההנהגה בלי פוצה פה ומצפצף.

לאחר כיבוש ההנהגה ברוב מוחץ, קרוב ל-70% בחרו עבורו. עובר פסח לשלב השני, הוא מרים טלפון לדודי ומזמין אותו להיות חזן לקראת השנה החדשה. דודי שלא ידע משום דבר לא מבין מה קורה כאן אבל הוא נזהר מאד ולא מסגיר לפסח כי צילה לא דיברה עמו מאומה, הוא מוביל שיחה עניינית עם פסח ומודיע לו כי הוא לא חותם על חוזה בלי הסכמת רב שלמה והוריו, הוא גם מודיע לו שלא יופיע במקומות נוספים מלבד בית הכנסת במוצאי סליחות וימים נוראים.

פסח מבין כי דודי ואשתו הם אגוז קשה לפיצוח הוא מבקש מדודי שלא ימשוך את העניין יותר משבועיים.

*

צילה חזרה באותו לילה מאוחר מאד, אבל דודי המתין לה כדי לעדכן אותה בפרטים. צילה שמעה את הסיפור ברוב קשב, היא לא מיהרה להגיב, כדרכה לעכל נתונים, רק אחרי כן לומר את מה שיש לה לומר אם בכלל.

אחרי שתיקה ארוכה אמרה לו: דודי אני צריכה לישון על זה לילה, אחרי כן אומר את מה שאני חושבת"

דודי הכיר את טבעה, זה אמר שיש לה הרבה מה לומר, אבל היא מתלבטת איך לומר. הוא העדיף לשתוק, הוא כבר למד שאת צילה לא משנים, עדיף לזרום איתה ולא מולה. רק אחרי יומיים פצתה צילה את פיה.

"דודי טוב מאד הייתה התגובה שלך לפסח, זה היה מאד קולגיאלי (חברי) הוא לא צריך לדעת שלא העברתי לך נתונים. עכשיו אבהיר את עצמי מולך. כשאותו פסח הרים אלי טלפון, זה היה מזמן, למעלה מחודשיים, ראשית הוא התנצל על מה שאירע, הוא סיפר על איזה חזן שהיה עמו ששכנע אותו לעשות את התרגיל, כדי לבדוק עד כמה אתה חזק מולם, הלה חשב שיצליח להביא אותך בסכום כסף די קטן כשתראה להם את התלהבותך, אבל אתה הראית להם שאתה לא ילדון קטן והם נאלצו לקחת חזן שהיה קטן ממך בהרבה, לאחר הופעה אחת נוכחו לדעת שהוא לא מספק את הסחורה.

פסח החליט שאין ברירה אלא לפנות אליך בנפרד ולהתנצל על מה שאירע, הוא ביקש לחתום איתך חוזה לכמה שנים. אבל אני העמדתי אותו במקום, הסברתי לו שאנחנו לא רצים לעשות חוזה לפני שאנו בודקים אם זה עומד במערכת התנאים שהציבו לנו הרבנים שהתייעצנו עמהם.

הוא שמע את התנאים שהיו די נוקשים, לרגע היה נראה שהוא נבוך לחלוטין, אבל הוא התאושש במהירות מדהימה, עד שכבר לא ידעתי, אם מה שאמר זה אלתור של רגע, או שבאמת הוא רציני. לבסוף אמרתי לו שאם יעמוד בכל מערכת התנאים הוא יסדר חוזה לשנה אחת, אחר כך נבדוק את הנושא, כל שנה בפני עצמה. גם לזה הסכים, אבל היה נראה שהוא די מאוכזב.

לא ידעתי להחליט, אז החלטתי להשאיר את זה באויר, מה יש לי לספר לך אם זה לא רציני, חשבתי לעצמי שברגע שיחזור אלי אעדכן אותך בכל הפרטים ויחד נחליט מה עושים למעשה. אבל הוא ניתק מגע הבנתי שכנראה שנבהל מהתנאים, הוא לא מסוגל לספק את הסחורה, לכן לא סיפרתי לך מה שקרה.

אבל עתה שפנה אליך נראה שמהו קרה שם, כנראה היה שם ויכוח קשה שלבסוף הוכרע לטובתו, אם כך נסכם כפי שאמרת לו, אני אדבר עם רב שלמה שלנו ונספר לו על כל מה שקורה, אם יאמר שהכל נראה לו כשורה, אז ניסע לשבת אל הוריך, אתה תספר להם על כל מה שקרה ותבקש את ברכת הדרך, זה יהיה מכובד מאד, לא דרך טלפון בחטיפה אלא ממש התייעצות ובקשת ברכת הדרך, אני מאמינה שאם רב שלמה יאמץ את התוכנית גם הוריך יאשרו זאת.

הדברים מצאו חן בעיני דודי, הוא נהנה שתמיד ידעה לעשות את הכל בחכמה ונוהרה מאד בכבודו.

עוד באותו ערב נסע לבני ברק כדי להתייעץ עם רב שלמה, הוא סיפר לו את כל הדברים כהווייתם, רב שלמה חכך בדעתו משך למעלה משעה, אם יש ממש בדברי פסח שולביץ, אם לא החביא איזה טריק ערמומי כדי להוציא את ה"כן" מדודי, הוא דן בכל הצדדים עד שהשתכנע שפסח לא מערים אלא עשה כפי הסיכום של צילה, אי אפשר לדעת את כל העניין עד שלא יראו זאת מקרוב, לכן יש מקום להסתכן ולאשר פעם אחת, אבל לתהות היטב על הקנקן, אם הכל יעבור בשלום ואין שום שינויים יש מקום לדון אחרי כן על שנה נוספת, כל שנה צריכים לבדוק זאת מחדש, אין ניתן אוקיי מראש.

שלמה החליט שעליו לספר לסימה על השיחה המוזרה ולבקש את רשותה להיפגש. באותו ערב נודע לסימה לראשונה על הקשיים הרבים אותם עובר שלמה בפרנסה, מיום ליום מתגברים הקשיים בהחזקת החנות, עד עתה לא רצה לספר לה על כך, אבל עתה קרה דבר שמחייב אותו לחשוב על שינוי.

הוא סיפר לה על אותו זכריה תנעמי שנכנס לחנות כביכול לקנות שעון, אבל מרגע לרגע הבין שלמה שהוא לא מחפש את השעון אלא את השען. לאחר שבילה זמן רב בחנות בלי להכריע הביא לו כרטיס ביקור על שמו ובו מס' טלפון, הוא ביקש ממנו ליצור קשר למספר הזה, יש לו מה לשמוע וזה יהיה ממש לטובתו.

בערב כשיצר את השיחה הבין שהוא הגיע למישהו מאד חשוב שאינו יכול להזדהות בשמו המלא, הוא לא יכול לדבר עמו בטלפון כי זו שיחה מאד חשובה ונתונה לחיסיון, לפיכך הוא מבקש להיפגש עמו במקום מסוים שיתואם רק ממש לפני הפגישה.
"השיחה נותקה בלי שאוכל להגיב על כך, יש לי השערה אבל לא כדאי להסתכן" אמר שלמה.

סימה שותקת, היא לא יודעת איך להגיב אם בכלל. היא רומזת לשלמה שימשיך ויאמר את כל מה שיש לו לומר אולי תדע מה לומר לו על כך.

שלמה שמח שלא קטעה אותו, הוא שאל את רשותה להיפגש עם אותו אדם מסתורי לשמוע מה יש לו להציע לו, ברור שזה נוגע לביטחון המדינה, אחרת לא הייתה השיחה כה מסתורית, לבו אומר לו שמדובר באחד ממוסדות השירות החשאי של ישראל, עד כמה שידוע לו הם משלמים משכורות טובות, אולי כדאי לקבל הצעה כזו, בשל יכולותיו הצבאיות, הוא יתנה את זה עם שמירת הסדרים שלו בלימוד, יתכן מאד שזה יעזור לו להתמודד עם קשיי הפרנסה.

סימה שתקה, אבל על פניה ניכרו אותות של חוסר נחת מהמשך השיחה.

שלמה קלט היטב כי לסימה אין הדבר נוח בכלל, הוא לא מוכן לעשות צעד אחד בלי הסכמתה של סימה, אם היא לא מעוניינת הוא לא ירים טלפון.

סימה הבינה ששלמה מחכה למוצא פיה, היא שקלה היטב את דבריה, היא לא רוצה לגרום לשלמה צער, אבל היא חייבת להגיב על תוכנית מסוכנת מעין זאת.

"שלמה אתה יודע היטב שאני לא רוצה שתתערבב עם אנשים שרחוקים מאתנו ת"ק פרסאות, מאד רציתי שתלמד כל היום ואני אעשה הכל לפרנסתנו, אבל הבנתי שאי אפשר רק במשכורת שלי לפרנס את הבית, הסכמתי לעבודה כמו שענות בה אתה עצמאי לעצמך ולא מתחכך עם כל מיני אנשים שלא מתאימים לרוחנו. אבל עתה אני מבינה שקשה לך בפרנסה, החנות לא עונה על הצרכים, את זה אני מוכנה לשמוע, אבל אני לא יכולה להסכים שתלך לעבוד עם אנשים שרחוקים מאתנו וישפיעו מאד על אווירת הבית.

"אבל ראית שהייתי שנים רבות בצבא ולא הושפעתי לרעה, למה עכשיו את כל כך חוששת?"

"אל תאמין בעצמך עד יום מותך" נאמר בדברי חכמינו, על גדולים מאתנו מדובר, לא כ"ש אנו הקטנים.

"אני יכול לשאול שאלה סקרנית מאד" הגיב שלמה בעדינות.

"בהחלט כן"

"למה על עצמך את לא חוששת? הרי אתה עובדת עם החילונים שנים רבות ומחנכת את הבית שלנו, למה עלייך את לא חוששת רק עלי?"

"יפה שאלת ובאמת זה לא פשוט מה שאני עושה, אבל אני סיגלתי לעצמי תכונה שלך אין אותה, אני אטומה לחלוטין לסובב אותי, פשוט עציץ נוסף. אבל העבודה שלך אינה כזו, אם תהיה עציץ תפוטר על המקום, אתה חייב להיות מעורב עד מעבר לאוזניים וכאן זה סיפור אחר."

"את צודקת לחלוטין, אבל יש לי רעיון אם תאמרי לא, לא איפגש".
"הבה אשמע מה הרעיון".

"אני אשמע את כל מה שיש לו להציע, אומר לו שאני עובד איתם רק מהחנות שלי, כלומר החנות שלי תשמש אותי כשען ואם יש תוכניות אקבל אותם מתוך החנות, אין לי עסק מחוץ למקום, כל מה שאעשה זה יהיה לנתח ולהגיב על כל מיני הצעות שיש להם, אבל הכל רק מתוך כותלי החנות. במידה וזו ההצעה האם תסכימי?"
"זה כבר משהו אחר, אם כך אני מברכת אותך שתצליח בכל מעשיך".

הטלפון הבא עם שלמה התקיים יומיים אחרי כן, האיש המסתורי תיאם עם שלמה להיפגש במסעדת הדגים "בני" ברחוב מסילת ישרים פינת בצלאל, מסעדת דגים זו הייתה מאד יוקרתית, רק אנשים שהייתה מצויה בכיסם יותר מפרוטה אחת [וכמה שיותר עדיף] היו מתארחים במקום.

שלמה לא היה יכול להרשות לעצמו ביקור כזה, לא בגלל המחיר המיוחד שנטלו, אלא בעיקר בשל הכשרות שם שהייתה די בדיעבד, אך עתה שהוזמן נקרע בין הריחות החזקים שהתפשטו מהמטבח עד למרחקים, לבין הזהירות, לא לאכול במקום שלא עומד בכל התנאים שקובעת ההלכה.

שלמה מאז ומתמיד לא אכל רק במקומות שהיו כשרים למהדרין, עתה שהיה נשוי עם בת צדקנית לבית טביב החמיר יותר ויותר בענייני הכשרות, הוא נאלץ לדחות את ההזמנה עבורו בתנועה נמרצת, הוא הסתפק בכוס מים קרים בכוס שהביא עמו מביתו. הוא הציץ לכל עבר ממתין לראות מי זה שאמור להיפגש עמו.

שעה ארוכה המתין לראות מי הזמין את הארוחה, אבל אין כל זכר, השעה נקבעה ל-5 אחה"צ, הוא הודיע מפורשות בטלפון לאיש שהיה אמור לפוגשו כי בשעה 6:15 הוא חייב לעזוב את המקום, עליו לנסוע לבית ישראל כדי ללמוד עם החברותא שלו, אין בזה הנחות, עליו לדעת כי שעות הלימוד שלו הן קודש, לא משנה אם אכל או לא אכל, בשעה 6:30 עליו להיות במקום, הוא חייב להיות מוכן לחברותא שלו שהוא פלפלן עצום ואי אפשר ללמוד איתו בלי לעשות הכנה של עשר עשרים דקות.

רק בשעה 5:45 הגיעו שניים במקום אחד, הם התיישבו בצד השני של השולחן, היה סימן זהות מסוים אותו ענד שלמה על חולצתו לפיה יוכל לזהות אותו. אבל עתה הכל חרג ממה

שסוכם, השעה וכמות הנוכחים, אדם אחד ותו לא. נראה שזה נעשה במתכוון כדי לבחון אותו איך יגיב.

שלמה היה קר כקרח, הוא לא הגיב אפילו במנוד עפעף קל על השינויים המופלגים, ידיו היו שלובות בנחת, ממתין לשמוע מה בפיהם.

אבל נראה שגם הם קיבלו הנחיה לא לדבר, היה כאן מבחן עצבים, מי יניד עפעף ראשון. אך הם טעו בשלמה, הוא ישב שליו לחלוטין, הוא לא פזל לכיוון השעון לרמוז להם כי השעה מתאחרת לה ויש סיכום ברור. אך גם הם ישבו בשקט מוחלט, הם ישבו בפינה שקטה לחלוטין שנבררה בעיון קפדני כדי שאיש לא יפזול ויתמה על המחזה המוזר.

בשעה 6:15 קם שלמה בלי להתנצל ובלי להביע תמיהה על המשחק המוזר שהתרחש, הוא כבר שילם למלצר בעת ההזמנה על כוס המים הצלולים שביקש, הוא חש עצמו משוחרר לצאת מהמסעדה.

שני הבוחנים היו הפעם בהלם, הם שיחקו את המשחק הזה מספר פעמים, כדי לבחון את עצבי המוזמן, תמיד הייתה ידם על העליונה, ברגע מסוים נכנע המוזמן והגיב בצורה מסוימת, זו הפעם הראשונה שהאובייקט לא נכנע ולא הראה רמז קל כי חרה לו מה שעשו לו.

בזה הראה שלמה כי הוא מתאים לעבודה החשאית אותה הם רוצים להטיל עליו, זו עבודה קשה ואכזרית שמצריכה שליטה מוחלטת בעצבים, אדם כמו שלמה מתאים לעבודה כמו כפפה ליד.

הם שכחו רק דבר אחד, שלשלמה יש עקרונות שונים לחלוטין, מי אמר להם שהוא ירצה לעבוד בעבודה כזו?

שלמה נסע ברוגע לבית המדרש לקביעות הרגילה שלו, הוא הבין עכשיו היטב עד כמה סימה צדקה, הוא מתעסק עם אנשים שאין להם אמות מידה מוסריות, היחס שלהם אל העובדים אינו יותר מאיזה מספר ותו לא, האם עם כאלו אנשים עליו להתעסק, עדיף לשבת וללמוד כל היום לחיות על פת קיבר ומים לחץ ולא להיות בחברת אותם אנשים גם אם מדובר בתועפות זהב.

בערב סיפר לסימה את כל הסיפור, שניהם החליטו שהסיפור שייך לעבר ולא חושבים עליו יותר.

כעבור שבוע יצרו הללו קשר, טלפון אנונימי הגע לבית משפחת לוי, אבל הטלפון נטרק פעם אחר פעם בלא מענה, התשובה הייתה ברורה, לשלמה לוי אין שום עניין עם העבודה שהם רוצים להטיל עליו.

אבל מי שיזם את כל הפגישה (זכריה תנעמי) לא ויתר, הוא התעמת עם חבריו על צורת המבחן שלא מתאימה לכל אחד.

"מה אתה מחפש אחריו, אם לא נאה לו לעבוד איתנו שלא יבוא" ענו בקפידה עליו.

יש לכם טעות עצומה, לא תמיד משחקי כבוד מתאימים, אני עשיתי עליו מחקר רציני ביותר וגיליתי שהוא אוצר בלום יש לו כישרון אנליטי מדהים ביותר, שזה אומר שהוא יודע לנתח מערכות מסובכות ביותר, בנוסף לכך הוא מחונן בחוש שישי דבר שכמעט ואין בנמצא, אנו זקוקים לכאלו אנשים, למה הייתם צריכים לעשות לו מבדק שזה ממש לא החלק שנצטרך לו?

"כלומר? פרט יותר למה אתה מתכוון".

"אנחנו לא צריכים את שלמה כאיש שטח, הוא הרבה יותר גדול מהמשימות שאתם חושבים להטיל עליו, אנחנו צריכים אותו יותר לניתוח סוגיות מסובכות שיש לנו כעת, הוא שווה בזה המון, לזה אנחנו לא צריכים את המבחן שלכם, לכן אני חושב שטעיתם בו בגדול, הפסדנו איש צוות רציני ביותר אם היינו נוהגים בו ביתר כבוד".

מ. לא כל כך התרצה לוותר על עמדתו, היה כאן מאבק אגו, אבל לאחר שזכריה הוכיח לו את גודל ההפסד ניתנה לו אפשרות נוספת לדבר עם שלמה.

זכריה נכנס לחנותו של שלמה הוא פגש אותו מתעסק עם ארבעה קניינים, נראה שהפעם יש לו עסק רציני זה לא היום שלו, הוא יצא מהר מהחנות כדי לשלמה לא יבחין בו. אבל הוא טעה, שלמה בעל עיני הנץ קלט אותו בזוית הראיה, זה לא גרם לו להסחת הדעת, הוא המשיך את העבודה כרגיל.

הוא גם לא דיווח לסימה כלום, אין טעם לדבר על כל הסיפור, כל עוד לא שוחח עם זכריה.

כשחזר זכריה אל הצוות שמחו למשבתו, הנה בדיוק כעת לשלמה יש קונים, הוא עסוק עד מעבר לראש, עד כאן סדר ההתבונות, פעם נוספת לא ניתנה לזכריה לגייס את שלמה לשירות החשאי.

שלמה וסימה יותר לא שוחחו על אופציות נוספות, הרבה דרכים למקום איך להשיג את הפרנסה בלי להגיע למקומות בהם מתחככים עם אנשים שיש להם השקפת עולם אחרת משלהם.

לסימה הייתה החלטה ברורה, שלמה חייב ללמוד ואם הפרנסה אינה מספקת היא תנסה לעשות השלמות. יום אחד ניגשה למעסיקה שלה הילה ואמרה לה כי היא דחוקה מאד בפרנסה אם יש לה עבודה נוספת לא מדי קשה היא תשמח לקבל כדי שתוכל לסיים את החודש.

הילה קפצה על המציאה, בגלל הקשיים הרבים שהעמיסו עליה חברת חומת מגן התקשתה למצוא שליחים נאמנים, אבל סימה כבר נמצאת ברשימה עליה אין צריכים אשרור מחדש. אבל היא לא ניצלה אותה אלא שילמה לה יפה, היא נתנה לה עבודות לא רק בשטח המשרד, היא החלה לעשות גם שליחויות עבורה לכל מיני משרדים, על כל

עבודה כזו תוגמלה בכפליים, אבל זה סחט מסימה את הכוחות, עד לשלמה תבע שתתפטר חלקית מהעבודה.

סימה צייתה לשלמה אפילו שידעה שהיא חותכת בבשר החי, אבל שלמה צודק הבית תובע את החלק שלו, אי אפשר להסתמך על האחיינית הבייבי סיטרית שמתמסרת כמעט בחינם, אבל כמה ניתן לנצל אותה.

היא ניגשה להילה וביקשה ממנה שתוריד ממנה חלק מהנטל.

"את לא יכולה לעשות לי את זה, קצפה הילה, בדיוק עכשיו יש לי המון משימות חשובות ואין לי אחת מסורה כמוך, אני אעלה לך את שכרך בכפליים, אוקיי?"

"לא זו הבעיה, אני לא חושבת כעת על כסף, אני צריכה להיות יותר שעות בבית, המשימות הנוספות נוטלות אותי לחלוטין מן הבית. עלייך להבין אותי, עודני אשה צעירה שמגדלת ילדים ומחנכת אותם, אני בטוחה שאם היית בגילי, היית מבינה אותי יותר". התנצלה סימה בפני הילה.

הילה חשה את עצמה נבוכה, סימה לא חוצפנית, היא מדברת כל כך יפה ותמיד מתנצלת, אבל היא לא שפחה כנענית היא לא משועבדת לעבודה מעבר למה שניתן לבקש ממנה. אבל בדיוק עכשיו יש לה מספר מטלות ועל מי תסמוך?

"סימה יקרה תביני גם אותי עכשיו, אני כל כך לחוצה עם עבודות המשרד, תחכי עוד מעט אחפש במהירות אחרי עובדת מסורה כמוך, את יודעת שכיום עם הדוקטרינה של "חומת מגן" לא פשוט להשיג כעת עובדת. אבל את ממש אצלי בעדיפות, כבר מחר אחפש עובדת חדשה לשליחויות, אני מבקשת ממך שלבינתיים אל תתפטרי לי.

סימה ניאותה לתת להילה את ההודמנות, היא הסבירה לשלמה שהילה מחפשת בקדחתנות אחרי עובדת חדשה אבל הסיפור לא פשוט, צריכים לעבור את משוכת "חומת מגן" היא מציבה מכשולים כמעט בלתי עבירים. שלמה החליט לצמצם את הזמן שלו בחנות הוא סגר את החנות בצהריים, ומעתה אחרי צוהריים הוא אבא ואמא גם יחד.

סימה מתביישת לשלוח רמזים להילה שתמהר, נראה שהילה קלטה שסימה רכה מדי, היא מצאה איזה סידור הגון שפוטר אותה מלהלחיץ את "חומת מגן".

אבל יש גבול לכל תעלול. יום אחד קרסה סימה באמצע העבודה, היא התעלפה לאחר שנסחטה עד מעבר לכוחות.

עתה לא הייתה ברירה, הילה קלטה שהיא לא יכולה להתעמר בסימה עד מעבר לכוחות שלה. היא שחררה אותה מכל השליחויות, את העבודה העבירה לכלנית ביתה שדרשה כמובן על כך משכורת משולשת, למה לחכות עד הירושה אם אפשר כבר כעת?

הילה נאנחה קשות ככה זה כשצריכים להגיע לעזרת הילדים. היא נזכרה מאמרה חכמה ששמעה מסבתה ע"ה "מיט קינדער עסט מען נאר קוגעל אונ צ'אנט". עם ילדים לא עושים עסקים, רק מפגשים משפחתיים.

סיפור / מתוך המדור 'מעדני מלך' באספקלריא הנוכחי, מאת הרב מרדכי מלכה, רבה של העיר אלעד

סיפור נפלא בן ימינו על כח ההגנה שמספקת התורה הקדושה

יהודי ירא שמים מהעיר בני ברק עובד כסוכן נסיעות, היו לו קליינטים קבועים שקנו ממנו כרטיסי טיסה לכל רחבי העולם והוא היה דואג להזמין להם את הכרטיסים.

לאותו יהודי היה אחיין שהיה איש עסקים ומיליונר גדול, כל כמה ימים היה מזמין כרטיסים מהדוד שלו וטס ברחבי העולם לצורך עסקיו, חלק גדול מפרנסתו של סוכן הנסיעות היה בזכות הנסיעות שהיה מארגן לאחייו.

והנה לסוכן הנסיעות מבני הברק היה שיעור קבוע עם חבורת אנשים בדף היומי משעה 14:00 עד שעה 15:00 השיעור הזה היה בשבילו כחוק ובל יעבור, הוא לא היה מוכן לוותר עליו בשום הון שבעולם חמש דקות לפני השעה 14:00 היה סוגר את משרדו, תולה שלט "הפסקת צהריים" והולך לבית המדרש לשיעורו הקבוע.

לפני כניסתו לשיעור היה מכבה את הפלאפון שלו כדי שלא יטריד אותו שום אדם באמצע לימודו.

יום אחד מתקשר האחיין בשעה 13:30 ומבקש למצוא לו בדחיפות טיסה לניו יורק לאותו יום בערב, הלוך ושוב.

משימה זו הייתה קשה במיוחד, כל הטיסות לניו יורק היו כבר מלאות עד אפס מקום, אך לאחר חיפושים מצא סוכן הנסיעות טיסה בחברת "סוויס-אר" מיד התקשר למשרד של אחיינו וביקש מהמזכיר לשאול אם הוא רוצה לטוס בחברת הנסיעות "סוויס-אר".

המזכיר ענה שכעת הוא נמצא בפגישה חשובה ואינו יכול לדבר, ובינתיים הלך סוכן הנסיעות לבית המדרש לשיעורו הקבוע.

לאחר שנגמר השיעור הדליק סוכן הנסיעות את הפלאפון ושמע את ההודעות שהשאיר לו אחיינו: "יוסי תענה לי אני רוצה להגיד לך שתזמין לי את הטיסה הזאת..

אני חייב לנסוע בדחיפות..".

"יוסי, למה אתה לא עונה לי?!? אי אפשר לעשות איתך עסקים!" כך צלצל אליו האחיין 10 פעמים, אך יוסי- סוכן הנסיעות, לא ענה, הוא היה באמצע שיעור תורה.

סוכן הנסיעות התחיל לחשוש שפרנסתו אבדה ממנו, אחיינו כבר לא יסכים יותר לעבוד איתו, וחשב שאולי צריך הוא לבטל את שיעורו הקבוע ולהעביר אותו לשעות הערב, "זה לא מתאים להפסיק באמצע העבודה ולאבד קליינטים כל כך חשובים, אני צריך להעביר את השיעור הקבוע.

ובאמת, לאחר כמה שעות התקשר אחיינו הכעוס ואמר: "תשמע דוד, יש לנו ידידות ביולוגית נפלאה מאוד, אבל לא לעסקים.

אין לי יותר עסק איתך גמרנו, אבל אני מציע לך בתור אדם שמבין טוב בעסקים שתזוהר, תשמור על קליינטים שלך, תדע איך להתנהג איתם ולא תתנהג איתם כמו שהתנהגת איתי, אמרתי לך שאני צריך נסיעה דחופה, היית צריך לבטל את הקביעות שלך ולהזמין לי את הטיסה".

והנה לאחר כמה ימים מקבל סוכן הנסיעות הודעה שמטוס של חברת "סוויס-אר" התרסק כולו ונפל בים! לאחר בירור הדברים גילה שזה היה אותו מטוס שאחיין שלו היה צריך להיות בתוכו, 229 נוסעי המטוס נהרגו במקום, נורא ואיום.

צלצל הסוכן לאחיין שלו ואמר לו: "שמעת מה קרה? הטיסה שדחת אותי לקבוע לך וכל כך כעסת עלי על שלא עשיתי זאת, התרסקה.

כל הנוסעים נהרגו, אני מודה לה □ שלא נסעת באותה טיסה, אבל תדע לך, זה לא בזכותי, זה בזכות השיעור תורה הקבוע שלי, בזכות שיעור התורה הקבוע שלמדתי הקב"ה הציל את החיים שלך!".

למחרת האחיין כבר הצטרף יחד עם דודו לשיעור וסיפר לכולם שבזכות השיעור הקבוע ניצלו חייו.

ראו כמה גדול ונעלה כוחו של קביעות עיתים לתורה הקדושה, לעולם לא מפסיד האדם מלימוד התורה הקדושה.